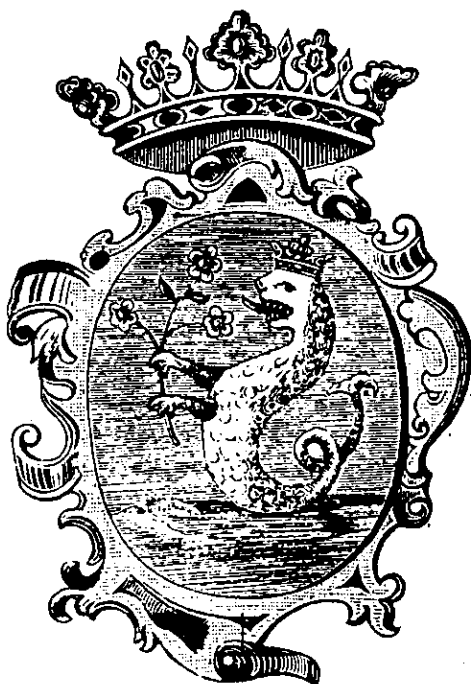

Báró Wesselényi István
AZ ELJEGYZETT SZEMÉLYEKNEK
PARADICSOMKERTJE

SZEGED
1990

**WESSELÉNYI ISTVÁN: AZ ELJEGYZETT
SZEMÉLYEKNEK PARADICSOMKERTJE**

**ADATTÁR XVI-XVIII. SZÁZADI
SZELLEMI MOZGALMAINK TÖRTÉNETÉHEZ**

28

**Szerkeszti
KESERŰ BÁLINT**

**ISBN 963 481 801 3
HU ISSN 0230-8495**

Báró Wesselényi István

**AZ ELJEGYZETT SZEMÉLYEKNEK
PARADICSOMKERTJE**

Sajtó alá rendezte
TÓTH MARGIT

**SZEGED
1990**

Készült
a szegedi József Attila Tudományegyetem
I. sz. Magyar Irodalomtörténeti tanszékén
az MTA-SOROS ALAPÍTVÁNY támogatásával

Lektorálta
ÖTVÖS PÉTER

Technikai szerkesztés
CODEX GMK

A címlapon:
A Wesselényi család címere

Megjelent a
KULTURÁLIS ÉS TÖRTÉNELMI EMLÉKEINK FELTÁRÁSA,
NYILVÁNTARTÁSA ÉS
KIADÁSA KUTATÁSI PROGRAM KERETÉBEN

TARTALOMJEGYZÉK

TÓTH MARGIT: WESSELÉNYI ISTVÁN MEDITÁCIÓ-FORDÍTÁSA	7
WESSELÉNYI ISTVÁN: AZ ELIEGICZET SZEMELIEKNEK PARADICHOM	
KERTHE	21
[Ajánlás] Az Tekinte[te]s és Nagiczagos Vesseleni Anna assonnak	23
Eleol iaro beszéd	25
[1.] Harmincz ezeost penz	30
[2.] Christus Urunknak kertben valo rettegeseröl es felelmeröl valo elmelkedes	32
[3.] Christus Urunknak kertben letekor mikent len biztatasa az Angialtol arrol valo elmelkedes	35
[4.] Christus Urunk veres izzadasarol valo elmelkedes	38
[5.] Christus Urunkra a Zidoktol hozott fegiverek es palczakrol valo elmelkedes	40
[6.] Lampasokrol es szövetnekekröl valo elmelkedes	43
[7.] Judas Chokiarol valo elmelkedes	46
[8.] Sidoknak Christus Urunkra valo Rohanasokrol elmelkedes	48
[9.] Kötelekröl es Istrangokrol valo elmelkedes	51
[10.] Szent Peternek tagadasaröl es siralmaröl valo elmelkedes	54
[11.] Christus Urunkon esset Arczöl chapasokrol es veresekrol valo elmelkedes	57
[12.] Christus Urunk szemellienek megh pökdözeseröl valo elmelkedes	59
[13.] Christus Urunk szemeinek be kötözeseröl valo elmelkedes	62
[14.] Christus Urunk chufoltatasarol es megh iacottatasarol valo elmelkedes	65
[15.] Feier köntesben valo öltöztetese	68
[16.] Barlabasnak valasztasa	71
[17.] Christus ruhaianak le vonasa	74
[18.] Kö oszlop kihez Christus Urunk kötöztetet	77
[19.] Christus Urunkon esett ostorozasok	79
[20.] Christusnak Skarlat köntösben öltöztetese	82
[21.] Teövis Korona	85
[22.] Naad Palcha	88
[23.] Christus Urunk elöt valo chufolo terd huitasok	90
[24.] Ime az Ember	93
[25.] Pilatus kezeinek megh mosasa	96
[26.] Halalos Sententia	98
[27.] Kereszt fanak chynaltatasa	101
[28.] Köröztfanak visselise	104
[29.] Cirenei Simon	106
[30.] Asszoni allatoknak sirasa	109
[31.] Veronica avagy Berenicze	111
[32.] Golgota avagy holt Ember koponiaianak hele	113
[33.] Myrrhabol, es Epevel czinalt Bor	116
[34.] Vas Pöröli	119
[35.] Vass szegek	122
[36.] Köröztfara valo szegezes	124

[37.]	<i>Kett Latroknak feöl fwggesztése</i>	127
[38.]	<i>Ruhaianak feöl osztasa</i>	129
[39.]	<i>Köröztfara szegeztetet iras</i>	132
[40.]	<i>Het Rendbeli karomkudasok</i>	135
[41.]	<i>Christus urunknak hett rendbeli szava</i>	137
[42.]	<i>Hisoppal es Eczettel tellies Spongia</i>	140
[43.]	<i>Hett rendbeli czudalatos ielek avagi czudak</i>	143
[44.]	<i>A meli kopiaval idvezitünk oldala által verettetek</i>	145
[45.]	<i>Christus Urunk oldalának által verese</i>	148
[46.]	<i>Eött rendbeli Sebek</i>	151
[47.]	<i>Christus Urunk testenek köröztfarol valo le tetele</i>	153
[48.]	<i>Christus Urunk Testenek megh kenese</i>	156
[49.]	<i>Christus Urunk eltemetese</i>	159
[50.]	<i>Koporsonak megh örzese</i>	161
	<i>Summaia ennek az köniwnek</i>	165
	A SAJTÓ ALÁ RENDEZÉS ELVEI	167
	JEGYZETEK	169
	BIBLIAI HELYEK	179
	ZUSAMMENFASSUNG	181

Wesselényi István meditáció-fordítása

Bevezetés

"A főnemeselek közül Wesselényi István – Balassi Céliájának a fia, s a későbbi nádor apja – 1606-ban huga számára tolmácsolt egy kéziratban maradt allegorizáló vallásos munkát *Az eljegyzett személyeknek paradicsomkertje* (Kolozsvári 2. Akad. kt.) címen. A manierista prózastílust is sikeresen érvényesítő fordítás Krisztus kínszenvedéseiről szóló elmélkedéseket tartalmaz."⁽¹⁾ Wesselényi művéről csupán ennyi ismeret maradt fenn az utókornak.

Deák Farkas több mint száz éve írott cikke az első tudósítás a fordításmunka létezéséről.⁽²⁾ Ő hívta föl a figyelmet a sikeres, XVII. századi szép magyarsággal készített fordításra. "Meghatott – írta – ez imádságos könyvnek elragadó stílja és igaz magyarsága, melylyel e remek egyházi szónoklatok le vannak fordítva." Kísérletet tett a kézirat devóciós munka műfajának meghatározására, de nem elégitette ki az imádságos könyv megnevezés, tágnak érezve a mű ilyenfajta behatárolását, később még hozzáfűzte: "nem a közönséges imádságos könyvek, mint inkább az asketikai gyakorlatok fájából". Cikkében foglalkozott a szerzőség kérdésével is, hiszen a fordításmunkában Wesselényi nem jelölte meg, hogy milyen eredetű vallásos munkából dolgozott. Deák úgy vélte, hogy a magyar fordítás latin, vagy olasz nyelvű forrás alapján készült.

Ez a XVII. századi magyar irodalomban ritka, főúri vallásos munka, amely ma a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Központi Könyvtárának Kézirattárában található meg, a közelmúltban került elő mikrofilmen az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárából.⁽³⁾ A több mint száz éve elfeledett fordítás kézírata így vált hozzáférhetővé, és adott lehetőséget arra, hogy alaposabb vizsgálatnak vessük alá mind az eredeti szerzőségét, mind pedig a filológiai szempontokat illetően. Nemcsak az indokolja az eddigi ismeretek számbavételét és továbbgondolását, hogy a kor magyar irodalmában ritka, főúri devóciós munkák számát szaporíthatjuk, hanem az is, hogy Deák Farkas írása óta a munka eredetijének felderítésére, így irodalomtörténeti elhelyezésére és értékelésére sem történt komolyabb kísérlet.⁽⁴⁾

Wesselényi István a laikus fordító

Wesselényi István életét teljességében nem ismerjük, személye elveszik a hadadi báróságot megszerző apa és a nádorságig emelkedő fiú közt.⁽⁵⁾ Apja az 1590-ben lengyel honosítási okmányt nyert hadadi báró Wesselényi Ferenc, anyja Sárkándi Anna. István a nagyobbik fiú, akit lengyel melléknévvel is neveztek, 1583-ban született. Iskoláiról pontos adataink nincsenek, a családban viszont ő nyert először főispáni rangot Közép-Szolnok vármegyében, majd szerémi bán és tanácsúr volt. Ez utóbbi tiszte Erdélyben 1610 és 1614 között töltötte be. Báthori Gábor, majd Bethlen Gábor szolgálatában állt. Thurzó Borbála lakodalmán például 1612-ben mint az erdélyi fejedelem

képviselője volt jelen.⁽⁶⁾ A királyi udvarnál is kegyben állt: Mátyás főherceg komoly küldetéseket bízott rá, királyként sem feledkezve meg róla, asztalnokává nevezte ki.

Mint általában a Wesselényiek, ő is buzgó katolikus volt, ugyanakkor kellő toleranciát tanúsított feleségei hitélete iránt. Közismert, hogy háromszor nősült. Első két felesége evangélikus vallásban nevelkedett, ezért reverzálisban kötelezte magát, hogy udvarában "a protestáns papokat tűri és gyámolítja".⁽⁷⁾ Első nejétől, Dersffy Katától – akivel 1604 és 1607 között élt együtt –, született Ferenc, a későbbi nádor és Miklós, aki a jezsuiták kassai rendházának lett a főnöke.

Wesselényi István birtokos volt Erdélyben, Magyarországon és Lengyelországban is. Az 1610-es években kelt az az osztálylevél, amelyben a két Wesselényi fiúk – István és Pál – megegyeztek a birtok kérdésében. Eszerint a kisebbik fiú, Pál kapta az Erdélyben fekvő hadadi birtokot, István pedig a Lengyelországban lévő gedowi uradalmat.⁽⁸⁾

Élete utolsó éveit már Lengyelországban töltötte. 1625-ben betegségéről panaszkodott, és rá két évre Teplicén (Trencsén vm.) meghalt. Végakarátát teljesítve Krakkó székesegyházában temették el. Egyetlen irodalmi munkát hagyott ránk, amely mindmáig kéziratban maradt, "Az eljegyzet személyeknek paradicsomkertje" címmel készített fordítást.

Az eljegyzett személyeknek paradicsomkertje

A mű teljes címe – "Az eljegyzet személyeknek paradicsomkertje, melyben Mirrhának és drága fűszerszámoknak Krisztus kinszenvedésének eszközéből és titkaiból összeszedetett gyűjteménye előnkbe a végre adatik, hogy övele együtt mi is meghalhassunk" – nemcsak a Passió téma feldolgozását ígéri, hanem a középkori ars moriendi műfajának megelevenedését is. E műfaj-megjelölés mégis helytelen volna, mert a fordításmunka oktató jellegű elmélkedő részekkel kezdődik: "Előljáró beszéd és három szövétneke". A könyv helyes használatát és hasznát foglalják össze ezen szavakkal kezdve: "Krisztus Urunk kinszenvedésének eszközt a végre az mint látod, vettem előmben, hogy megmagyarázzam, hogy az mi idvösségünknek eszközi lehessenek a maguk gonosz indulatinknak megzabolázása által." A továbbiakban instrukciókat ad két feladatkört jelölve meg: először az Istennel egyesülni akaró, de bűnös világban élő ember feladatát tárgyalja; majd az Isten megszólítva a lelket – "te hű keresztény lélek, ki noha bűnös voltál annak előtte, de mostan bűnöktől üres vagy, jer be az én kertemben, az én halálomnak titkaiba lépjél be" – elvárásait fogalmazza meg. Nem nehéz ráismerni az Énekek éneke misztikus dialógusára, amelyben a lélek ugyancsak a jegyes személyét "viseli", mint Wesselényi művében.

A misztikának mint szemléletnek és magatartásformának a lényege a lélekbeli elzárkózás és a személyes isten-keresés. Olyan vallásos életmód, amely hosszas erénygyakorlatok után az Istennel való egyesüléshez, az "unio mystica"-hoz vezet. Fogalma szerint az aszkézis előkészület lehet a misztikus egyesüléshez. Így a hittudomány egy pontján közös a misztika és az aszkétika: mindkettő a "tökéletességnek", az Istennel való egyesülésnek tudománya.⁽⁹⁾ Az aszkétika az Istennel egyesülni akaró ember feladataira helyezi a hangsúlyt. A misztika pedig a lelket magával egyesíteni akaró Isten elvárásait foglalja magában.

A skolasztika intellektualizmusa által tisztelt Isten a misztikával a szeretet kapcsán közelebb került az emberekhez, és a misztikus vallásosság egyik típusát hozta létre, a jegyesmisztikát. A jegyes szerep az "unio mystica" úgynevezett hármast útját hivatott elősegíteni, amelynek a végső célja a "via unitiva". Ezt a misztikus hármasságot hordozzák a magyar fordítás bevezető elmékedései is. A "Lámpások és a szövétnekekről való elmékedés" c. fejezet a misztikus út "via illuminativa" részével azonos. Az ezt megelőző fejezetek ehhez viszonyítva a misztika "via purgativa" szakaszának felel meg.

Míg a középkori misztikus irodalom szinte teljes egészében szerzetesi jellegű volt, addig az ilyen típusú művek mint Wesselényi is, a XVI-XVII. században, éppen a hitvitázó évtizedek után, inkább az egyéni vallásos szükségletek kielégítésére születtek meg.

Aszkétikus-misztikus jellegénél fogva Wesselényi fordításmunkája is devóciós gyakorlatokban folytatódik; a Passió témáját 50 meditációban dolgozta fel. A fejezeteket egy-egy oratio rész zárja, amely itt már az erénygyakorlatok eszköze lett, és nem célja, mint a misztikusok értelmezésében. A korábbi imádságos könyvek eredetileg a hívőt közvetlenül akarták kapcsolatba hozni Istennel. A vallásgyakorlatok a jezsuiták fellépésével nőttek meg, s az emberi akarat irányítása kapott nagyobb hangsúlyt. Így az imádságos könyvekbe is benyomultak az aszkétikus gyakorlatok. A jezsuiták irodalmi működése révén antropocentriskussá váltak.⁽¹⁰⁾ Az új vallásos magatartás legmegfelelőbb irodalmi formáját a gondolati és érzelmi elemek bonyolult kölcsönhatására épülő meditációban találta meg.

Ily módon nyer értelmet Deák Farkas megszorítása, hogy Wesselényi műve esetében egy olyan jellegű imádságos könyvet ismerhetünk meg, amelyben az öntevékeny vallásgyakorlás kap domináns szerepet, az emberi akarat irányítása a végső cél, hogy a meditációk során a "jó halálra" felkészülhessen az ájtatoskodó. Ilyen összefüggésben pedig "Az eljegyzett személyeknek paradicsomkertje..." meditációs könyv.

A szenvedés-kultusz és a XVII. századi katolikus elmékedő irodalmunk

A XVII. század első negyede az ellenreformációs barokk katolicizmus nagy felindülésének korszaka. A század elején nemcsak a frontok és erőviszonyok kuszálódtak össze a vallásos és valódi harcok közepette, de széthullt a reneszánsz harmónikus, szilárd világképe is. A világ labirintussá vált az ember számára, amelyből előbb-utóbb valamilyen kiutat mégis kellett találnia. Ezt fejezi ki a manierizmus a maga intellektust koncentrálni akaró törekvésével. A manierista vallásosság még keresés az ember és a misztika között. A barokk már eldönti a dilemmát, és az irracionálist választja. Az irracionális világkép megszilárdításában pedig a katolikus szemléletű, érzelmi fogantatású misztikus vallási művek játszottak nagy szerepet. Ezek témájául a legalkalmasabbnak Jézus szenvedéstörténete mutatkozott.

A szenvedés-kultusz emlékeit már kódexirodalmunkban is megtaláljuk. A magyar középkori misztika ezen és a ferencesek szerzetesi kultúráján keresztül hagyományozódik a XVII. század vallásos műveire. A korábban szerzetesi kultúra így vált közkinccsé, miközben a megszülető munkákat már nemzeti nyelven szóaltatták

meg. Az ellenreformáció első misztikus könyvének Pécsi Lukács Ágoston-fordítását tartjuk. Először fordított világi világiaknak misztikus munkát. A kor hitvédő racionalizmusával szemben a misztikus imádságélmény jogait biztosította ezzel. Fordításának stílusa az "önátadó szeretetet" hirdette az érzelmi fogantatású misztikus formanyelvet honosította meg irodalmunkban.⁽¹¹⁾

Pécsi Lukács Ágoston-tolmácsolásának – amely a középkori ferences kultúra továbbításának látszik –, folytatásai az ellenreformáció Kempis-fordításai. A "Krisztus követése" a jezsuiták aszkétikus felfogásának kiválóan megfelelt, mintegy a "tett misztikáját" állították előtérbe.⁽¹²⁾ Már ebben a szellemben és elődeinél igényesebb nyelvi stílusban készítette el Vásárhelyi Gergely után fordítását Pázmány Péter is, nem tudva a kortárs munkájáról.

A kor devóciós könyvei közül tőlünk több figyelmet érdemel Hajnal Mátyás jezsuita "Az Jézus szívét szerető szívek" című kiadása (Bécsben 1629). Ez a magyar ellenreformáció eredeti műve éppen úgy egyesíti magában a jezsuita aszketizmust a középkori misztikával, ahogy Wesselényi meditációs könyve. A misztikus szerelem szereposztásában, a jegyesi szerepjátszás alapszituációjában a két mű közös vonásokat mutat, mindkettő ugyanarra a motívumkincsre vezethető vissza. A meditatív fejezetek dialógusai a jegyesszimbolika formanyelvéből építkeznek: "te én szeretőm és mindenemű gyönyörűségem, alá mentél a te kertedbe, az én lelkembe, a te fűszerszámos tábláid közé (...), hogy ott mulatozz, ott nyugodjál, ott liliumokat és több kedves virágokat szedegess. Hadd hallhassam én is viszont amaz drágalátos szózatodat én hozzam: learattam myrrhám az én fűszerszámaimmal együtt." Aszkétikus, elmélkedő fejezeteik erénygyakorlatokként játszanak szerepet a személyes vallásgyakorlásban. E devóciós munkákból a szövegformát tekintve is nagyon sok párhuzamos helyet tudunk felmutatni.

Hajnal egy korában népszerű metszetsorozathoz készítette el elmélkedéseit, úgy hogy a képek jelentése szorosan kapcsolódik a szöveg gondolatmenetéhez: emblematikus művet hozott létre. Ilyen emblematikus forrásról árulkodik soraiban Wesselényi kéziratos fordítása is: "Méltó dolog mind azokat, amelyeket miérettünk szenvedett, a mi teljes szívünkben úgy befoglalnunk, hogy minden nyomorúságit, és kínszenvedésének eszközit meggondolván magunkban megösmérhessük azoknak hasznát, melyeknek Krisztus Urunkban való lételét nemcsak olvasás által szemünkkel is (kiemelés tőlem – T.M.) voltaképpen megtapasztalhatunk, hogy nemcsak őbenne teljesedjék be az megváltságnak és közbenjárásnak módja s mivolta, de magunkban is valóságképpen megtapasztalhassuk azt." A bevezető elmélkedésben később olvasható "egy néminemű szép képen szemünk eleiben helyezzessük" instrukció megerősít abban a feltevésünkben, hogy Wesselényi fordításmunkáját egy XVI-XVII. századi emblematikus, jezsuita szellemű munka alapján készítette, és illusztrált formában kívánta kiadni. A kéziratban maradt fordításmunka így a XVII. századi katolikus irodalmunk első elmélkedő művei közé tartozik, és a kor főúri laikus munkáinak talán legjelentősebb alkotása. Mindezekon túl irodalmi fontosságát még inkább kiemeli az a tény, hogy a közismerten gazdag XVI-XVII. századi németalföldi-magyar szellemi és kulturális kapcsolatok újabb adalékával is szolgál, mivel Wesselényi meditációs könyvét a flamand Jan David "Paradisus sponsi et sponsae..." c. művének első részével azonosítottuk. (I.függelék)

Jan David 1545-ben született Kortrijkban. Feltehetően leuvenben tanult teológiát és filozófiát. Itt volt ösztöndíjasa Cornelius Jansenius idején a Grand-College-nak. Jansenius 1568-ban genti püspökségébe visszatérve magával vitte, hogy mint titkárt alkalmazza. 1580-ban a Saint-Martin templom dékánjának nevezték ki Kortrijkban. Egy év múlva elhagyta ezt a plébániát, hogy belépjen a jezsuita rendbe. Mint novicius kezdte szervezni szülővárosában a jezsuita kollégiumot, annak ellenére, hogy generálisa közel két évig egyáltalán nem támogatta azt. Claudius Aquaviva beleegyezését végül is az új provinciális, Franciscus Coster támogatásával sikerült csak elérnie. 1587-től vált legálissá a kollégium működése, és az első rektora maga Jan David lett.⁽¹³⁾

1596-97-ben már a brüsszeli kollégium rektoraként működött, majd további megbízatást a rendtől Gent városában kaphatott, mert 1599 és 1602 között itt ugyan-csak egy jezsuita kollégium alapításával kapcsolatban bukkan fel a neve. Egy-két művének ajánlása még egy 1605–1607-es ypres-i jelenlétről vall. Talán még a halála előtt két évvel is itt élt, majd 1613-ban Antwerpenben halt meg.

David kiváló prédikátor és vitairó hírében állott, azok közé a belga jezsuiták közé tartozott, akik az anyanyelvű (flamand) irodalmat is művelték. Ha életművét szeretnénk áttekinteni, csaknem 30 művével kellene számot vetnünk.⁽¹⁴⁾ Első ismert műveit brüsszeli rektorsága idején publikálta akkor, amikor már túl volt az 50. életévén. Feltehető azonban, hogy már 1596 előtt is adott ki rövidebb írásokat, annál is inkább, mert gyakran álnéven, vagy névtelenül írta vitairatait. Például "Janson Petronius, a szabadkőművesek doktora" szerzői név alatt jelentette meg az időrendben első, neki tulajdonított "Kettersche Spinne coppe" című művet, amely Flandria és Brabant vallásos légkörét mutatja be allegorikus gúnyolódó formában. Anonim, de neki tulajdonítható az az éles hangú vitairat is, amely "Christelyke bie-corf der roomsch Kercke" címen jelent meg.

Nemcsak az iskolaszervezésben, hanem írásaiban is az újfajta morál terjesztésére törekedett a katolikus restauráció jegyében. Éppen ezért kedvelte a népszerű szólások és a bölcs mondások profanizált alkalmazását. E műfajban írta az első, már saját neve alatt megjelent művét: a "Den Christelycken Waerseggher" címűt, amely nem más mint 100 distichonból álló gyűjtemény. Ezt később prózai toldásokkal is kiadta, majd latin fordításban is megjelentette. A "Waerseggher" egy ugynevezett "steekboek", amit a szerző kifejezetten a kegyes időtöltésre szánt. A latin, flamand és francia distichonok mellett Jan Galle metszetei illusztrálták a művet.

David 1607-ben "Paradisus sponsi et sponsae..." címmel két könyvből álló munkát jelentetett meg Antwerpenben. A devóciós mű Theodor Galle 102 metszetével illusztrálva került ki a Plantin nyomdából Johannes Moretus kiadásában. Emblematikus művében a Passió témáját dolgozta fel, a képeket úgy rendezve el a latin szöveg mellett, hogy azok az olvasó számára az értelmezést és az érzelmi ráhangolódást megkönnyítsék. Az emblémaelemeket a vallási doktrinák tudatosítására alkalmas kifejezőeszközként kezelte. A picturán belül helyezte el a mottót, vagy inscriptiot, mindig latin nyelven. Alul a subscriptiot latin, flamand és francia nyelvű distichonokban írta.(II. függelék)

E nagyszabású vallásos munkájának első könyvét a Spanyol-Németalföld helytartójának, Albertnek, a másodikat Izabellának ajánlotta Ypres-ben 1607. június 30-i keltezéssel. A jezsuita szellemben nevelkedett Albert és a vallásos misztikát pártoló Izabella nagy tetszéssel fogadhatta ezt az askétikus-misztikus művet, amelyet 1618-ban újra kiadtak. A hazai népszerűséget követően rövid időn belül Európa-szerte is ismertté vált.⁽¹⁵⁾

Az "iker-könyv" első részét már 1608-ban lengyelre fordította Stanislaw Grochowski (meghalt 1612). Három évvel később a lengyel fordítást alapul véve, a metaszeteket (szám szerint 50-et) és a hozzájuk tartozó distichonokat lengyel nyelven külön is megjelentették. Karol Stengel német bencésrendi szerzetes 1617-ben a teljes mű német nyelvű fordítását készítette el.

Ez a nagyfokú érdeklődés David devóciós munkája iránt nem volt véletlen, mivel a "Paradisus sponsi et sponsae" a felekezeti viták, ellentétek helyett már az új vallásos életérzésnek – az érzelmi és személyes vallásosságnak – adott hangot. Az új vallásos magatartás pedig a latin helyett már az anyanyelven írt devóciós munkákat kívánta meg. E szemléletnek a jegyében fordulhatott a hitbuzgó katolikus magyar főúr, Wesselényi István is David művéhez, hogy annak első könyvét a "Messis myrrhae et aromatum..." című művet huga számára magyar nyelvre fordítsa. Ám nem 1606-ban, ahogy Deák Farkas állította – s máig is ezt veszi át a szakirodalom –, hanem mint azt Wesselényi kéziratosa ajánlásából olvassuk; "Vécs várában Szent Márton estin Krisztus Urunk születésének utána ezerhatszázhusz esztendőben" készült el művével.

Wesselényi Anna, a meditációs könyv tulajdonosa

A nagyszabású fordításmunkát Wesselényi Anna inspirálhatta, aki személyes kapcsolatot tartott fenn a magyar nyelvű devóciós művek pártolóiként közismert magyar főrangú asszonyokkal: Bedegi Nyári Krisztinával és Batthányné Poppel Évával. Anna már 1605-től egyedül nevelte gyermekeit.⁽¹⁶⁾ Férjét, Csáky Istvánt, aki Erdély főkapitánya illetve generálisa volt, korán elvesztette. Ily módon a protestáns környezet ellenére az anya katolikus szemlélete és hitélete lett a családban az uralkodó. Az idősebbik fiút, Csáky Istvánt jezsuita páterek tanították, Lászlót, a kisebbiket a nyilvános iskola elvégzése után Anna több évre a gráci egyetemre küldte.⁽¹⁷⁾ Lánya, Csáky Anna a pozsonyi clarissa-apácák közé vonult.

Wesselényi Anna mindig tartott papot udvarában, sőt gyakran egynél többet is; leginkább jezsuitákat és ferences rendi szerzeteseket. 1610-ben, amikor a jezsuiták kitiltására vonatkozó 1588-as törvénycikkeket megújították, csak 3 páter volt Erdély területén. Közülük az a Fabó Bálint, akit név szerint is kitiltottak, megmaradt Anna birtokán.⁽¹⁸⁾ Vásárhelyi Dániel a magyar kancelláriához írt egyik jelentésében az erdélyi állapotokat jelezve Wesselényi Annáról úgy emlékezett meg, mint a legkegyesebb és legbökezeübb özvegyről, aki igen sokat áldozott a katolikus egyházért.⁽¹⁹⁾

"A világi mulatság a keresztet elfelejteni az emberrel" – intette "a harci tivornyákhoz" vonzódo fiatal Batthyány Ádámot egyik levelében. "Az kis könyvet megküldtem – írta más ízben a fiúnak –, meg is jegyeztem néhány imádságot. De kegyelmedet azon kérem az másik könyvet, az magyart kegyelmed gyakorta olvassa; sok szép ájtatos imádságok vannak benne. Az olvasón való imádságokra egy kis

jegyzést írtam: Az Istennek szeretete minden jóra erőt és választ ad, csak az ember akarja. Szébb képecskéket most nem találhattam; a mennyországban, édes öcsém-uram, szebbeket látunk.”⁽²⁰⁾ Anna még ez évben írott levele arról tanuskodik, hogy térítő szándéka sikerrel járt. „A keresztnak jelét látván kegyelmed levelén, nagy örömmel olvastam. Az Úristen ezt a keresztnak jelét édesítse meg az kegyelmed szívében, hogy az halált is kész és állhatatos szívvel viselhesse. [...] Az fejr könyvecskéből olvasson kegyelmed.”⁽²¹⁾ Az idézett sorok írója a személyes vallásosságnak és az emberi akaratnak szánt nagyobb szerepet a hitéletben, ennek gyakorlásához még saját imádságos könyveit is kölcsön adta. Ez a vallási szemlélet lehetett csak igazán ihletője Wesselényi István fordításmunkájának is.

"Messis myrrhae et aromatum" és magyar fordítása

"Haec modo te monitum volui; ne que apte coniuncta, ignarus diuellas: quamquam et altero sine altero frui, in tui emptorisque erit arbitrio." – írta David műve szerkesztési elvét hangsúlyozva a belga fejedelempárhoz szóló ajánlást követően a "Lectori benevolo" c. részben.

Intelmét figyelmen kívül hagyva – ahogy korábban a lengyel fordító is tette –, Wesselényi István csak a "Messis myrrhae et aromatum" c. első könyv fordítását készítette el. Érthető módon így a magyar fordítás nem tartalmazza a hendecasyllabusokból álló verses ajánlást, és a könyv kettős jellegét hangoztató "Lectori benevolo" részt sem. Wesselényi a "Praefatio"-tól kezdődően valamelyik latin editiót vette munkája alapjául. Adatot találunk arra nézve nem sikerült, vajon ismerte-e a lengyel kiadásokat, ill. felhasználhatta-e valamelyiket is a fordítás elkészítéséhez.

Az erdélyi nagyasszonyhoz szóló ajánlás tehát az egyetlen eredeti része a Wesselényi-műnek, de nem különül el, sőt teljesen illeszkedik David latin devóciós munkájához, mivel benne ugyancsak jezsuita – Pázmánytól is ismert – gondolat fogalmazódik meg: "Én Isten jó voltának elég hálát nem adhatok – írta a fordító –, ha ennek az írásnak olvasásából Kegyelmed magának lelki hasznot szerezhet.”⁽²²⁾ Albert lelki gyakorlatos könyvének, amelyet David általában véve is a katolikus lélek megerősítésének gondolatával készített el, a szelleme és a "haszna" volt fontos Wesselényi számára. Benne meglegelte azt a művet, amely a protestáns környezetben élő Wesselényi Anna és családja vallási igényeit kielégítette. "Remélem, hogy te Kegyelmed nemcsak kedvesen de hasznosan is fogja olvashatni az én fordításomat." A magyar szöveg elkészültével tehát már nem volt fontos, hogy az eredeti művet megnevezze, hisz annak hű tolmácsolásához végig tartotta magát.

Kezdve az első négy bevezető elmélkedéssel, amelyek a meditáció helyes módszerét tárgyalják a már említett feladatkörökkel, megőrizte a könyv szerkezetét és megtartotta az 50 részből álló fejezetbeosztást is. A címek többsége csak tartalmilag egyezik a latin eredetivel; az elmélkedésre állandó jelleggel figyelmeztet. (III. függelék) Átvette David művéből a bibliai helyek marginális jelölését is, ám azoknak magyarra való fordításánál saját biblikus erudíciójára is támaszkodott, ami ismerve a kor katolikus főúri neveltetését, egyáltalán nem mondható szokatlannak.

A magyar fordítás az eredeti devóciós munkának nemcsak a fejezetrendjét tartotta meg, hanem a meditáció mint műfaj formáját is. A magyar szöveg

szerkesztésében szintén a loyolai meditáció felépítését követi. Az ő "Exercitia spiritualia" című aszkétikus kézikönyve adta meg a XVI-XVII. század elmélkedő irodalmának fővonásait. Ennek alapján a fejezetek – mindkét műben – a már említett jegyesi dialógus formájában megszólítással vagy felkiáltással kezdődnek: "Miért bánkódsz oh én lölkem és miért háborgatsz engem..."; "Oh árultatás"; vagy "itt állj meg oh én lölkem". Ily módon vezetve be a többnyire őtestamentumi helynek parafrázisát. Érzelmileg túlfűtött és láttató képekkel leíró részek követik egymást. Az érzelmi pszichológiai előkészítés után egy hosszabb szövegegység a passiótéma részletes, racionális analizését tartamazza, már az olvasó értelmét is bekapcsolva a elmélkedés munkájába. "Térjetez eszetekre"; "de oh lölkem, tudod-e mit költetik teneked ebben az dologban cselekedned"; vagy "vegýétez eszetekben mi formán követítez Pilátust...". Az ilyen és hasonló módon megkezdett részekre természetszerűen a logikai építkezés, érvek-ellenérvek rendszere a jellemző, itt a retorikai alakzatok dominálnak.

Míg a középkori elmélkedések az első résszel, az érzelmi hatással megelégedtek, a jezsuita meditáció az értelmet is igyekezett függő helyzetbe hozni az akarat által. Éppen ezért a fejezetek záró része a "colloquium": az érzelmi és értelmi rész szintézise már az akarat bevonásával. Többnyire intés formájában hangzik el: "aki ő benne bízik, örökké meg nem mozdultatik"; "mindenkor újabb jószágos cselekedetek fényességével fölékesítsük lelkünket". Vagy a tanulságok megszívlelésére való felszólítással zárja a fejezetet. "Világosítsd meg az én szívemet is, oh én szívemnek világossága, megvizsgálom és gondolkodni fogok az te törvényeidnek és ítéletednek csudálatos voltán." A meditáció mindenkor célja, hogy a Passió téma érzelmi majd gondolati síkon való megközelítésével a hívő akaratát a lelki gyakorlat elvégzésére készítse. Az egyes fejezeteket követő oratio így csak járulékos eleme lehet az elmélkedéseknek.

Wesselényi fordításmunkájával olyan aktív, cselekvő vallásosságot tolmácsolt magyar nyelven, amelyet Loyolai Szent Ignác pontosan úgy fogalmazott: "Dolgozzunk mintha a siker tőlünk függne és nem Istentől. Dolgozzunk energikusan, de azzal a meggyőződéssel a szívünkben, hogy semmit sem teszünk, hogy Isten csinál mindent."⁽²³⁾ Nemcsak a loyolai meditáció szövegszerkesztését kellett követnie a magyar fordítónak, hanem a latin eredeti műben lévő szöveg-képi megfeleltetéseket is (emblémák). A meditáció és az oda vonatkozó embléma kapcsolatát Jan David az olvasó számára megfelelő betűkkel jelölte. (IV. függelék) A kép és a szöveg együtt gyakorol hatást, készíti az elmélkedőt vallási gyakorlatra. Wesselényi fordítása kéziratban maradt, nincs illusztrálva. Ennek ellenére nem törekedett láttatóbbá tenni a magyar szöveget, hűen tolmácsolta a belga jezsuita latin emblematisz munkáját.

Az "embléma százada" a XVI. század, amikor igazán kifejezési formának bizonyult az "ész álarcában". Különösen akkor, amikor a reneszánsz harmonikus természet- és életszemléletét csupa kétely, vívódás, szabad útkeresés, vagy rezignált visszavonulás váltotta fel. Minden misztikus elgondolást deriváltak: a szörny a kételkedés, a kígyó az okosság stb. Kedvelték a heroikus szimbolumokat és az allegorikus képeket. E korszak a manierizmus, amely a hűvös, bonyolult intellektualizmussal, bűrjázó képi asszociációkkal is jellemezhető. Irodalmának döntő élménye lett, hogy a szavak és nyelvi fordulatok önálló léttel és alkotó erővel bírnak.⁽²⁴⁾

A barokk mindezt már érzelmi síkra helyezte. A közkedvelt metaforikus kifejezések már nem az eltávolítás és a meghökkentés szerepét töltötte be, hanem eszköz a láttató képek létrehozásában, hogy az olvasó emocionálisan kötődjön a mű tár-

gyához; esetünkben a Passió témához. "Oh minden testnek virága és az egész emberi természetnek vigazsága és ékessége, mi formán látlak, hogy állasz amaz utálatos, förtelmes és minden rútsággal bővelkedő hóhérok személye előtt? Az te Szent tested megvayon szaggattatva és piros vérrrel éppen beburétva. Oh fejjérséges Liliom virág, oh pirossággal tündöklő Rózsa, oh Jákob házának bővelkedő forrása." Az élmény és a szó kapcsolatát Wesselényi sorai is érzelmi síkon teremtették meg. A halmozott metaforák képi atomizáltságát az ostorozott Jézus szenvedő alakja fogja egységbe.

Ugyancsak fontos formaeleme volt a manierizmusnak a *conchetto*, amely a fogalmakkal és a szavakkal való virtuóz játékra adott alkalmat, meghökkentő kifejezéseket hozva létre, mint édesmártíromság, merészfélelem, fáradt nyugalma stb.; a korábban ritkán használt trópus, az oximoron népszerű lett a század gyakorlati retorikájában.⁽²⁵⁾ A régi magyar irodalmunkban e stílusesszöközettel Rimay János élt szívesen. "Amely gyönyörűsége órának Magyarsággal szívárkózó patakja folytatásával forgó kerekeinek megindítására való munkájában, hogy ösztönzője... volt Prágay András uramnak is..." – olvashatjuk I. Rákóczi Györgyhöz írott levelében.⁽²⁶⁾ Hasonló szellemességgel, furcsa homályos utalással, vagy éppen paradox kapcsolásokkal találkozzunk Wesselényi fordításában is. "Az háborúságnak ostoriban gyönyörködjél". David latin szövegének – "flagella te tribulationis delectent" – figyelemre méltó magyarítása. Másutt aszkétikus gyakorlatra ösztönzi olvasóját: "Kostold meg... amennyire lehet amaz vesszőnek tetejét és fonatossal együtt, amaz csudálatos mézzel megerősödöl..." Rimay soraiból az intellektuális elmejátekot érezzük, míg Wesselényinél a kifejezés eszköze nem válik el a mondat tartalmától máshol sem. "Az kemény nyakú embereknek, kik semmit békével szenvedni nem akarván, Isten ellen rugódoznak." E korban a vallási doktrínák terjesztésének és azok tudatosításának elsőbbsége volt a stílusesszököz önálló létével szemben. Ha a manierista forma elemek fel is lelhetők vizsgálódásaink nyomán, már nem a gyönyörködtes (delectare) elvét szolgálták, hanem a hasznosság (utilitas) követelménye szerint jutottak szerephez.

David műve és ezen keresztül magyar fordítása is első sorban barokk sajátosságokat mutat. Legjelemezőbb vonásuk a dramatizálás. Pázmány Péter is ekként intette hiterjesztő kortársait: "Semmit sem ér azok beszéde, kik fel nem gerjesztenek, mert magok nem égnék."⁽²⁷⁾ A meditáció műfajában főleg annak érzelmi, pszichológiai szövegszerkesztésénél szinte nélkülözhetetlen volt ez a retorikai eljárás. "Oh vakságban elmerült embereknek okoskodási, oh ítélő Bírónak hamis tanácsadása, oh utálatos, rettenetes véték."

Ugyancsak megtaláljuk, a manierizmus hűvös intellektualizmusával élesen szemben álló, az átélt előadásmód és a naturalisztikus képszerkesztés példáját. "Ime Uram az te jóvóltodnak lábaihoz borulok, a köröszöt ölelem, a te szent véreddel megnevésztett földet nyalogatom, vétettem Mennysország ellen és te ellened s nem is vagyok immár méltó, hogy fiadnak hívatassam..." Ez a barokkos lendületű mondat szerkezet, amely a misztikus állapot, az érzelmi, vallásos extázis nyelvi kifejezője, eszünkbe juttatja Pázmány említett sorait.

A dramatizálás mellett gyakori a szövegben a gondolat hirtelen, szigorú logikai rendben történő visszafordítása. "Oh Krisztusnak befoghatatlan nagy szereteti, oh mi szörnyű vitkeinknek, mint amaz tengernek áradása. És noha a bűn az halált nemzi; de mivel hogy erős az szeretet mint az halál, meggyőző az szeretet az bűnt, a bölcsesség

hatalmat vén az gonoszszágon, hogy ahol bővelkedik vala az vétek, inkább bővelkedjék ott az kegyesség."

A devóciós munka érzéki, emocionális stílusát egészében véve mégsem a dramatizálás teremtette meg, hanem a korábban már tárgyalt jegyesi szereposztás, amelynek a vallásos misztikában clairvaux-i Szent Bernáttól külön nyelvi kifejező eszközei származnak, az ún. jegyes-szimbolika.⁽²⁸⁾ Az allegorikus kert, myrrha, fűszerszám, "én szeretőm, lelkemnek jegyese", jó illatú Liliom stb. szimbolumok nem igényeltek a XVII. században különösebb intellektuális feloldást, megfejtést, hiszen a köztudatban mint az Énekek éneke bibliai motívumai már ősrégen beivódtak. Ezek – a különben középkori "amor sanctus" stílusból továbbörökített jegyek –, közvetlen személyhez szólóan, a módszeresen megszerkesztett elmélkedéscsnek alárendelt elemeiként, az "utilitas" elve alapján épültek be Jan David művébe.

A fordítás nehézségei

Quando Salvator noster voluntarie ad locum, ubi capiendus esset, accessit: ingressus in hortum, coepit pavere et taudere, contristari et moestus esse, dicens: Tristis est anima mea, usque ad mortem. Quid vobis videtur de Christo? Quid sibi istud vult? Estne defectus voluntatis? absit. An propositi mutatio? nequaquam. nun inopinati euentus terribilitas? Nihil horum. Quid ergo? Sponte pro nobis assumptus horror (naturalis licet, ex causa naturali, qua naturae fragilitatem percellere consuevit) itaque que voluntarie admissus vimque suam libere exercere permissus. Quid ita? ad nostrum quidem, (quam et tota spectat passio) redemptionem; sed peculiari ad aliquod singulare documentum. Quodnam illud? An ut pater pro victu vitaeque filiorum sustentanda desudat, iisdem que hoc facto Virtutis virique laboris exemplum praebebat?

Amikor az mi üdvöztönk szabad akaratjával arra az helyre ment, ahol ott megfogattaték, bemenvén a kertben, félni, rettegni, busulni és bánkódni kezdte, mondván: Megkeseredett az én lölköm szintén az halálíg. Mit akar Krisztus Urunk dolgáról, mit akar ezzel a mondással, talán akaratját akarja megváltoztatni? talán szándékában nem akar elő menni? de semmi sincs ebben, talán avagy az veszedelemnek szörnyűsége mondatja azt vele? meg se gondold azt. Mi oka tehát? Nem egyéb, hanem szabad és tulajdon jó akaratjából vette föl magára ezt az halhatatlan rettegést, mely teremmeszet szerint való okból származott vala s az természetnek gyarlóságát rettenteni szokta. Annak okáért jó akaratjából engede neki, és ennek a rettegésnek ily rettenetes voltát szántszándékkal vevé magára, és hogy ily

erőt vegyen rajta, maga engedé meg. És noha az mi megváltásunknak kedviért lesz ez, amint az egész kínszenvedés is, de minekünk is kiváltképpen való tanúságunkra, tudniillik erre, valaminthogy az jó Atya gyermekeinek naponként való táplálásokért izzadván fáradni szokott, aképpen ő szent fölsége is ebbéli cselekedettel igaz munkájának és fáradságának példáját akarja előnkbe adni.

Mindkét szövegben a barokk körmondatok logikai felépítettsége az összképnek rendeli alá a részleteket. A fő kapcsolási pontokat is az alárendelő kötőszók jelentik. Talán a magyar fordításban gyakrabban fordulnak elő, mert a fordító a tömörebb latin szerkezeteket csak bonyolultabb magyar nyelvi formában tudta visszacsi. Ez okozta nehezebb fordulatait is. Ugyanakkor a latin szaggatottságát nagyobb ívű gondolat-egységekkel oldotta fel, ezért kiegészítéseit, betoldásait ill. visszautalásait az árnyaltabb tolmácsolásra való törekvésnek kell felfognunk.

Si a Domino corripieris, ne cum
hoc mundo damneris, non turbetur
cor tuum; osculare osculo oris
tui aureae virgae summitatem, et
servaberis: summitas enim tantum
virgae est quam sentis.

Ha Isten valamely ostorát
read bocsátja, hogy ezzel
az világgal el ne kárhozzál,
föle ne háborodjék az te szív-
ved, csókold meg a te szá-
nak ajakával Asureus király
arany vesszelyének tetejét,
és békével megmaradhatsz,
mert az mely büntetést
magadon lenni érzesz csak
teteje az vesszőnek.

Az Eszter könyvéből vett gondolat és a conclusio tartalma között igen laza, csak bonyolult logikai áttételek és allegorikus ártelmezések révén válik érthetővé a párhuzam Jézus megvesszőtetésének eszközei és Asureus király arany pálcája között. A latin eredeti megelégszik a bibliai helyre való utalással, Wesselényi a világosság kedviért fordítását Asureus király nevével egészíti ki. Ilyen betoldásokkal máshol is élt: "De te oh mi kegyelmes Urunk, viszontag meg ne mondjad azt, mint Salamonnak Roboam fia: Az én Atyám ostorral vert, de én titeket skorpiókkal foglalk verni."

Wesselényi az eredeti gyakori szóismétléseit többnyire metaforák, szinonimák segítségével tudta elkerülni.

Sed, numquid parum nobis videtur,
si peccata nostra molesta sunt
hominibus, nisi molesta sint et
Deo nostro?

Mihi adhaerere Deo bonum est,
cumque infirmo Jesu infirmari,
ut fortitudo et salus mea, eius
efficiatur infirmitas.

De vajon kicsiny dolognak
tartsuk-e mi azt, hogy az
mi bűneinkkel nemcsak embe-
reknek szerzünk nehézséget,
de meg az mi Istenünket is
háborgatjuk azokkal?

Jó énnekem az én Istenemhez
ragaszkodnom és az erőtlen
Jézussal nekem is erőtlenné
lennem, hogy az ő megbágya-
dott ereje az én lölkem
idvössége és erőssége lehes-
ssen.

A latin mű tolmácsolásakor – hogy az eredeti stílushatásának is megfeleljen –, a legmegfelelőbb anyanyelvi szó kiválasztására törekedett. A "qui stabilimentum es nostrum" szerkezet fordítását, a szövegkörnyezet stílushatását is figyelem bevéve a "minden erősségünk, te szívek oszlopa" metaforikus kifejezésben vélte megtalálni. A "horrore quassaris" nem teremt talán akkora érzelmi feszültséget, mint amit Wesselényi beleérezett és fordított: "nagy félelem és rettegés fogott környül tégedet". Máskor az álszenvedő latin igealak kényszeríti bővítésre, a "permoveri es" egyszerű jelentését csak jelzős szerkezettel tudta visszadni. De a két nyelv szerkezeti különbségeinek áthidalása Wesselényit egyben nyelvi igényességre is ösztönözte:

Dum virtutes caelo rum moventur,
stupendum est monstrum ostentum-
que...

ut dolores et horrores nostros
in se suscipiat

Amikor az Egeknek ereje meg-
mozdulnak halhatatlan és ret-
tenetes dolog az.

hogy az mi nehézségünket és
fájdalmunkat magára vegye

Ám a "csudálatos földnek kerekége földindulás által megindul" sor fordításánál ilyen törekvést már nem érzünk. Wesselényi szépírói igyekezetéről az is tanuskodik, hogy az eredeti szöveg stílushatását ahhoz hasonló magyar stilisztikai formában adta vissza:

Horror eius in horto, peccati
horrorem incutiat;

Kertbeli nagy rettegése és
félelme a bűnnek félelmét
teremtse.

A számos figura etimologica a latin eredeti jelentését érzelmileg nyomatéko-
sabbá tette néhol egészen sajátos magyar szóhasználatú fordítással (siess hamarsággal,
véres verítéknek stb.). E stílushatás mellett a magyar kifejezésmód zeneisége is fi-
gyelemre méltó.

Curre dilecta, sudorem agoniza-
tis sanguineum collige, ne vel
gutta depereat. Gladii fustesque
te terreant in die tremenda;

assumptus est horror

Siess hamarsággal, oh én löl-
kem, és az halálhozó véres
verítéknek cseppeit szedeged
fö, hogy egy csepp se vesz-
szen kárba. Sok kardok, ütő
pálcák rettentenek tégedet
ama rettenetes napon;

rettegésnek ily rettenetes
voltát magára véve

A példák sorozatát lezárva, fordítói munkájáról általában is elmondható, hogy a XVII. század magyar irodalmából ismert főúri laikus fordítások egyik legkimagaslóbb teljesítménye. A flamand jezsuita művének magyarra fordításakor egyrészt a magyar és a latin eltérő sajátosságai okoztak számára nehézséget, másrészt a magyar nyelv korabeli állapota, amely néhol nehezen volt összeegyeztethető David érett barokk stílusával. A magyar irodalom 1620 táján – talán Pázmány néhány művétől eltekintve – még nem igen tudott kiforrott barokk formanyelvet felmutatni. Ezért a barokk magyar nyelvi változatában járatlan Wesselényi az eredeti formájának, szellemének teljességgel megfelelni nem tudván, csupán aggályos pontossággal tolmácsolta az érett barokk művet. Fordítói módszerének is ez a legfőbb jellemzője: a latint lehetőleg szó szerinti hűséggel tolmácsolja. Szépírói képességeit láthatóan nagy erőfeszítésre kényszerítette az, hogy barokk művet fordított igazában a hazai barokk nyelv kialakulása előtt. Amire támaszkodhatott, igen szép magyarsága, amelyre már 1880-ban felhívta a figyelmet Deák Farkas. Ismerte és jó érzékkel használta fel nyelve stilisztikai lehetőségeit, kitűnően alkalmazta nagy olvasottságát, s minden bizonnyal jelentős levélírói gyakorlatát.

A fordítás irodalomtörténeti elhelyezéséhez

A belga katolikus restaurációban reprezentatív szerepet betöltő Jan David 1607-ben írta meg művét akkor, amikor a katolicizmus Albert és Izabella uralkodása idejére újra megszilárdult. A "Paradisus sponsi et sponsae" tehát a vallásos életben teret nyert jezsuita aszkétizmus irodalmi terméke volt. Abban az időben keletkezett, amikor a misztikus szellemi áramlat a magyar vallásos szemléletben is jelentkezett, és ennek irodalmi vetületeként a vitaművek mellett egyre több meditációs mű is napvilágot látott. Egyoldalú ugyan, de könyvtártörténeti adatokkal is bizonyítható, hogy a XVII. század 20-as, 30-as éveitől kezdve megnőtt az érdeklődés Magyarországon a személyes vallásosság irodalma iránt.⁽²⁹⁾

A barokk irodalom magyarországi kezdetei az ellenreformáció irányításában szerephez jutó jezsuiták megtelepedésével függenek össze, amelyre több mint félévszázados kísérlet után került sor. Működésük első korszakában számottevő magyar irodalmi tevékenységet még nem folytattak, egyrészt mert energiáik nagy részét szervezési feladatok foglalták le, másrészt többségük elcinte idegen származású volt. (David művének Magyarországra kerülése szempontjából talán érdekes lehet,

hogyan Erdélyben inkább lengyel származású jezsuiták telepedtek meg.) A magyar jezsuita irodalom megindulása éppen ezért a századforduló éveire tehető. A XVII. század elején már az ellenreformáció egyre több művét ajánlják katolikus főúrnak, és lassan a barokk magyar nyelvi változata is kialakul.⁽³⁰⁾ Az összefüggések kedvéért a korai barokk két nagy alakját említjük csak, Pázmány Pétert, aki 1606-ban *Imádságos könyv* címen szerzett ájtatossági művet, de 1624-ben még középkori misztikus munkát, Kempis *"Imitatio Christi"*-jét tolmácsol magyarul; és emlékeztessünk Hajnal Mátyásra, aki 1629-ben adta ki emblematikus meditációs könyvét.

Wesselényi 1620-as kézirat fordítása csak a fentemlített művek környezetében helyezhető el – keletkezése szempontjából. Stílustörténeti elhelyezése már ennél jóval bonyolultabb, hiszen az a paradox helyzet állt elő, hogy a németalföldi barokk érett korszakában született, jezsuita szellemű devóciós munka magyar fordítását a magyar irodalom "korabarokk" periodusába, a jezsuita gondolkodás első magyar jelentkezése környékén kell elhelyeznünk. Ily módon nem is meglepő, hogy irodalomtörténeti kézikönyvünk a művet tévesen sorolta be a manierista kegyességi iratok közé.⁽³¹⁾

A stílusfogalmak tulajdonképpen egyedi jelenségek összességéből fogalmazódnak meg, éppen ezért sokértelműek és pontatlanok. Az európai művészeti fejlődés stílusfokainak megjelölésére szolgáló terminusok között Bialostocki szerint a manierizmus éppen a legproblémátikusabb.⁽³²⁾ Hauser Arnold szintén megjegyzi, hogy a manierizmus és a barokk viszonyát könnyebb szociológiai elemzéssel, mint tisztán stilisztikai egybevetéssel feltárni. Egyedüli kritérium szerinte, hogy a kérdéses mű az értelem, avagy az érzelem jegyében fogant-e, ehhez képest "minden formális sajátága másodrendű".⁽³³⁾ A barokk térnyerése a mélyen intellektuális, társadalmilag exkluzív szellemi áramlattal szemben azzal függ össze, hogy az ellenreformáció megszilárdult és a katolicizmus ismét népi vallássá vált. A korabarokk ellenben még nem nélkülözhetette a manierizmus formanyelvét, amelyet majd tökéletesen sikerült adaptálni az utilitas elvéhez.

Wesselényi kézirat fordításmunkája, – amitől nehéz lenne elvitatni, hogy érzelmi fogantatású, barokk művet tolmácsol – akkor válik stílustörténeti problémává, amikor az eredeti mű stíluskorszakához való fáziseltolódására figyelve szeretnénk XVII. századi magyar irodalmunkban kijelölni helyét. Felmerülhet újólág az a kérdés, hogy a fordítások miképpen tartoznak egy nemzet irodalomtörténetébe, főként olyan korszakban, mikor azok még az élő irodalom lényegi részét képezik. Avagy a fordításmunkák esetében másfajta irodalomtörténeti periodizációt fogadjunk el?

Annai bizonyos, "Az eljegyzett személyeknek paradicsomkertje" nem a magyar vallásos irodalom belső, öntörvényű fejlődésének szülötte igazából, hanem elsősorban külföldi, flamand hatás alatt született devóció-fordítás. Ilyen értelemben pedig egyrészt a németalföldi – magyar kulturális és szellemi kapcsolatok révén megszülető irodalmi művek közé tartozik, másrészt olyan mű, amely Jan David Európa-szerte elterjedt munkájának recepcióját gyarapítja, az eddig ismert két lengyel és az említett német edíció után.

**AZ ELIEGICZET SZEMELIEKNEK
PARADICHOM KERTHE**

Meliben

**Mirrhanak es dragha fiu szerszamoknak
Christus kinszenvedessenek eszkoezebeol es titkaibol
ezsze szedeteth giutemenie
eleonkben a vegre adatik
hogi eo vele edgiut my is megh halhassunk**

[I] [AJÁNLÁS]

Az Tekinte[te]s es Nagiczagos Vesseleni Anna assonnak, az Tekint[etes] es Nagiczagos keresztzegi Czaki Istvan uramnak meg hagiott Ozvegienek, nekem Szerelmes Assoniomnak Hugomnak.

Isteni aiandekoknak bo aldasat, itt ez vilagon szerelmes gyermekeivel Isten szent valo hossu elet utan az orok boldogsagnak orvendetesseget szí[v]bul kivanvan, solgalattiat es igaz Atiafiui szeretetet aianlia Vesseleni Istvan, mint Szerelmes Assonianak, Huganak.

Mindennemű embereknek munkaya, faratczaga es igiekezete a vegre sokot lenni, hogi annak hasnat, iovat es iutalmat vehessen. Az meli tengeren evező, galiakon iaro, koreskedő Ember mindennemu szerenczetlenseget fel sokot bekevel venni, hasonnak remensegére ugian azon vegre, nem sannia eletet, vere hullasat, ama czatazo es hadakozo vitezlo rend. Sok elmenek toresevel, nyughatatlansaggal, eyeli nappali vigiazassal, meliseges tudomanioknak es elreített bolczesegnek kinczehez soktanak iutni, kik tanulasnak es az deaksagnak munkaiara agiak magokat, a vegre meg, hogi elomenetelre utat niithassanak, vagi pedig melseges tudomanioknak hire neve teriedven, ducsessegevel, mint egi neminemu eledelel taplalogianak, ama szep mondas kint. Az iosagos czelekedetnek igen edes eledele az tisztesség. Ezeket mind a vegre hozom elo, hogi okat agiam ennek az en kezdettem, de affelul ugian faratczagos munkamnak mellet felvettem, ennek az konivnek forditasaban, nem emlekezem it minemu hasnom sarmazhatot mind ezeknek az ieles⁽¹⁾ lelki dolgoknak elmelkedesebul. Hanem mindennemu faratczagomnak jutalmat, hasnat, erdemet abban heliheztetem, ha valamel aytatos keresztien ember olvasvan ezt az irast lelkenek vigastalast, taplalast, epitest es udvessegre valo okokat talalhat benne. Mint hogi az mi udvessegunknek erdeme tulaidon cak az Isten fianak halala által nieretetik, minden bizonnia, az meli aytatos keresztien Idvezitunk kin [II] szenvedesinek elmelkedesere agia es fordittia elmeyet, azokat az jokot fel talalhattia ebben az konivben. Ennek okaert mint hogy nilvan vagyon Szerelmes Assoniom, Hugom az te K[egyelme]d Istenhez valo aytatosaga, es az lelki dolgokhoz valo buzgosaga, es hogy ennek az vilagnak tehetetlen alhatatlan, veszedelmes szerenczetlensegekkel tellies mi voltat eseben veven K[egyelme]d, mindennemu szandekiat igiekezetit akarattiat elmeyet es szivet az Istennek szeretetire fordította K[egyelme]d. Remenlem, hogi te K[egyelme]d nem cak kedvesen de hasnosonis fogia olvashatni ezt az En forditasomot, mert ugianis semmi ugi embernek szivet fel nem gieriesti az Isten szeretetet, mint ha meg lattia oe erette az Istennek veghetetlen szereteti[t], mit szenvedet legien. Mivelhogy azert ebben nem sukces hogi te K[egyelme]dnek regulat sabiak es Christ[us] Urunk kinszenvedesin valo elmelkedesnek hasnat K[egyelme]d eleiben samlaliam, holot aldott legien Istennek Szent neve, abbeli Istennek malastiaival bovelkodik K[egyelme]d. Veget vetven azert irasomban, sok soval azon K[egyelme]det kerni nem akarom hogi ebbeli kis faratczagomot, tolem, szerelmes battiatul jo neven vegye K[egyelme]d, holot ezeknek az Szent dolgokban boculetes meltosaga akar meli embernekis illien munkayat, K[egyelme]d elut kedvesse es beczesse tenne. En Isten jo voltanak eleg halat nem adhatok, ha ennek az irasnak olvasasabul K[egyelme]d maganak lelki hasnot

szerezhet. Aldot legien azertis o Szent Felsege hogi nekemis mind akaratot mind lehetoseget annira valot engedet, hogi illien jeles dolgoknak veghez viteleben foglalhattam magamot. Vecz varaban Szent Marton estin Christ[us] Urunk suletesenek utanna Ezer hat szaz hus estendoben.

**[1] Az eljegiezet szemeleknek
paradichom kerthe.**

Meliben

**Mirrhanak es dragha fw szerszamoknak Chr[istu]s kinszenvedessenek eszkoezebeol
es titkaibol eszse szedeteth güvitemenie eleonkben a vegre adatik, hogi eo vele edgiüvt
mys megh halbassunk.**

**Christus Urunk
kinszenvedesereol valo
elmelkedes.**

Eleol iaro beszed.

Christus Urunknak kinszenvedesenek ezkeozith a vegre, az mint latod, vettem eleomben, hogi megh magiarazzam hogi az mi idveossegiunknek ezkeozi lehessenek a magunk gonos indulatinknak megh zabolazasa által. Erre tanit beniünket magha példajaval az Jegies szemelis, illien szockal eleonkben advan haznat es mogjat ennek az elmelkedesnek. Az en szereteom nekem eszse keotet Myrrham, az en kebelemben fogh mulatozni.⁽¹⁾

De miert hogi mint egi neminemeo teokerben megh mutatta maghaban ezt Szent Bernat, errwl az dologrwl maga szavait akarom eleo hoznom: Es az en Philosophiam es legh bechwletesb tudomaniom a megh feziteteth Jesust tudnom. En Attiam fiay Iffiusagomtul fogvast, megh teresem utan erdemimnek nevelesere, akarvan eleobbeni vetkeimeth heliere hoznom, ezt akartam magamnak eszse güvitenem, es szw[n]telen kebelemben hordoznom, melliet eszse keotettem egy chomoban, az en Christusomnak szok rendbeli kinszenvedesebeol es niomorusagaibol eszse szedegettem.⁽²⁾ Igi Szent Bernath mind maghaban s mind Szent Pal irasat magiarazvan, kit az Ur Isten nemzeteknek valastot edenienek nevezet, Szent Bernat pedig yo illato [2] es draga kenetekkel tellies edennek nevez, eleonkba adgia, melli nagi chudalatos haszna Sz[ent] ereie legien, Christus Urunk halalanak, igazan valo elmelkedesének, melli által az ahetatos lelek Christus Urunk kenszenvedesenek viragos kerteben be menven, es az eo niomorusaghinak es keserwseghenek viragabeol egi neminemeo draga buketath keotheth melli chuda draga lelki illatra valha miys keovetni fogjuk, el ieovend ackoron amy lelkunknek Jegiesse my hozzank is, mint egy neminemeo yo illato es dragha fw szerszamos kerteben amaz mondas szerint: Az en szereteom be teer kertiben a draga fwveknek helire.⁽³⁾ Nem a vegre hogi teobbe kent szenvedgien mert imar eczer szenvedeth, hanem hogi legeltesse maghat az viragos kerteckben, hogi az ekes szwzseghnek tisztasaghat ahetatos igie[ke]zetunknek buzgo szivunknek, be nem fer tetzeteth lelki ismeretwnknek, Menniey tarsasagnak szedegiesse szep illato liliumyt.

Seot es magokat az Szent eletbe foglalatos leölköket maga tarsasagaban vigie, es itt ezen a feolden malasztia által, az ieovendeo. eletbe penigh dicheoseghe által. De kezdgiunk immar ezeknek az dogoknak elo irasahoz: melli utra keoniebben hogy iuthassunk, harom eghio szeovetnekeknek vilagossaghul kelletik elewnk.

Elseo Szeovetnek

Minthogy a Szent Pall mondasa szerint a vegre holt megh Christus urunk, hogy myis vele edgwt megh halliunk, es a mint eo feoltamadot halottaibol, az Atianak dicheoseghe által igy myis életünket megh uijetvan keovethesswk.⁽⁴⁾ Melto dologh mind azokat a mellicket mierettunk szenedet amy tellies szivünkben ugy be foglalnunk, hogy minden niomorusagit, es kinszenvedesenek ezkiozit, megh gondolvan, magunkban megh eosmerhessük azoknak hasznat, melliceknek Christus urunkban valo letelelet nem chak olvasas által szemwnkkal is megh tapasztalhatunk⁽⁵⁾ hogy nem chak eo benne telliesedgiek be az megh valtsagnak es közben iarasnak mondgia s mivelta de magunkban is valosagoskeppen megh tapasztalhassuk azt amit azon Apostol mond. Ezt tudvan hogy a my reghi Emberi voltunk edgiwt vele megh fesziteteth, hogy az bünnek ne szolgálunk, ha pedig [3] megh holtunk Chr[istu]s Urunkal edgiut fogunk elny. Hogy azert kevaltkeppen valo haznat vehessuk a Christus Urunk kinszenvedeseinek szersamibwl, es kinzo eszközeibwl, kivantatik hogy nagi szeretettel bevelkedgiunk hogy Christus Urunk szeretetinek elmelkeodesebwl, mint egy fakliatul, bennunk keoniebben feolgiulhason hogy igy is magat nem chak annal inkab szeressuk de hogy kedvuiert mys eoreomet valamint keszek legiwnk szenvedni, es hogy meghalvan az bwnoknak megh oyuk magunkat azoktól mellic eo Szent feolseghet ollian iszoniu es keserves kinszenvedisre vivek. Mert vallion ki nem fogh almelkodni ezen, ki contetet az orvos Doctornak vere es a highi masban fetrengheo betegnek orvosagha leth belöle. Hogy azert a mennyire gjarlosagunknak engeteteth, mi crettunk szenvedeth Christusunkhoz amy indulatink megh zabolazasanak szenvedesevel hasonlok lehessunk mint egy neminemeo szep keppben. Szemwnk eleiben helheztesük⁽⁵⁾, mikent eo Szent feolsegeth amy vetkeinknek fizetesere es rutsaginknak el mosatasara mint egy neminemeokeppen rea kezeretettunk. Vizontagh eo Szent feolseghe is my moddal el vegezven az my megh valtsagunkatt minket az magha kinszenvedesenek, es sok rendbeli niomorusaghinak elmelkedesere hijon es vonnion. Melli dolgokat mind megh lathatunk mind megh halhatunk a jegies szemelcieknek neve alat, mellicket ekessen megh irt az beolcz az magha enekinek rendiben, mellicket it amy lelkunk jegiesnek szemelliet viselven szemwnk eleiben adgia.

Eleol iarasnak masodik fakliaya

Halgassuk immar mit mond az mi lelkwnk az Jegies szemeli alatt, amy keppen megh irta az bölcz, es mi keppen szol az magha iegieséhez Christus Urunk. Eszunkben veven azt is mikeppen hiya idvezitwnk a megh valtsanak titkainak elmelkedesere a keresteni lelköt. Jusson be az en szereteom az magha kertheben es egie almainak gjeomölchet.⁽⁶⁾ Melli viragos kert nem egieb, hanem az embernek lölke seot e sziles

Vilagh noha ighen megh mockolt alapottal vagion. Es noha most illien ruth alapttal legien, de kezdettől fogva nem ollian volt, es nem akeppen vagion, amint kezdetteol fogvast epeteteth volt ez a kert. Mert ez az viragos kert az arolo kigionak chalard-saghanak az my gondviseletlensegionkel iot [4] megh nem leven eroesitetve minden gonozt mivelven, minden ekeseget elvestven, sarkannioknak haylekava latroknak barlangava, es gonosz lököknek swrw Erdoive, halálnak es bűnnek atkozot lako he-lieve leth vala: Jioien be azert az en szereteom ki engemet noha ellenseghe lettem, meghis szerettet, raitam kenierwlven, es maghanak valasztvan, minek eleotte az etet avagy valasztottam avagy szerettem volna, mennien be kertemben, noha modnekwel es teliessegesen vissza fordult alapzattal vagion, de mind, az által ugian eo kerthi. Mert az Ure a feold es az eo tellies volta, a földnek kerekseghe es minnian az benne lakozok. Eove ez vilagnak eorekseghe, azert yeoien el eo magha az ereokes Ur, es immar teobbe ne bochassa zolgait, az az Prophetakot, ne talantan megh becheollik az eoreokes Urat, es a biresek megh adgiak az eo iöwvdelmit.⁽⁷⁾ Jeoyenel az a ki iovend es az mennienbe a magha sayat kerteben, noha megh rongiosodot es el puztult es mas idegen keznel vagion. Jeoyen el ez vilagra az Istennek fia es az Ighe legien teste es lakozzek my benniwnk es lattuk az eo dichesseghe, es legien elseo szwlet a szwz Aniatul.⁽⁸⁾ Kellien feol Asureus de nem amaz kegietlen Babyioniay kyrali⁽⁹⁾, hanem az my igaz megh valtonk es magha nepenek ugy mint a my lököknek rabsaghbwl megh szabadeto Istennunk. Kellien ky az lakodalomnak helereol az bodogsagos eoreok dicheoseghe aztalatwl ez az kyrali menniey meltsaghnak lakodalmabul, es mennien be sok fakkal bewlteteth de az eordögnek irigyseghe által semmive lett esel puztoh kerteben. Jeoyen el az az es egie az magha almayanak giemolcset mert eo plantalt es eolteteth vala Paradichomnak keozepette chudalatos szep gienierwseghe tekintetes chuda io iwzw giemeolch terempteo fatth, a yo es a gonosz tudommannak faith, de megh volt tiltva annak az giemeolchnek elese.⁽¹⁰⁾ De yai a my elseo szeoleink megh szegven az alalmas fanak giemeolcheben ettenek, es ime a my fogunk, megh mostis vasodik benne, es noha az eo szaykban igen edesnek teczet, de annira nagy keserwseghe teoltette be gyomrokat, hogy az egesz nemzetekre el vetven az igaz eosvent, az eredendeo bwn által az halálnak merghe szalla. Ebbeol lesz eredesie minden gonoznak es serenchitlensegheknak valameli szokott szallany es eredny ez szeles vilaghon lakozo emberekre: kiknek ennek eleotte sem a halal sem az Erdeogh eo magha az Pokolis nem arthat vala. Oh melly [5] niomorult az embereknek allapottia.⁽¹¹⁾ Jeoyen el es mennien be az en szereteom az magha kerteben es egie az magha almainak giwmeolchet. Es noha ighen yo es draga giwmeolch vala, miert hogy magha wltette vala, de amy vetkeink es parancholatinak meghszegise által, amy bwneinknek giemeolchet, melly az almanak etelebeol szarmazot kostollion megh eggiet benne melly kesserw emessze megh. Vegie maghara, eresse megh es szenvedgie el az my niomorusaginkot gialazatainkot, szegienseginket, mezitlensegwnket, betegseginket, szemwnket haniassinkot, es ostorozasinkot, vegire kegietlen szwrnw halalt.⁽¹²⁾ Ezek am ez keserw alama fanak giwmwlchy. Es miert hogy magha az en szereteom az aldott szwz Anianak bodogsagos es dragha giwmlcheve leth, egie megh az atkozot giwmwlchet es fordicha aldott giwmwlche, hogy mys vile elven reszeseolhe-sunk annak aldasaval, hogy valamikor mys enny sok ideo utan a mikor vissza fogh menyorszagban, halhassuk amaz giwnerwseghe beszedet.⁽¹³⁾ Jeovetek el en Atiamnak

aldotti foglalatok el az ti nektek eoreoktwt fogva szeretetet orszaghot.⁽¹⁴⁾ Ezekreol mint egy neminemeo Galambochka lölkömnnek szeretesie elmelkedven, az te my hozzank valo nagy szeretetedert keoneorgheok, megh ne szigieniczd orczamotth.⁽¹⁵⁾

Harmadik eleol iaro beszédnek faklaya

Illien goromban noha edesgető szokkal, amy lölkökn Istennek Jegiese hya vala magahoz Christus Urunkott, a magha szereteoieth az keserő poharnak italiaval kinalvan. Eo magha is Christus Urunk pedig olly nagy kedvel, es kesz voltaval ami teole kevan, mindent be tellicsithet hogy semmi ninchen hatra, amit veghez nem vith volna: mivelhogy my eretwnk atkozotta lesz hogy minket boldogokka tegien.⁽¹⁶⁾ De most immar halliuk megh mys, viszontagh azert az nagy szeretetet mint kivannion teolunk mellí szeretetevel senki nagibot nem lathatot es senkibenis nem lehet nagib. Ez pedig az eo kivansagha hogy az eo kinszenvedeserwl my az szerint elmelkedgiwnk es elmenkben forgassuk hogy az mennyire lehet, mys szanniuk megh az eo kinszenvedeset es hogy az bwneknek megh halhassunk es az igassaghnak elhesswnk, halgassuk azert mikeppen benwnkwet az Jegies szemellinek kepeben hyon maghahoz. Jeoy az en kertemben szerelmes Attiamfia en Jegiesem feol arattam az en myrrhamot edgwt az yo illato feo szerszamockal.⁽¹⁷⁾ Mint ha [6] azt mondana te engemet hyttal az eleot, es kertel hogy be menniek az en kertemben, mint hogy en vagiok ewrws vad es a kerth meltan enimnek mondatik, de igazan the kerthede letth, minthogy te miattad iutott illien nagy pusztasagra es semmirekelleo állapotra, magadhoz hittal engemet, es miert hogy az en gienerwseghem az hogy az embereknek fiaival tarsalkodgiam, eoreomeost eljeottem ielen voltam, lattam mindent megh chelekedtem a mint kirtel, megh kostoltam es ettem az en almaimnak giemeolchet, es the eretted a köröszifan iszoniu gialazatos halalt szenvedtem.⁽¹⁸⁾ Jo szereteodnek nevezet engemet s meghis mutattam az en szeretetemet. Mert senkibe nem lehet nagibb szeretet, mint a ky baratiart az magha lölket le teszy, en pedig az en ellenseghemirt vittem be lelkemet.⁽¹⁹⁾ The azert most mutasd megh, hogy en the szereteod vagiok, az az hogy the engemet valoban szeretsz: mert az mondatik szereteonek lenny a ky masteol szerettetik, ha eleob nalammal the engemet nem szerettel immar most miert hogy en thegedet szeretlek, felleli megh the is szeretettel. Jere be hat the is az en kerthemben: hogy pedig mindennemeo felelem, veszekedes es rethegecs nelkwl batran beiehes: attul ne tarcz hogy be nem bochatlak, es magha az new az melliel nevezlek, mindennemeo batorsaghot adhat the neked. Jegiesemnek es matkamnak nevezlek eliegiezek magamnak kenierwleteseghemben, nem egieb iutalmot kivanok teoled chak te nem magadat, de hogy alazatos es halaado legy.⁽²⁰⁾ De hogy eszedben vehessed, hogy az my gwrw valtasunk, es eliegiezesunk, mindennemeo tisztatalansaghnak, chelekedeteol wres, swt minden⁽²¹⁾ [4v] tisztasaghnak es szwzeseghnek fenievel tellies, en hugomnak s Attiamfianak fogadlak es hylak. Jeovel batran vigan, es minden gieniereoseghel ieovel kedves es köllimetes leven az the szerelmesed szemellie eleot. Es szent Judith mondasa szerint mennien be minden felelem nelkwl az Urhoz ayo leanzo, hogy megh böchöltessen az eo szemellie ellöt, a keppen az mint szerette bechwlete es megh aldotta ötöt az ő Attia. *Judith 12* Jerbe tehat Attiamfia, ezen iegiesem az en kertemben, ieovel en kedvesem, es en szereteöm, egietlen egy Galambochkam, te hiw

kereszteny lelek, ki noha bwnnes voltal annak eleotte, de mostan bwnekteöl wres vagy. Jerbe az en kertemben, az en hálalomnak titkaiban lepiel be. Vegy ezedben mindeneket es melli ighen szeretlek s kedvellek thegedet gondold megh. Mitt, mivelhetem teobbet az en kertemmel, melliet the elpuztitottal vala az mellieben hittal amit megh nem chelekedtem volna. **Esaias 5** Jerbe hat the is az en kertemben, melliet uyobbban megh eptven az eleobeny állapotiaira hoztam. Feol arattam az en Mirrhamott mindenek be vadnak telliesedve, vala melliek megh voltanak irva a Prophetak által az embernek fiarwl. **Luca:18** Nem mult el teolem az keserwseghnek pohara, elköltöttem en azt, megh ittam seot megh a seprwietis fölhaitottam. Ittam akkoron az mikor mindennemeo gialazatoctal, rut mochkos pökdözececkel es kegietlen veresekkel s ostorozasockal tellies voltam, testemben, lölkemben, marhamban, hiremben nevemben, Baratimban, mindenfele kaart gialazatot es utolso niomorusaghokot szenvedtem. Feol arattam a Mirrhat szinten az földigh semmi olly nem lehetet amy ennekem nagy keserwseghemre, nem valtozot volna. **Bal: 26** Seot az Atiamis el hagiöt engemet, az ottan allo Aniamis ielen valo letevel inkab keseretet engem. **Matt: 27** Az Angial, akar vala engem vigasztalni, de nem vihete veghez, mert az minden hato nagy keserwseggel engemet be töltöt vala. **Rut 9** De mind az által en hugom es en iegiesem meg ne retteni ennek az Mirrhanak keserwsegheteol, nem csak Mirrhat, de draga fw szerzamokatis edgiut vele föl arattam, maghamnak hagyvan az keserwseghnek Mirrhait, neked engedven pedig az fw szerszamoknak draga voltat. **Joan 4** En munkalkodtam, the pedig en kedvesem az en munkamiban reszeswltetny foghz, hogy annak utannais az en öreomemnek helereis be iuthass: csak twry es szenvedgy kevis dolgokat rövid ideigh, mindenek nagy edessegre fordulnak, az en kinszenvedesemnek keserwseghre által az örökevalo dichöseghre fognak valtozni. Maradgy megh az hiwseghben halalod oraigh, viaskogyal emberwl, zabolazd megh itt a feolden az te tetteidet, el tavoztatvan maghadtul, a paraznasaghot, tiztatalansaghot, förtelmesseghet es az gonoz kivansaghokot, mert ha lölköd ereie által a the testi indulatidot megh giwzed elni fogsz es megh koronasztatol. **Rom 8** Illien szokkal hya az magha kinszenvedesenek elmelkedesere amy lölkünk iegiese Christus Urunk a kereszteny lölköt. Menniwnk be tehat ennek *[5r]* az faidalomnak kertiben, es mindeneket szorgalmatosan lölki szemeinkel yol megh nezzunk, a mint Esaias Prophetanal megh vagion irva. Ezechias kirali az Babyioniay kirali keovetinek, az draga fwszerszamoknak kamorayat es minden kinchenek Taarhazit megh mutogatta, es nem vala olly marhaia, amelliet nekiek megh nem mutatot volna. **Esa:39** Azon keppen ittis mindenek ielen es nylvan lesznek mys pedig azoknak szemlelesekben ugy mulatozzunk, hogy urunkkal edgiwt megh halhassunk, es eletwnknek uyolasa által, mint egy neminemeo Pelican fiays valosagossan yot chelekedven megh elevenedhessunk.

**AMELI HARMICZ Penzen arolta el idveozitonket ludas,
azokrul valo elmelkedesek, es az ohtestamentombeli
Figuraknak mellik ezt ielentik magiarazasa.**

[1.]

Harmincz ezeost penz.

Hol vagy oh en lölkem, talam megh halottad az the Iegiesed szavat. (a mint elseo szwleinkreol, teremtesreol irt Moyses keonveben **Gen:3** megh vagyon irva) es megh yettel azert röitöd el magadot, mivelhogy mezitelen es mindenneméo ioszagos chelekedeteknek ekesegheteol megh vagy foztatva, de semmit se rettegi es tavol legien az filelem teoled, mert avegre nevez thegedet magha Attiafianak lenny, es ezokaert foztatot megh mindenneméo ruhazatwl, nem eczer s nemis egykeppen, hogy thegedet be fedezzen, es megh ruhazon mindenneméo yoknak öltezetivel. Azert keliföl es razd le magadrol az port, es annak niomdokat az ky thegedet olly batorsagossan hy, az magha kerteben keovessed theis es menj utanna. **Prouer:12** Mindeneket szorgalmatossan megh nez es ezedben vegied, mellicket eo the hozzad valo szereteteert szenvedeth, es valamit lathacza felöt melliböl valami haznot vehetnel tellies szível es mindenneméo egiekezettel megh tanold azokat es eszedben vegied. Legh elsöben azert az harmicz penzt gondold megh, melli the eretted fizetes leon es mint egy szaporan nevekedeo harmicz agu viragot kertnek elseo reszeben tekinczd megh.⁽¹⁾ Ennek az dologhnak gondolkodasara inditassek az te szíved, melly az beolchnek etelethy szerint, meltan minden kereztien szívet feol indithat. Halhacza az beolchnek szavat: Az ember lölkenek megh valtasa [5v] az eo gazdaghsagha es kinche. **Pro:23** Ez am az en lölköm athe valtsagid ezek am az te gazdagsagid: oh the szegin niwmorult Anatoth Laisa kudas, kireol ir Esaisa tizedik reszeben, athe szabadulasodnak ez ara reghi valt-sagha, melly által az the Iegiesed akarvan eretted lölket le tenny chak enni summara es pensre dragalatos zent lölket böchölette. **Is:10.** De szorgalmatossan megh emlekezzel, erröl soha annak elötte nem hallot Judasnak azthe Iegiesed eorokes ellenseghevel, ugian azon Iegiesednek arultatasarul valo vegezeseröl, es aru szakaz-tasarul a mint megh vagion irva: Mit akartok ennekem adni es en ötöt tinektek adom; ök pedik el vegezek hogy harmicz penz[t] adjanak neky. **Matt:26** Oh en lölkem mit halgacz, mit mulacz mert nem inkab minden neméo Joszagodot es marhadot ennek az arunak szakaztatasaban adod, söt tennen magadot add erette eppen es igeri erette teobbet es vesd zalogban inkab az egez vilagot, hogy magadhoz valchad az megh bölhölhetetlen draga kinczet es magadeva tehessed ezt az minden dragassagot fellwl hallado gwngwt es Araniat; de nem tudgiak megh böchölly ennek az böchölletes marhanak my voltat. Az Istennek fiat megh nem ösmertek nem tudgiak mit mivelnek, es ama bölh mondasa szerint, siesz s ide tova futoz keölch föl az the megh hyt baratodat, kery segitseget töle ne erezkeghiek alom az the szemeidre, es az niugovast tavoztasd el szemed fenietöl, hogy köniobben magadeva tehessed azt az draga marhat. **Prou:6** Meghremöltem eppen ezel olvadtam amikor megh gondolom, es eszemben iuth ennek az megh böechölhetetlen kenchnek meltetlan eladasa. Bizon dologh illien

hamis aru es modnelkwl valo eladas valamy nagy tikot⁽²⁾ nelkwl nem lehet. De oh en lölkem ne fölötteb almelkogial halvan az szent Janos mondasat, hogy ez a semire köllw, es alavalo ember, aky ezt a kinchet elatta vala, lopo volt mert a lopok természetiek illien, hogy minden böchöletes draga marhat semminek böchölven fel arun akar mint es akar minemeo ala valo hitvan embereknek el szoktak adni, holot inkab mindenkoron az marhanak mivoltat nem magok szoktak böchölly, hanem azok akik affelet tölök venni szoktanak. Mint ez az arolo Judasis, amint megh vagion irva. **Jan:12** Mit akartok ennekem adny. Eze a dologh oh the boldogtalan Judas, ama draga kenetnek Christus urunk feiere valo ky önteséből, amelyly kaart gondolsz vala hogy valottal, az te Mestered es Istened el adasabwl akarode heliere hozny? **Matt:26** Meghis yob volna ha bizonios summa penzt kivantalt volna azoktol akiknek el aroltad vala a the Uradot, hogy innen megis megh teczennek, a the Urad Istened dragalatos mivolta es latatnek megis mennyre böchölened Uradot s a the aroltatasodnak is lattatnek meghis valamy hazna: de the a veveok akaratiara hagjod, nem keolemben mint valamy megh veteth es ala valo Rabot adnal el ily kevis arun. De ennek az the halhatatlan vetkednek, magad viseled az ieletth Ischariotes neved leven, melly szonak magiarazasaval nem egieb, hanem gykos elronto es halal szerző ember neveztetik, ninchis pedigh oka miert neveztesse Ischariotnak, mint ha ama Sidosaghnak tizenket nemzetségebwl [6r] Isachar Nemzetsegeböl szármasztal volna, mert ezzel sem haznalz semmit a the böchöletednek es hitednek, megh sem menteted ezzel az nevezettel magadot, holot az Isachar szo fwzetest es aru szakasztast ebbeli arultatasodra nevezten yelent.⁽³⁾ De oh edesseggel tellies Jesusom, hadd legien ennekem arra valo szabadsaghom hogy ennek az meniey titoknak es chudalatos alazatosságod el reotóth mivoltanak, haad mehessek veghere es hadd tudakozzam rola. Tudom azt minden bizonnia hogy ennek az arolo Judasnak heaban leth volna minden igiekezete es bolond szandekia, ha tennem maghad az the el roytoth böchsesegednek rendelesevel e forman lenny es minden dolgokat veghez vinny nem engedtel volna. Ime oh Testamentomban elonkben adatik, el röitőth harmicz penznek peldaia. Halgass rea the Jerusalemnek leannia te korozteni lelek es lashacza, a the fwleidet kesziched az the Iegiesed beszédinek megh hallasara, ky mint egy teorven ki mondo, magarol mint egy Rab fölöl maga aruiat es menny summan kelliessek ötet el adny maga rendele ell. **Exod:21** Ha szarvaval: (ugy mond az iras) öklölő lesben valaky szolgálait avagy szolgálaitat megh sertene, es megh ölne, annak az marhanak [Ura] tartozzek harmincz ewwst Siclust az megh öleteth zolgak Uranak adni, az ökör pedigh kövel verettessek agion. Oh en Jesusom enny arun es summa penzen vevenek megh thegedet a Sidok, a menny penzen szoktak vala törvény szerint az ökörtől megh öleteth zolga megh váltani; enny penzen vetetek megh az artatlannak elete, mennyn szoktak vala Rabnak megh öleset megh váltani. Oh ty Angialok vallion teortente illien dologh öröktől fogva, az Isten fianak arra az bwes embernek valtsagahoz hasonlitatik, es anny penzen adatik el az Uraknak ura amenny az Zolga, minniaiunk lölke taplaloinak el adasa chak annira böczöltetik a mennyre egy alavalo ember döghit böchöllik vala. Mennien ky ennek hire az egesz vilagra, es rettenien megh raita, Egnek es földnek draga mivolta harmicz penzre böchöltetik, kihez ez sziles vilagon leveo kinchek hasomlitatvan semmive lesznek. Ugy vagion hogy az vevők harmicz penzben vegeznek az arut, de the oh menniey Atiank öröktől fogva igi rendelted vala hogy aky Rabnak abrazattiat my erettwnk föl vette magara, ala valo rabnak arrara böchöltessek

elletet. Mert akkoron be teliesedeth, amit az the Prophetad által megh mondottal vala. *Zach:23; Matt:27* Es elvevek a harmicz ewst penzt arutt vegezven, melliet el vevenek Israel fiaitul es adak a fazekasnak az szanto földett, amint el rendelte vala nekem az Ur. Vegietek eszetekben, oh Sionnak leanny, thy abetatos lölkök, mely valosagosan ennek az dolognak peldaia szemetek eleiben adatik ezen a thy Josepheteken kit a magha Battiay el adatnak vala, holot annak az eladasnak feie es szerzőie Judas neveo vala, es a menyin ötet elattak vala hasonlo summan adatek el az my urunkis, magha sokkal nagjobj vala ez Josephnel. *Gen:37* De oh en Uram, miért engedted ezek úgy legienek, de tudom hogy nem csak a vegre czelekedted azt hogy chak [óv] az megh valtsanak sommaiait adgiad előnkben, hanem hogy ebből az dologbul mys tanosaghot vehessunk. Kezdgiunk azért immar hozza tehát, zönögiön a the szozatod az en fülemben, es illien titoknak meltsaghaival erősödgiék az en szívem. Halgas rea oh en lölköm mit szol thebenned az the Urad, es athe Iegiesed. En az embernek es az vilagnak valtsagha vagiok s azért akartam hogy illien olchen el adattasam en, hogy the engemeth magadhoz valthass alavalo embernek valtsagaval, ha anny penzed sincz, bizoniara magaddal szabad vagy, ad nekem tehát magadat, es ime engem magadeva tehec. De talam az Eördögnek attad el magadot, es talam harmicz penztis nem vettel el teole magadert; nem art semmit bonczd föl a kötest, mondgi ellene az arunak, változtasd el akaratotod es add annak magadot kit törveni szerint illetez.

Köniwrges

Oh my kegielmes Istenunk, ky the artatlan fiadnak veret, karhozatnak fiatöl elaroltatny es harmicz ewst penzen el adatny engeded. Agiat nekünk azt hogy ennek a hamis arunak emlekezetith megh böchölven, es az my valtsagunknak böchöletes arrat szivwnkben tartvan magunk lölkenek kaart ne tehessunk, ez szeles Vilagnak megh niereesevelis. Amen.

[2.]

Christus Urunknak kertben valo rettegeseröl es felelmeröl valo elmelkedes.

Miert bankodol oh en lölkem, es miért haborgacz engem, miért mentel be az the szereteod kerteben szelteol haniatott naad szalat latni. Seot inkab mit iottel ki latni? hogy az Isten a magha ereiet szelteol el ragattatot levelecze ellen mutattia, es a szaraz pozdoriat niomorittia. *Psal:42; Matt:11*(1) De bizzal Istenben mert meegh, gionny fogunk a my Istenwnknek, az en orczam idvösseghe az en Istenem, mert Isten amy erwnek es bizodalunk, es minden niomorusaginkban segedelmunk. *Num:23* Es nem olly mint az embernek fia hogy változando volna, mind ez által ember fia vala, hogy az my nehezsegunket es faidalmunkot magara vegie. De vallion kiczini dolognak tarczuke my azt? hogy az my bwneinkel nem chak embereknek szeorzwnk nehezsegeth, de megh az my Istenünkötis haborgatiuk azockal. Jay, jay en Uram mit

miveliwnk, lam the mondasod az: Megh ne yedgietek azoktol a kik az testet megh ölik, de a lölköt megh nem öllhetik. *Luca:12* Es ime my magunk lattiuk azt hogy a halálnak felelmetol rettegysz. De mivelhogy az the akarodod nelkwl, chak egy hay szalis le nem eshetik az embernek feierwl, bizonios dologh, nem ok nelkwl vagion ez hogy illi ighen föl haborodot szivel [7r] vagy minden erössegünk the szivek oszlopa, holot the vagy Ur Isten a ky ez feoldet ezel a meghi maradando allapottal alkottad. *Matt:2* Az Egeket pedigh szempilantasoddal igazgatod, meegis illien nagy felelem es rötteges fogotth körniöl thegedeth. Ketszegh nekwl chuda dologh adatik eleonkben, mikor ez chudalatos feoldnek kereksegehe fold indulas altal megh indol; nem oknekwl torttenik affele dologh, amikor az Egeknek ereiek megh mozdulnak, halhatatlan es rettenetes dologh az, meltois az egesz vilagnak almelkodasara, es illik, hogy minden ember affele nagy chudanak történetit, hogy yora fordulhassanak, Istentol kerie. Haliatok azért oh thy kichiny hito, felelmes es batortalan szivw emberek, kik neha fölötteb rettegtek, neha is megh sokat tulaidonitotok magotok ereinek. Halgassatok erre, thy bünössök, es legietek immar okosok. A mikor az my idvözitönk szabad akaratiával arra az helre ment, a holot megh fogattatek, be mennven a kertben, felny rettegni, busulni es bankodny kezde, mondvan, megh keseredet az en lölköm szinten az halaligh. *Matt:14⁽²⁾; Matt:26* Mit aranzotok akkor Christus Urunk dolgarol mit akar ezzel a mondassal, talam akarattiat akarja megh változtatny? talam szandekaban nem akar elő menni? de semmi sincz ebben, talam avagy az veszedelemnek szörniwsegehe mondattia azt vele? megh se gondold azt. Mi oka tehát? Nem egieb, hanem szabad es tulaidon yo akarattiból vette föl magara ezt halhatatlan rettegest, melli természet szerint való ockból szarmazot vala s az természetnek giarlossagát rettenteny szokta. Annak okaert yo akaratiából engede neky, es ennek a rettegesnek illi rettenetes voltat szanszandekal veve magara, es hogy illien ereot vegien raita, magha engede megh. Es noha az my megh valtsagunknak kedveier lesz ez amint az egesz kinszenvedeseis, de myminekwnkis kivalt, keppenvaló tanusagunkra, tudni illik erre, valaminthogy az yo Attia gyermekeinek naponkent való taplalasokert izzadván faradni szokot, a keppen eo szent fölsegheis ebbely chelekedettel igaz munkaianak es faratsaganak peldaiat akarja eleonkben adny. Uram add eleonkben ennen az chudalatos rettegesednek, es felelmednek titkait, de talam hasonlo dologhban megh megh muttattad ezt nekunk, a mikoron amaz megh holt Lazart halottaiból föl tamasztad, melli dologgal az bwnes embernek igazán való megh teresének formaiat akartad előnkben adny, a mikoron embernek lölke az bwn altal, nem csak megh haall es el temetetik, de megis rothad az lölki életre föl tamasztatik akkoron föl haborodek benned, es föl indultatek az lelek es bew könyhullatasok folnak vala szemeidből, es telliesegesen megh haborodot es keseredet allapottal leven, el közelgettel, a Lazar temető helezhez. *Joan:11* Annak okaert [7v] mint hogy, the vagy a my Jesusunk es megh valtonk akarván bennwnköt magad halalával megh váltany, megh halalod előttis megh akaral arra tannítani bennwnket, my forman kerwlhesswnk el a bwnt. Miért köli vala megh hálnod, hogy a the abbeli, iszoniu rettegesed altal az bwnnek szorniu voltatol megh retteniwunk, es az bwnöknek chelekedeteitől megh ohassuk magunkot. Ha elmed es okosagod vagion oh en lölköm kettrendbeli regen kevánt es nagy hazon szerzw the niavalliadnak orvosagat veheted ebből. Elseoben hogy amaz vegseo rettenetes ítelet napnak felelmet szemed előtt visellied, hollot az, olly nagy felelemben volt a mikor halálra akarak ítelnie. Annak utanna gondold megh melli iszonw rettenetes szemeliel ieon el, etelny az egez vilagon

lakoze emberi allatokoth es az szeles vilagot föl haboretia. Erre tanichon megh tegedet ama Baltazar neveo kiralinak peldaia, ky vigan lakasnak idejekor latvan a falon az emberi keztoel valo chudalatos irast, annyra megh yede es olly nagy felelem, es iszoniu rettenetes foglalta ell, hogy megh az agiekanak ezsze foglalasais el valvan egy mastöl az terdei egy masban wtköznek vala es szörnweppen rivalkodni kezdet vala. *Dan:5* Annak fölötte ha a magunk idwessegenek haznalni akarunk, az vegseo iteletnek rettenetes volta es iszoniusagha a karhozatnak, kivantatik hogy az bwnnek felelmet terempeche bennwnk, hogy eckeppen az elseo felelem twlünk el tavoztathassa. Annak okaert legien köztönk mostansaggal illien vegezes, oh thy bwnös emberek, hogy a mikor az bwn chelekedetinek elseo gondolkodassara, es annak giwnieröseges elmelkedesere akaratumkal lepni kezdenenk, mint egy giönieröseges kertben ackoron nagy, rettenetes es iszoniu felelem szallion szivwnkre, ezwnkben iutvan Christus Urunknak az kertben valo nagy rettenetes szomorusagha es az utolso etelet iszoniatos voltanak emlekezete. Mert ky ketel[k]jedhetik abban oh kegies Istenwnk, hogy a mikor be lepel az kertnek aitaian, ottan ez vilagh bwneinek, rut es mochkos volta szemed eleiben adatek, melliet halalod által keol vala megh tiztetanod, seot eo magha az my elseo szwleink vetkenek emlekezeti legh elsöbenis az the elmedet abbeli nagy szomorusagra indithatta. Ennek okaert oh emberi allat rettonnien megh az the szived, es az egesz testedis indolion nagy, felelemre valamikor gonosz chelekedetekre indulatik akarotod. Tekinthece az oh Testamentombeli Suzanna Aszony peldaiara kinek szörnw felelmet es megh yedt allapotiat lölköd szemeivel megh lathatod, ki az bwn chelekedetinek felelmetwl, inkab megh yede es rettene hogy sem mint a halálnak iszoniusagatöl. *Dan:13* Acekppen amaz Sent Ven emberis Eleazar inkab akar halalt szenvedny hogy sem mint Dizno husnak eteleivel az Isten teorveniet megh szegni es által hagny. *Machab:2*(³) Acekppen Abrahamis melli igen [8r] köllössek felnwnk az bwntöl maga peldaiaval előnkben adgia. Mert amikor az Ur Isten olly nagy egereteth tett volna Abrahamnak hogy az eo maradekinak soksagha be toltendő volna ez vilaghot es halaadaskeppen Istennek, Barmockal aldozek az oltaron kezdenek vala zallany az megh öletet Barmoknak tagiara az madarak ö pedig el kergeti vala ökö.⁽⁴⁾ Es mikor a nap el eniezek vala nagy alom iövt rea es nagy rettenetes felelem foglala, vallion s nem nyilvan valo peldaic ez, es tanosagunk, hogy a mikor az Eördögnek inchelkedeset el akariuk magunktöl tavostatny, legh elseobenis vigiazva legiunk, holot veszedelmes es igen feelmes az Eördögh inchelkedesének kezdetin ellene nem allany, es ollian artalmas dolgot semminek tartany. Vigiazatok azert hogy ne esetek kesertetben. Mert iszoniu dolog az Eghi Madaraknak kesertetiektöl haborgatatny, de sockal iszonioz az Isten keziben akadny. Azert oh en lölköm illen dologban soha tunnian es almos szemmel ne visellied maghadot, mert ha az igassaghnak napia elenieszik előtde, el nem kerölheted a ky mondhatatlan setetseghnek iszoniusagat.

Könieorges.

Uram Jesus ki a megh keseredetteknek vigasztaloia es az rettegőknek erősege vagy, amaz the szabad akaratodból a kertben föl vett iszoniu felelmedert es rettegesedert, alazatossan könieorgunk, te neked hogy az testi gyikosinknak felelmitől wresek leven, bwnnek minden rendbelei közölgetesetől megh rettenven, amikor ilteny benwnket el yövendez batorsagossan thegedet el varhassunk. Amen.

[3.]

Christus Urunknak kertben letekor mikent len biztatasa az Angialtól arrol valo elmelkedes

Mongiatok megh a felelmes szíweo embereknek erősedgetek megh es ne rettegietek ime az Isten el iwvend, es megh szabadit benneteket. **Eas:35** De mit hallok felöletek? my oka hogy gondolatok indölnak a thy sziveitekre? mert azt mongiatok, vallions megh szabadethate ez bennwnket? Ime Halliuk hogy az Angial jelenek megh neky es batoritia vala ötet: **1 Reg:10** Mikeppen szabadithattia megh tehat es a maga nepet ki minek előtte megh ellenseghe szemelliet nemis latta annyra megh yedet hogy az teremtet allatnak batoritasa nelkw, el nem lehetet? Nem tucz te semmit oh embery allat, az Isten titkaiban es elmedben sem foglalhatvan, megis visgalod az eo titkos dolgait: Nem hallottade amit maga ennek eleötte mondot uala, ennek akarvan eleith venny. Boldogh ember az aky en bennem megh nem botrankozik: **Matt:11** My okon haborottal megh azert latvan az keolseo ieleket, hiszem inkab batorodnod köllienek, az my [8v] ezekben az dologban foglaltatanak. Lam az természetnek szokasa ez, hogy minden draga es chudalatos dolgok külseo ieleckel be legienek fedezve, es igen nilvan nem szoktanak azok lenny; eckeppen a rettegesnek szinie alat, az Ur Istennek ereie es hatalma mutatodik megh mert ez az a kirwl az olvassuk: az Ur mint a hatalmas ugy megien ky, es mint egy harczolo ember föl indittia az maga haragiat, kialtany es rivalkodny fogh, es az maga ellensegen megh erősitetik es hatalmat veszen. **Esa:42** De talam hogy yobban ennek az chuda dolognak titkat eszedben vehessed. Moysesel edgiut akarz közelgetni az Istenhez. Jer eleb tehat, es vilagosodgial megh s ime a the orczad megh nem gyalazodik. Es ha nem mersz az Urral magaval beszelleny, ottan szol ő maganak az Angialnak. Mond megh nekunk oh Istennek Angiala ki azt batoritod es biztatod vala, aky egy uyaval visely az egesz vilaghnak terhet, es azt kinek nagy hatalma vagion, az megh szabaditsa my forman batoritottad, azt ky mind embereknek s mind Angialoknak egiedöl batoritoia es vigasztaloia vala? mit mondottal? mit miveltel? mit attal? avagy mit mutattal neky? mint lehetet az hogy valamý terempte dolognak ereievel az mindenhatot, erősithetted? es azt labara akarad allitni ky az hatalmassakot szekekből le haytany, es az alazatossakat feöl magasztalny szokta? de talam valamely Orvos fwveknak keoveknak avagy draga giökereknek ereievel az embery természetnek benne megh fogiatkozot ereiet epeted föl es megh erősited? avagy talam inkab (a mint hiszem) a ieovendo giözedelemnek nieresegével es az Attia Isten dichösegenek öregbulesevel s az ember allatnakis következendő haznat szamlalvan előtte, batorsagos erővel föl epeted felelmes szivet? mind az által en azt aranzom hogy meegh ezzelis

nem nagy haznot zörzöttel neky, de nekönk lesz ebből felette nagy ionk, mivelhogy ebbeli természeti ereienek fogiatkozásat chak my erettünk vette fel, es az my vigasztalasunkert s batorodasunkert engede hogy eo is batoritatnek. Ittis Uram nem halliunke hogy hiwz benwnköt magadhöz: leovetek el uagy mond minniayan en hozzam a kik munkalkodtok, es megh vattok terheltetve, es ime en megh könnyebetlek benneteket: semmit ne feli the Jacobnak ferge, vegietek magatoknak vigasztalast es erősíthetek megh a thy le eresztet kezetekeket es az megh erőtlenedet terdetek vastagodgiek megh.⁽¹⁾ Bizoniara a vegre akarom hogy az Angial engem vigastallion, es batorichon noha en vagiok az Angialoknak ereick es az kised sziwő embereknek batoritioik, hogy thegedet semminemeeo veszedelem megh geozen es erőt raitad ne vegien, es hogy akar minemeeo sok niavalliaknak szerechitlensegeknek sullios terhe alat ketsegeben ne eitödgjel. Menniwnk tehat mindniaian hozzaia kik szegin felelmes emberek, es szwnietlen valo evezesben vagiunk, es faradunk, es lassuk megh ezt az [9r] yoth melly len es a melliet megh mutatot nekunk az my tanito Mesterwnk, es vezerwnk a my Jesusunk. leovetek eleo thy legh elseoben, akik ellensegteek ellen valo sullios viaskodasban megh faradot allapottal vattok es az magatok ereieben semmit nem bizvan az Isten hatalmabanis nemel reszeből ketelkedtek. Jaroli eleo akar ky legy, affele ember es Chrisztus Urunkra nezven kit az Angial batorita theis ereosödgiel megh es valamint Josue hadnagiot az Ur Isten batorsaghos szivel megh alda se ketelkedgiel aban semmit seot vele edgiwt batorodgial megh es amy mondatot Josuenak az Istentől, hidgied hogy te nekedis mondatik: Batorodgial megh es legy igen erős mindent veghez vihez annak ereievel a ky thegedet erősit, holot latod, hogy eretted olly igen megh erőtlenedet. De the legy igen erős mert a kik the ellened föl rohantanak igen föl vadnak emeltetve. Ackoron leszez pedig legh erősebb, ha magadról alazatosan gondolkodvan es magad ereienek semmit nem tulaidonitvan mindennemeeo remensegedet Istenben fogod helhezteny. Legietek ielen thys kiket az elmulando dolgoknak szörzesenek szorgalmatossagy haborgatny, kaarvallasi saniargatny es e vilagon valo haborusagok niomorgatni szoktanak. Az the elmedet es szivedbeli gondolatidot emeliczd föl az Urhoz kised hitő ember szwntelen valo haboruban legien. Nem latode az Istennek valasztot edenietis Zent Pall Apostolt; sok marhanak kaar vallasaban, Gallianak el vezteseben es az evezeoseknek eletek fölöl valo rementelensegeben, amikor felelmes szivel volna az Angialtol batoritatek megh szolvan ygy hozzaia: Semmit ne feli Pall, ihon az Ur Isten nekad adta aiandekön az veled evezeo embereket. Azert ily mond eo maghais Zent Pall: Io remensegeben legietek yo Attiam fiay. *Actor:27* Nem fölötteb nagy kaart vallunk, ha ez a my testünkbeli romlando hayoknak el veszis es az egesz vilagon leveo elmulando marhankban, ha kaart vallunkis chak vihessen theged ennek az életnek habia az örök dichöseghnek partiahoz; aholot szazad reszeni szaporodot marhat es kinchet talalhacz magadnak, valamenyt Christus Urunk neveiert itt a feolden el vesztettel yo kedvedből. De talam ennek az ielen valo szarandoksaghnak tudni illik az életnek sok rendbely busulasy es niavaliai bantanak thegedeth: talam inkab örömesben alunna akar melly fenieomag fa arneicka alath es ugianoth halnal megh hogy sem mint az előlveth utadot vegezned. De halgas rea, valamint Christus Urunknak ky erre az utra indola es Illes Prophetanakis, mondatek az Angialtol, es aminemeeo vigasztalast vevenek azok az Angial beszedeből theis megh erheted azzal: keli föl, egjel mert nagy utra köl indölnod: *3 Reg:39* Emeld föl az the el lankatt szivedet, es az el kezdet yo dolgot vid

vegben s az Meniei keniernek eledele enyhiche megh az the szivedeth, es az Istenes ital vigasztallion megh, es miert hogy nagy ut vagion elotted a medigh elered lako heledet, annal nagioib kivansagott szöröz szivedben hogy utadot veghez vihessed; De talam abban munkalkozzol miken lölki esmeretednek chëndeseget, mind Istenedhez [9v] mind felebaratodhoz megh tarchad? Emberi természet hozta ezt magaval, hogy illien dologhban valamennyre megh cukegiek⁽²⁾ az ember tesszen; de igys mind azaltal az the idveozitödnek meel forrasabol merethecz magadnak idvösseges vigasztalast, melliet regenten az magha Prophetaia által megh ielentven maga chelekedetebennis im megh mutata; ki ky mind az eo felebaratinak szollion eckeppen: Erösödgiel megh: ***Esa:41*** A kovachis wtven a pörölliel a miven valo vasat, eckeppen szol vala, esze foraztom, es ime yo leszen belöle. Christus Urunk kinszenvedese, es emberi természet szerint valo erőtlensege vastagechon benönköt, es az eo szereteti foraszon essze benönket. De ugy teczik hogy megh azoknak is hallom panaszokat, akik el hagiattan es Arvak leven, elmeieknek es gondolatioknak visszavoniasokra es az lölky dologhban neminemeo megh hidegölt ahetatosagokra panaszolkodnak, kialtvan es ezt mondvan: Az my lölkunk olly előtted, mint a megh szaradot viz nelkwl valo föld: el fogiot az my szivwnk s az my testünkis, es semmikeppen the hozzad föl nem emelhetiuk az my szivwnket s az my kezeink megh vadnak nehezölve es az my elmenk föl nem emeltethetek, amaz the Daniel szolgaddal edgiutt ky kivansagoknak emberinek hivattatik vala, az nagy bagiadas miatt megh nem mozdolhatunk. ***Dani:10*** Keli feol, keli feol, miert borultal arczöl a földre? A my Urunk Jesusunk azért borula szent orczaival a föld színere, hogy eröt veven föl emeltessel es labra allapathassal. Ime az megh vastageto kez hozzad fog niulni, es terdreis emelit hogy valoba megh erösödgiel. ***Josue:7*** Ninchenis oka mert kölliesek szivednek ketseghben eitödney ha szinten az iteleo Bironak kezey s abrazattia elmedben fognak forgany es thegedet ighen retenteny. Miert amikor az the alhatatossagodnak probalasaert, valameli sulios dolgot bochat read, akkor the neked az igaz tetelnek vesszeie, kegielemnek palczaiava szokot valtozny. Nem kölömben mint az Ezther kiraline dolgaban, Asuerus Kirali niuytvan Arany palczaiat minden rettegestwl es felelemtwl megh mente feleseghet. ***Ester:15*** Az szerint theis vegh orczaival, edgiut azzal a kiralineval (ki az maga nemzetinek szeretetiért olly nagy szerenchere vete feieth, hivatlanöl be menven az kiraly eleiben) el iwsz annak szemelie elől, es azt fogod mondany, ama Szent kirallial edgiut, ki az Istennek kedve szerint valo emberinek neveztetek. Uram a the vesszeod es palczad, azoktol vagiok en megh vigasztaltatvan. ***Psal:22*** De vallion michoda nagy szozat kezde halatatny Ramaban, nagy iaigatas es sirankozas? Nem de nem the vagie en lölköm Rachelel edgiut siratvan az maga giermekit, es nem akarvan megh vigasztalni, miert hogy nem volnanak immar. ***Matt:2*** Legien remenseged Istenben, az the giermekid (tudni illik Istenes szandekid, szent eletre valo akaratod ahetatos köniergesed, lölki fohazkodasaid es minden erdemidnek giwitemeny) elny es Istennek szolgálni foghok, es veled edgiut eo neki Psalmust foghnak enekelnny es thegedet vightere nagy hazonnal megh ald, es szwlöie lehez a vighadozo giermeknek.

Könieorges.

[10r] Minden hatalomnak Istene, hatalmas erecsito, es az megh niomorultaknak vigasztaloia, ky az the szodnak szabad akarattialbol my erettunk halalaval valo tusakodasara batorito Angialt bochattal meniegből, amy szívünket vezereled ugy az magad kedved szerint, hogy mindennemeo halando eletunk fogiatkozásainkban, es ez ielen valo szarandoksagbely vezedelmek között, a the szent fiadnak kinszenvedesevel megh erősítetve lehesswnk. Amen.

[4.]

Christus Urunk veres izzadasarol valo elmelkedes.

Jay latom, hogy meegh ma nagy szel vesz tamad, holot illen reggel kezd az Egh villamani vallion my leszen ebből talam ismet a folio viz verre valtozik? **Matt:16; Exod:4** Bizoniara az Körniöl metelkedetlen sziveo emberek ellen Isten haragianak nagy iele ez. Futamodgial tehat te Sephora, az az bwnben heverő lelek, ved kezeden az poenitentia tartasnak eless koziklaiat⁽¹⁾ s meteld körniül az the szivedet, es szol szep feiersegeol pirossaghal tündöklő Ezer közöl ky valasztot szeretődhoz; mondom szol ez keppen neky; Vizben förözteteth jegies szemelliem the vagy ma en nekem. Bizoniara chudalatos dolog ez, es nagy almelkodasrais melto. Igaz hogy ezis az megh valtastnak dolga amint az töb rendbely chelekedethys Christus Urunknak, de ez kevaltkeppen valo titoknak tanulsagha amikor Christus Urunk tusakodvan az halalnak felelmevel, verrel veritekezett a kertben. Halliatok megh ezt thy bwnössök Evanak fiay. Vallion nem de im minniayunkra adateke ez a Sententia; A the orczadnak veretekeben fogod enny az the kenieredeth. **Gen:3** De michoda az ehez az dologhoz kepest, hogy az eletnek keniereth ittis eltnben testy szemeli alat, de főkeppen az Menniey tarsasagban az Angialy eledelet el nierhattuk volna, es ezzel az az böchöletes eledelel elhetünk volna. Vallions mit hasznalt volna minden rendbeli faratsagunk es izadasunk. Mert nem chak a my orczank izzadasaval de egesz testwnk izzado faratsagava⁽¹⁾ is nem vihettuk volna veghez, hogy olly eledelet szerözhattunk volna magunknak, ky soha el nem vezne es örök eletet, erdemlene nekwnk, minden igikezetwnk heaban leth volna, ha the aldott Christusunk elseobennis veres veretekkel nem izattal volna; onnet ven oztan eröt, es haznot a my faratsagunkis, es izzado szorgalmatossagink mellieket eretted szoktunk fölvenny, holot megh az hideg uizzel tely poharnak the nevedben valo adasays minekünk nagy iutalmat szöröz immaran. Okosan chelekedel azert the e vilagh elöt semmire kellw de Menniey bölchessegeel föl ekeztetet Zent Ferecz Barat, ky csak egy chöp veretekedet nem akarad el adny annak, a ky ruhatlan es mezetelen voltodat megh chufolta vala felelven hogy azzalis Menieknek orszagat akarnad megh nierny. [10v] De niomiuk ky yobban ezt az Christus Urunk verevel bevelkedő szőlő görözdöt es magyarazzuk megh ennek az veres vereiteknek értelmet. Regenten panaszozkodol Ur Isten Prophetad által mondvan: Sok faratsagal es izzadasal meegh szem tisztulhata megh az eo fölötteb valo rozdaia, seot meeg a twznek ereieis sem emezhete megh. **Ezech:24** Tudny illik az Izraelnek

fazekan, ertven az bwnben heverő löket. Azert kollieték hatt, the nekéd oh my Jesusunk el iwnnöd es verrel veretekezned hogy a my lölkönk illien nagy szeretetnek langiaval megh olvadhasson, megh tisztulhasson, es uyab ekesegre fordulhasson. De thys kik igen ragazkodtok a földhöz lassatok megh mikent szentele megh, meeg az my földwnkötis, hogy ettwl a Zent harmattol megh harmatoztatot leven annival inkább az aldaskan giwmölchet megh teremphesse. Lam azt olvassuk Prophetanalis, hogy a mikor Jerusalemben azok minniayan megh ölettettének kiknek homlokokon Tau bötunek iele nem talaltatik vala, eckepen szola az Propheta: Veghez viven az megh öletest egjedöl maradek es orczamra borulvan nagy feon szoval így kialtek Jay Jay, en Uram Istenem, semmive teszede thehat immaron az Israelnek maradekiat, es az the bossusagodat ky öntöde eppen Jerusalem varosara? es azt felele nekem, az Israel es Juda nemzetsegenek fölötte nagy az vetkek es a föld teli sok veer ontasokkal. *Ezech:9* Mint ha azt mondana azert kollietik az en nagy haragomotis reayok ky öntenem, mert azt mondgiak vala ökis Elhatta az Ur a földet es az Ur nem lattia ezeket. Jol len tehat most, az my dolgwnk Urunk verrel veretekezven. Mert boszuallas es nagy haragia heletth, veres veretekének harmattiaval önte megh a földeth, es reaya borulvan megh ölele ötet, melly dologgal, megh akara mutatny, hogy eo Zent fölseghe megh nem vetette az földeth, seot hogy gongiat akaria viselny nem az szerint amint a halaadatlanok mongiak vala. Seot megh az Oseas Prophetanak amaz mondasais megh telliesedek az my iavunkra. *Osee 4* Az vetkeek, el aradnak, es a veer ontas igen megh szaporodek. Tudny illik a kegielem mintegy liukas edeni atal ky folia es a Christus vere, az bwnösök veretöl megh neduesetetet földre szivarkozik, hogy megh tisztettassek töle. Azert legien aldott most a föld az thy munkatokban, oh thy körösteny szanto emberek; most immaran athy testetek, a bönnek chipkeit, es giugdozo tövisit, nem teremptcze hanem az Zent lelektöl megh elevenitve leven az eletnek giömölchet teremphety fogia azutan. Öröke hala legien theneked oh aldott Christusunk es my Papunk, azert az the szent aldozatodert melliel sokkal többet haznalol my nekwnk az the menniey Atiad elöt, hogy nem amaz Simon neveo nagy Papi feiedelem ky az Isten Templomaban aldozek a szölönek verevel. Tavul legien immar amy fwleinktwl amaz Istentöl megh atkozott Cain chelekedetinek megh feddese. Mit Chelekedtel? a the Batiad verenek kialtasa a föl haath en hozzam a föld szenieröl, meli megh nitvan szaaiat, magaban veve az the batiadnak vereth. *Gen:4* Mert mostansagh [11r] giöniörwsegesb szozat erkezek a my fwleinkben. Oh aldott Jesusunk mind a the fölseged, ez szent Atiad mondasat halvan, illet Szent Pall mondasza szerint: Sokkal iobban szolla ebbeli Christus Urunk verenek kyöntese hogy sem mint az artatlan Abelnek ky öntött vere. *Heb:12* De megh köl latny hogy szollasaval ne ellenkezzunk. Mit mond tehat es mit kialt ez az Ö verenek ky öntese? Abelnek vere boszuallast kialt vala, emez pedig kegielmessegheth, malaztot es olly nagy szereteteth, kinel nagjoh senkinel nem találkozhatik.

Megh lasd azert oh en lölköm, hogy többé ne santali⁽²⁾ mind az ketfele az Istent nem szeretven úgy mint Atiadot; sem úgy felven töle mint Uradtól. Bizoniara ez az Ur the Istened, az the Atiad, aky thegedet teremptet. Ihon lam be telliesedeth amaz Illes Prophetától peldázott viznek aradása, ki megh paranchola hogy mind az oltari, mind az oltaron leveo aldozatot körniöskörniöl vízzel yol megh öntözzek; úgy annyra, hogy az Oltar körniöl ky haniatot földis mind vízben aal vala. *3 Reg:18* Ime elődben adatik ama szölő göröznek es Morus giwmölchnek vere, melinek az Elephantok latvan

pirossaghat, nagiob dwhössegele es ereovel az ellensegre rohannanak es giözedelmet vehetnenek.⁽³⁾ Mert the Uram verrel veritekezven az Martyromoknak kinszenvedeseket ielented; mert a the testednek mindennemeo tagiaiböl ky wtven az veres vereteked mint azt peldazza vala, valamint, es valamennyt, a szentek the eretned, es the alattad, mint a tagok az feo alatt szenvedny fognak. Megh lassa azert akarkys; valaky az bekevel valo twrest, könicöreöleteseget, maga testenek megh zabolazasat, Jozansagot, szereteteth es kegielmesseghet, magatöl el akar tavoztatny, affele embernek Christus tetemi közöt hele nem lehet, mivelhogy maga sem veretekezek verrel es a mire beneonket Christus veres vereteke tanit azt sem akaria követny. Megh lasd azert aztis es ne engedgied hogy Christus Urunk vereteke vala hogy semmive ne legyen, a mikoron az földteol haszon nekwl megh emesztetik. Ez ellen yot szolal oh uram az the barátod által s megis iövendöled. The föld be ne feod az en veremet es el röitesenek helet the benned ne talion az en szozatom az az, az en Veremnek ky öntese legyen ollian nagy ereico. **Job:16** Seot my telliesechük be annak az Prophetanak mondasat, melli az my lölkönknek nagy hasznara leszen es vigasztalasara: Az ö aprodgy nialny fogiak az ö veret, tudny illik a Sass keselötöl niert predat. **Job:39** Mert mivelhogy the magadot my Kedveonkert veres predava a vegre adad, hogy mys mint egy Saass keselőnek fiay az the veredet, tudny illik az the kinszenvedesenek erdemevel yol elven nialogathassuk es elhesswnk vele.

Köniörges.

Oh verben föröztetet Jegiesunk edesseghes Jesusunk ky az szenvedesnek rettetes kivansaga miat veres veretekel megh izadtatal, adgy my nekeonk igaz szíwünknek giötrelmet, hogy illien nagy yo voltodert, hala adok talaltassunk lenny es illien nagy kinaikon szanakodvan edgiut veled uralkodhassunk. Amen.

[5.]

[11v] Christus Urunkra a Zidoktol hozott fegiverek es palczakról valo elmelkedes.

Oh arultatas, arultatas heaban es ok nekwl kialtal the oh Atalia Sidok kiralineia, mondvan azokat a szokot seot most kialcza az vilagh es zöndwllion megh az egesz feold' ennek a kialtasnak nagy hangiatol. Mert ackoron heett esztendöbely Joast, kit mind Isteni mind e földi teörveni szerint illet vala a Zidok kiralisaga fegiveres kezzel loadas a Papi feiedelem, az arolok es partosok ellen az egez kossegh elot kiraly meltosagra emele, kinek kiralisaghat Athalia neveo nagy Annia Istentelenöl es kiegetlenöl biria vala.⁽¹⁾ De ime most az öröke valo kiraly, es Uraknak Ura ellen tamadvan a Sido Papy feiedelmek, es a kossegek hatalmassy, fegivereckel, dorongokkal es palczakal akarnak rea menny, nem azert hogy ötet az kyrali meltosagnak szekiben wltessek, hanem hogy rutul megh gialazvan a kereztfara fezczek. Oh aroltatas aroltatas; meltan kialtanod kölliene mostan oh Atalia kiralne mert meegh az

the nevednek magiarazattiais valameli reszből hozza illik a Sidoknak ebboli hatalmaskodasokhoz mert semmit egiebet nem ielent, es egieb ertelme nem leheth ennek az Athalia newnek; hanem chak az Urnak oraiat es ideiet iedezi. Melli dolgot lam valoban eleinkben adal, oh the kegies Jesus a mikoron latnad hogy azok az arulok eletedreol tanachot tartanak megh akarnanak fogny, ackoron nylyan szemekre veted. Mint egy gylkosra avagy Latorra ugy iöttetek fegivereckel es dorongockal, holot en minden nap a Templomban veletek voltam, s akkoron nem bantatok engemeth, de ez a thy oratok es a setetseghnek ideie. **Luca:22** Ezt az orat ielenti am es adgia elönkben az Athalia nevenek mogiarazattia.

De the Adam hol vagy, lam mihelt töled az megh tiltadot tudomany fanak giwmölche megh kostoltatek, mys ottan megh tanolank a yonak es a gonoznak valasztasat. **Gen:3** Bizoniara igen io dologh leszen vala, ha the ott maracz vala Paradi-chomban es mys the veled; de valoban gonoz dologh len es nagy veszedelmet szorze a szofogadatlansagh. Es ebből szarmazik ez amy niavalliank, es siralmunk ugy annyra hogy azzal megh nem elegendik az Isten hogy thegedet edgiut feleseggeddel melliet az kigio megh chalt vala, twzes langozo ket elő pallossal az giönörwseghnek paradi-chomabwl ky vetenek es ky kergetenek de seot meegh az masodik Adamis amasik kertben az faidalomnak paradichomaban, fegiverrel, es dorongockal halakra kerestetek. Jay melli igen feiedre szalla, es raitad telliesedek oh my Jesusunk, amit annak előtte megh mondottal vala. Nem iöttem a bekeseghnek kwldesere, hanem fegivernek bochatasara es az ő ellenseghy az eo maga hazabely chelede. **Matt:10** Bizoniara ezek az arolo Zidok the ellened forditottak hamisan abbely mondasodot, de mint az altal az the szent akaratudot es beszidedet megh nem erotlenithettek semmy reszből. Igaz hogy fegiverrel rohannak the read, eroszakot chelesznek raitad es hatalmatis vevenek s megh giozinek, de az the lölky fegiverednek ereie es mind [12r] az kett felöl valo ely, sockal nagioh hatalmat es ereot veszen az the ellenseghed fegivere altal, es inkab el essedik, ugy annyra hogy eles voltaval altal haatia mindennemeo tetemmeket es el valasthattia, edgik lölket az masik lelektől.⁽²⁾

De thy Sidok a felol keszölietek amint akartok, es fegiverkezettek bator amint tudgiatok legh yobban, mind az altal olly eles az tölletek megh öletet Barannak fegivere hogy az eo kargianak eles voltat el nem fogiatok kerölhetny. A thy fogatok tudgiuk hogy kardok es nylyak es a thy nielvetek ollian mint a hegies teor. Erös es hatalmas aky thy bennetek az haznak pitvarat eorzi az Eördögh de sockal nagioh hatalommal erkezik Christus Urunk, minek utanna thy ötet fel fogiatok feztien, az hiven hogy giwzedelmet vettetek ackor raita. Ackoron a thy ravassagal tellies hadnagiotoknak apokolbely Sathannak minden fegiveri melliben bizik vala, tudny illik avagy okosagaban gazdagsaghaban, hatalmaban es gonossagaban, ezektől ackoron mind megh foztatik; es az melly lölköket magha szamara hamissan el foglalt vala, azoknak niere-segiket es predaikot maga melle hozvan idvözitönk azokezze, kik az eo tisteszesseget szerettek es neveltek erdemek szerint osztogatny fogia:⁽³⁾ Rettenietek megh thys ez idő alat mindniayan kik eckepen Christus Urunk ellen föl fegiverkeztek, kik az thy merges nielvetekkel mint egy eles kardockal avagy akar minemeo moddal Christus Urunkot Kergetiket, hogy ötet az ő tagiaiban megh öllietek holot sokan vadnak ollianok kik kardockal nem arthatvan megis undok chelekedeteckel wldözik a Christust. Jierszen⁽⁴⁾ megh benneteket amaz Angialnak rettenetes es yeztő fegivere, a ky keszen all hogy kette vagyon benneteket, amint Daniel Propheta giermeky voltaban,

kinck lölke Istentől megh inditatot leven, amaz hamis itelő veen birakot feniegety vala. Rettenchen megh thiteket amas eless Angialy kardnak latasais, melliel mind a Szamart, mind az raita wlö gonosz chelekedetre sietseggel menceo Balan iövendö mondot, megh yesztet vala. Ha ez nem eligh? Jiedgietek megh ama ket ello kardtol ki amaz rettenetes es ighen iszoniu Itelet napian az itelő Bironak szayabul fogh szarmazny, es mint egy neminemeo twzes es ellen nem alhato fegiver reatok rohan mondvan: Mennietek el thy atkozottak az öröke valo twzre; meli megh keszetet az Eördögnek, es az eo Angjalinak. **Dan:13** De oh en kegies Jesusom mire valo ezek a fegiverek es dorongok? Jol tudom es eszemben vettem hogy nem egiebnék yelei ezek hanem a Sido es Romay vereseknek gonozsagokat adiak előnkben: mert effele fegivereckel es dorongockal, chak amaz semmirekellio rabokat es halakra etelteteth gyilkosokott szoktanak vala bwntetny. Lam az Romaiaknalis egy illien bwntwtes vala melliet dorongal valo agion veresnek neveznek vala. Mert mikoron szaz ados valamely halakra itelteteth embert dorongal avagy palczaval megh wti avagy hozza niul vala ottan mindniayan abban az Taborban leveo vetezlö rendekis dorongockal es köveckel haigalvan, ugy verik vala agion, hogy ritkan maradhat vala megh elete, seot megh azokis kik hamis tanubizonsaghot mondanak vala avagy Iffiusagoknak ideiet illetlen dolgokra [12v] költik vala eckeppen szoktanak vala megh bwntetny. De meegh ennelis töb rendbeli vetkeeknek bwntetesere elnek vala affele dorongoszassal mert megh vala a Romay törveniben ez a bölc emberek akaratiabol iratva; valaky ugy mond Isteni meltosagot merne magara venny, dorongal veretessek agion. De mind ezek mikeppen illenek amy artatlan moczkok nelkw es bwnösök közül kivalasztatot es az Egeket folliwl halladot Christusunkhoz? holot az thy feietekre atkozot Zidok fordithatnanak meltan es erdemetek szerint ezek a fegiverek es dorongok. Bizoniara az my urunknak feiet mint artatlan Barannak, legh kisebik fachkanak szalkaiais nem illethe, annira megh vattok thy terheltetve minden rutsagos vetkeenek es moczkos bwnöknek sokasagos terhivel. De ime neked oh en lölkem a the szeretöd kinck feie finum Arany, ky lilium közöt neveltetik es legieltetik, kinck aiakiban ky öntet a malast es soha semmi vetek nem talaltatot az eo kezeiben, ime most mikeppen kardockal es dorongockal kerestetik, es kergetetik mint ha mindennek vetet volna es olly iszoniu bwntetes nem találkozhatnak melliet az eo artatlan feie megh nem erdemelhetne. De nem csak fegiver es dorong vala, azoknal a kik kergetik vala amy idvezitönkö, de talam szölö venikeis ielen vala, melliel ha kivantatot volna, az igaz lölky szölö veszöth megh kötöztek volna, hogy ideickor szaporab giwmölchöt teremphetet volna. De the oh Istennek tartozo ahetatos lelek, kialch föl szoval, es mondgiad; En vagiok a ky vetkeztem de az mit veteth? Ime en vagiok a kit kerestek, ky lopast chelekedtem tovailottam, ky mind az Egh s mind a föld ellen vetkeztem: de ez semmy gonozt nem chelekedeth.

Könieorges.

Uram Isten ky megh engeded, hogy a the edgietlen edgy fiad az Istentelenektől fegiverrel es dorongokkal a kertben kerestessek, es körniul vetessek: engedgied my nekünk, hogy a my szívönket az the szodnak es szent szeretednek fegivere ugy által iarhassa, hogy azzal az idvöseges sebbel megh elegendven egész életwnkben thegedet szerethessunk, es amaz általható rettenetes etelő Bironak Sententiaitól megh szabadditva lehessünk. Amen.

[6.]

Lampasokrol es szövethetkekről valo elmelkedes.

Ime melli igazan es helliesen szolla thy felöletek regenten, Prophetaia által az Isten. Vallion kichoda vakult megh bizoniara az en szolgam? es kichoda vak, hanem chak a ky penzen el adatek, avegre, hogy gonozt chelekegiek a minemoek thy vattok. *Esa:48* De seot magatokis thy Sidok erről az thy esztelen tanachtok feleol, ugian azon Propheta által eckepen ivendöltettek: Variuk vala az vilagosagot es ime setetsegh leon; feniessseghet remenlunk vala, es ime setetseghben iarunk; mert mint a va[k] [13r] ugy tapogattiuk az köfalt; es mint ha szemünk nem volna, ugy niulunk hozzaia, megh botlottunk delbe, mint egy setetseghbe leven: es homaliban valank mint az halottak. *Esa:59* Mitt miveltek tehát oh niomorultak? hizem eo ez vilagnak feniesseghre a kit kerestek? Lam mint egy Egö lampassal előnkbe adatek ama mondassal. Eliöve az vilagra a vilagosag de inkab szeretttetek a sötetseget hogy sem mint az Feniessegeth. *Luca:11* Annak okaert sockal nagio b setetseghben vattok thy hogy sem mint amaz kezzel tapasztalható Egyptom bely setetsegek valanak. Lam thinektek kik törven tudok, es iras magiarazok vadtok, tudnotok kölliene; lam nalatok vagion az bölcheseghnek kulcha? magamis azt hiszem mert ő maga az igazsag Christos Urunkis szemetekre vete azth. Mongiatok megh tehát hol vagion az thy bölchesegtek es ama tudomantól föl fualkodot szemelietek, melly nagy tudoman homallial es vaksagal be kötötte szemetek finieth. De lassatok megh meegis, es ösmerietek megh, ebbely vak, eztelen es bolond tanachotokat es igieközeteket. Mert melly nagy esztelensegh volt Christus Urunkott kardal, dorongal es sok rendbely fegiverekkel keresny ky mindennap veletek vala az Egi hazban, seot szababad akarattia szerint kezetekben adgia vala magat; annival nagio b bolondsag lesz azért dolgotok, hogy eczakanak ideien arolonak vezelerse utan indolván, lampasokkal es Eghö fakliakkal ötet keresny; ki mint a finies nap, maga vilagosagaval minden ember szeme előtt twndöklök vala. Nem ok nekwl chelekedek amaz Philosophus ky fenies napnak közepen embereknek sokasaga között, Egö szövethetkekkal embereknek keres vala, mivelhogy kevesen talaltatnanak ollianok kik igazan okossan es ember modra eleteket vezelerlenek: de a ky az vilagos veröfinnek, es twndöklő napnak feniessegeth lampasokkal es fakliakkal keresny amint thy chelekedetek Zidok, abbeli esztelensegetek es bolondsagokat, minden meltan magatok itelete

szerintis megh chufolhattia; ha pedig valaky dicherne abbeli dolgotokot, bizoniara melto volna, hogy annak okosaga es agia veleie e vilagon Egö vilagossaggal sohu föl ne talaltassek.

De ebbeli chelekedetek hasonlo len mind az időhöz, mind pedig szemlietekhezis, mert a mikoron setet vala eczakanak ideien, magatok setetseghben giöniörkedven setetseghnek dolgat akartatok veghez vinny.

De the my kegies Jesusunk, hogy ezzel az Sidok esztelen es mod nelkwl valo chelekedeteckel eszesbek es okosbak legiunk azt akarod, es arra tanitasz bennwnköt, hogy az vetkeknek setetsegekteol inkab felliwnk hogy sem mint szemwnk vaksagatöl. Azert oh en lölkem, az homalios, es bwntöl besetetölt lölky ösmeretednek vaksagaban soha ne maradgy, mert ott soha a Jesust föl nem találhatod, hanem az kegielemnek vilagossaghaba, szent David mondasa szerint: Vallion megh ösmertetnek setetseghben az eo chudalatos dolgay, avagy az eo igassagha föl talaltatike az el feleitesnek földön? **Psal:87** Eczakanak ideien keresy vala a Jegies, azt akit az eo lölke szeret vala, es föl nem találhatta. **Can:3** Nem chuda hatt ha az the faradsagodis heaba leszen keresven setetseghben Istenedet. Mert Szent Pal mondasa szerint: Nem vagiunk setetseghnek, hanem vilagosagnak embery; **1 Thes:5** ha pedig az the [13v] szivedeth valamikor sok nehez rut homalia be fogna giuchd megh az the lampasodat, az Evangelium mondasa szerint, tudny illik az the benned megh maradot keves lölky vilagossagot es keresd föl az the idősegednek Garasath melliet el veztetel vala.⁽¹⁾ Igaz poenitentia tartas által iaroly az vilagosaghoz mellihez labodon soha nem iuthatnal, es az eo vilagosaganak lampasa megh vilagosit thegedet, holot eo szokot megh vilagositany minden rendbely embereket, kik ő hozzaia mennek. Bezegh thy eztelen Zidok eforman köl vala thinektekis keresnetek ötet, vaksagban heverő Bagliok; De szent Job mondasa szerint: Fenies nappalis setetseghben esetek, es mint egy eczakanak ideien delkoris ugy tapogatiatok vala a kö falt. **Job:5** A mikor pedig ez az egeo Lampas kizded testeczekben mint egy kis mertekechke alat Bethlehemnek[!] hailekochkaiaiban elröitetöt vala; ackoron ama harom Zent kiraliok ragiago chillagnak kalauszssaga utan a vereofint keresik vala, holot megh a kis giermechke maga vilagosaghat ky nem terieztette vala keresik vala azert a vilagossagott vilagossagal, melliet nekiek a vilagosaghnak napia föl giutot vala. **Matt:2** Thy pedig Istentelen Zidok, ezt az fenies es ragiogo vilaghnak lampasat Christus Urunkott, ky anny szok szantalan chuda teteleckel, töndöklük vala es a maga sok rendbely szent tanosagival, mint a fenies nap ugy vilagoskodik vala anny rendbely szeretinek egö szikraival, ezt az vilagot giuitogatvan, es magat mindeneknek nilvan megh ieletven es ky nilatkoztatvan, thy eznekwl valo Zidok azt az menniey fenies vilagossagotth testi okosagnak el aluvo fakliaival es el röitet gonozsaghnak lampasival es feniesegh nekwl valo Egö szövetnekeckel keresitek vala, avegre pedig (melly mindennemeo vetket fölliöl hallada) hogy azt az edgietlen edgy fenies napot el olthattatok volna. Sockal okosobban es meltobban thy David kyralinak vitezi es szolgay chelekedetek kikiröl azt olvassuk; Megh eskwvenek a David szolgay mondvan: Immaron most ky nem iösz velunk a harcra hogy el ne ochad Israelnek lampasat. **2 Reg:21** Ackepen ama Sunamiris Aszoni alatis, illy hasonlatossaggal elven köniörögh vala. Absolonert Attianak David kiralinak mondvan: Es ime azon igiekeznek hogy el ochak az en kis szikramotth mely meegh megh maradot nalam, hogy az en feriemnek megh ne maradhasson magva. **2 Reg:14** De igazan mongia a bölc. Az Istenteleneknek lampasok a bwn. **Prou:21** Es a my Urunk mon-

dasa szerint: A meli vilagossagh ö benne vagion, setetseghek azok. Megh lassatok azert thy Istentelen Zidok kik az vilagosagtól olly igen futtok: es thys minniaian valakik magatok es mas emberek szivekben, a Christusnak föl giutot vilagosagath megh akar-iatok oltany. Jol a megh lassatok amaz utolso napot, a haragnak es boszu allasnak napian mit fogtok mondany es mivelny; holot mindenfele setetsegh el osztaltatvan ackoron mindenek ky teriedve, es nylyvan lesznek, az Urnak szemei előtt kit most ezeckel a lampasokkal, es fakliackal haszontalanol kerestek. Halliatok megh thy niomorultak es setetseghben heverő Zidok viszontag ez az Ur Akkoron michoda do-logra igere mageth, hogy magatok [14r] esztelen velekedestekben megh ne chalatkoz-zatok. Es leszen (ugy mond) abban az időben, megh fogom keresny ackoron lampasc' vilagossagaval Jerusalem varosat, es megh latogatom a Sepreoben, es szemetben heverő embereket. *Soph:1* Semmy nem marad el röitetven az eo szemei előtt, min-den sziw bely es Agiek bely titkokot megh fog vizgalni; vetkeket Joszagos chelekedete- ket, beszedeiket es gondolatokat mindeneket föl fogh keresny. Mikoron ugy mond eleő veszem az időt, en fogom megh itelny az igassagokat. *Psal:74* Ha az igassagotis megh foghia itelny hogyha minden reszből iol es igazan voltanake veghez vitetve; mit kelliesek tehat remenlnunk az hamissagokrol, mentől inkab megh fogia itelne a vetkeket es a gonoz chelekedeteket? Ha Jerusalem varosa, ky szentnek neveztetik, az az, ha az szent embernek elete chelekedethy ky maga lölky ösmeretit, mindenkor szentől tisztan s Isten szerint tartott a es iamborul viselte magat, iteletre megien, vallions mit köli remenlenwnk Jerico varosarol az az alhatatlan ember elete felől Babiloniarol cöszve zurt lölky ösmeretről, es mint leszen Sodomanak, tudny illik izo-niu vetkekben hevereo embernek dolga, ha az vilagy hiuszagh, balgatagsagh, minden rendbely vetkeknek sokasaga es fölötte nagy fertelmessegh, fogh eletiben talaltatny. De the hiw kerestien lelek, a the iegesed eleiben amaz Bölch leaniokkal ha akarz mennie szoly eckepen. Megh keszettem az en lampasomat az en Christusomnak es ennek a vilagnak setetsegeben el nem alovek. *Psal:131* Ime most volta keppen be telliesitem azt the neked en szeretömnek, a mit el iegiezesemnek ideiekor fogattam, ugy minth köröztsegemnek ideien a mikor az Egő viasz giertia kezemben adatik, a lölky köteleseghnek ielere es bizonsagara.⁽²⁾

Imadsagh.

Ur Isten ky azt chelekedted a vilagossagh a setetseghben fenliek, es valamint az napnak feniesseghe az egez vilagot megh szokta vilagozitany, the is ackeppen az the kedveszidnek szivet Zent vilagossagoddal feniesited; engedgied hogy az the malasztodnak fenieseghe, mindenkoron ugy megh vilagosichon engemet, hogy ne yariak az setetseghben es engemeth megh se körniekezhessenek a setetsegek, de adzig iarhas-sak, mig az nap fogh tartani es föl talalhassam az öröke valo eletet. Amen.

Judas Chokiarol valo elmelkedes.

Vegietek elöl az nagy keserves iai szoival valo sirast thy oh Jerusalem leany, ezt a dolgot latvan. **Jer:9** Mit mondgiunk a vagy mit felelliunk ha twlunk kerdezkedny fog-nak? Vallion my hasznatok vagion mostansagh azokban melliekert most pirultok, es szigienlitek chelekedeteket? Azert kialtottunke annyra szwntelen; a vegre hittuke meniegbwl ala, es kivantuk s iöveteletis szama nekwł ohaitottuk az Istennek egietlen edgy fiat? **Rom:6** Chokollion megh engemet az eo szaianak chokiaval, vallions ky adhattia megh ennekem az en-[14v] Aniamnak emleit szopo Atiam fiat? hogy thegeth en itkin föl találhassalak es hogy megh apolgathassalak es soha senky többbe engemet semminek ne tarczón. **Can:1 et 8** De vallions ky nem fogh immar bennwnköt alavalo-knak tartany; holot chokunkal arolliuk el ötet szerelemnek szinie alatt, nagy sebet chelekezunk raita, szeretetnek fészteke alatt, veret ontiuk, es az bekeseghnek neve alatt, halalt szörzwnek neky. De tudom hogy azt fogiatok mondany amaz Istentelen arolo Judas chelekedte azt: de meltabben mondhattiuk, hogy az my bwneink mivelek azt, az mikor nielwvinkel diczerwnek ötet, szivwnek pedig tavol vagion töle.

Jeövetek tehát elő, thy kik az magatok idvöseget követny akariatok, tarchunk egy massal tanachot, mivelhogy ez a chok nem csak betek lölkwnknwk orvossaga, de tanossagais lehet. Lam harom fele yo chokokat találunk lenny, anny szamu gonoz es bwn szerző chokockal edgiut. Vegiunk azert haznot magunknak ezeknek az chokoknak igienetlen voltokból. Ime azert thinektek az elseo dicheretes chok, tudny illik amaz Egiesseghnek es igaz baratsagnak iele szokot lenny, mert a holot ket emberekbe valo szivek öszve ragatathatnak, ott egymás szaiók es ayackok szoktanak öszve ragatatny. Vallion nem eckeppen chelekedenek David es Jonathas egy mastol buchozvan, es chokolvan mind az ketten sirnak vala, de David inkább keseregh vala. De mit chodalkoztok az siro szemeken es az öszve ragattatot szayakon? holot az Jonathas lölke David lölkehez vala eniesztetve. **2 Reg:20** Ehez hasonlatos len Isach Patriarcha chokiais, melliel elseo szülöttet Esaut illete; illien szeretetnek chokiairol szol ő maghais az my igaz Isakunk, es idvözitönk Simon Gazdaual panaszképpen beszeltgetuen; Chokodot nekem nem niuytad. **Gen:27** Thy bekeseghnek, es eggiesegnek szeretői, Zent Angialok, es mellseges irgalmasaghnak uizgaloy, lassatok es yol megh gondoliatok melly chuda dolgokat foglial be magaban az illien rendbeli chokolas. **Luca:7** Ad előmben ezt magad enekiben, es citaradban the szent David kyráli; Irgalmassagh az igasaghal essze találkozanak; igaz tetel az bekeseghel megh chokolak egymast. **Psal:84** Hala te neked my Jesusunk Daidnak fia mert azt the chokod megh ualta az egesz embery nemzetet. Az Atia Istennelis ez által bekelenk, megh ennek előtte ellenseghy leven. Nem chuda tehát ha a termzetnek vezzerlese utan a poganiokis erre indetatvan, effele szokasokot, halliuk hogy bekeseghnek es baratsaghnak ielenesere egy mast akar hun talalvan chokolgattiak vala. De ezt a szokaszt az körösztény Ania Zent Egihaz es amy hitwnknek vallasa szent bekeseghnek chokiava változtatta. Innét vagion hogy Szent Pal Apostol giakorta arra inti az hiveket: köszönchetek úgy mond zent chokban egy mast. **Rom:16** Meli dologbwl ky nem lat-tia, hogy a körözteniek közötes innét tamada ez a szokas az Zentseghbely, Miseben valo aldozatban, holot minek előtte az Urat magokhoz veszik vala, egy mast szoktak

vala eleinten chokolnia: most pedig a vegre adgiak Missen az Aranas kelhen fölliöl valo taniert chokolny hogy mindeneket bekesege, szeretetre, es eggiesegre inchenek. De eszwknben vegiuk [15r] aztis hogy a chokolas nem chak bekeseghnek iele volt, seot megh az eggiesegnek szörzesebennis eltenek vele? melly által az föl haborodot szeretet, es egy mastol el idegenedet szívek megh bekelenik es az szeretetnek enivelel esze forasztatny szoktanak vala. Ekeppen len megh bekellesek amaz kett Atiafinak Jacobnak a Batiaval Esauak; eleiben futamodvan Esau az Eöchenek megh ölelte ötet, es magához szorítvan es kapcholvan Jacobnak niakat megh chokola, es sirnia kezde. *Gen:33* Ezen forman bekelliel megh theis Absolon az the Atiaddal Daviddal Joab törökedeseből. *2 Reg:14* Theis pedig teközlo fiu Absolonnal okossab leven, lam az Atiadtul megh chokoltatal, be vett Attiay kegelmeben, ielet azzal mutatvan the neked amikor labaihoz burolvan megh valottad vetkeideth, es kegielmet niertel magadnak. *Luc:15* De harmadik böchöletes es zent choknak mi voltat akariatoke hallany? aytatos es tizteletes chok level affele, amikor az körözteniek zent Martyromoknak sebeiket apolgattiak; amint az Nagy Constantinus Chaszaris chelekedek, a Zent Atiaknak sebeiket chokolgtatvan. Innet szarmazek es ven eredeth amaz szokasis, melly az hiw körözteniek között megh tartatik, a mikor az Szenteknek tetemit, ruhaiokat chokunkal, tiztellunk, melly által magunk hozzayok valo yo akaratumk mutatodik megh; melto tiszteletis adatik es hasz[n]os segítsegetis tölök szoktunk kerny; De ideie maar, hogy az utalatos es fertelmes chokrolis szolliunk; kezdgiunk tehát hozza es mivelhogy magok ruthsagaval nem erdemelnek.⁽¹⁾ Emlekezetet chak rövideden adgiuk elő, ekeppen rut voltokat megh akarvan ielenty. A fertelmesseghnek elseo chokia amaz lehet, melly megh vagion iratatvan az Szent irasban. Amikor oh the tiztatalan Aszonialat előragadvan az Iffiu legent, az ucan megh chokolod, magad hazához chalogatvan, es hivan chuda edes beszédiddel. *Prou:7* Irtozzatok oh kerezinek effele choktol, mert amikor tiszttalan chokkal ayatokat förtöztetitek, akkoron ighen megh mochkolliatok szatokott, amellien Christus Urunk szentseges teste thy hozzatok szokot be menny. Mas rendbeli gonosz chok az hizelkedöt illethy; kik hamissan akarvan valamely tiztre menny sokat igernek, dicherek az embereket es hizelkednek nekik. Ekeppen hizelkedel the Absolon, akarvan magadeva tenny az Atiad kiralisaghat, es birodalmat magadnak akarad chalny. Allas vala nappal a városnak derek kapuián, minden be iöveo embert megh ragadvan chokolgtatod vala, ayanlván magadot neky.⁽²⁾ De legh utolso es mindeniknel alab valo chok, vallions mellik? Nem egieb bizonnia az aroltato choknak melliet ekeppen ad előnkben az Bölch Sockal hasznossabbak yo akarodnak raitad eitet Sebei, hogy sem mint hamis embernek chokiay. *Prou:27* Effele kepmutatás alatt szola ama kegietlen Joab zido hadnagys, Amariashoz: Idveoz legy oh en Attiam fia, es iob kezzel niulvan szakallahoz, mint ha megh akarna chokolny által vere handczaral az oldalát es megh öle. *2 Reg:20* Illien a the chokodis, oh the boldogtalan Judas [15v] melliel el arolad az Christus, amikor halhatatlan giwölössegetet es dwhös haragodott, szeretetnek színje alatt ky ontad, es életnek ielel halalth szörzel.⁽³⁾ Meltan oh Uram amaz kedves zolga által kit szíved szerint valo emberednek hysz vala, arról az dwhös es atkozot ember felöl eleinte ekeppen panaszkodal. Az en bekesegemnek embere kiben bizom vala, ky az en kenieremet eszi vala, en raitam föl magasztala az ő olalkodasath: Rohanion reaiok az halál, es elevenen menienek pokolban. *Psal:40* Rettenetes es az Istennek Meniköhöz hasonló sententiaia, meltan által iarthattia azoknak sziveket, kik Judasnak utiara

indoltanak, kiknek beszidgiek lagiab az olainal magok pedigh mint az Eles teorök. **Psal:54** Feliének azokis kik meltatlanol kezwtlet nekwl iarulnak az Ur testenek es verenek Asztalahoz; azokis rettenniének megh, kik az szent irasnak Palastia alat, az lölki dolgoknak szinie alat, mint egy arolo chokokal, az egiwgieo parazt lölkökött az igaz utröl el teretek, főkeppen amaz eretneket es hittöl szakattak, kik az Zent irassal mint Istennek szaival es chokiával gonozul elnek a Christusnak es Aniaszentegihazanak vesedelmere, chokolvan a Bibliat, Christust pedigh el arolvan.

Imadsagh.

Oh the artatlan Istennek Barannia ky az the utalatos arolodtol amikoron thegedet megh akarna chokolni, el nem akarad orczadot fordytany, de az the aiakodot, melliben semmy hamissagh nem talaltatoth, annak szayahöz ky minden gonósaghal rakva vala, ragaztad es az the ellenseghedet, Baratod nevevel illetted azert az the nagy szelidsegedett köniörgök neked, engemet meltatlan bwnösödötth athe kegielmessegednek kebeleben kegielmessen fogadgy be. Amen.

[8.]

Sidoknak Christus Urunkra valo Rohanasokrol elmelkedes.

Amikoron Samsont el meczven haiaban leveo nagy ereiet a Philisteusok kezében akarna adny, szeretöie eckepen ebrezte föl. Raitad vannak Samson a Philisteusok. **Judith 16** Oh my hatalmas Jesusunk ime read rohannak az erősek es keresik az the lölködöt, kiknek labok giorsak a ver ontasra. Oh thy chalard Sidok kigioknak nemzetseghe mive lesz amaz thy beszedtek, kik ugy folinak vala mint az olay: Mester tudgiok hogy igaz ember vagy, es ez Istennek utath igasagban tanitod. **Matt:12** Eze a dologh az kit annak elötte chalard beszélgetesekkel es hamis kerdezgeteseckel titkon, minden zurzavar nekwl amikor meegh testben vala, megh akaratok fogny, de heaban len igieketetetek, ime mostansagh nagy erővel fegiveres kezzel rohantok rea. Rea menietek rea rohanatok, es megh fogatok. Ugy vagion s vallom enis azt, de my forman vevetek veghez ezt az dolgot. Bizoniara soha dolgo [16r] tokban, elő nem mehetettek volna, ha magha megh nem engedte volna de michoda moddal chelekedetek, es michoda mesterseggel eleték ebben az dologban? Az szerent bizon a mint magha akarta. Megh köl azt vallanotok, ha nem akarnatokis, hogy adzigh soha megh nem foghattatok vala migh először mindniatokat legh kissebik chendes szavavalis gyalazatossan a földhöz nem chapa.

De Jerusalem leanyak keserves Jay szavokat kezdem hallany. Jay ime keserves hir erkezek amy fwlnkhöz. El fogak az Istennek szekreniet es az Israelnek dichösege masuva vitetek. **1 Reg:4** Hol vagy oh en lölkem? Eckepen valasztiae el tölöd keserves halal a the szeretödöt? Sies futamodgial theis fogasd megh magadot edgiut Christusoddal hogy theis uiele edgiwt predava lehes hogy vagy ezzel az edgy moddalis hozza ragazdhassad magadott: tudom hiszem, melly yo dolog az urral lenny. De valaky

magad idvössegedet szereted ved iol eszedben es idő alatt azok az Istentelen hoherok mit mivelnek, es innét ket hasznót vegy magadnak tudny illik, hogy az által az Eördögnek minden kesertetik es haloit es kerwlhessed, es mikeppen kolliések Isteneden aytatoskeppen erőszakot mivelned neked nagy hasznodra, Istennekis nagy kedvere tanold meg. Nem latode mikeppen az my ellensegwnk az Eördögh chalard Sidoknak formaian haloiban akar bennwnket eiteny, először gienge es edes beszédrel s hizelkedesekkel az bwnre vonvan bennwnket es valamenny bwn talaltatik yonak haszonnak gwnörwseghnek szineivel be vagion fődőztetve, azt mind elmenk ereiben muttogattia, es innét következik hogy mindenfele rutsagh amy szemeinknek szepnek tetzik mereo keserwsegh edesnek, nagy karhozo dolog hasznosnak: nehez es sulios igen köniő dolognak lattatik lenny; Eckeppen dechere az hamis korchmarosis niulos Borat; es a szem fenietvesteo az magha hamis Araniat; melly dolognak igaz voltat könniön meg tapasztalhatunk, amaz bolond es tisztatlan szerelmeskedésekben, tobzodásokban, reszegsegekben, gylkosaghokban, giwlolsegekben, es affele czegeeres es nyilvan valo vetkekben. Vallion ky talalkozhatnak olly kaba es esztelen ember ezeknek az rut vetkeknek chelekedetire, effele ioknak szinie es palastia nekwl indetatnek? Bizoniara meg sem indulna akaratta. De talam nem hizzed ezeket the bwnben heverő tisztatlan, bordeliban lakozo személy ywi elő egy kevesse ky ebben az nagy bolondsaghban es balgatagsagban szanszandekkal, olly ighen gwnwrködöl, akarode beszidemnek igaz voltat meg tapasztalny voltakeppen erről förtelmes bwnről egy kevese mond le a ionak sziniet, es hamissagnak Palastiat s tekinchd meg annak rut förtelmes allapottiat es tulaidon magha iszoniw voltat, mivelhogy az Eördögh hizelkedő bwnre valo inchelkedeseth nem erzed. El hitem minden bizonnial, melly fölötte iszoniu rut dologhnak latatnek ackoron az the semednek affele bwn, es melly nehezen mennel rea, eszedben veven annak rutsagat. Ez azért az Eördögnek legh elseo Mestersege, tudny illik olly rut utalatos vetek nem talaltatik, melliet yonak, es egieb kivanatos dolognak palastiaval be ne fedezzen, es az embernek elmeiet azzal bwnre ne indicha. De ha ebben az elseo dologban elő nem mehet, ottan ezeknek az hoher Sidoknak, peldaiokot szokta követny az Eördögh, hogy meg gwzze a niomorult lölköt, kegietlenöl [16v] haborgattia, rea rohanvan sok rendbeli sulios es felelmes kesertetekkel, es szwntelen raita kopachol, hogy vegtereis el unvan abbeli sok kesertetek, könniőbben magához haithassa, es ötet meg birhassa. De my dologh lehet ez? meg oyad magadot o Joseph örizkedgiel the igaz hiw ember, meg oyad magadot oh my Jesusunk, theis pedig gondot viselli magadra oh en lölköm, edgietlen edgy Galambochkam, Ime amaz Istentelen Putifar felessege melli eginehaniszor maga edes beszedevel es hizelkedesevel magha haloiban akara eiteny ime immar most hanem foghs örizkedny, erőszakot fogh raitad chelekődny, es föl fegiverkezet kezzel, akar hozzad niulny. *Gen:39* De yob hogy the is Josephet követven, ennek az halando eletnek palastiat az eo kezeben hagiod, hogy sem mint az eo akarattianak engedgy, iob eletedteol meg valnod hogy sem mint halalos bwnnel az Eördögh birtokaban eitönöd. De yol esik a dologh, eckeppen chelekwvek Joseph, ezt követe Christus Urunkis, Theis azért ez szerint chelekődgiel. Meg hallad oh en lölkem a tanachot, lattad a peldatis, kevantatik chak az hogy semmit se ketelkedgiel az Istennek segítsegeben hogy kerwlhessed az veszedelmet. De ime uy zurzavar szelvesz, es nagy haborusagh tamad, melly meg az alhatatos embertis meg szokta rettenteny, holott az pokolbely Sathan, olly sok szantalan iszonio mestersegekkal chalardsaghokkal, förtelmes bwneknek gondola-

tiaval, es sok rendbeli veszedelmekre indito keserteteckel, nem chak megh terhelny, de uigan körniöl szokta venny az niomorult embery allatot, ugy annyra hogy nem tud hova fordulnia nagy niomorusagban leven. Ackoron the ebben az veszedelemben leven, kialcz Jesussal edgiöt. Medzigh fogtok az emberre rohanny mint amaz megh hailot s romlot kö falra, es megh mozdult haznak falara? **Psal:61** De the maradgy megh mind veggeh az hiwseghen, es alhatatossan viaskodgial, hogy valamikor ne illessen thegedet, ama megh yedeth embernek sirasa es yaigatasa melliet Zent Jobnal olvassunk. Reayok rohananak az Sabaeusok mindenecket el vevének es az szolgakot fegiverrel megölek. **Job:1** Erössen es alhatatossan ald megh helhedet oh en lölköm mert valaminthogy

Christus Urunkot, soha megh nem foghattiak vala a zidok, minek előtte maga nem ada arra valo szabadsaghot nekik; eckepen the raithadis az Eördögh semminemeo hatalmat nem fogh vehetny, hanem ha tennen magad tulaidon engedelmedből. Jaroli chez az Isteny segedelemhez melly kivalkeppen valo moddal, ebben a Christus Urunk erőtlensegeben keszetettek the neked es the szamodra avegre engede meg magat megh fogatny hogy the megh szabadulhas. Ugy legien oh my kegies pasztorunk, amint the szent akarotodnak eleitől fogva teczek a vegre akarad lölködöt le tenny, hogy a szegin Juhochkakot a ragadozo Farkas szaiabol ky szabadithassal. Theis pedig mind az által megh szabadulal mindenekből, halottaidból föl tamadasod által a gienge fwrnek⁽¹⁾ természetith; melliel ötet tennen magad teremted, követven. Mert azt olvassom fwrnek allapotiarol, hogy akarvan a fwresző embernek haloiatol apro kis fwrieth megh eorzeny, maga ott az halo folot es halo kerül röbdesny es mulatozny szokot, hogy az idő alatt, a kisedd fwrieckek szellel el szaladhassanak, magais pedig megh chalvan az olalkodo em [17r] bert, ottan el szokot röpölny. Azert theis ha az kesertetnek habiaitöl elmed haniattatik es azoktol haborgattatol, kialch amaz Iffiu Thobiassal edgiut, ky az parton iarvan, latvan hogy nagy kegietlen haal el akarvan nielny otet, Angialy tarsahoz kialta: Uram ime ream rohanik; **Thob:6** es ottan hasznos tanachot foghs hallany: Ragad megh ugy mond az kopot uiat es vond magadhoz. Ihon oh the atkozot kigio ezek am az the kopotoid, es hizelkedo aiakaidd, tudny illik mikoron edesseghel elegtyed a merget giönörusehnek szinie alat, a bwnt dichered my nekwnk; ackoron soktuk kopotodat megh ragadny, a mikor effele chalard inchelkedeseket es hamis dologhnak mi voltat kezedben tapasztalvan olalkodo igieretednek es kisertetidnek nem akarunk hinny. The dwhös Eördögh, ennek előtte hizelkedtel nekem, mint ha yomot kivantad volna, amint regenten Paradichomban elseo szwleinkel chelekedel es ugy mutatod vala magadot mint io akarom, yo tanach adom; es en egiemben melettem leveo Procatorom: es ime most ream akarsz rohanny keresven lölkömet de nem engedek a the kiuansagodnak seöt ellent allok es lölkömet megh oltalmazom, valamint tölem lehet s azt the mestersegedeth es inchelkedesedet mint el rontom. Pirongodial el Eördögh, szegienben maradvan azok miat kik ellened tusakodnak, es mint a vízből partra ky vonth haal annak szokattal predaua lenny, kit megh chalny igiekeztel, es predeiava lettel annak, a kit föl akartal predalny, mint amaz haal ugy fötröngesz előtte, minden erődtől megh fosztatva leven. De szolliunk ennek a titoknak, masodik hasznarol, michoda forman es neked Christusunknak, michoda kedves es kölliemetes moddal es uttal idvösegesen chelekedhetwnk erőszakot raitad, hallom az the mondasodot. A menicknek orszaga erőszakot szenved, es akik erőszakal elnek azok nierhetik; **Matt:11** el hiszem en ezeket nagy bizonbial, hogy valaky

alhatatossan es mind vegegh azokban foglalatos leszen azok által a Menieknek Orsaghahoz iutny szokot. De Uram lam Moyses is erőszakot chelekedek raitad amikor mondat: Bochas el engemeth. *Exod:32* Eckeppen kötezi megh thegedet my Christusunk amaz Cananalabely Aszonialatis magha szwnietlen köniörgesevel, es erőszakot chelekedik raitad maga alazatosságával. Eckeppen tusakodal theis Jacob Patriarcha az Angiallal, es Isten ellen erős level s Israelnek nevezetit [...] (2) magadnak, ugy annira hogy amikor azon kirne thegedet az Angial hogy ötet el bochatanad, azt feleled: El nem bochatlak adzigh vala meddigh engem megh nem addasz. Es noha nagj ob állapotot embert illetne hogy mast aldgion, de mind az által mint ha ő lett volna megh gwzetetve az Angialtul kere az aldist. Eckeppen rohanniunk, hat mys az my Istennunkre nem chak halgatvan az eo beszedet de hogy töle az aldistis el nierhessük az örök életnek icelentséghez. Mondgiad azért theis a iegjessel edgiut. Föl talaltam azt a kit szeret az en lölköm, megh ragadom ötet es el nem bochatom. *Can:3*

Imadsagh.

Mindenható öröcke való Ur Isten, minden kegielmesseggnek Atia ky az [17v] the edgietlen egy fiadot amy lölkünknek Pastorat veretetny es az hamis embereknek kezekben adatny engedted; Adgiad minekwnk azért a kegietlen megh fogasert, hogy a my ellensegünknek minden olalkodasit ugy el kerwlhessuk es kiserteteknek minden rendbeli habiait ugy megh giwzhessuk, hogy ő raitak giözedelmet veven, the neked szabados szivel es elmevel szolgálhassuk. Amen.

[9.]

Kötelekről es Istrangokrol való elmelkedes.

Mitt miveltek thy Istentelenek megh kötözven a Czikot kit az mindenható a Zabaoth urnak Seoleiehez iob kötelekkel hozza köttet vala? *Gen:49* Samsont iöt-tunk megh kötözny, hogy az Philisteusok kezibe adgiuk ötet. *Jud:15* Evegre vattok am thy okossak Juda nemzete, hogy gonoszt chelekedgietek, de iot mivelny nem tudatok. *Jer:4* Lam immar eszetekben vettetek vala, hogy sokszor Christus Urunk kit eginchaniszor körniöl vettetek es megh akaratok ragadny közöletek bekevel ky ment vala: de immar mostan eszeteknek megh akarvan nagy okosságath mutatny hogy ötet annival inkab oda vihessetek, megh kötözzetek ötet. Melly dologban, melly kegietlenöl, Istentelenöl es embertelenöl chelekedetek, az emberi elme be nem fogattia. Raak modgiara hatra maszvan, thys eckeppen mentek elő dolgotokban, amelly irast magiarazny tanultatok, es annak igaz magiarazattiaival dichekedtek, es mind ennemeo bölchesegetekkel mellinek tellies voltaival fitogattiatok magatokat, gonoszul elven, mind ezeket magatok nagj ob karhozatotokra forditatok. De oh en kegies Jesusom latvan thegedet hogy eckeppen megh lel köteztetve, nagy szegien miat pironkodnom köly mert latom es eszemben veszem, ennek az dolognak okat fölötte gondviseletlenül es szabadosan setaltanak vala a my elseo szeoleink paradichomnak

kerteben, es minden örízet nekwl az magok testy erzekensegeket, az megh tiltot dolgokra fordítak ez okon akartad thehat oh my Urunk hogy the a kertben kötöztessel megh. A my bwneinknek köteley körniöl foganak thegedet es a pokolnak Istranghy megh kotezzenek thegedet. Evegre vonszuk vala magunkra az gonoszsaghoth, heaban valosaghnak kötelevel, es ugy viselliuk vala magunk az bwnt, mint a megh terheltet szekernek nehezseget. **Psal:118** Mind az altal, vegietek magatoknak vigasztalast thy bwnös emberek Adamnak es Evanak fiay, kik bwnöknek nagy sullios lanczay alat niögtök. **2 Reg:22** Theis vigasztalodgjial oh Sionnak rabsaghaban leveo leania mert kegielemnek hegie az Olayfa hegy közel vagion the hozzád. **Esa:5** Ezen a hegien minden fele nemzetre le vete az megh kötözesnek formaiat es az melly szövet kezdet vala szöny az egesz nemzettsegekre ky adgya. **Esa:25** Nem tudgiatoke hogy ennek az utolso Adamnak köteley es vassa megh emeszte az elseo Adamnak minden kötelit es abban a szabadsagban giöniörkedny fogtok melliel titeket megh szabadita a Christus. De hogy az magunk kaaraval okosabbak lehessunk, vegiuk eszwnkben ennek az dolognak titkat. Latod hogy a Christus nem chak azt engede hogy megh fogattasek, de hogy meghis kötöztessenek; theis eckeppen amikor bwnt chelekedven Eördöghnek hatalmaban essel mint ha teole megh volnal köteztetve azt hidgied. Lam a ky mastol megh giwzettetik, annak rabsagaban level. Most azért tanoliuk megh my moddal szabadolhatunk megh [18r] ezekből az gonosz kötelekből⁽¹⁾ es hogy yob kötellemel Christus Urunkhoz lehessunk kötözve, hogy az my ellenseginknek kezeiből megh szabadolvan szolgálhassunk nekie szentseghben, es igasagban ő előtte egesz életwnknek ideieiben.⁽²⁾ Melly dologban háromfele köteleknek állapotiat szwksegh hogy megh gondoljuk; Elseo bwnöknek kötele, masodik faidalomnak, utolso pedig szeretetnek kötele level; Legh elsőrl szol Manasses kiraly, siratvan az eo magha nagy niomorusagat. Megh hailottam az sok vasnak nehezsegetöl, ugy annira hogy chak föl sem emelhetem az en feiemet es ingien chak lelekzetet sem vehetek magamnak. **2 Par:36** Nezhecze melly ighen megh körniöl szoktak fogny az Istentelent az maga bwnei es melly ighen megh köteztetik vitkeknek Istrangitöl. Halgashacza mit mond egy bwnös ember maga vetkenek sulios voltat chudalatoskeppen előnkben advan: halalos idesseggel vonszom vala az magam lanczat attol felven hogy abbul megh ne odattassan, es mint ha sebeim uyolnanak az yo tanacz ado embernek beszedetöl ugy irtozom vala, tartvan attol hogy megh ne szabaduliak az bwnöknek nehez terhetwl. Ezek az bwnök köteli ellen akaral the Uram nehez bilincheket es szulios vasakott föl venni, es akit senky benem foglalhat vala megh elmeievelis azt akarad hogy mindeneket vezéröl es igazgato kezek megh kötöztessenek megh engeded. Bizoniara the felöled meltan mondhattiuk azt amit David az megh előtet Abner felöl monda: A the kezeid ninchenek megh kötözve s az the labaid ninchenek vassal megh terheltetve. **2 Reg:3** Semmi uthon nem ugy hala megh Abner, amint az semmirekellio emberek szoktak megh halny. De mivelhogy a my bwneinknek sulios vasa az the feiedre szalla az nagy erőnemineokeppen ky mene belöled, es megh erőtlenedel mint amaz erő nekwl szwkelködő megh fogatattal; noha Samson valal, megh ragattatal, es megh kötöztetel. **Jud:16** Ime melly helliesen ebbely állapotodot megh mutatad az the Prophetadon: Es the embernek fia. Ime the read adatnak az bilinchek es vassak, es megh fognak kötezny azockal es ky nem fogsz mehetny közötték. **Ezech:3** De iol leszen a dologh öröl, es vigadoz oh körestieny lelek, mert az the kötelied, yo vegre fordulanak, mert kölliemetes lesz az the örökseged, mert az the bwneidnek nagy

rakasa mint egy neminemeo vetkecknek nagy varassa, ennek az the Jegiesednek Istrangiaval es köteleivel körniöl vetetve leven azö kinszenvedesének patakia es forrasaban le vonatek, hogy egy keo masik kövön megh ne maradjon. **Psal:15** Akarsze bizonsagot erre halliad Esaias mondasat. A the magas kö faladnak erősségi le romolnak es megh alaztatnak es a földre le voniatatnak es porra lesznek. **2 Reg:17; Esa:25** Kölle megh töb bizonsagh tekinchd megh ezekben a Christus köteliben regy dolgoknak titkait, Christus Urunk mint ama Zara, Atia Istennek nap kelete, es fenieseghe leven ky niuyta kezet a Zidoknak Sinagogaia pedig, mint amaz my idwössegwnknek Daikaia avagy gondviselőie vörös sellieimből chinalt kötelet hozzaia köte, melly megh vala pirositva az Barani verenek köteletől, es chudalatoskeppen Pharez, tudny illik az emberi allat, ky az bwn által el szakodot vala az Istentől szabadulast niere maganak. **Gen:38** Akarze megh mas Bizonsagot? Mikoron Simeon tudny illik amaz engedelmes töb Battiyai között alvan megh kötöztetik, az többby pedig bekevel bochatatnak, ebbely Christus [18v] Urunknak megh kötözeset peldazza vala. **Gen:42** De nezzük megh amaz bolond Nabalnak Abigail neveo okos feleseghet ky le akarvan chedesiteny Davidnak Urara föl göriedet nagy haragiat szasz kötes szőlövel enihete megh Davidot. **1 Reg:25** Ekeppen idvözitönkis magha kötözesevel engesztele Zent Atianak haragiat, es valamint az reghy ember esztelen Nabalnak kepeben elrontatik ugy idvözitönk erdemivel uy ember teremtetek. De meczunk megis töb bizonsagockal; Oh chudalatos Christus Urunk kötelinek es a megh kötözteteth Christusunknak nagy hatalmat es ereie, mert ezekkel az kötelivel nem chak az my bwneiknek kötelit elszakasztá, de megh az rez kapukotis es a vas sarko aitokotis mind el ronta azokkal. Eszedben akarode venny ennek az dolognak modgiat es mesterseget, halgas rea figielmetessen. A mikoron Christus Urunk megh kötöztetik Istrangokkal, noha erősebb vala azoknal, de az my bwneinkert ugian azon bwnnek köteleivel neminemeo keppen my hozzankis kötöztettek es a mikoron bwnnek köteleivel megh valank kötöztetve, es a karhozatnak veremben vitetnenk, attul kytwl megh valank gwzetetve, akkoron Christus Urunk erősebb leven, magahoz vonnia benwnköt es előbszer a kereszt fara huza föl bennwnkot, annak utanna pedig Menieknek orszagaban vona föl mindniayunkot. Lam magha megh iövendölette vala eszt ennek előtte, a mikoron föl magasztaltatom a földtől (mindeon huzattatek, hurczoltatek, vonatatek, idvözitönk kerten által uczakon, utakon, palotakon, szinten a köröztfaigh) ackoron ugy mond mindeneket magamhoz vonzok. **Joh:12** Ekeppen essek helliessen, es edgyk mestersegh megh giöze a masikot. Mert theis ekeppen chelekedel Lucifer a mikoron kevilseged miat el hasomlal a nagy Istenteol, három reszet a chilagoknak, magaddal levonad az Egből, tudny illik az the Angialy tarsaidot kik egiezven athe dwhöz gondolatoddal, thegedet követven edgiut veled pokolnak kinaia iutanak. **Apocal:12** Hala the neked my Jesusunk ky be tellieseted igeretedet. En ugy mond mint egy Efraimnak neveleie az en karomon viselem vala őket ök pedig nem tudiak vala hogy ennekem gondom volna reaioik. **Osea:11** Azert hozza ad [...] aztis, ekeppen szolvan: tudom mit mivellic, az Adam köteliben fogom vonny őket a szeretetnek Istrangiban. A Christuson leveo faidalom szerzeo Istrangok szeretetnek kelincheve levenek, kikkel szwkseg hogy my megh legiunk kötöztetve. Ekeppen len megh szabadulasok Josue kemieinekis kiket Jericho varosaban lakozo Rahab Aszonialat elröitven őket, azt keresők előtt annak utanna titkon kötelen magha hazanak keo falan le ereszte őket es megh marada elete, mind Rahabnak, mind pedig

len az eo Atiafiainak az varas romlasanak ideien, ky mutatvan az ablakához kötöt vörös sinort. **Josue:2** Ez am az oh keröztien ember. amaz Szent életnek Ezzüst madczagia avagy sinora, ky az Arany fő keotöben szokot iarny. **Eccl:12**

Imadsagh.

Ur Isten ky az my Eöszveniwnkot es madczagunkoth föl talalad es mindennemeo utainkot által latod, köniörghunk the neked, a the fiadnak kegyetlen megh kötezese által ood megh az my vetkeinknek kötelet, hogy a the szent fiadnak szeretetnek kötevel hozza kötöztetve lehessunk es töle soha el ne valhassunk Amen.

[10.]

Szent Peternek tagadasaröl es siralmaröl valo elmelkedes.

[19r] Szolliatok az kosziklahoz es az vizet fogh adny. **Num:20** Halliatok thy paartwteo hitetlenek, es kik poenitentiát nem akartok tartany. Vallion ebböl a kwsziklaból szörözhetwnke nekik vizet? **Isa:35.** Ime, ime mint len ez ameli szaraz es repedezet fold vala, nagy Toova len es az szomiuhozo forrasa változtatek. Kette szakzta a kwziklat es folny kezdenek a vizek es az szarazon folinak vala az patakok. **Psal:104** De mit kezdek hallany? Vallions ki ad az en feiemnek vizett, es az en szemimnek sirasanak forrasit? **Jer:9** Bizonnaira ez a szozat, valamelly niomorult, es sirasnelkül szwkölködő embert illet. De azt megh sem köli gondolny, holot annira sira az az ember kinek kepeben len abbely szozat, hogy ha ugy bevelkedet volna könihulatasalis, mint az vizeknek forrasy, de az magha niomorusagnak siratasara elegendök nem lettenek volna neky. De kichoda wte megh ezt a kösziklat hogy enny viz szaporodek belöle? Uram Isten a the szemeidnek feniessegy chelekedek azt, rea tekintel a ky thegedeth megh tagadot vala, es mint ha által letth volna veretette, ky mene az aiton, es keservesen sira. De michoda forman az igaz napnak, feniessegetöl ez az köszikla szinten mint amaz viaz ugy el olvada? hova vált vala szent Peter az nagy hidegh miat, ky annak előtte fölöttebis meg melegölt vala vallion el fagihatnae ugy mond a Propheta. A kösziklanak földéről, az Libanus hava. **Jer:19** De the oh Szent Peter haad legien szabad nekwnkis veled edgiot keservessen sirwnk mert semmy uton ugy a mint köllietnek az en szivem nem szeretheti Jesust megh hidegiölt az szeretet es fölötte nagy szarassagh fogot el engemet. Giakran megh tagadtam az en teremptömet a mikoron inkab es nagjób buzgossagal szeretem vala az eo teremptet alliatath es ingien nemis follianak az en köníveim, noha az en szivemnek kösziklaia sokszor megh wttetel. Uram Jesus tekinch reank a kik giakran el esswnk es el chizamodunk es reank tekintven benwnket labunkra allass: ha reank tekintesz a földről föl emeltetunk, es siras által az bwntetes megh fogh bochatatny. De latom hogy nekem ki köl mennem a gonosz tarsasagot el köllietik hadnom a természetnek megh veszekedet voltabol ky köli öltözmem reghy gonosz szokasok elegienek hagiatatva es akoron folny fognak a Vizek kik iol lehet keserwnk leznek, de annak utanna affele follio Viz megh szokta

vigasztalny az Istennek varossat. De iertek el oh thys, kik fölötteb sokat szoktatok tulaidonitani az magatok ereinek, nagiot remenltek es ighen biztok az magatok iamborsagaban, megh lassatok, hogy valamikor azert Christust megh ne tagadgiatok mivelhogy az magatok erőtlenségeteknek fölötteb nagiot szoktatok tulaidonitany. Jertek elő es mas ember szerenhetlenségen tanolliatok, es Peternek tagdasara nezen erősedgietek megh. Mit mivele es mennire vetkezek, es my veve ötet erre? harom izben, mintegy anny gradich fokra föl emeltetet vala az atkozot kövelsegtől es anny ezben köllietek rutol ala esny mintegy magas helről: mert legh elsőben chak közönsegeskeppen tagada megh Christus Urunkot, annak utanna es kwissel vegtere pedigh atkozodassal. Es evegre ennek utanna, Christus Urunk harom rendbely kerdesere ten valasztot, Zent Peter, harom izben vallast teven hogy szeretne Christus Urunkot. De oh szerető szent Peter michoda helen tagadad megh Christus Urunkot? nem a hegien, nem az Szentegihazban [19v] nem magad hazanal szem az vegseo vachoran, hanem az Zidoknak pitvaraban, a Papi feiedelem hazaban a holot nem talaltatik vala az Igassagh es Christus Urunk megh fogattatek, megh kötöztetik a halot leanzo len aiton allo es innet len hogy a the szadnak aiton alloia tudny illik az the nielved megh chalatek az aiton allo leanzotul, es gonoszul cörze megh az the szadatt es chak kevesen mulik el hogy a the lölköd pokolnak fenekire nem iuta. De read tekinte az Ur megh köniörülven raitad labra emele thegedet thy kiseded hiteo emberek emellietek föl magatokat es az thy labaitokat helheztessetek yol megh ezen az megh teretetet kwiszalon. Lam thy magatok lattiatok hogy amy Josuenk az Christus Jesus avegre helihezttette ezt az nagy követ az Templomnak szent hellien, ielenseghnek okaert hogy soha semmy okon az Urat megh ne tagadgiatok job es hasznosab hogy magatokat megh tagadvan es ky öltözvin az reghy emberből Christust megh erdemelhessetek. *Jos:24* Akarode tudny my moddal lehet az? halgas rea. A mikoron e Vilagh magahoz edesget, azt test chalogat, az Eördögh keszereteni fogh ha az bwn jutvan természetednek hailandosaghath lölköd aitaian fogh kolompozny ha reghi szokas szerint reghy ösmerőid es lator tarsaid magockal hynia fognak ha vegtere reghy eletednek szokot giönöröseghy előbbi mochkos eletedre hitegetny avagy keszeriteni fogh-nak tagad megh magadot akkoron mondvan: Nem en vagiok az kit aranzotok lenny. Es kövessed amas Istenfelő Iffiunak peldaiat, ky előt mideon egy ekess meniechke, kivel regenten niayas baratsagot tartot ennihany idő mulvan, es szemeiedot forogvan ott Mustralna magat, amaz ingien ösmerny sem akara vegtere megh szolavan a Meniechke monda: Nem ösmersz immar? maga en volnek amaz. El hittem ugy mond az Iffiu, de en nem vagiok immar az. Kichoda vala hatt, es ky miat változot vala el? Bizoniara eletinek változzatasa ten magabannis es erkölcheben illien változtatast. Lam Moyses is amikor megh örögbedet vala, megh tagada hogy eo nem volna a Pharaoh kirally leanianak fia, nagiobra bechölven Christus Urunkert valo gialazattath, hogy sem mint az egesz, Egyptombely gazdagsagot es kinchet. *Heb:11* Azert ha szinten az egesz vilagh neked fogna hizelkedny es orszagot avagy kiraly meltosagnak igerneis mondvan: hiszem the en fiam vagy? Feleli megh nem vagiok. Ha azt mondgia the read szal az en öröksegem, es the vagy az maradekom; tagad megh. Ha kerde eo szeretőie vagie? mondgiad hogy nem. Ha eo zolgaia vagie? Nem. Ha pedigh megis fogh kir-dezkedny amaz Zidoknak formaian, kiket az Jerusalemi Papi feiedelmek körösztelő szent Janoshoz mikoron a pusztaban poenitentiat predikallanak kwldettenek vala ky vagy hatt the? hogy a kic minket the hozzad kwldettnek feleletet vihessunk azoknak,

tudny illik az setetsegnek feiedelminek, es az kisertetetnek. Vald megh Szent Janossal edgiut, es megh ne tagad, hogy the benned eel az Christus es a reghy ember el temet-tet Christussal edgiut az Istenben. **Jon:1** Ha pedig valamikor balvaniozo voltal, es az reghy gonosz tarsolkodasnak, es szokasnak kepey uyobban szivedben fizket vernenek es azon előbby vetkeknek szokasara akarnanak vezzerleny es uiobban hogy arra az balvaniozo zolgalatra adgiad magadot gondolatok keszeritenenek mit kölliet-nek akkor mivelned, hova köllietnek azkor fordulnod, es minket kölliene attol az nagy kesertettől menekedned, de the semmit egiebet ne mivelly ackoron, hanem chak ne engegy abbely gondolatnak es ne aad magadot az reghy balvaniozasnak szolgál-tatasara, es eppen tagad megh magadot, előbeni chelekedetidet semmy uton nem akarvan követny. [20r] Seöt ted porra es darabrol darabra vagdald el reghy balvaniozo eo közközidet el tellies szivel teri az the Istenedhez, es a kit annak előtte megh tagadtal vala hogy nem ösmered, most vald megh hogy eo az igaz Isten: mondvan En Uram s en Istenem.⁽¹⁾ Terietek megh thys tevelgeő hitnek alkotoi thy Eretnekek es hittől sza-kattak. Rettenchen megh titeket az a nagy bwntetw feniegetes, melliel hozzatok hasomliok megh lesznek bwntetve, kiket Christus megh akar tagadny Zent Atia előt miért hogy ötetis az emberek előt megh tagadtak vala. **Matt:10** Es hogy affeleleknek kic kialtany es zörgetny fognanak mondvan, Uram Uram nisd megh minekwnk es bochasd be. Azt fogia felelny. Soha ugy mond thiteket nem ösmertelek menietek el tölem thy minniayan gonosznak chelekedoi. **Matt:7** Ugy vagion hogy Peteris megh tagada Christus szömmelliet hogy nem volna az eo tanitvania, de az Christus hitit megh nem tagada. De thy mind Christust magat s mind hitit megh tagadiatok es az thy vilekedesteknek balvanit követny szoktatok. Mihelt megh szolala a kakas ottan megh tere Peter, thy pedig az egesz Aniaszantegihaznak szavara es intesereis nem akartok megh terny. Jaria által azért a thy sziveteket Gabriel Archangial amaz rettenetes mon-dasa melliet Christus Urunk utolso itelety felöl iwvendölt vala. Nem leszen ő nepe az a ky ötet megh tagadgia. **Dan:9** Annak okaert bwnös nemzetseggel s vetkes kösseggel es megh atkozott magval, egy állapotban leven, az örök twznek kiniara kölletik iutno-tok.⁽²⁾

Imadsagh.

Ur Isten ky vagy alazatossagnak magasztaloia es giöngeknek erőseghe erősichd megh kerwnk thegedet, amit benwnk chelekedtel, hogy magunkot es az vilagy kivansagokot megh tagadvan thegedet semmi dologban megh ne tagodhassunk, de a the hitedet melliet az my nielwunk, vall az my eletwnkis yo chelekedet által valhassa. Amen.

**Christus Urunkon esset Arczöl chapasokról
es veresekről valo elmelkedes.**

Almekodgiatok thy Egek es puztullion megh az eo ereos kapuia. **Jer.2** Vallion az dichöseges Jesus Rabe, avagy valami niomorult Zolga hogy Arczol chapasokkal es kegietlen veresegeckel mint egy penzen vett Rab ugy illetesek az Istentelenektől. Edgik közölök akik alnak vala a Pwspek elöt megh chapa Jesust. **Joh:18** Remölliön megh az Egh, rettennien megh a föld mert bizoniara nagy föld indulas történek mai napon, melly soha nem len annak elötte a miulta a feolden lagnak az emberek. **Apocal:16** De yol vagion a dologh; megh rendöle a föld es megh niugovek mikor Isten a törven elöt aal vala. Megh mozdula erőtlensegeben de megh niugovek nagy erőben, es hasznoknak sokasaghaban. De azert hol valatok ackor oh Angialok Feiedelmeseghek hatalmasagok, Erök, es Urasaghok, es töb Meniorszagban lakozo Angialy karok, hogy illien nagy veszedelemet a Seregeknek Uratol el nem tavoztattatok? De talam thiktekettis, az nagy almekodas fogot vala el? mivelhogy olly dologh történek az thy időtökben, melliet senky el nem fogh hihetny a mikor beszelleni fogiatok. **Haba:1** De my oka len hogy az, az Istentelen aky illien szörniu dolghot mere megh probalny, (nemelliek azt alittiak, hogy az a Malchus lett volna, akinek szent Petertől elvagattot fwlet megh giogyta idwözitökn) hogy mindgiarast nem keovel agion nem wtettek, az Eghből twz rea nem szalla, es az föld mindgiarast elevenen el nem niele. [20v] Lam amaz Oza neveo Zido Pap Istennek a megh hailot szekreniet akarvan megh tartany, mihelt hozza niult vala ugian azon helien ottan megh hala, melihel Oza megh ölessenek neveztetik ez may napigis. Ez pedig az Istentelen, Christus Urunkot arczöl czapvan (maga mennivel hallada megh az Isten szekrenienek bechwletit) bekevel marada. Vallion azon hatalommal, melliel terempte az Ur Isten, ez szeles vilaghnak alkotmaniat, ugian azzal nem elhetette ez ellen de abbely twresevel minket akara megh tanitany, mivelhogy a bekeseghel valo szenvedesel gwzetetek meg az vilagh. Oh Isteny bölchegnek es tudomannak magassagha melly be foghatatlanok az ő iteleti es föl talaltathatlanok az ő uttiay. **Rom.11** Mond megh hat the maghat oh my kegies Jesusunk mit ielent vala abbely chelekedeted? köniörgök ne neheztelied, hogy en por es hamu leven szolny merek hozzad en Uramhoz Istenemhez, lam azokkal az erdemetlen es ala valo emberekelis, tudny illik az Papy feiedelmek szolgálivalis beszélgettel, seot szemekre vetven, hamis voltokot, magokkalis a Papy Feiedelmeckell szolván az magad artatlan voltotod igaz teorvennek folliasabol ellenek megh bizonitad: Ennek okaert, es ugy mond thy Uratok es Mesteretek leven, azert akarek illien gialazatot es kissebseghet ettől az alavalo es semmirekelleo Rabtol föl venny, hogy amaz legh elseo parancholat megh szegesnek gialazattattiatol melliet Adam (kit en ackoron ez vilaghnak Urava tettem vala) chelekedet vala, amaz utalatos kogio megh chalaasa által, es mostany kissebseghel ky tiziczam es megh menchem attol es hogy ezzelis az chelekedetemmél thinektek kivaltkuppen valo peldat iuttassak, mikent kellesek en erettem gialazatokot es kissebseghetek szenvednetek. Eöröke valo haalak legienek the neked oh my nagy ereiw es hatalmu Jesusunk holot tudom hogy ennek kivöletteis nem chak attol az gialazattól de az által az öröcke valo karhozatnak gialazattiatolis megh mentel benwnköt es az Eördögh ellen ky szwntelen benwnket

chaposny szokot megh erwshzittel. Köniörgök the sz. hatalmadnak algy megh engem olly elegendo malasztoddal, hogy ennak az the nagy yo tetemeniednek emlekezete szivemben megh maradvan; ne chak haladasra indultatassam[!] de chelekedetemmelis abbely szent peldadot kwvethessem. Megh lassatok azert thy hiw kerestienek, mindniaian michoda mentseghel fogunk elhetny es mivel menthettwk megh magunkat, ha valamely reszeben ennek az dolognak, tunia kuen az eo zent felseghe peldaiat nem fogjuk követny. Lam Micheas Prophetais a mikoron amaz hamis Sedecias Prophetatol archol chapatek bekevel szenvede el abbeli chelekedetit a mikoron Israelnek Achab es Judanak Josaphat kiralliok elöt az igasaghol biyonsaghot teth volna. *3 Reg.22* Eo maga Esaias Prophetais Christus Urunk szemelieben ezeket megh iwendolte es megh mondotta vala. Az en orczamot ugy tartom vala mint az kemeny köszikla. *Isa:50* Eckeppen szolla Jeremiasis: Föl fogia tartany orczayat az meg chapo embernek. De seot theis nagy twrhető es sok niomorusagh szenvedeo Job ennek a twresnek peldaiat megh mutatad magadon, melliet Christus Urunk magha el turven minden körösztienek keovetésere chelekedek. Mit miente raitad az the ellenseged? Esze giwte ugy mond ellenem az eo dwhesseghet, es megh feniegetven ream agiarkodik maga fogaival, az en ellensegem kegietlen es szörniw szemekkel kezde ream nezni. Föl nitak en ellenem az ő szaiokat es szememre [21r] hanivan az en orczamot chaptossak vala es megh elegedenek az raitam teott kinokon. *Job:16* De akarode hallani ha valaki Christus Urunk ebbeli allapattiat követven szenvedhete affelet? Ved eszedben Zent Pall dolgat, kiröl azt olvassuk. A Papy feielelem Ananias giwlekezetben leven megh paranchola az körniöl alloknak hogy chaptosnak es vernek az eo szaiat, kinek ekkeppen felele sz. Pall. The az törveniben wlvén törveni szerint itelsz engemet, es törveni ellen parancholod hogy enegem verienek. *Actor 23* Azt olvassuk töb szentekrölis kiket nagio b gyalazatokkal veresekkel, arczöl chapasokkal illetek amint kinszenvedeseknek historiayabol ky teczik. Lam szent Christophis amikoron Sami varasnak kapitaniatol arczol chapatot volna elo hozvan az köröztény engedelmesegnek törveniet eckeppen felele Zent Christoph: Visza wtnem ugy mond ha köröztien nem volnek. Eckeppen felele szent Bernatis, midön egy Istentelen embertöl arczol chapatot volna nagy kegiessen ugy szolla megh köl bochatany ugy mond, holot Istenis anniszer megh bohattia az my vetkeinket Zent Pall Apostalnak ky sokat twrt es szenvedet batoriczon mondasa benwnköt kik affele bay vivasra keszwlnunk, hogy giözedelmesek lehessunk. Arczol chapatunk, es mas helienis az mondgia: El twrietek es bekevel szenvedgietek a ky arczol chapdoz. De uyobban szemeimet forditom hozdad oh my kegielmes Istenünk, minden yonak kut feiehez ky fölötte nagy twresnek es bekevel valo el szenvedesnek kivaltkeppen valo peldaiaval bevelkedel, es akik abban követöid akarnak lenny bewseges eröt es malasztot acz azoknak. Mert tegedet minden teremtet allatoknak Urat, nem chak ugy verenek es chaptosanak mint valami ala valc Rabot, de a Zentsegh törö gylkos kezek megh nem elegedven az elob raitad teth vereseckel, szent szemeliödhez haiadhoz szakalodhoz niulvan, verny tepni es szaggatni meresztettek, es telliesedet amaz iras. Az en orczamot tartam akik huzzak es verik vala. *Isa:50* Oh my kegies es igaz Urunk, michoda ayetatos Isteni szerettel tellies lelek lehet az aky ezen megh ne yaidollion, es aky magat sziwbeli nagy keserwsegtwl megh tartoztathassa. Es bizoni meltanis de abbeli szanakodas, es sirankozas mi hasznot fogh hozny, ha my az the peldaddal ertted valo szenvedesre nem inditatunk. Mit fogunk my ehez szolny, kik bwnösök leven semmit twrny es szenvedny nem

akarunk es az boszu allasban gionörködunk, mit felelwnk az Ur Istennek im illien feniegetesere. Istentelenöl arczol vertek mast es nem chak embereken chelekeszitek azt de söt magamonnis esik affele dologh. *Isa:58* Vallion neme szerint szoktunk chelekedny, midon gonost gonoszal fizetwnk a mikor masaktol megh vagiunk sertetve gonost mondunk es massaknak artalmokra es botrankoztatásokra vagiunk mikoron az Istennek rettenetes mindeneket által iaro szemei előtt, minden felelem nelkwl vetkezwnk, es töb affele gonost chelekszwnk főkeppen mydön Istenwnköt nielvunkel valliuk chelekedetwnkel pedig megh tagadgiuk, mikor Istenwnköt szaiunkal decheriuk fele baratunkot nielvunkel ragalmazzuk s megh atkozzuk, es midön keszwlet nelkwl, es minden erdemwnk nekwl az Isten vachoraiahoz iarolunk. Bizoniara effele vetkekkel mys kegyetlenwl chaptoszuk Christus Urunk orczaiat. Hallad megh ezeket oh en lölkem, megh erted theis keresztien ember, tanold megh az twrtetest szeretetet, es ha edgyk [21v] felöl arczol chapatol iob hogy masodik reszetis tartchad orczadnak hogy sem mint vissza wssed. Christus Urunk eo magais aky ez szerint tanita ezent chelekedhetne volna, ha valami hasznot remelheteth volna, eligh az ha akarattia kesz volt mas archolchapasnak fölvetelere. Annak okaert a mikor Istened nagy testi betekseghel vagy lölködben, vagy e vilagy dolgokban, valamelly niomorusaghot avagy szerenchtenseget read bochatana gondolt el hogy könniw arczol chapast es kedves bwntetest vettel föl az the Istenedtwl, es hogy ugian azon Istennek keze avegre vagion raitad bwntetes keppen, ky nem chak osztorozny de megh giogytany szokot, mely kez által mindennemeo eleven allat mindenfele aldassal be szokot töltetny es nekedis ugian azon kez az örök dichöseghnek koronaiath fogia megh adny.

Imadsagh

Amy lölkwnknek thegedet kerwnk Uram ronczd ky keovelsegeth⁽¹⁾ es az the egietlen arczol vereteth fiadnak szelidsegeiert engedgied kegielmessen hogy mindenemw boszusaghot el szenvedven a my lölkwnket tarthassuk megh bekevel valo szenvedesben Amen.

[12.]

Christus Urunk szemellienek megh pökdözeseröl valo elmelkedes.

Jere iere oh en lölkem thys hivek iöyetek mindniayan valakikken az Isteny szeretet fezket verth es közdgietek közönsegeskeppen a sirashoz es iaygatahöz. Mint homalliosodot be az arani es melli ighen megh valtozzek az eo draga szinie. *Thre.4* Legietek thys ielen oh Angyaloknak finieseges karay mondgiatok megh mi nekwnk, eze az akiröl halottuk hogy az eo szemeliet kivanniatok latny. Sötest⁽¹⁾ the magadis Peter Apostal vallod es theis ier elő es tekinczd yol megh az eo szemelliet, es mond megh minekwnk eze akit az Thabor hegien⁽²⁾ lattal vala, amikor az eo dichösegenek nezöie valal a midön az ő orczaya ugy fenlik vala, mint az vereo feny, es az eo ruhaya ugy töndöklük vala nagy feniessegh miat, mint az hoo? *1 Pet.1* Jer elő theis Szent

David es lasd megh eze az Christus kit the minekwnk irasodban elönkbe adal, es ötet idvözölven tavolo letedkoris vigadosz vala lölködben, es ama decheretes eneket szörzed rola. *Psal:44* Legh ekesseb abrazato az emberek fiay között, ky öntetet a the ayakadra az malaszt, azért alda megh az Isten thegedet mind öröcken.⁽³⁾ Jay iay my kegielmes Jesusunk meli utalatos semmirekölő es minden rutsaggal tellies a bwn magaban, kiert az the szent szemeliednek mindennemeo ekesseghe es kedves finiesseghe ighy el valtozek es el vesze es az the szent abrazatod melireol azt iövendöltek vala hogy az egesz földnek kiralitol fogh imadatny es böchöltetny ime most meli utalatos alavalo roz emberektől rutitatek es gialaztatek megh, Ime the ky mondhatatlan szepseghw vagy de most megh mochkoltatal. Bizoniara az emberek fiay között the vagy legh ekesseb, de ime az bwnnek mochkiatol, mint egy neminemw utalatos torhackal es ruth pökdözesekkel be förtöztetel, mert chak megh pökdözenek thegedet, de ugian utalatos torhakot es sok affele undok taknokot es rutsaghokot rad pöktőnek vala. Ime melli igen raitad tőlek amasz mondas: Amelliek az ember szaiabol ky mennek a sziveből szarmaznak es affelek [22r] mochkolliak megh az embert, mert az emberi szíwből erednek a gonoz gondolatok gylkosságok, paraznasagok, förtelmessegok, lopasok hamis bizonsaghok karomkodasok. *Matt:15* Ezek am oh kegies Jesusunk az undoksagok es rutsagok es rut mochkok, kik ugy be szoktak az emberek lölki esmeretit förtöztetny, valaminthogy az the ekes orchadoth be mochkoltak vala. Es ezokaert ezt the megh peldasztad vala es megh iövendöled az the Prophetad altal: Az en orczamott el nem fordetom azok elöt kik szidalmaznak es megh pökdöznek vala engemet. *Isa:50* Szepkis decheretet nieretek magatoknak, thys oh atkozot Istentelen Zidok, holot az egesz vilagh eszeben vette, hogy thy szoktatok es eltek ezzel az utalatos gialazatnak formaival, hogy midön valakit megh gialazny es rutetany akartok vala annak szemeliere pökven, rut undok pökestekkel es bwdös nialatockal orczaiath be mochkoliatok vala, hogy ezzelis annak az embernek ala valo gialazatos es semmirekölő voltat megh mutassatok, ky nem chak utalatos es bwdös helihez hasonlitanek, melire szoktanak affele undoksaghok es rut pökdözesek vetetny; De hogy ugian ky vetessek es ky rekeztessek az emberi tarsasagh közöl mint affele utalatos rutsagh es undogsag: Melly dolgoth, azt iryak felöletek hogy olly dwhesseghel es rohanassal chelekesztek vala neha, hogy affele utalatos pökdözesnek sokasagaval ugian megh föitodik vala affele niomorult ember. De nezzetek mikeppen az magatok orczaiara visza esenek ezek az mochkok es undok pökessek, az következendő dologh yol megh mutatak, holot nem chak az Isten, es az eo Angialy elöt vattok utalatossak, es gialazatossagh de ez szeles vilagon leveo emberi allatis irtozik es iszoniodik. Es bizoniara meltanis szenvedietek ezt a gialazatot. Vallion aky az Eghre föl emeli az maga szaiat, es Istent karomolván bosszusagghal illethy ötet, bisizoniara vizza esek annak abrazattaiara valamit bwdes szaiaval föl pököt vala. De the Uram Jesus hiw kereszteny lölköknek kedves iegese ky vagy öröke valo Domboknak kivansagha kirallioknak es Angialoknak giönörwseghe, noha illien ruth pökésekkel megh vagy mochkoltatva affelöl ugian azon reghy kedveben es szeretetiben vagy az Atia Istennek, kiben eo Zent fölseghe megh nyugovek, es affelöl theged kedvelnek az Iffiak, es a the edessegednek illatiara futnak utannad. A the szemeliedet keresik es kivanniak mert az the orchad chudalatos, nagy ekesseghel tellies, mert nem pök a the szömeliedre az the Atiad, hogy neked mindgiarast megh köllienek pirulnod es megh szigienlened magadot mint amaz Moyses huga Maria zugolodvan Battia ellen mindgiart pokol

varral be förtöztetek szemelie; *Num:12; Deut:25* Söt nem a szerint pökenek szemed köziben, mint amaz hitvan es magha nemzetetöl ky valt meztelen labo emberre pökny szoktanak vala amint Rutth neveo Aszoniallat teorvennek kiszerezeseböl chelekedek. *Ruth 4* Itt megh köli magiarazany annak az oh Testamentombeli historianak mivoltat. Meli ekessek az the niomdokod a the czepelesedben es föl ekesetelve vadnak az the labaid szept soliakkal kik keszen vadnak az Evangelium predikallasara, *Can:7* hogy mint amaz hatalmas Orias örvendeznel az Urnak giorsasaghara es giorsak lennenek labaid vereknek ky ontasara es kezzen volna az the Atiadnak parancholattiat be tölteny szinten halaligh, tudny illik a keresztfanak halalaigh. Lam amaz körözteleo Zent Janos kiröl the magad azt predikallat hogy az Assoniallatok szwlötti közöl senki nagio b nalanal nem szwletet volna meltonak nem tarta magat lenny hogy az the czepelesednek madchagiat megh oldotta volna, mert the sem iöttel vala [22v] az vegre e vilagra, hogy az oh teorvent megh odgiad, de hogy be tölched, es amint hogy mezteelen labbal nem voltal így nemzetseged megh gialazoia nem lehetel de söt az the megh holt Attiad fianak magvat megh uyetad es elevenited az eo hazat föl epeted, es azert adatek the neked szapora es sokaigh tarto nemzetsegh.⁽⁴⁾ Es a mint legh elseo emberben mindniayan megh holtunk vala, így the benned embernek fiaban mindniayan megh elevenedwnk. De thy undok es halaadatlan Zidok, vallion mit akaratok ackor, amikorön ötet rutol megh pökdözetek, kinek inkab labat es labarol le esset porath megh köle vala chokolnotok es böchölettel illetnetek a mint az földi kirallio k cheleköttek, föl keöl vala nialnotok meegh az poratis de thy be akaratok telliesiteny Zent Jobnak mindenneppen ez az dolgot jelenteo mondasat. Megh utalaanak engemet es nem szighienlik az en orczamott megh pökdözny. *Job.30* De oh the szent Job mondhacza megh minekwnk, es mint egy festekel le irvan⁽⁵⁾ ad előnkben kichodak azok kik azt chelekesznek vala? Ihon thy arolo Zidok tekinchetek megh magatokot es mintegy twkörben megh tapasztalhattiatok ebben az szent embernek mondasaban abbely chelekedeteket, mert azt olvassuk: Thy úgy mond bolond es Nemtelen, minden nemessegh nelkwl valo fiak kicnek szwlei nem e földiek arra sem meltok hogy a föld hordozza ökö, avagy az veröfeny reayok nezzen. De thy az idő alat iambor köröztiének örölletiek es örvendezzetek kik megh vattok pöke, mint Christusnak igaz tanitvany. Mert ezek az Christus Urunk orczayan föl vetth mochkok es gialazatos pökdözések, szinten úgy megh erőtlénietek az Eördöghnek minden nemeo ereieth, birtokat es hatalmat, mint amaz vekony kwelet melliet szwrból fonvan nialas kezzel szoktanak tekerny, melliet nem chak az nagy ereio Samson, de legh erőtlénb giermekis el szakasztat. De seot meg ennek az köröztiény pökesnekis nagy erő es hatalom adatik, ez által amaz nagy kigionak merge azaz az Eördöghnek kisztetese, es kesergetese ellen. Ha úgy mond a Bölch rea fogh pökny ottan megh haal. Seöt megh ugian ennek az pökesnek ereie betegsegeket szokot giogytany, es ördögöket ky wzny, es balvaniokot porra tenny.⁽⁶⁾ Nem heaban chinala önnön maga idvözetönk saart magha nialaval, akarvan amaz szwletesetol fogvast valo vak embernek szemeith megh vilagositany. A nemaknakis ugian azon nialaval terite vala megh szollasokat, es igazan valo szollasra szabadsagot ad vala. Nem ok nekwl azert a Szent köröztseghbennis az yambor köröztenieknel megh tartatik az yo rend tartas, es decheretes szokas, hogy az megh körösztelendo artatlan giermeczkenek nielve ertetik affele szentelteteth niallal, meli dologgal azt adgiak előnkben, hogy az által az Istentöl minth kuth feotöl, minden yonak es malasznak harmattia szokot

szarmazny a kisededekre. Azert oh kegies köreszteny lelek, ennek az utalatos pökeseeknek dragalatos hasznat, mint amaz okos meheccke szedegesd magad iavara, the pedigh se chelekdettel, se szoval, se gondolattal, fölfeb valokot megh nem vetven Isten malasztiaival semmit nem akarvan gondolny Christus orczaiara ne pöky, magad lölky esmeretedet meg ne moczkold mert Christus Urunk szemelie töndöklük az the lölködön, söt minden időben fölötte tisztellied azt az eo Zent szemeliet, főkeppen, mikoron ötet imadod, avagy szent testet, es veret magadhoz vessed.

Imadsagh.

Oh edesseges Jesusunk ky az the dichöseges es feniesseges abrazatodot az utalatos Zidoknak mochkos pökesevel megh engeded förtöztetny, algy megh minket, keriuk the zent fölseghedet, hogy soha az the my bennwnk lako kepedet megh ne mochkolliuk, söt mindenkor uyab yosagos chelekedeteknek feniessegevel föl ekesichwk lölkwnket, hogy az the szent szemelied elot melto lehessen Amen.

[13.]

[23r] Christus Urunk szemeinek be kötözeseröl valo elmelkedes.

Michoda uy dologh adatik ismegh előnkben azt az orczat fedetek be thy Istente-len Zidok, melliet az egesz földnek kerekseghe kivan latny, inkab hogy sem mint Salamonnak abrazattiat. *2 Reg. 10* Thy boldogsagban lako Angialok vallion ezt ielentetteke, amikoron ez az my idvözitönk ez vilagra valo születesevel amy eletwnknek setetseghe, mint az fenies nap megh vilagosodek; amikoron az pasz-toroknak mondatok: Egi kis giermeket ugy mond talaltok polaban takarva; de nem az gialazatos feienek be köteset ielenteny akaratok thy dichöseges lölkök, mert az boldogsagos Annia, ackoron nagy ayetatossaghal polalta es be takargatta vala ruhachkakban es polakban de ezek az atkozot emberek be homalositiak abrazattiat es nap vilaghy feniesseget, megh hallado dichöseges Zent szemelietbe fedik. De mint azon altal yol ösmerlek oh en Jesusom, noha be vagion fedve Zent szemelied holot az Atia Isten sok yeleckel Prophetaknak iövendölesek altal, thegedet minekwnk megh ielentet vala, maghadis pedigh chudalatos chudaknak feniessegevel elegendökeppen twndeoklesz vilagosichd megh tehat mostansagis az the szent szemeliedeth athe szol-gad elöt, es szabadicz megh engemet, az the nagy kegielmesegedben. Ugy vagion hogy az en the hozzad valo szeretetemnek twrzechkeie avagy szikraya, szivemnek nagy melh ky szaradot kuttiaban el roitette es nagy temerdekek allo vizzel fordolt (Itt megh köli magiaraznunk minket az Ur Isten parancholta volt egy kuthban roiteny templomban mindenkor Egheo twzeth) de ha magha feniessegheth, ky terieszti vala a veröfeny meli most homaliban vagion, nagy twz giulad föl, ugy annira hogy mindniayan chudalkozny fognak raita: ez az remensegh az en keblemben el roiteteth oh en Uram. *2 Mac. 1* De thy atkozot es dwhös Nemzetsegh, meli ighen semmive levenek es föst-ben mulanak az thy heaban valo gondolatotok es igiekezetetek a thy sziveteket bal-

gataghsaghnak nagy homallia foga be ackoron, a mikoron az igazsaghnak fenies napiat magatok temerdek setetseghben wlvn es az halalnak arniekaban, ezzel az esztelen chelekedeteckkel be homaliositatok. **Rom.1** Lam az thy Atiatok es Zent eleitek ennek iövetelit kivanniak es ohaitiak vala az Egheket hogy inkab hasitana megh es ne kesnek eliönny, thy pedig nagy esztelenseghben el merwlvn, az föl tezzet vilagosaghot el roittettek. Meltan tehat bizoniara szinten megh ez ideighis tartth athy szemeteken es sziveteken az tudatlansaghnak setetseghe, mint egy szem fedel töletek el nem vetetik megh sem vilagosodik tudatlansagtoknak homalia, hanem ha vege leven e vilaghnak, ackoron ha eszettekre tertek, es ebbely nagy vaksaghnak ellene mondotok. De thy szeginiek niomorultak es esztelen emberek, mit chelekedtetek s mit miveltetek, be kötven annak szemeliet, aky mindeneket által lat? talam ebbely chelekedetekkel azt remenlitek vala hogy veghez vihetitek, hogy ő fölseghe immaron, ne lathassa az thy ruth vetkeiteket, hogy annal szabadozban bwneitökbén gazolhassatok, de ighen megh chalattatok, mert minth az eo szemei elot semmi el roitve, mindenek nylyan vadnak eo előtte. De megh mondom en mit akaratok thy ezzel az dologgal. Valamint az ő szent szemeinek vilagossaghat ezzel az be kötéssel elvevetek; igy hatalmanakis nagy feniessegheth, athy szivetektől az által el-tavoztatatok, es a vegre kwttettek be szent szemeit, hogy az eo szent malastianak vilagossagha a thy megh vakölt szivetekre ne hathasson: el hittem hogy az az eo szemeliének, kegies es vilagos voltat el nem szenvedhetitek vala meli thytetek inkab magha szeretetere hogy sem mint gwlölseghere indithatot volna, es ingien nemis akaratok rea nezne, mert inkab magatok latorsaganak es gonoszagtoknak [23v] ő ellene valo dwhösseghet azzalis be akaratok telliesiteny. Meli dolognak peldaya athy reghy Atiatokon es Moysesen es maganis tudgiuk hogy be telliesedeth, mert mideon az eo feniesseghel tündöklw abrazattiaira nem nezhetnenek nagy boszu allo buzgosaghbwl, el rontvan az paran-cholatbely Tablakot, amikor masodczor Istennel beszelve a Sina hegyieröl le iöt volna, valamikor az Zidokal akar vala beszelleny ruhat teret vala Moyses az magha orczaiara, meliet le szokot vala tenny midön az Istennel akar vala szollany mivelhogy ő előtte ninchen semmy elroitve.⁽¹⁾ Zent Palis azt mongia: Minden ferfiu vagy Prophetalvan, vagy imatkozvan, befödöt fövel megh rutetia az maga feiet. **1 Cor.11** De hol vagy the szeretödnek iegiese, hiw körözteny lelek, talam el röitöd magadot nagy banatodban, miert hogy az eo szemeliet egy kevis ideigh nem latod? Szolly hozza mert vagion arra szabadsagod; Mert fordetad el, ugy mond, Szent Job tölem az the Szemeliedeth, azt aranizod talam, hogy en ellenseged volnek. **Job.13** Es Zent Daviddal egiwt the hoz-zad szolla az en szivem es thegedet keres vala az en szemeliem. Uram az the orchadot keresni fogom en. Ne fordeczd el Uram az the orchadat tölem, söt inkab tekench ream es köniöröli raitam. Mutasd megh az the szemeliedeth es idvözölly fogok. **Psal:26, 24** De ha valamennyre el kesnek affelöl el ne essek az the kedved, es keth-seghben ne essek szived s banath el ne fogya lölködött, de legh yo remenseghben, es twri keveseth, el nem hagy thegedet es el nem tavozik töled mind vegigh. Mert azert akarad Uram hogy szemed be köttessek, hogy az orczadnak be fedesevel az bwnöknek födeleth es tudatlansaghnak homaliat, sziwnekből mint egy körniöl metelteteth beörth eltavoztassad, es az the szemeliednek edessegevel hogy megh vigasztali bennwnköth. The ez alat oh körözteny ne legy ollan mint azok kik minden gonosz chelekedeteknek, mint egy valamy szabadsaghnak födelevel elven vetkeknék szabadsagaban förtöngnek; de fed be inkab az the szemeiedeth hogy heaban valosagot ne lassanak, zablazd megh

chelchapo voltodot mindeneknek akarvan vegere menny es ved magadra amaz mon-
dast, amy közöd ugy mond neked hozzaya? Eckeppen felelven Christus Urunkis Zent
Peternek mood nekwl valo kerdeskedesere? Es ha valamikor hettelen es mod nekwl
valo tekinteteseddel vetkeztel hozd helere az Gerary Abimelech kiralinak szavat ezed-
ben iutatvan, melliet mondot vala Saranak ky megh tagatta vala allapattiath felven
termetinek nagy ekes volta miat, mondvan hogy Abrahamnak nem felesleghe hanem
huga volna. *Gen.20* Ime ugy mond a kyrali ezer ewst penzt attam Abrahamnak az
the battiadtak, a legien az the szemednek földelere mindniayok elöt kik the veled vad-
nak es vala hova fogsz menny megh emlekezzel hogy megh vortal esmertetve. Ez am
kivalkeppen valo szemek megh örzesenek emlekezete es tanossagha. Es uyobban hoz-
zatok fordetom beszédemet oh Sidok, nem iute eszetekben, midön amaz tiszta es Zent
elető Susanna Aszony törveni elöt allana megh parancholatok hogy orcza takaro
ruhaya le vetessek szemelioröl, mivelhogy az nagy szemermetesseghe es orcza piro-
lassa miat be vala fedve szemelie. *Dan.13* De most Christus Urunknak dichöseges es
minden kedvesseghel bövelkedő szemeliet, ime thy magatok feditek be. Lattiatoke
mind az ket dologban magatok tulaidon faitalan gondolatotokat? Mert valamint hogy
annak az böcheletes Aszinyallatnak es tisztesseges szemelienek dwhös szeretetire es
gonosz kivansagara föl gierettetek, volt eckeppen Urunkhoz nagy giwlöseghel voltatok,
es mivelhogy gonosz kivansagtokert Susanna szemelienek, szepegehenek tekintetivel
be akaratok tölteny gonosz kivansagtokat, igy Chrisztus Urunk szemelienek latasatol
feltek vala tartvan attol hogy az eo aldott szent szemelie, szivetekben az hozza valo
dwhössegheteket megh ne oltana. Oh atkozot Chanaan magva, de nem Juda
Nemzetseghe. Vegietek immar eszetekben ha akariatok, ha meltan illete thiktek
Istennek amaz parancholattia, es ky [24r] adott törvenie melliet Moysesnek adott vala
Christusnak ebbeli dolgot peldazvan: A Taborban heliheztesd a szekrent es fedd be
suporlattal.⁽²⁾ Lassatok immar most, valaminthogy Salamon Templomaban a
szentseghes titkoknak latasa megh volt thynektek tiltva, söt az Suporlat ala menesreis
nem volt szabadsagtok, nem kölemben ennek az Menniey es elő szekrennek ugy mint
Christus Urunk zent szemelienek latasatol el rekesztenek benneteket. Söt megh az
törvenietekis megh nem engede, hogy mindenkor szabadon az Templomban be
mehesetek, Thy es hozzatok hasomlok. A meli ferfiunak ugy mond az törvény, valamy
undoksagha avagy testben valameli fogiatkozasa (kikkel thy telliesek vattok) volna
affelek a suporlat meghe be ne mennienek. *Leu.21* A mikor chufolasnak okaert
Christus Urunknak szemeliet be keötetek amaz reghy czudat, meli thi nektek adatot
vala alkalmasint megh vietatok. Mert Ezéchiél Propheta ky Istentől embernek fianak
kivalkeppen valo nevel neveztetik, Christusnak ky embernek fia vala kepeeth magan
hordozvan, megh paranchola az Ur Isten neky hogy mint mas hazban keöltözö ember,
minden partekayaval, es marhayaval hordozkodnek es által rontvan hazanak eep falat
embernek vallan wlvén, es magha orczayat be fedven, hogy eckeppen icionne ky azon
az liukon magha hazabol; Es ugy mond az Ur Prophetanak: Miert hogy thegedet czo-
daol attalak az Israel nepenek, ha ky fogh kerdeny mit mivelsz the? mondgia; En
vagiok az thy chudatok. Amith en most chelekeszem azoknakis ekkepen leszen dol-
gok kik innet el fognak vitetny. *Ezech:12* Vallion mit feleltek erre thy chufolo Zidok
Christus be fedet orchaval thy, chudatok lene? mit akara ezzel az chudaval megh hal-
latok tudny illik hogy thy minniayan es hozzatok hasomlok, kik az bwnben megh
kemeniettenek, mivelhogy ruth vetkeknek sokasagok miat be kötik Christus Urunknak

szemeliét, annakokaert affelek Meniorszagban, soha megh nem fogyak latathatny döchöseghes szent szinieth. Tavozzal el oh en lölköm, ezeknek hailekitöl es tarsasagitöl, mondgiad es kialchad: Uram Jesus Christusom ky világossagh es napnak feniesseghe vagy, oh the világossagh melliet latt vala Tobias vaksaghabannis es ackoronis megh vallia vala, hogy mindenek the akaratodbwl törtentenek volna raita, köniörögven, hogy bekesseghel lölke vetetnek el belöle. Oh feniessegh melliet megh vakult szemeivel az meg venhedett Isakis latth vala a mikoron thegedet Jacob fianak keppeben chokalvan az the yo illatodoth mint a yo termeo ziros földnek illatiath dichieri es magaztalia vala. Oh világossagh melliet Jonasis a Ceth halnak giomraban fekwvnen latt vala eckeppen szolvan. El vagiok en vettette az the szemeidnek latasatwl de vizontagh uyobban latny fogom en az the Zent Templomodot. Vilagosichd megh az en szemeimetis oh en szivemnek világossagha megh vizgalom es gondolkodny fogok a the törveniednek es iteletednek chudalatos voltan.

Imadsagh.

Ur Isten ky az Egheket fölihökkel ruhazod es az the napodnak feniesseghet mind igazakon mind hamissakon ky teriezted: adgiad my nekwnk azt ertwnk thegedet, hogy az the orczadnak világossagha melly mi raitunk feol teczet soha be ne homalliosodgiek de az the Christusod szemeinek bekötese által engedgiad hogy nilvan es világossan thegedet lathassunk az örök életben. Amen.

[14.]

[24v] Christus Urunk chufoltatasarol es megh iacottatasarol valo elmelkedes.

Ime Adam ollianna len mint edgyk közülünk. Illien szokkal chufoltatik megh amy elő Adam Attiank, az mindenható Istenteol, midön magha ada erre a chufolasra meltookot az atkozot kigionak chalard szavanak heven es az Isteni meltosagban reszesülny akarvan, es ugy annyra megh chalatek hogy a ky Istennek természetéhez es allatiahoz akarya vala maghat hasonletany az oktalan allatokhoz hassomlitatek, de mind az által az my kegies Jesusunk is, az első Atianknak ollian nagy vakmeröseghet megh akarvan orvosolny önnön magát az embereknek chufolasokra ada. *Gen.3* Mert a mikoron thegedeth oh Jesusunk megh kötözven a Papy Feiedelem es az hamis giwlekezet eleiben allattanak volna Zent Atiadnak nevere mikor keszeretetnel eskwuessel, hogy megh vallanad, ha the volnal e Christus aldott Istennek fia, the meg nem tagadad, söt battran megh vallad, hogy theged iövendöbennis megh fogh lattny az Papy feiedelem töb tarsaival edgiut, ackoron midön Isteny hatalmanak iobian wlven, az Egheknek fölhöieben el iösz, itelni eleveneket es holtakot. Ezek utan mindniayan chak nem read rohananak, fön szoval Isteny karomlonak theged nevezven, es kialtván hogy melto volnal halakra ackoron osztan pökdözny szentseghes szemeliedet be kötny, verny, chapdosny kezdenek s veled iachadozvan es chufolván eckeppen szolnak vala. Prophetali mi nekwnk Christus ky wte megh thegedet es töb affele gialazatos tre-

fakkal, nagy karomkodaskeppen illetik vala Zent fölseghedet. De my szwksegh vala thegedet affele modnekwl valo kerdeskedisekkel farasztany? hiszem the mindenkor yol tucz es lacz vala, lam the mindeneket annak elötte megh iövendöltel vala, es chudakeppen el rendelted vala mind ezeket mellieket mostansaggal illien nagy alhatatossaghal es twressel el viselel es el szenveded. De en ebbely dolgokat avegre iutatom elmemben oh en Uram, hogy mind magamban s mind massakban, kik thegedeth szeretnek, ennek az the halhatatlan twresednek emlekezethy megh maradvan, halado szivel lehessenek mindenkoron. Oh keserves es szomoru eczakanak ideie mellien thy atkozot Zidok, mennek es földnek Uraival Istenevel illien meltatlanol banatok; talam amaz Aegyptombeli eczakanak setetseghe iutot volt eszettekben amikor Aegyptomban lakozoknak mindenfele elseo szwlöttiök megh eletenek, talam annak modgiara es emlekezetire akaratok Christussal chelekedny ky töltven annak az reghy dologhna bosszusaghat Christus Urunknak feien kinek hatalmaval len akkoron az a Aegyptombeli elseo szwlöttek nagy veszedelme? De eszettekben köli vala iutnia hogy thy kedvetekert az Aegyptombely szwlös rabsaghbwl ky szabadulastokert az Angial chelekede ackoron azt az nagy veerontast es szörnwiw halalt, es nem köli vala ezokert ezt az thy artatlan Uratokot, ky thikteket abbol az nagy inseghből megh mentet vala, illien nagy galazattal es boszusaggal illetny. Bizoniara mindniaiatókot meltonak iteletek halakra lenni ackoron midön elteteknek adoiat szabadsaghtoknak szörzőiet es minden ioknak alkotoiath halalt megh erdemlet embernek kialtatok lenny es mint valami halakra iteltet meg vetet emberből sok gialazatos chufsagot szörzetek. Ime meli heliesen ennek az thy gonoszsaghtoknak megh iövendöleset irot torvenitekben melliet olly giakran szoktatok forgatny chak akartatok volna könnyen talalhattatok volna. A törvény ugy szol: A meli magzat Attia ellen atkozodik es a meli fiu Anniat nem foghna aldani, annak fölötte az meli fiúnak szeme megh chufolna Attiat es aky gialazna Annianak mehet, vayak ky annak szemet az hollok kik patakokban lakoznak es egiek megh testeket az Saas keselőnek fiay.⁽¹⁾ De haliatok megh michoda bwntetessel feneget benneteket a törveni ennelis többel. Vallion nem minden reszből tellesedeke be, [25r] meli megh vala regenten Elizaeus Prophetaban peldazva? Mikoron Elizaeus az uton föl ballagna ky futvan az varosy gyermekek chufoliak ötet mondvan: Ballagi föl kopasz no föl kopasz. *4 Reg:2* Vallion nem leneke megh bwntetve azok az chufolo gyermekek? igenis megh; mert kett kegietlen nagy Medvek ky rohanvan mind el szagattak ökött. Nem külömben bananak veletekis es maradokitokkal amaz Vespasianus es Titus chaszarak, porra teven varostokot magatokot le vagvan es örök rabsagra szantalant viven nem egieb okert bizoniara hanem azert az Christus Urunk meg chufolasaert es megh iacottatasaert, midön be kötven szemeith veritek es chapdozzatok vala kerdven talaliad ugy mond kichoda az aky megh wte. De sockal yob let volna thynettek niomorult emberek azon tudakoznotok, ky volna es lehetne az, akit thy eckepen veretek vala, bizoniara ő vala az a ky thykteket megh itelny el fogh iönny nagy meltosagban es fölseghben, kinek szemelie előt az kiralyoknak szivek dobogni es rezketni fogh. De vallion mint aranzuk hihető dologhe hogy illien meltatlan dologhra nezhetneke az Angiali Sereghek; es teremtet allatoknak sokassagok lathattake ezt es vallion nem tamade ez sziles vilagh teremtoie mellett, ezek az Istentelen es vissza fordölt elmeiö emberek ellen? lehetséges dologh valae az hogy az ember föl leven ekessetetve elmevel es okossaghal mindeneknek Urat, feiedelmet megh merie iaczotatni, chufolni es gialazatossan sok wtesekel veresegekel illetny. De thy körösz-

tieni lölkök kik Isteny szeretetre adtatok magatokot, gondoliatok megh ezen a my lölki iegeswnkön eset sok rendbeli trefak es gialazatok meli nagy haznot hoztanak minekwnk es az my idvössegunknek mennyt hasznalanak ezek. Magatok eszetekben vehetitek hogy innét ket nagy ieles tanusagunk lehet tudny illik hogy my senkit megh ne chufolliunk es ha mikor masoktól megh chufoltatunkis bekevel el szenvedgiwk. De talam melto hogy ezeket, három bizonsaggal megh bizonitchwk, es erősichwk, vedd eszedben azért ne kölliessek fele baratodot megh chufolnod es trefalnod oka ez hogy minden ember hasonlo formara az Istennek kepere, es abrazattiaa teremteteth, es ha my fogiatkozás vagionis benne talam magunk töb heaval vagiunk. Es maga az isten alkotot es teremtet bennwnköth nem my magunk magunkot, annak fölötte nem tudode hogy megh törtenhetik, hogy ha most gialazadban vagion felebaratunk ottan hamarsaggal az Isten föl magasztalhattia ötöt, theged pedig megh gialazvan, es földigh le tiporvan mindenének chufia lehecz. A bölchis arra int bennwnköt, lölkenek keserwsegheben az embert megh ne uerd megh se chufold mert Isten az a ky mindenekre szokot fielmezny s aky föl magasztalny es megh alazni szokta az embereket; *Eccl:7* harmadik ok legien melliet mi az Istennek embere elődben add halgas rea. Amaz nagy twrhető zent Job imigyen szol; A ky megh chufoltatik magha baratiától, a mint en megh vagiok iaczottatva, segitseggel fogya hinnia az Istent, es megh hallgattia ötöt, mert az igaz embernek egiwgő volta megh szokot trefaltatni. *Job:12* Ime megh ertenk Istennek melly rettenetes bwntetese szokot affeleken lenni. De kezdgunk az masik tanosaghoz meli ebből az Christus Urunknak chufolasiból szarmazik es azt három keppen alathattiuk föl, mert amikor bekevel el szenvedgiuk a raitunk eset gialazatos trefakot megh gondoljuk es ne szigienliük ebbenis követny az my feiwnköt kichoda pedig az my vezerunk es előttwnk iaro, hanem önnen magha Christus a my kiraliunk es my Istenuk. Es miért hogy az zolga az uranal nem nagjób nemis bechöletesb annival inkab nagjób meltosagnak es böchöletnek tartatik az a mikor zolga Uraval seöt kirallival egy fele ruhat fegivert es ielt viselhet. Annak fölötte ha funtban vettiuk magunkot, es yol megh vizgaliuk erdemes voltunkot, vallion nem vagiunke meltok az chufolasra, trefalasra, es megh iaczotatasra [25v] holot minden-nemeo dolgunk chak merő chufsagh, heaban valosagh es rakva semmirekellőseggel, a my sok rendbeli gondolkodasaink meli mood es okossagh nekwl valok, maga az Zent lelek azzal feniegetődik hogy affelektől messze szokot el tavozni amy beszedenk pedig giakran modnekwl valok, meli izetlen, megh vető es minden feddesre melto a my tarsalkodasink es baratközasink. Vay ky giakran illeth bennwnköt a Prophetanak amaz mondasa. Ninch lelek ő benne heaba valo az ő chelekedetek es meltok nevet-seghre: megh latogatasoknak ideien mindniaian el vesznek. *Jer:51* De hogy megis bekevel kölliessek minden chufsagokot föl vennwnk es chendesen el szenvednwnk, ez legien utolso ok, meli minekwnk legh hellessebb lehet. Mert ha Christus Urunkal edgiut fogunk szenvedni edgiut fogunk uralkodny es amy iövendőbeli örömwknnek iutalmunknak es koronanknak megh szaporodasa es nevelese lehet ezzel mikor életwnkben Christus kedveiert gialaztatunk, bosszusaghokot es kössebsegeket bekevel el szenvedunk. Istenteleneknek es hamis embereknek tartatunk lenny. De ömagok azok az chufolok feiczzek be es tegienek vegeth ebben az dologban, holot immar talam magok karaval okosabbak, midön azokat az Szenteket fogyak latni, kik mennieknek dichösegeheben uralkodnak, kiket annak előtte chufolvan gialazatossan sok keppen valo trefakkal illetenek, azok az tragalo es chufolo emberek; ackoron

szörnw nagy rettenes körniöl fogia öket mondvan: Ezek am azok kiket my valamikor chufoknak tartunk vala lenny es gialazattal illettük ökö, *Sap:5* de my vagiunk az Istentelenek azt araniozuk es valliuk vala hogy az ö eletek merö bolondsagh es kabasagh volna es hogy eletek nagy esztelenseghel vegezödnek el lenne mikeppen az Isten fiay közt szamlaltattanak be es az szentek között vagion helek s reszek.

Imattsagh

Onczd ky Uram kerwnk thegedeth, a my elmenkre az the Isteni yovoltodnak vilagossagath hogy minden chufolast es trefalast magunktol mesze el tavoztatvan, mindenekhez igaz szíwbeli szeretetünköt mutathassuk, es az my ellensegeink chufolasit es ragalmazasit bekevel el szenvedven az the fiad köze szamlaltathassunk. Amen.

[15.]

Feier köntesben valo öltöztetese.

Tanolliatok valamikor thy kik az kössegh között legh bolondobbak es esztelen-bek vattok, okosodgiatok megh valamikor. *Psal:93* Mit mivelsz the Herodes kiraly a the Istentelen udvarod nepevel es seregeddel edgiwth? Mit veltek es mit araniozzatok kichoda az a ky kezetekben vagion, es kinek velitek ötet lenny? talam azt tudgiatok hogy ez valamy Nabal ember volna, kinek meegh az neveis megh ielenthy esztelen voltat? talam valami alavalo semmirekelliö embernek hiszitek esztelenni, es azok felenek tartiatok ötet lenny kik szantalan balgata[gh]saghban, tudatlansaghban es sok fele bwnökben rendelik eleteket? Bizoniara tavol vattok mindenneméo okosaghtöl ha ekkepen gondolkodtok erröl az emberröl noha nagy bölchesseghet es okossagot szoktatok tulajdonítani magatoknak. Annak okaert ösmerietek megh hogy az thy Uratok Istenetek ez kinek kezében elet es halal leven mindenetek magha szem pilantasaval rendel es igazgat: Eckeppen halalode megh az the Uradnak yo voltat, the bolond es esztelen kössegh? Vallion nem de öre az the Atiad kinek birtokaban vagy ky thegedet alkota es terempte? *Deut.32* Bizoniara mind megh bolondultanak es el fordult eszek az Faneus feiedelmeknek (azaz ennek az dologhnak es haborusaghnak szörzői)⁽¹⁾ [26r] Ime Herodesnek bölch tanachy neki bolond es minden okossagh nelkwl valo tanachot adanak. Ennek okaert halliatok es erchetek megh az Istennek szavat thy chufolo es megh trefalo emberek. Amikor az ostorozasnak aradasa elmulik mindniayan el foghtok töröltetni es porra lesztek, de az veszedelem es niomorusagh megh tanethat benneteket. *Isa:28* Mind az által mit chelekeditek thy melto bizoniara hogy ennek az thy chelekedeteknek modyat yol megh visgalliuk es eszunkbe vegiuk, hogy ebböl az thy ruth es mochkos chelekedetekből es saaratökből melliel Christus Urunkot illettetek my szep Aranihoz hasonló tanosagokot es hasznokot magunknak szedegethessunk. Az Evangelista azért ennek az dologhnak formaiat eckeppen adgia előnkben. Megh utala es megh vete ötet Herodes egész udavaraval es seregevel edgwt es megh chufolvan ötet föl öltöztete feier ruhazatban es vissza küldé Pilatushoz. *Luc.23* Talam az ragya vala legh inkab beledet the föl fuvalkodot Herodes, hogy a

my Urunk mint amaz artatlan Baranka előtted alvan megh nemula es semmit felelny nem akara az the sok rendbeli kerdeskedesidet chak halgatassal mulata el? Azert kollieteke ötet megh iaczotatnod es mint edgy bolondot megh chufolnod? Chak e vegre utalade megh ötet, es megh engeded hogy az the udvarod nepe seregiddel edgiwth megh iaczotatnak es chufolnak ötet, söt vegtere mint amaz szwlt bolond embert, föl oltezten[!] feier köntesben boszusagodban szemeid elől el kölded? De nem veszed eszedben the esztelen Herodes hogy az the bölch okoskodasid heaban es fstben mentenek, nem tudode azt, hogy aky bolond soha az halgatasra nem adhattia magat, talam az halgatast, bolondsagh es esztelensegh ielenek aranzód lenny maga azzal az algy dologgal megh ö maghok az bolondokis az okos emberekhöz hasonlova lattatnak lenny? Ennek fölötte a mikor the feier de chufolo köntössel Christusunkot meg akarad trefalny abbeli chelekedetteddel ugian akkor az ö artatlan voltat megh mutatad. Lam az kik vetkeznek, es halalra iteltetnek giazban mochkos fekete ruhazatban szoktanak affelek yarny. *Prouer:21* De amint hogy az kiraloknak szivek Isten kezeben level es valameli fele akaria arra vezzerli, nem külömben az the szivednekis esztelensegevel az Ur isten ö maga artatlansaganak bizonsagara akara elni. Latod hogy a bölchessegh megh giwzi az gonoszsagot es nem tudvan mit chelekessel vala esztelensegedből Isten el tepdelesenek szolgatal. *1 Reg:21* Amaz Philisteus Achab Kirali Davidott Christus Urunk peldaiaban: chufnak es bolondnak tartia s alittia vala mert David Saul öldöklese miat nem merven Zidosagban maradni feienek oltalmaert keszeretetek, ellenseghe földében menni es merthogy az Philisteusok közet legh töb veerontast chelekedet vala, halalanak el tavoztatasaert, hogy inkab el titkolhatna magha szemelienek allapottiat el eualtoztata David mind szemelit, mind abrazattiat, es mindenneo chelekedeteiben ugy viseli vala magat mint amaz szwlt bolond ember, okossan es ertelmesen akarvan elni a helinek mivoltahoz kepest az bolondsaggal, mikoron azert, az kiraly eleiben viteteth volna igy szola az kirali: lattatok hogy ez merö bolond esznekwl valo ember miert hoztatok en előmben, talam ninchen az my földunkben eleg esztelen ember, s azert hoztatok ide, hogy itt előtem bolondoskodnek es dühösködnnek, ez foge iarni az en hazamban. Im lattiuik minden bölchesseghnek kuth feie my Jesusunk hogy ebben az David allapottiaban megh vadnak peldazva az the chufolasid es trefalasid melliet megh iövendőlt vala ugian azon megh chufoltatot Zent kyrali. Megh emlekezzel Uram a the szolgaidnak gialazatiokrwl es hogy orczankra vetek a the Christusodnak megh valtoztatasat. *Psal.88* De talam valameli hizelkedoi közöl Herodesnek azt mondhatna es azokat vethetne; a vegre ugy mond a Christus öltöztetek Herodestöl feier öltözetben hogy innetis ky teczenek Christus Urunk kyrali meltosagra valo vagiakodasa es kivansagha holot affele böchöleteth maganak szokot vala tulaidonitani. Eze a dologh? [26v] Lam ö maga Pilatus Romay Chasarnak helttartoya leven azt az feier köntöst Christus artatlansaganak ielenek veli vala lenny imigien szolván: Semmi okot nem talaltam ebben az emberben azokban, mellicken thy vadolliatok ötet. Söt megh Herodes sem talala semmit ö benne, lam hozza köldettelek vala benneteket, es ime semmi halalra melto dologh nem esek ö raita: mintha azt mondana. A feier ruha megh mentetteue ötet mindenből. De könnien te neked megh engedhettiuk azt Herodes kedvedert, hogy az the igiekezeted es akaratod az volt, midön az my alazatos Urunkot feier ruhában föl öltöztetted, hogy azzal az iellel megh mutassad Christusnak kyrali tisztre es meltosagra valo vagiakozasat es kivansaghat. De Istennek rendeseből az the

Rokabeli ravasszágod iora fordolvan a feier köntös artatlansághnak ieleve len, noha the nem illien yo veghre chelekedted vala azt. De thy ez ido alat kik a fris es dragha öltözetekben olly ighen giönörköttök megh lassatok ha yol mivelíteke azt holot a my idvözitönk ekkeppen chufos köntössel megh iaczottatva es trefalva leven bolondnak es semmirekelliö embernek tartatik vala de lam ennek az thy bolond szokastoknak nilvan valo emlekezethy es peldaya megh vagion a Zent irasban. Mikoron az Amoenitaknak Hamon neveo kyalia David kiralitöl hozza köldetet követeknek gialazatossan el meteltetven szakallokot s ruhaiokot megh trefalta vala Davidnak kissebseghere s gialazattiara. *2 Reg. 10* Ekkeppen a my igaz Davidunk az Christus magha szolgainak utalatos es fertelmes ruhaiaert (mellick által heaba valóságok mood nekwl valo kölczegek tekozások es töb affele vetkek nevedekny szoktanak) chufolo köntösben öltöztetek hogy ha pedig a thy lölkötök kedves Jegiesenek szeretetivel semmit nem gondoltok retenczen megh benneteket az iövendő iteleten ky mondo sententianak iszoniatos volta. Megh latogatom azokat a kik idegen ruhazatban iarnak, vegere megiek ugy mond es megh bwntetem azokat kik akarmy moddal, szwksegh kívül fölötteb költnek öltözetekre vagy ruhának draga voltak miat, vagy ideien chinaltatásnak formaia miat avagy vegezetre akarminemeo mood miat melli fölwl szokta halladny a szükséghe es illendő szükséghes ruhak viselesenek szokasat. *Soph. 1* De thy korosztien lölkök Jerusalemnek leanzoí lölky tisztasághnak köuetoí, vegietek eszetekben, minket mendegel az thy szeretötök, föl ekesetetét leven köntöseben. Bizonniara ennek az ruhanak feiersegevel lölky ösmeretnek tisztasagara inth bennwnköt, mert az my ruhazatunk es öltözetwnk nem egieb hanem az Joszagos chelekedetek. Nem halottatoke soha hogy Zacharias Propheta midön latna hogy Jesus nevö Paprongios es utalatos öltözetben volna a körniöl valo ottalloknak ekkeppen szolot vala az Angial: Vegietek el rola ugy mond ezeket az ala valo ruhakat es ezek megh leven monda neky Ime mindennemeo vetkeidtöl megh mentettelek es tettetes köntesben föl öltöztettelek. *Zach:3*(2) Mire akaral egiebre bennwnköt tanitany ezzel alatassal my idvözitö Papunk kegies Jesusunk hanem hogy előbszöris magadra veded bwneinknek mochkos es förtelmes ruhaiat, hogy benne es erettek megh gialaztatva leven kent es halalt szenvedgy es halotaiböl föl tamadatod utan, dichőseggel föl leven ekesetve minket Zenth malasztoddal es yossagos chelekedetekkel föl ekesithesz. Evegre amaz feier köntös szokot adatny körösztoleskor az kiseddedeknek hogy az szent köröszstsegh által megh mert tisztasághnak ayandekat megh oltalmaszhassak, iambor es zent chelekedeteknek nevelkedesevel eleteket föl ekesecek, es ugian abban az artatlansagban vgsö iteletnek napiara iuthassanak. De nem fogh semmit artany, ha ehez az Christus feier köntösehez ama feier ingotis [27r] Albanak kit neveznek, melliet az Ania szentegihasnak reghy szokasa szerint az Papok Templomban szoktanak viselny melleie vettiuk. Mert ennek az ruhanak feiersege a Papokat nem chak eletek tisztasagara, meli által az oltari szentseghnek szolgáltatasa meltova szoktanak lenny inti ökö, de kivalkeppen ezt az feier öltözeteth meliben Christus Urunk ighy megh chufoltatik ielenti es ennek emlekezetit adgia előnkben. Kövesswk thehat a my előttwnk iaro vezernköt kit ebben az feier ruhában ighy megh chufolanak es ha kedveiert törtennek hogy mys gialasztatni es chufoltatny foghnank bekevel es vigh szivel szenvedgiuk el abban biszoniossak leven, valaminthogy az Angialok Christus Urunk föl tamadasakor fenies öltözetben mutatvan magukat mindennemeo raita törtent chuf

sagot, gyalaszatot nagy örömré es böchöltre forditanak es szerint Istenert minden-
nemeo föl vet kisebsegh trefa es gyalazat, nagy ekessegwnkre örömwunkre fogh val-
tozny.

Köniörges.

Ur Isten ky az the dichösegedben reszesölt edgietlen egy fiadot a Tabor hegien
fenies ruhazatban, megh ielented es annak utanna ugian azon feier ruhaval megh
engeded gyalasztatny adgiad minekwk kerunk thegedeth hogy itt az artatlansagnak
ruhaiat minden mochok nekwl ha szinten chufoltatunkis megh oltalmazhassuk, ennek
utanna pedigh a the Szent hegieden Angialiddal es szentiddel edgwt feier öltözetben
igaz artatlansaghnak feniesegheben föl öltözven aldhassuk the fölseghedeth. Amen.

[16.]

Barlabasnak valasztasa

Chapd essze kezeideth es a földhöz wzd labaidot s mondgiat, Jay, jay, theis oh en
lölköm nezhece, michoda czudalatos dologh adatik elődben? mint aranzod my dologh
lehet ez a yo es az gonosz az elet es az halal, Istennek fia, es az Eördög fia, ime mind
edgy helre vadnak helihezttelve, es mint ha egiaranis es hasomlok volnanak egy
mashoz, szemeid eleiben allattatanak. *Ezech.6* Hallod az örök mindenható Atianak
szozattiath melliet Christusról mondot vala: Ez ugy mond az en kedves fiam, kibén
megh nyugottam de az Eördöghis ugian azt mondgiá mas felől Barrabas magzattiaról:
Ez ugy mond az szerelmes fiam. Lassad immar the emberi allat, valazd el a meliek
akarod, tied az valasztas. Jai jai oh en Uram, vallion the chalade es ametad megh ezt az
nemzethsegeth es Jerusalemet, hogy ez atkozot latorhoz hasomlitassal? *Jer.4* A the
Atiaddal valo eggieswlesednek es Isteni voltodnak meltossagha chak ennire böchöl-
teteke az emberi Nemzetnel követsegednek valo hitelere, az the chudalatos tudoma-
niodnak, szent eletednek, chudalatos chudatetelidnek ereieth, hasznat bizonios voltat,
chak illien gienge szokkal es erőtlen bizonsaghal akarode megh erősíteni, ugy annira,
hogy nem chak az the dolgaidról es tudomaniödről nem kitelkednenek az emberek de
söt az the eletedet es állapotodot hires latroknak, es nyilvan valo gylkos embereknek
vetkeihez [27v] hasomlittiak es egy aranio funtban vetnek⁽¹⁾ thegedetis veled es az
kossegis valakit közzölök maganak akar valasztani keresevel azt nierhesse megh
maganak, de affele gondolat tavöl legien tölünk. No azert Papi Feiedelmek mit mivel-
tek thy kössegnek elei mit szandekoztok? Eszeteken legietek, illien meltatlan dolgot
akarvan chelekedny. Mert vallion minemeo hasonlatossaga lehet avagy eggiesöllesse
vilagosagnak a setetseghel? vegezetre michoda tarsasagha lehet Christusnak Belial
Eördöggel, s michoda eggesölése lehet igassagnak az hamissaggal?⁽²⁾ Vilagossagh öve
ez vilagra thy pedigh az embereket el akariatok hitetny hogy inkab valasszak a setet-
seget, hogy sem mint az világossagot. Hallgassatok rea Szent Eözvegi Judit Aszoni
miként fedd es pirongat benneteket. Thy vattok ugy mond az Isten nepenek Papiái es
thy töletek fwgh azö lölkök annak okaert az thy biztatasotokkal es beszedetekkel

batoriczatok megh az remölt köseghnek szivet. *Jud:8* De thy megh vakult vezerek ameli hatalmatok a kösegh iavara es annak oktatasa veszerlesere uagion adatva, ime azoknak karhozattiokra es romlasokra letek azzal. El hitetek veletek hogy Barlobast valastanotok magatoknak Christust pedig megh kernetek hogy megh feszitessek. Oh Istentelen chere Farkast Baranion Araniat gancion Meaiorszaghoth saaron fel chereletek. Alnokok, chalardok, es hazugok az emberek fiay az ö meretekben es fontolasokban: a thy hamis fontolo meretekben, megh nioma es felliöl halada a halal az eletet. Jay thinektek kik az gonoszszaghot yonak nevezitek, es a yoth gonosznak alitiatok egiwve vetven vilagossagot a setetseggel, es a setetsegheth vilagosaghnak tartvan keserwt edesnek edeseth mereghnek alitvan. *Ezech:2* Thy az Istennek fiat a Jesust megh tagadatok es Pilatusnak el bochatany nem engedetek. Thi megh tagadatok a Szentet es igaz embert, de az tolvait es gylkost keretek megh magatoknak es az eletnek adoyat megh öletek. *Actus 3* Avagy nem olvastatoke valaha thy keep mutato Zidok. Valaky az Istentelennek eleith megh tartia es az artatlant halakra itele mindenik affele az Istennek szeme előtt utalatos. *Prover:37* Jussion most eszetekben amint meltan ö magha Christus Urunk ennek előttis nektek megh mondot vala: Thy Eördögh Atiatöl valok vattok, nem ok nekwl tehát Eördögh fiay leven Barlabasnak Atiafiay vattok. Annak okaert magatokis latrok leven, latrok keretek, es Belial fiay⁽³⁾ magatok Atiafiat gylkost es Eördögh fayat valasztatok magatoknak. Oh Sidoknak nagy bolondsaghat es mint egy elmeiek el fordolt embereknek dwhössegeket, azt kialtiatok vala: El ne bochasd megh Christust hanem Barlabast, mit akartatok ezzel? bizoniara nem egieb hanem hogy az aky holtakotis megh eleveniti megh ölettesek es a gylkos avegre bochatassek el, hogy az eleueneket öldözhesse. De thy niomorultak es veszedelemben el merölt Zidok, talam azt akaratok megh mutatni, hogy Christus Urunk megh az nilvan valo gylkos latornalis alab valo volna, es inkab megh erdemlene az bwntetest, es hogy amy idvözitönk oly nagy bwnös ember volna, hogy meegh az thy Innepetken nek [28r] tök adot szabadsagtok az sem menthetne megh ötet a halattöl. De az idő alat noha nem yo akaratotokból, de ebbeli chelekedetekkel ugian megh akaratok azt ielenteni, hogy iövendöbennis Christus Urunknal az Antichristust inkab fogyatok böchöllemy. Es mivel hogy Tolvait, gylkost latrot es zenebona szerzeo embert valasztatok magatoknak, eszetekben vehetitek most, meli nagy hasznatokra vagion az, amit magatoknak ackoron szabad akaratotokból szörzetek es valastatok vallion nem sok veer ontasok hadakozasok pusztitasok Rablasok, követven benneteket, vegtere orszagostöl nemzetestöl örök rabsagra szörniw insegre iutatok? Nem kedvelletek az Istennek aldasath es elis tavezek töletek, atkot valasztatok s im benneis vattok. Meli helessen raitok telek amaz pelda beszéd, midön az Erdöben, az töb föl nevelkedet fak magoknak Kiralwl az Rammus neveo fatt valasztak mond a fa. Ha valosagoskeppen engem magatok Kiralianak valasztotok iöyetek el mindniayan es nyugodgiatok az en arniekomban, ha pedig nem akartok el iönny, tamadgion twz, Ramus faböl es emessze megh az Libanus hegien valo Cedrus fakat. *Jud:9* Bizoniara mostansagh töviseknek giukdozasit, es sebes twzneki langiat alkalmasint megh erőshetetek ekko-raigh. Nem kölemben thys Zidok Alexandriay Karabas neveo swlt bolondot valasztatok magatoknak Kyraliava, ky alkalmasint viseli vala magat Barlabas latornak szemeliet, es annak okaert bolond kyraliokkal edgiwt thys esztelen bolondokka letek, es az thy esztelensegheteknek melto bwntetiset szenveditek.⁽⁴⁾ De the boldogsagos szws Maria, hol vagy illenkor menniel sietseggel köniörögi es esedezzel a köseghnel

hogy megh emlekezven menni szantalánsok iot vettének Christus Urunktól inkab ötet valaszak es megh menchek az halaltól, holot szabad valasztast engedet nekik az Pilatus: giwlienek esze a korok, betegek, nemak vakok, chonkak bonkak vaaraspoklosok⁽⁵⁾ kik töle megh giogitattanak siessenek elő iönny amaz ehezök kiket a pusztában iol tartot vala yöyének elől kiket halottaiból föl tamasztá, kiket Eördöghnek hatalmaból megh szabadita, es akik affele niomorusagban vadnak minniayan giwlienek eszsze es feön szoval kialchanak föl: Bochasd el nekunk Jesust, mert ő az orvos es az orvossagh, ő az wdvezítő es az wdvössegh, ő az my Atiank pasztorunk es eletunk. De heaban mind ezek? Mert az hamis Istentelen embereknek szavai hatalmat venek raitunk. **Psal:64** Szolliunk tehat Jerusalemnek szyvehez, hogy onnet szarmazando haszon az my lölkwnköt megh gyogithassa. Oh meltatlan chereles, midön gykos latort halalnak szolgálai, eletwnk adoianal, es ő maganal az eletnelis föllieb es nagibra böchöllunk a mikor bwnben heverven, sok rendbeli vetkeinkel Istenwnköt bantiuk. Nem ok nekwl thehat es nem meltatlanol szokot törtenny valaminthogy illien Istentelen es hamis kivansagoknak kereseknek, es valasztásoknak ő magokon az Zidokon iutalma es haszna megh marada es raitok telek, nem kölömben az bwnben heverő lelekis meltan haboritatek, az Eördöghnek sok rendbeli latorsagra indito inchelkedesetől. Jay Ur Isten ky giakran esik illien vetek, hogy fölieb böchöltetik Barlabas Christusnal, [28v] mikoron tisztekre es meltosagokra az erdemetlenek valasztatnak inkab az erdemeseknel. No megh lassak azert edgiuth a Sidokkal azok, kik az embereknek erdemeket megh nem akariak böchölny. De the oh en lölköm tekinthezce erre az Isten yovoltanak tiwkerere, meliben szeretetnek bekevel valo twresnek, alazatossagnak peldai töndöklenek, es tanold megh, hogy ne nehezteld es gonosz neven ne vedd, ha mikor naladnal erdemetleneb, nagioib tisztre es föllieb valo meltosagra emeltetik, holot a my Jesus Urunk lölködnek Jegiese kit az Atia Isten az többi közzöl legh inkab kedvel vala ime meegh az utalatos latroknalis alabvalonak tartatek lenny a Sidoktól. De talam amy fenheazo elmenk magha föl fualkodot természetiben elő akarvan menny ezt az bölc tudomant elmeiben be nem foghattia, kirie chak alazatossan Istentől megh adatik neki. Kellietike osztan es ha rea keszeritetől, be fogadgiad, es el ne vesd magadtól. Amikoron osztan az Ur Isten, kinek kinek magha erdeme szerint az rendelteteth helieket megh adgia, annival nagioib dichöseggel a mennivel nagioib gialazattal itt ezen a vilagon megh erdemlet böchölettel megh voltal foztatva, akkor az dichösegnak es meltosagnak heliehez fogz iuthatny igi szolvan az Isten neked: baratom mehece a fölieb valo helire. Eöröke valo halak legienek the neked oh Uram, hogy olly meltatlan Barlabason valo chereleseddel sok rendbeli yonak peldaiat, thanossaghat adad előnkben, es nem chak sok rendbeli yoszagos chelekedeteknek peldaiat mutatad megh, de söt aztis megh akarad ielenteni, minem eo moddal es okkal terhetnenk megh ama nagy czegeres bwnösek magok vetkeiből melliet megis tapasztaltunk voltakeppen, es minden nap megh terő bwnösökbennis telliesedni latunk. Vallion nem akkor valtozeke valosagoskeppen Barlabas Christusban, midön az tiztatalan Aszoniallatok es nylyvan valo latrok, Meniorszaghnak zolgai es ott lakozoi lettenek. Bizonsagunk lehet amaz körözfán fwggő lator, Szent Pall: Sz. Mathe: Zacheus es Magdalena; meegh amaz szerenchen Moyses is megh valtoztata az magha bwrith, ruth vetkeknek fekete voltat, szent eletnek feierseghere valtoztatvan, amaz David neveo lator Tolvai, es Aegiptombeli Mutius lator es töb affele gykos latroknak vezeri midön puztában lakozo Baratokka es Remeteke lettenek, Barlabasból Christussa valtozvan,

mostansagh boldogsagban leven örvendeznek. The nekedis mindenható öröke való Atia Isten, nagy haladas, hogy Jesust el nem bochatad hanem Barlabast, holot Barlabas halala nekwnk semmit nem haznalhatot volna.

Köniörges.

A my niavallianknak oh nagy az ő niomorusagha kegielmes Istenwnk hogy a my elmenk eleth es halal közöt heliheztetve leven, veszedelmesen habozik nem tudvan melliketh kölliesek valasztania. Vilagosiczd megh raitunk az the orchadot kerwnk the szent Fölseghedet hogy minden halal hozo edesseget megh vetven, eletnek igaz uttiara akadhassunk. Amen.

[17.]

Christus ruhaianak le vonasa.

Meli dichöseges len may napon az Israelnek kiralia be nem fedezven magat, es mezetelen voltat megh mutatvan mint edgyk az mezetelen esztelen emberek közöl. Ezt veted szemere the [29r] Michol Saul kyralinak leania David kiralinak az the feriednek midön le vetven kyrali öltözetit es chak gienge Ephod köntös leven raita, minden tehetségevel az Istennek szekrenie előtt ugrandozvan dicheri való Istenet⁽¹⁾: de meltabban fordithattiuk the read Davidnak fiara my Christusunkra ezt az Chufolast melliel a Sidok Sinagogaia illete thegedet. De oh my szerelmes es tisztassagos Jesusunk, ebben az dologhban mit köli előbszeris megh tekintenwnk. The Uram ky az földet fwekkel, viragokkal ruhazod az Eghet vereofennek holdnak feniessegehevel ragiago chillagoknak vilagossagokkal ekesited, es minden eleven allatokat, avagy természet szerint való köntőssel, a vagy mesterseghből es emberi elmevel gondolt öltözetel, ruhazod ime az the haladatlan teremtet allatidtól magad ruhaiatolis megh fosztatal. De vallion my oka hogy Christus Urunk ebbeli ruhaianak le vonassától egy szoval sem emlekezenek az Evangelistak? de talam avegreis halogatatok el thy Szent Evangelium irok, holot mindeneknel nylyan való dologh való ez, avagy inkab thys az nagy semermettesegh miat amaz Seraphinok modgiara⁽²⁾; kik Istennek szinie előtt be fedezik orczayokat, thys ezt az dolgot halgatasnak fedeleivel be fedetek. De vallion my az oka hogy ötet abban az meztelenseghben valameli köd be nem fedeze, magha ő volna az ky Aegyptomból ky szabadiivan napnak hewsege ellen a pusztaban fölihőnek arniekaval oltalmazza való az ő nepet? Avagy inkab mert nem az verőfeni magha feniessegehevel, avagy valameli az Angialok között magha vilagossagaval, mert nem fedik való be Christusnak meztelen voltat? de sőt mi oka hogy magha Istenseginek dwchöseghes fenie be nem burita ötet? De mivelhogy minekwnk nem chak erdemet akaral azzal szörzeni Uram, hanem hasznos tanosagolis hadni akaral, midön magadon ezt be telliesedni engeded, a my Josephben mint egy kepben annak előtte megh törtent való, amikor ötet az magha Battiai kwntőseből es also ruhaiaból megh fosztak.⁽³⁾ Jeoietek elő thy kik az Istennek dolgait megh akariatok tanolny az magatok wdvossegere harom rendbeli tanosagoth merethettek magatoknak az thy lölky

Jegieseteknek ebbeli meztelensegeből. Ez legien azért elseo, ky elötökben legh elől adatik, hogy mindennemee testwnkbeli meztelenseghet magunk állapotiabannis el kerwlliuk, mert sok dolgok myeltetnek tisztessleges keppen, mellickre neznie nem enged az tiztessegh. Nem tudgiuke az Istentelen es gonosz emberek állapotia, meli igen kölömböz az artatlan es egiwgiö embereknek állapotioiktól? Amy első szwleink a bwnnek be telliesitessé előt nem szigienlik vala az magok meztelensegeket, söt mintha nem is tudnak my volna az meztelensegh abban leven, nem veszik vala eszekben meztelen voltokat. Mert az meztelensegh az artatlansaggal edgiut leven (a mint Meniorszaghbannis az szerint lessen) tisztessleges vala, es az a szemermettesseghes meztelensegh, ruha gianant vala mellinek valami homalyos de ighen kölömböző ielet eszwnkben vehettiuk az kichin gjermeceknek meztelen voltokban, kik artatlansagok miat az meztelensegtől nem irtoznak. De a bwn az meztelenseghnek gialazatot es szegien vallast szörze es ezokert ugian azon első Attiaink az artatlansagnak ekessegetől megh fosztatvan [29v] es az eredendő igassaghtölis el tavozvan, ugy kezdenek egymás előt szemermeteskedny es azért szolla eckeppen Adamnak az Isten: Ky ielentette megh neked hogy meztelen vagy hanem hogy ettel a faból. *Gen:3* Azert halliuk amaz Szent Aszoniallatnak Suzannanak dicheretes voltat, ky midön megh akar vala förödni, nagy szemermessege miat meegh a szolgáló leantis ky kwide magatól, es a kertnek aitaia be zarni paranchola: De Jay tudatlansagaból, ime az tisztassaghnak ellenseget ugian ottan be zarata vala. De ez a dologh valamy nagy titok nekwl nem volt ky a my tanusagunkra adatot, tudni illik ha szinten minden kilső bwnre indito akadaliokotis avagy özközökotis magunktól el fogunk tavoztatnys, de velunk lakozo; szwntelen utannunk olalkodo hazi ellensegtől mindenkoron köllietek tartanunk es örizkednunk. Akarode tudni kichoda az a belseo ellensegh? nem egieb hanem az magunk erzekenseghi, testünkben el roiteteth östökölő kivansagh es az Eördöghnek chalardsagha, es annak okaert melto hogy minden ember az magha tulaidon meztelensegetölis fellien. Lam Betsabeis Uriasnak felessege azt tudgia vala, hogy egiedöl leven az maga fördőiben, senkitől ne kollietnieiek felnie, de affelöl ugian megh lattatek David kyalitwl, ki az ellenebe valo mulato hazaban del utan sietal vala. Jay ugianis ackoron immaris az igazsaghnak napia, es az igaz világossagh delről szenten el hailot vala. Latod magadis hogy illien giarlo dologhban meegh az batorsagos heliektölis köly embernek tartany. Aky mindeneknek vegere akar menni, es idestova niargalodik elmeivel, szemeivel minden titkos es reitet dolgokot, helieket által szokot latny, es megh szokta azokat vizgalni. Megh lassak tehat azok, kik ruth meztelen botrankozast szörző kepeket hazokban tartanak, es mindeneknek mutatny affeleknek szoktanak megh, emlekezzenek Chamnak atkozasaröl ky az Attiainak Noenak meztelenseget ky ielentette vala Christus az magha meztelenseghenek szemermettessegevel noha artatlan vala, ime szigien vallasunknak akara haznalni, hogy a szemermettesseghet megh tanolliuk. Akarode the körösztien ember, az másik tanusagoth megh erteni? gondold megh hogy az the Uradnak meztelensege arra int, hogy az szeretet által Christus Urunknak meztelen tagyat, az kuldosokban es szegeniekben megh ruhazzad, melliet megh az szent emberekis követtenek, söt azt olvassuk, hogy Christus Urunk ő magais bizonsagot tött az Angyalok előt, es hogy e szeles vilagh elotis megh fogya vallani, hogy vele chelekedte volna azt aiot Szent Marton, amint egy szegini kuldossal mielt vala; palastianak felet neky advan. Nem halode mit mond az Propheta: Ha meztelent lacz

ruhazd megh, es a the testedeth söt Christusnak testet felebaratodban megh ne utal-
iad, holot azt az emberseget magadhoz mutatod. **Isa:8*[158.]* Nem tudode ameli
ruhados az Moli megh emeszte, az szegiennek ruhazattia lehetet volna az es hazadban
heverő saruddal, be erted volna szwkseget. Jay thyneknek *[30v]* telhetetleneknek,
ragadozoknak, es hamis embereknek, thy amit meegh az természetes lehetetlennek
tart nemcsak lehetségesnek tartiatok, de söt igen könnyen veghezis szoktatok vinni,
midőn az mezitelen megh fosztiatok. Piruliatok megh mivelhogy meegh az oktalan
allatokatis nem követitek, lam az Juhochka megh osztózik az magha köntősevel giapiat
gazdaianak, bőrit maganak tartvan, es ime az ember, emberen nem szokot köniörölni.
Effele köniöröletesseghnek es szegeniekkkel valo yo tetemeniekknek oly nagy az
erdeme, hogy amaz Szent Thabita Eözvegi Aszszoni, ky ruhazattal szokta vala taplalni
a szegenieket sirasok es köniörgések által Szent Peter által halottaiból tamasztatek.⁽⁴⁾
De ennelis töb haznot vehetunk magunknak Christus Urunk ebbeli chelekedeteiből
lölkünnek vigasztalására. Uram Jesus a the mezitelen voltod int bennünköt: hogy az
reghi embert chelekedetivel ediut, le vetven magunkról, uy emberben öltöz-
zunk **Colos:3**: szakadozot, megh rongiosodot es megh mochkoltatot életünk ruhaiat
le vetven magunkról, az the eletednek formaiat, mint egy uy köntöst magunkra vehes-
sük. Lam az Pokolbeli Eördögök, mint amaz Tolvaiok, kik Jerusalem es Jericho között
alliak vala az utat nem kölömben ökis minden erdemunktől megh akarnak fosztani.
Szwksegh azért hogy utainkban okossaggal, es nagy vigiazással legiunk, mertha
ruhadtól megh foztatol alkomatosb lehez az vereshez: Ennek okaert legi vigiazasban,
mert Joszagos chelekedeteknek giakorlatossaga es ayetatossagban szwtelen valo
forgolodasink, azok am, az my öltözetwnk es a my oltalmazó fegiverünk. Latod maga-
dis meli nagy veszedelemre es szerenchere szoktak azok adni magokat, kik ellenseghre
fegivertelenöl es szerszamatlanol szoktanak menny, nem ok nekwl tehát arra intnek
bennünköt: hogy ne mezitelenek hanem Joszagos chelekedetekkel föl ruhaztatva
talaltassunk lenny. **2 Cor:5** Söt inkab azon igiekezzunk hogy ketczeres ruhazatot
szörözzunk magunknak, ne kölliessek hazunkot hidegtől feltenünk. Legiunk azért
szentek mind belől mind kívül, mind lölkünkben nind testünkben, tiztak legiunk mind
Isten, mind emberek elöt, yora igiekezzunk, olait viselven ediniunkben lampasokkal
edgiut megh tisztetvan es minden mochkot tavoztatvan testünknek edenietwl.
Prou:31 Halgas rea en lölköm, mit mond Zent Janos Apostol es megh lasd hogy
illien nagy dicheret heaban fwstben ne mennien. Boldog az a ky vigiaz es örzi az
magha ruhaiat hogy mezitelen ne iarion. **Apoc:16** Nem art ha magad szegin
voltodot, niomorusagodot, es mezitelensegedet megh ösmered: de arra tanachollak
hogy az the szerelmesedtől vegi ingien megh probaltatot twzes Araniat, hogy megh
gazdagolhas es feier köntösben öltözhessel hogy ky ne tessek a the mezitelensegednek
gialazattia. De megh lasd hogy eczer le teth rongios ruhados töbsszer magadra ne
vegied, de ebbenis az hiwseget es alhatatossagot követven, eckeppen szol: *[30v]* Megh
foztam magamot ruhaimtól (tudni illik az reghi bwnöknek szokasától) es miért
kölliessek uionnan abban öltöznöm.⁽⁵⁾

Köniörges.

Ur Isten kinek szeme előtt mindenek tudvan es nyľvan vadnak aky minden embereknek szivet es agiekat megh visgalod, kerunk thegedet az the edgietlen egy fiadnak veresre valo mezitelensegheiert, hogy my ky ۆltۆzven regi eletwnknek ruhaiabۆl ne mezitelenۆl hanem Jossagos chelekedeteknek ruhazattiaban iarhassunk mind adzigh miglen testi ruhankot le vetven, halhatatlansagnak kۆntۆseben oltozhessunk. Amen.

[18.]

Kۆ oszlop kihez Christus Urunk kۆtۆztetet.

Eskwıssel kenszeritlek benneteket, oh Jerusalemneg leani ha az en szeretۆmre talaltok, mondgiatok meg neki hogy az nagy szeretet miat, ugian el vagiok bagiadva. *Cant:5* Eckeppen kۆlle szeretۆiet szeretni, hogy az kedves embernek szereteti miat el kۆllettek bagiadni? Igy kۆlle az vastagot es erۆset szeretni, hogy minden ereie el fogigion s megh erۆtlenedgiek? Eckeppen kۆlle az hatalmast kedvelny hogy ereieben el szakaszkodgiek es magaval, ne birhasson? Meltoe hogy eletemet halalnak szerencheiere vesse, a vegre hogy az eletet megh talalhassam, es bewsegesen megh nierhessem magamnak, de az wdۆ alatt, hogy az eletem nagy szerenchen maradgion az edes szeretnek illien kedves keserwseghe leven? Keresem vala es megh nem talalhattam ۆtet; kyaltom vala, es megh nem felele nekem. Ream talalanak az ۆrۆk, kik a varast kۆrniۆl yariak vala, megh verenek engem es megh sebesitenek: el vonak tۆlem az en palastomat as varas keritesnek ۆrۆzi. De legy yo remenseghben oh kegies szemeli megh leven sebesitve kedvesednek szerelmetۆl; megh ne rettenchen theged az vagiodas aky theged megh ragadot, es el hatalmazod raitad, mert nem halalnak hanem eletnek bizonyos iele az tudasnak teczeke az the neked, hogy a mikor az veer embernek szivehez szol, akoron az kۆlsۆ tagok bagiadva vadnak, annak okaert vai ky nagy bagiadas es erۆtlensegh, szal erre az the egesz testednek földi hailekara, ha eppen az the szived, es minden ereivel edgiut az the lۆlkۆd, a szeretet által az Istenhez ragattatik. Legy chak eszeden es alhatatossan maradgy megh ebben az elۆ veth szandekodban es megh ne szwniel, az the szeretۆdhۆz valo igaz tۆkelletesseghben megh latod, mindennemeo giۆnۆrۆseghnel edeseb es kedveseb lesz, ebbۆl a szeretetbۆl szarmazod igen kichin keserwsegh, ha unas nekwł hiven alhatatos leszsz ebben a szeretetben. Nۆ azert tamaszatok fel engem viragokkal, tudny illik yo akaratnak es szent igiekezethen megh maradando szandeknak yo illato viragival rakiatok be engem kۆrniۆl, yo chelekedetek peldainak almaival, [31r] mert bizon az szeretet miathi bagiadva vagiok. The Sionnak ekes es gienge leania, hogy el ne essel, az the szeretۆdnek oszlopahoz kapcholunk, sۆt mint amaz legh erۆseb oszlopra a the szeretۆdre tamaztunk thegedet, hogy vegtere tennen magadis az Istennek hazaban oszloppa lehez. *Jer:6* Ez idۆ alatt twznek oszloppia eczakanak ideien fogh the neked vilagosítani hogy semmifele setetsegek thegedet be ne foghassanak, tudni illik tudatlansaghnak, szۆmorusaghnak, es vetkeknek homalia theged be ne burethasson. Es hogy viszontagh az nagy yo szerenchenek napia theged valami vetekre ne vezerlien, es az heaban valo

dichöseghnek egető hewseghe, es magad ereiben valo bizakodasnak, es hertelen haragnak melegseghe feiedet által ne hassa. *Exod:3*[!13] Az fölihőnek oszlopia napal theneked arnieköt tarchon hogy ebben a világhnak pusztaiaban Menniei lako heliedre igaz utat mutathasson. Es valamint hogy husveth napon szentelteteth viasz giertia, ezeknek peldaiat adgia elődben, eckepen ha szwksegh eszedbennis iuthassa ezeket. Ha pedig a Philisteusok amaz keserteteknek megh giwlölt Nemzethseghe, a the niomorusagodon örvöndezzenek, mintha immaris el mert predaiok volnal, ama ket rendbeli oszlop közze allapodgial, melinek edgyke edeskedesnek, a masik rettegesnek oszlopia, es a the szereteted oszlopianak ereivel, mindaz ket megh nevezet oszlopokat, yo remensegel leven, ronchd essze, mert ez a hatalom egiedöl, ez vilaghi, es pokolbeli tethnek kapuit mind el szokta rontani, es semmive tenny, mert ugianis hatalmassab ez Samsonnal. *Jud:16* De ime latom hogy valameli vitez hadnagi ember a fahoz vagion kötöztetve. Achiornak köli lenny kit Holophernes Bethulia neveo sido varos előt megh kötöztetni paranchola, kerdgiuk megh töle. Mi oka annak, hogy az Assyriayak igi megh kötözve bagiak ötet⁽¹⁾, talan nem keveset fogh hasznalny ennek az dologhnak meghtudasa az megh bagiadot szeretőnek bisztatasara es megh batoritasara. My dologh tehat ez oh my Jesusunk (mert Achiornak kepeben theged latlak) hogy ekkepen kötöztöttel kö oszlophoz bizonsagha leven az Isteni dichöseghnek. En nem azert vagiok kötöztetve ehez az oszlophoz, hogy erő avagy oszlop nekwl szwkölködnem, de hogy inkab az oszlop ő magais tölem vehessen erőseget es en ötet tamazthassam. En bizonsaghot tevek az igassaghnak es ő magat az igassagot oszloppa chinalam en magamban es alhatatos megh maradando erőseget szörzek, hogy valaki fogh en hozzam ragazkodni az igassaghoz mint egy oszlophoz tamazkodvan, ne tantorodhassek el, de söt amikor az igassagot megh tartiak, azt oltalmazzak es magokhoz kapcholliak, ő magha az igassagh által erőssek, es alhatatossak lehesenek. Nem kölömben az szwlő veszswis, midön magha gienge agaczkaival az karot körniölfollia, kihez vagion kötöztetve, ugian azon karo tartia ötetis. Lam ekkepen az en Aniamis, noha ighen gienge természető, vala mint amaz nagy erew viragh, az en köröztöm mellet aall vala, nagy batorsagosan Eöröl thehat the kegies lelekis, ky magad [31v] wdvösseget oli ighen keresed, ky szeretet miat el bagiatall vala es a keses miat szomorkodol vala, ky romlando testednek esesetöl igen fesz es rettegsz vala. Ihon neked az the kedvesed tamazkodgial hozzaya, mert az giöngenek es erőtleneknek ő len oszlopia, es tamasztekia, midön a kö oszlophoz magha kötöztetek⁽²⁾: Meltan bizonniara mondatik hogy az a kö oszlop melihez Urunk eczakanak ideien Caiphas hazanal kötöztetve vala az Zent egyhaznak foliosoyat magan viseli, mert ugianis Christuson mint egy erősebb es vastag oszlopon egész Menniek földnek alkotmania fwgh es niugszik. Helhesztessed annak okaert az the gondolatidot a the szivedet es eppen tennem magadot ő benne öröcke megh nem erzed a szel vesznek haborusagat. Akarsze megh ennelis többeth? Ime menire megien az, hogy the a szeretet miat bagiadva lell. Nem chak hogy mindent megh chelekedhetel annak ereivel aky theged megh erősit, de ő általa magadis az Istennek Templomaban oszloppa lehec, azoknak nagy hasznokra, es mintegy tamaztekokra kik töled segitsegheget fognak varny. *Jer.1* Akarsze ezekre bizonsaghot? halliad az Urnak Prophetiaia által valo mondast: E may napon adalak en thegedet mint egy vass oszlopot. Halliad amaz kedves tanetvanianak ugian erről valo bizonsagat: Aky giözedelmet nier oszloppa chinalom ötet az en Istenemnek Templomaban es öröke megh aall. Lam magadis chak azt kivanod, ennek

megh nieresseirt faracz, szwntelen elmed erre vagiodik es szived örömeben minden nap azt enekli: ky fogh bennwnköt el választani az Istennek szeretetitwl, se a halál mert az szeretet olly erős mint a halál. *Apoc:3* Ald megh azért a heliedet es legi alhatatos halalodnak oraiaigh es akik lattatnak vala oly erőseknek lenni, mint az oszlopok, kezét chapnak veled, ökis eltedben alhatatossaghanak uttian egy tarsasagban leven veled, az öröke való bekeségnek megh niereseben, edgiut velek theis fogsz reszeswlly. Halliatok megh thys kik imide amoda hailadozni es ingadozny szoktatok, kesertetnek öldöklesnek es ketseghben való esesnek szeletöl, az embereknek lator-sagaban es ravassagaban, hogy be eithessenek az vetkekben. *Ephe:4* Ha ky pedig természetinek gjarlosagha miat, megh rettenven, affele tetovazastöl es alhatatlansagtöl feltene sziveth, ottan affele ember ragadgia megh az igassaghnak oszlopyat, es annak alhatatos pendamentomiat⁽³⁾, tudni illik az Aniaszentegihazat kövesse. Oszlophoz kötötetet Christus, ky erettunk oszloppa len lolki kaariaival öllie altal, Christushoz ragasztatot oszloppa lesszen, es amaz szent Lucia szwzzel megh mozdolhatatlanna lesszen, es ama Stylitis neveo szentekel oszlopon allo oszloppa lesszen. Es noha az Egheknek oszlopi megh mozdulnak, az Istennek pillantasara de aky ő benne bizik öröke megh nem mozdultatik.

Köniörges.

[32r] Mindenhato es örökke való Isten emberi gjarlosaghnak kivaltképpen való erőseghe. Alazatosan köniörgwnk the neked miért hogy nálád nekwl enni sok szantalan niomorusagok között megh nem maradhatunk a the edgietlen egi fiadnak ereic-altal, mint egy oszlophoz tamaczkodvan lehessunk erősek, es talaltassuk alhatatossak lenny az hitben, es az Isteny életben mindenkor megh maradhassunk. Amen.

[19.]

Christus Urunkon esett ostromozások.

Ime az Ur erős es vastag mint az kö essőnek sebessege olli mint az rettenetes mindeneket öszve ronto szelvesz es mint az Aarvizeknek sokasagha, meli a földnek szelesseget nagy hatalmassagal el szokot buretatny. *Isai:28* Emberöl forgolodial, vastagodgiek az the szived, es vard el az Urat the kedves körösztteni lelek ky az the szeretöddel edgiuth az Oszlophoz vagy kötöztetve. *Psal:26* Mert noha ő az, a ky mint amaz sebes aar viz ugy bwnteti az hamiesakot, midön boszu allo kezeth gjozhetetlen ereieböl reatok ky niuitia, de ime most nagy köniöröletessen mindeneket el szenvedven mivelhogý raitunk minden gonozsagh el hatalmasodot Szent Atianak ekkepen szol my kepwnkben: Ime en kész vagiok hogy minden ostromozast magamra föl vegiek⁽¹⁾: Es miért hogy az vetkes ember sok rendbeli ostromozasokot erdemel; azokon magara veven az my vetkeinket szok rendbeli ostromozasokotis ven föl magara. De the oh my kegielmes Urunk, viszontagh, ne mondgiad azt, mint Salamonnak Roboam fia. Az en Attiam ostorral verth, de en thikteket Skorpiokkal foghlak verni. *3 Reg:12* Es noha meltan chelekedhetned azt, my teremto Istenwnk, igazan itelven mindniaiunk

chelekedetit, de a mikor the haragra indultatol, megh szoktal emlekezni irgalmasagodrol. Mert mit ielent vala az the mondasot. Ream giwltek vala mindennemeo ostorok es en nem tudom vala. *Psal:34* Mint ha azt akarnad elönkben adni, noha the olly artatlan, es bwntelen valal, hogy soha the benned semminemö bwntetesre ock nem talaltatot, mind az altal olly nagy szeretettel szenvedet mindeneket my erettunk, hogy semmifele boszu allasodról my ellenunk nem gondolkodnal. De thy atkozot, es Istentelen Sidok, michoda igassagal es törveniel kegitlenkedtek illien nagy dwhössegegel az my idvözitönkön, a thy törvenetekben my vagion megh irva, mint olvassatok azt: Bwnöknek erdeme szerint legien az bwntetesnek modgia, de chak ugy hogy az wtesek negiven szamot megh ne haladgianak, hogy az the Atiad fia kegitlenöl megh veretven előled el ne mennien. *Deut:25* De thy ebben a veresben michoda rendet avagy moodot követitek, menny szamu plagackal⁽²⁾ elegetet megh az thy kegitlenségetek, talaltatike vagy edgy szikra köniörwletessegh a thy szivetekben, midön az thy Atiatokfiat, nem chak emberseghé szerint Abrahamnak magvaböl, a ky szarmazot vala, de söt mindeneknek Urat illien nagy dwhösswghel megh ostorozatok. De talam azt foghiatok mondani, hogy a Romaiak dolga volt az, kiknel az veresek bizionos szamot a törveni nem szabot nemis rendelt. El hittem, de thy voltatok inditoi es kezdoi ennek az dwhösseghnek. De thy ez idő [32v] alat Romaiak mit chelekesztek, vagione arra hatalmatok, hogy Romay es törventöl megh nem sulliositatot embert megh merietek ostoroztatny? Embertis? Istentis? Es nem chak Romay embert, hanem mind Romanak s mind e szeles vilaghnak alkotoiath feddes nekwl, vetek nekwl valo embert.⁽³⁾ Menieknek kyraliath es Uraknak Urat megh mertetek veretetny? Azt feleliteke hogy Pilatus parancholta volna. Erre the mit felelsz Pilatus? my okat adod? talam azt feleled, mivelhogy az Sidok merges nielvekkal, szwntelen ostorozzak vala ötet, es szwniet nekwl vadoluan kernek vala azon hogy megh feszitessek, hogy azert ha my vetek talaltatnek benne, ostorozással bwntetödnek megh, azert veretetem megh ezt az embert; de ha semmi büntetesre meltot nem mivel volnais, mindaz altal az Sidok dwhös kivansaginak igys eleget akare tenni. Annak fölötte ha ugian körösztfara iteltetny foghna Romay szokas szerint elsőben megh köllietek ostoroztatny es aceppen halal szenvedesre keszeteni. Oh vaksagban elmerölt embereknek okoskodasi; oh etelő Bironak hamis tanacz adassa, oh utalatos es rettenetes vetek: Am bator ha szinten thy szokastok voltis, hogy az halakra iteltetet vetkes emberek előszer megh ostoroztasanak, avagy minemö vetekertis vesszőuel megh veretessenek, de miért mielttek ezt, ezzel kiben semminemö vetek nem talaltatot vala? Nem tudod valaie, az magod lölky ösmeretedis bizonsagod leven? hogy chak az nagy eregységből adak ötet kezeden? nem vala azert semminemö oka, miért köllieteth volna ötet ostorozással halakra kesziteny, es legh kössebik vetekis nem erdemli vala ő benne megh, az vesszőwzesnek bwntetessit, mert artatlan minden moczok nekwl, ky valasztatot az bwnösök közzöl, es minden macula nekwl valo Baranka vala ő. Es nem vala azis melto se igassagh hogy minden ok nekwl az bwntelent hagiad veretny ha szinten azzal az veressel, a kegitlen halaltöl megh akartad volna mentenys kinek elete el veszeteset masoktól felled vala. Azt mondod vala megh bwntetven ötet el bochatom; de ha az ő szaiaban semminemö hamissagh nem talaltatot, es semmi olly benne ninchen aky yobbitas kivanhatna: azert chak azt kivantatik vala, hogy tennen magadot yobbítod vala megh, es az Istentelen embereknek kedvekert az artatlant, megh ne ostoroztatod vala. De bizoniara nagy melh titok vala el röitelve ebben athe dolghodban my sok

szenvedő Jesusunk mellől az the ellensegednek mindennemő igiekezeteket es dwhessegbeket Istennek chuda rendeleseből föllől halladad. Mi nem chak haszontalan szolgak, de ama kemeni niako szofogadatlan lopo es szwket szolgak valank es ime the Rabnak abrazattiat magadra veven noha Istennek fia valal, erettunk ennit fwzettel. Vesszöt erdemel vala annak az hata, a ky sziw nekwl szwkölkedik, ollianok valank am my mindniayan. **Prouer 18** Az Istentelenek föl keresik es megh visgalyak vala az gonoszsagokat, es unak az visgalast, mert the benned nem talaltathatek semminemő ock. **Psal.6*[163]* De, mivelhogy mindennemő vetkeinket hatad mege veted, noha meltosaghnak szinehez iarolal, [33r] az emberi természeteth Isteni természetre emeletven, de mind az által megh valal alasztatva, the Ur Isten. Es mivelhogy talpuktól fogva feiunk teteigh nem vala my bennwnk egessegh vetkeinknek merteke szerint, a the ostorozasidnakis anny szama len, tudni illik se merteke, se bizonios szama nem leven az the veresednek. **Isa:38** De the oh en lölköm hol vagy, ky olly ighen megh eskwtetted a the tarsaidot, az the szeretödert kinek szereteti miat bagiadva mondad lenny magadot, ide iwi es lasd megh meli ighen megh szerete, es megh kedvelle thegedet, ky hogy the megh erősedgiel, es megh vastagodgial, illien igen megh erőtlenté magat es illien bewseggel kedvedirt ky onta vereth: meltan mondhatod most: Az en szeretöm feier es piros. **Cant:5** Oh en iegesem ky miat vagy illien mezitelen? Az oszlophoz ky kötözz theged? kychoda osztorozot megh illien kegietlenöl, es embertelenöl? Oh legh szerelmessé legh tisztasagosb es legh szépségesb my Jesusunk: oh minden testnek viragha es az egesz emberi természetnek vigaszagha es ekessegh, my forman latlak hogy allasz, amaz utalatos förtelmes es minden rutsaggal bevelkedő hoherok személye előtt? az the szent tested megh vagon szaggatva, es piros verrel éppen be buretva. Oh feierseghes Liliom viragh, oh pirossaghal töndöklő Rosa, oh Jacob hazanak bevelkedő forrása. Bizonnjara the raitad vagon am, bekesseghwnknek ostroma hogy a the szebednek keek voltaval my megh giogyttatthassunk. Uram mit mondgiak avagi mit köli felelnem neked holot en magam chelekedtem. **Isa:38** En ettem az keserw szwlő szemben, es az the fogaid vassanak megh miatta, en tolvaisaggal ragadtam vala el, es the fizeted megh erettem. Oh mennyie Atia Isten, en vagiok aky vetkeztem, de az the fiad az artatlan Baranka mit erdemlet et, mit mivel? **Jer.31** Oh Christusnak be foghatatlan nagy szereteti, oh my szörniu vetkeinknek mint amaz tengernek aradása. Es noha a bwn az halalt Nemzi; de mivelhogy oly erős az szeretet mint az halal, megh giwze az szereteth az bwnt, a bölchessegh hatalmat ven az gonoszsagon, hogy ahol bevelkedik vala az vetek, inkab bevelkedgiek ott az kegietlen. De minden ember megh oya magath hogy abban az vetekben uyobban ne essek, melliezt, ez a giengesseges es boldogh Christusnak teste, illien ighen megh ostoroztatek, ha pedig embereknek ragalmazzo nielvektől, avagy maskeppenis törtennek, hogy megh volnal ostorosztatva az megh ostorosztatot Apostoloknak peldaiaval bekevel, türi el mindeneiket. Kostold megh my iző ebben a keves dologbannis, a mennire lehet amaz vesszőnek teteieth es Jonatassal edgiwth, amaz chudalatos mezzel megh erősödöl, es szemednek vilagossagat eszedben veheted. **1 Regh:14** Ha Isten valameli ostromat read bohattia, hogy ezzel az vilaggal el ne karhossal, föl ne haborodgiek az the szived chokold megh a the szadnak s ayakaval Asureus kyráli arani vesszeienek teteieth es bekevel megh maradhacz mert az meli bwntetist magadon lenni erzesz chak teteie az a vesszőnek. Az haborusagnak ostoriban giönörködgiel melliek el nem közelgetnek az the hailekodhoz [33v] de chak

utunkban bochatatnak reank, hogy hamareb lako heliunkhoz erni siessunk. Akarode tudny az atia fiui szeretetnek legh bizonyosb ieleth az vesszwt chendes szivvel twrd el, mert illen szekeren szokta magához hinnie az Atia edes fiat, es ezzel az moddal forditatik yora a megh veszekedet es megh bontakozot embernek szive. Yaj azert az kemeni niako embereknek, kik semmit bekevel szenvedni nem akarvan, Isten ellen rugodoznak. Vas vesszőhez fogh benneteketh vezzerleni, es mint amaz fazekas miveth ugy eszsze ronth benneteket. Agion ver benneteket az magha szaianak vesszeievel, amaz ket elő palossal, amaz rettenetes sententianak ky mondasaval. Eredgietek atkozottak az öröкке valo twzben. Mondgiad thehat oh en lölköm; yo ennekem az en Istenemhez ragazkodnom es az erőtlen Jesussal nekemis erőtlenne lennom hogy az ő megh badgiadot ereie az en lölkem idvösseghe es erősseghe lehessen.

Köniörges.

Ur Isten ky az the nepednek vetkeiert a the szerelmes fiadath az Istenteleneknek kezivel ostorosztatni engeded az ő szent Testéből szarmazot veeres harmattianak erdemeiert önczd amy szüiünkre az the malasztodot, hogy az my bwneinkel soha az eő sebenek faidalmat megh ne szaporichuk, de mint ama szeretetnek fiay keszek legiunk az ostorozasoknak elszenvedesere es bekevel valo twresben viseliuk mindenkor lölkunköt. Amen.

[20.]

Christusnak Skarlat köntösben öltöztetese.

Ky lehet az a ky Edombol ieon, megh martot köntösben Bosrabol. Ez az ekes ember magha ruhazattiaban hatalmanak sokasagaban lepdegelik. En ugy mond az Ur, ky igassagot mondok, es azokat oltalmazom, es erettek vitezkedem, kik wdvözöltni akarnak. Mi oka tehat hogy vörös az the köntösöd es az the ruhad ollian mint a pröselben⁽¹⁾ vettetett szwlö. En magam egiedul niontam az pröselben valo satot, es senki az Nemzetsegek közzöl nem vala en velem. Megh niomdozam ökö az en föl indölt haragomban: es ugian ky niomam ökö az en dwhösseghemben, es megh buretatek az ő verekkal az en köntösem es mindennemö öltözetemet megh mochkolam. **Esai.63** Bizoniara the vagy amaz el röitet Isten Israelnek Istene es megh szabaditoia; valosagosan az nap enieszetre föl hagat, es annak okaert az te neved nem egieb hanem Ur. Feregge valtozzal es nem emberre, embereknek szemelie előt gialazatta level es az kösseg előt megh veret emberre level. **Esai.45** De mind az altal the valal amaz igaz Isten; Mennek es földnek alkotoya es Atiadtól holtakon es eleveneken megh [34r] etelő Birova tetetel. Megh veretetel, kint szenvedel, öszve rontatal, es eppen semmive tevenek niomorusagidban mind azon altal affelöl, mint amaz giözedelmes hadverő, vigadsz, erőlsz, es dichekedel az igazsagban. Es mivel hogy Istennek igassagha vagion the benned, ez a the dichekedesed megh nem romoltatik the benned. De ezeket el roited a bölchek es nagy tudomanio emberek előt, es megh ielented az kisdedeknek. **2 Cor.11** Akarode tudni oh keresteny lelek, Jegiesednek kedvesse menny sok keppen

pirosodek megh az ő köntösse es menny rendbeli titok vagion el roitve ebben az dologhban. Ime valahaniszor ennek az the kiralioldnak ruhaia ezzel az twndöklő es ragiagio pirossaghal fenlik hogy sok változo köntöseben annal kedvessebb leven the előtted, annival inkább, buzgossab szeretetire indithasson, hogy theis valamikor kwlömfele yoszagos chelekedeteknek fenievel föl ekesetven, megh mutathassad magadot előtte. Legh elsőben azért amy bwneink, mint amaz piros Skarlat, vallion nem ugy fedeziebe az ő honal feierb szent testet, es mint amaz Edomből iövő Bosraból megh martatot köntöső embert, szinten ugy be fogak az my vetkeink, es a meli halando természetunknek, köntösöt magara vette vala, az bwnőknek uerevel mind be vala mochkoltatva. Ilem ok nekwl tehát az ő fenieseges es tisztassagos giapyat mint amaz macula nekwl valo Barankanak a maga pirosito Zent verevel megh akara festeni. Vallion nem sokkal dragab es bechöletesb festes teczeke te neked, amaz the kedvesednek szereteti, meli maga el röitet ereievel, a my bwneinknek rozdaiaitis es maga verenek Skarlat színw piros voltatis, es magara vetth vörös ruhatis, mint amaz kirali meltosaghoz illendő öltözetre fordítvan, mind ezeket nagy szeretettel magara veve? Ime meli dragha es böchöletes festekkel, tudni illik az the hozzad valo szeretetinek színével lenek megh festetve az the szoszolodnak köntös, akar minemő Bibor es Skarlatnal böchöletesbek, noha azok ket izbennis martatnak draga festekekben. Annak okaert ime elődben adatek, amaz szekrinnek igaz es eleven veresitet Bakoknak bwrevel be buretatot Satora. *Exod:36*; *Num:4* Ime neked az mi váltóságunknak Oltara meliről az halandosaghnak hamuia le vontatek es vörös színw köntössel be buretatek, tudni illik Christus vala az ky merő pirossaggal tündöklök vala, akkoron midőn immaron ebből az vilaghből Attiahoz akar vala menni *Can:3*, Ime Salamonnak epitet alkotmania kinek gradicha Skarlat színw vala közöpi pedig szeretettel chinaltatek által, az Israelnek leani kedveiert. Joyetek ky thehat Sionnak leany, es lassatok megh Salamon kyalit *Can:3*: de vallion nem nagiobbe ez Salamonnal? Vallion nem eze az Christus, Messias es ama nagy Propheta, kinek iövetelit mindniayan megh iövendöltek vala az Prophetak? Latom en oh Jesusom the benned, amaz igaz Sidok kiralianak akik tudny illik thegedet igazan vallanak, meltossagat, de mind ezek fölöt az the nagy szere[te]tedet, inkább böchölleniem. De thy Istentelen vetezek kezetekben vevetek ötet, es varas hazához vevetek, az egesz latroknak sereget hozzaya giwitetek es le fosztvan rola maga ruhaiat, melliet az osztorozas utan magara kezd valla venni, vörös köntösben öltöztetetek. de vallion mit veltek thy Christus felöl? Vallion ez a thy chufsaghtok es nevetseghtek az mindenható fölsegessnek el vegezet [34v] tanachat el bonthattae? de söt inkább az thy chufsaghtok veghezis vive. Tudgiatoke ezzel az thy szörnw chelekedetekkel mint iövendölők vala es az egesz vilaghnak tudasara mit adatok ezzel? Bizoniara azt mutatatok megh hogy Jesus kyalit volna, es hogy egjedöl ő az idvözítő, es megh szabadító, kyhez mindniayan az bwnösök foliamodni foghnak. Lattiatoke annak fölötte, hogy illien nagy titok megh iövendöltetet, iegiező peldokoth miket telliessitetetek be? Vallion nem de ez az my igaz Jonathasunk (tudni illik Galambnak ayandeka zent lelektől fogantatot Jesusunk) le fosztatni magha köntöséből, es Skarlat ruhában öltöztetni hagiateg? *Matt:10* Vallion nem hasonlokeppen öltöztetete mostansagh Skarlatban az my igaz Daniel Prophetank? De thy Istentelen kearomlok affelöl chufolaskeppen valamint kedvetek tartia Sidok Kyalianak ambar nevezetek de my egienlő szivel, szankal, közönsegheskeppen, megh valliuk, hiszuk, es mondgiuk az öröke valo, halhatatlan, lathatatlan, de most az my testwnkben lathato, es

affelöl ugian igaz Istennek es kiralinak, bechöleth, dichösegh, fölsegh, es hatalom mind öröke legien. *Dan.5* Keszölietek hozza thys mindniayan valakik az clöttunk iaro Kyralinak hivi akartok lenny. *1 Pet:4* Szeretetek piros színivel megh veresitet ruhatok legien thi nektek, mert a szeretet be fedezi az bwnöknek sokasagat. Elhagiotte es eltavozot töled ez az természet szerint valo pirossagh. *Jer:4* Mosogasd megh szivedeth az gonoszsagtól, es az the köntösödet fürözd megh az Barannak vereben, nem chak valóságos kenszenvedesnek emlekezeti által, de kiváltkeppen az Szent Sacramentomnak giakorlassa által *Apoc:7*: söt ha Isten megh engedi kesz legy az ő szent neviert valamit zenvedven Martiromsaghnak palmaiát elnierny. Hiszem mys kyraliok vagiunk? hiszem a ueghre szwlettunk uyobba? avegre vagiunk megh köröszöltetve? birmaltatva, szwksegh tehát hogy az kyralioknak kyralianak követői legiunk. Körniöl metelesenek ideien megh pirositatek veres veretekiben osztorozasi-ban, koronazattiban, es a köröztfara valo szegezeseben, pirossaghal töndöklük vala, amaz tettetes szeretetinek színie fenlik vala, melitől chudalatoskeppen megh eke-sitetek ez a feiedelmi Skarlat köntös, mys annak okaert, ha verwnköt Szent neveiert ky nem onthattiukis, ne röstelliuk tehát kedveiert szeretetnek gwmölchet teremteni. Es noha az my orszagunk nem innét valo, holot it ezen az vilagon az my életünk chak viaskodas, mind azon által ő erette itt ez földön ebben az testben ezzel az fegiverrel ennek az my kyraliunknak piros Zaszloia alatt vetezkedünk köllietek, ha tegedeth erre az decheretes harczolasra, es illien nagy giözedelemnek el nieresere az elő szamlalt okok föl nem indithatnak ottan vegy példát Christusnak amaz gwzhetetlen Bainokatól Zent Bertalan Apostaltól, ky elevenen megh niuzatva leven mero pirossaghal töndöklő állapotban mustrará megh magat, az egész világ előtt. Annak okaert ezt az veres vitezkedő es kyrali öltözetet the körösztien ember semminek ne [35r] tarchad. Bizo-niara az körözteni vitezkedő embernek, böchöletes, es erőss fegivere ez, meli alatal gwzhetetlen es hatalmas lehet? harczolasiban es az idegeneknek megh az Taboratis föl verheted, hogy mind az Christus mind az magad veretől megh pirosolvan, es az the kyraliod verevel megh pirositatot köntös raitad leven, sebedidnek faidalmat se crezzed, es az magad verének ky ontasanak latasa, szivednek semminemő rettegest es megh yedest ne szörözzen, es az ellened tusakodo ellenseghednek szive által ne batorodhas-sek. Söt inkab amaz hadakozo Elephantoknak modgiara, veres köntösnek es verrel elegitet szini festek, nagjób vitezkedesnek es giözedelemnek el nieresenek kivansaghara theged indichon, mivel hogy senki megh nem koronasztatik valaki igazan nem viaskodik.

Köniörges.

Adgiad Uram mi nekwnk a the my erettünk kenszenvedest fiadnak szwntelen valo emlekezetit, mint egy öltözetet melliet mindenkoron viselhessünk, hogy az megh pirositatot testnek veresegevel bwneinkis szeretet által be fedettesenek, es az the neve-dert ha mit köllietikis szenvednünk, ezzel az my Kyraliunknak ielevel es Zasloiaival dichekedhessünk. Amen.

Teövis Korona.

Jay az kevelisegh koronaianak az Effraim reszeginek es az le hulló viraghnak. Labbal megh tiportatik az Effraim reszeginek keveli koronaio, es mint ama le hulló virag ollian leszen az ő örömonknek dichösege. *Isai:28* Istennek embere mikor lesznek ezek? es michoda ielei ezeknek az következendő dolgoknak? Ennek az nagy titoknak be telliesitesenek ideie ackoron len midön ennek alegg kegieseb es alazatosb Christus kyalinak feiere tetetek ez az gyalazatnak koronaia. De talam thy Istentelen Zidok reszegek voltatok, de nem az börtöl, hanem kegyetlen dwhösseghnek mergetöl es ky mondhatatlan keveliseghnek, es vakmerösseghnek ereietöl, amikor Christus Urunknak megh gyalazasara, es megh ölesere mint amaz elmeiektöl el tavozot dwhös bolondok ugy rea erősedetek. Nagy öröm es nagy vigassagh ugian viragzik vala bennetek thy esztelen Zidok, illien esztelen dologhban elő menven egy kevis ideigh, midön az dichöseghnek Urat es kyaliat az Poganiok kezeben adatok, hogy megh iaczottassek, megh chufolassek es tövis Koronával mint ama chuff kyrali megh koronaztatek. De meli heaban len es föstbe menne az athy, nagy dichöseghetek es dichekedestek az thy viragtok megh harvadvan le hulla es athy heaban való kevelisegheteknek koronaia minden emberek labaitöl megh tapottatek. Valamire vezernet benneteketh, az thy megh vakult kivansaghtok, mindent megh chelekedetek raita, de mind az által öröktöl fogva neky engedetlet giözdelmet [35v] koronaia kezeteknek szolgáltatasa által ő szent fölseghe ugian el niere. Nem latatoke amaz szarvanal nem chak megh akadoz czepe botor tövisben levő Bakot ky thy altalatos Israelert megh aldoztatek de söt magatokis, meegh tövisekkel kegyetlenkeppen megh sertegetitek ötet. *Gen.22* De vallion my niereseghtek len ebből? Midön az Isten seregenek előtté iaro Bakiat tövisvel megh koronazvan aldozatok vele, minekwnk Isaac neve alatt kaczagast, de magatoknak öröke való siralmat szörzetek vele. De tudom, es nilvan tudom, hogy thy Istentelen vitezek, thy chelekedetek ezth, de thy Sidok thy atkozot emberek valatok, mind azon által ennek az faldalmas chuffsaghnak alkotói. Ugy vagion hogy Romay vetezek a my kegies Urunk halottara, erről az gyalazatos es kegyetlen koronazasnak modgiaröl tanachot tartanak, es szemei előtt foniai vala, ezt az tövisz koronat, de thy noha ottkin allotok vala az ő kegiesseges fwleith gyalazatnak szozattiaival sebesititek vala, es erre az chufolo Koronazatra okot adtok vala, amikor thy karomkodo emberek nagy feön szoval szemere vetitek vala, tudny illik, hogy Christus Urunk Kyaliaa tette volna magat, meli beszideteket az után, valasagosban megh erősetetek föl kialtván. Ninch ugy mond Kyraliunk, hanem Chaszarunk. Es noha azok az vitezek fegiveres kezzel nagy dorongokkal az ő aldot feiere niomak azt az kegyetlen tövisből chinalt koronat, de thy ugian azon koronat sertegető es dwhös magatok nielvevel szivenek szinten belső részere niomatok. De vallion az idő alatt nem igazan telliesedek be amazis, a mit peldaz vala, amaz ő testamentombeli szekreni, es amaz draga fw szerszamos Arani koronával körniöl fogatot oltar. *Exod:25* Mert oh my kegiesseges Jesusunk, a the tövis koronad akar minemő Kyrali koronanal meltosagosb, es akar meli Romai gwzdelemben adatot koronanal is tisztessagesb vala. Annak okaert the benned igaz friginek es bekessegh-

nek, szekreniet lattiuk lenny, holot the altalad az Menniey Attiad, es az emberi nemzet között vitetek veghez a bekesege, es az yo illato oltartis the benned lattiuk lenni, mivel-hogy az mi utalatos bwneinknek bwzit az the engedelmessegednek chudalatos yo illa-tiaval megh yobbitad. Latod vala oh Moyses es chudalkozol vala, hofi az egő, czepe bokorból szol vala az Ur **Exod:3**, de most mit mondanal ha latnad hogy az Isten tövissel megh koronaztatek? Latad theis szent Janos hogy az Meniegeben levő szentek Arani koronaiokot az Istennek labaihoz hanniak vala, de most lathatod, hogy az undok es förtelmes emberek Christusnak aldót feiet tövissel koronazzak. Jertek elő thy körözteni hivek, vegietek eszettekben es lassatok megh ezek az gonoszssaghban el, merőlt emberek, mind ezek fölöt mit mivelnek nem akarattioi köl. Föl ekesitik emberi kezöl nem epitetet Templomnak abrazattiat, melliet mingiarast magok rontanak el, avegre hogy meltosagosban uyobban föl allatathassek, föl ekesitek, nem arani koronakkal mint amaz Machabeus, hanem amaz mindennemeő araniel föllöl halladot draga tövis koszoruval. **1 Macka:4** De yol vagion az dologh, the megh koronaszatott Jesusunk, megh aldót az the kegielmesseged es kegies esztendőienek koronayat, mert ugianis bizoniara ez az esztendő valosagoskeppen irgal *[36r]* masagnak es malasztanak esztendeie volt, amikor az föld megh terempte az ő gwmölchet, tudny illik az aldót szwznek fiat. **Psal.64** Ugy vagion ez a föld ennek előtte az első szwleinknek megh atkozások utan chipket, töviszt, es chak haszontalan vad fwvet terempt vala, annak a Samara, kire biztatot vala de mihelt ennek az artatlan vernek, harmattiaval megh hintetek, az atokból melihez ighen el közölitet vala, ky vitetek. Mert immar tövisből szölöt szakasztunk es az niomorusagokban chipkeiből figeth szedhetünk. Meltan annak okaert ebben az tövis koronaban iarz oh my Jesusunk, mivelhogy amaz nagy atkot (melliet ez a föld, az parancholatnak megh törese utan, tudny illik hofi chak azon tövist, es chepket teremczen nier vala maganak) the el veved rola, es ugy viseled most ezt az tövis koronát, mint uy gwzedelemnek ielenseget es bizonsagát, meli által ezt az nagy niéressegheth es gwzedelmet szörzed magadnak. Ime most thinektek kik az Jegiesnek kedvesy vattok, thy az artatlan Baranikanak szerető szwzei, ime az thy Liliom viraghtok a tövis között vagion a thy szwzeseghteknek Isten meltossaggal tellies feie tövissel vagion megh koronaztatva. **Can:2** Futamodgiatok hat nagy hamarsagal, es hogy ennek az Liliumnak ekesegevel es yo szagaval elhessetek, kichin dologhnak lattassek ekesegevel es yo szagaval elhessetek, kichin dologhnak lattassek lenny thinektek, ha szinten az Liliumot körniöl vett chepkekis, es tövisek megh sertegetnek benneteket. Sőt ez legien az thy dichwseghtek, thy ekesseghtek es vigasztalastok, ha ennek az tövis koronayanak faidalmaban thys reszeswltök, mivelhogy idő iaratban, ez az tövis körönaia[!] thinektek arany koronakot fogh teremteni. Halliad theis viszontagh e vilaghy gwniöröseghben, es giengeltetesben el merőlt ember illike hogy illien koronaztatot fő alatt, olly nagy gwniöröseghben es giengeltetesben legienek az töb tagok? Halgas rea the ighen gienge, es a gonosztul magadot megh nem örző vitez. Fond be az the feiedet tövissel, es the Christus hadnagiodnak koronaia körniöl vegien thegedet, hogy amaz chuszo maszo merges olalkodo feregh hozzad ne ferhessen. Attol felsze hogy valahogy gonosszagra hailando labaid el ne chuszamodgianak, es oda ne eitödgdiel a hova nem kölliene? es affele veszedelemtől rettegven elmed szwntelen fogh habaragtattny⁽¹⁾. Be chinallia az the utaidot a megh koronaszatott Jesus ezekkel az tövisekkel, lölköd ösmerethy veled fogh tusakodni es az gonoszra nem fogh bochatani: az okos ember tanacha tartoztatny fogh teghedet, rettenteni fogh a Praedikatorok

szava, es az giontato Papnak intesse yeszteni fogh, hogy meg oyad magadot azoktól. *Osea.2.* My dologh lehet ez? A Christus tövisy ellened allanak, es azt kialtiak teri megh, teri megh the Sunamitis⁽²⁾, tudni illik the aluvo, es magadot el feleitő lelek valtoztasd megh akaratodot, teri a szivedhez, Gonoszsagra indultal vala, es szenten immar el vesztel vala, ime tövissel be chinala az irgalmas Isten a the utaidot, hogy el ne vesszel, de megh lassad hogy Istenre ne nehezteli, avagy akar meli barátodra, aký gonosz indulatodot megh zabolazza es affele igiekezetedben akadalt teszen, de sőt affelenek inkab negy haladással megh köszennied. Ha pedig törtennek, hogy az the lölky ellenseged erőt veven raitad, avagy pedig haniat [36v] homlok bwnben eitened magadoth, ved eszedben az Ur michoda tanachot ad, es mit gondolt the fellöled amaz Gedeon hadnaginak kepeben ky eckeppen szola az Sochot neveo emberekhez. Eössze töröm es rontom a thy testeteket es pusztaban nevedeket chepke bokorral es tövissekel *Judi:8*, tudni illik poenitentia tartas által, twres es szenvedes által, es az testi indulatoknak igazan valo megh zabolazasa által. Eckeppen chelekedgiel Uram a the szolgaddal, es hogy az the megh koronasztatod[!] feiednek valami resznek valo hasonlatossagat es kepet magamon megh mutathassam. Adgiad Uram hogy az en elmem igaz poenitentia tartasnak töredelmesseget erezven, felebarattianak valo niomorusagan esedezhessek, annak fölötte az yora valo igiekezetnek ösztönie engemetis mind azokra ösztökellien, a my the előtted kedves, es eppen mindenestől the hozzad, fordulhassak es terhessek, az en niomorusagimban, midön engemet affele három rendbeli saniarusaghnak tövisé fogh sertegetni. Azert oh en lölköm megh ne haborodgial, midön nagy Istentől, vagy emberektől, niomorusaghnak avagy saniarusaghnak koronaia read bochatatik. Vallion ezen az vilagon ky nem örölné, latvan hogy uy ruha avagy draga öltözet, es Arani korona adatik neki? de talam affele niomorusaghnak tövisy sertegetnek teged, de akkoris örölned köli, bizoniossan tudvan, hogy Christusnak ebbeli koronaya, az örök boldóghsaghnak megh böchölhetetlen koronaianak bizonios iele. Oh kedves koszoru oh Christus Urunknak feie alat valo megh böchölhetetlen draga vankos. Oh igaz hiw körösztteni embernek meltosagos öltözete, soha bar megh ne hervadgial az en feiemen, de sőt uyab yoszagos chelekedeteknek be telieseteseekben mindenkor viragoskodhassal.

Köniorges.

A the veghetetlen szeretetednek Rosaya, mindenható Isten fölötte ighen gwniörkettet bennwnköt, de az the igaz iteletednek töviséy bennwnket rettentnek, kerunk azokert thegedeth hogy az the szerelmes fiadnak tövises koronaya, ugy megh örizzen es oltalmazzon bennwnköth, hogy az haborusagoknak sertegető tövisé által, az dichőseghnek koronayahoz iuthassunk. Amen.

Naad Palcha.

Mitt iöttetek ky az pusztaba latni thy Sidok, mit veletek vala szíwvetekben Christus felöl? *Matt:11* az kösseghnek szemlelesere mit mutatok ő benne? talam annak szeltöl ingadoszo nadnak tartiatok vala ötet lenny? De vallion akar mikoris ő benne avagy beszedeiben akar minemő alhatatlansagnak tapastalhattatoke ielet? Ez valae ertelme amaz követseghnek mellieth ő hoszzam a thy szolgaitok által? kwldöt-tetek vala mondvan. Mester tudgiuk hogy igaz mondo vagy es az Istennek uttiat igasaghban tanitod [37r] es nemis gondolsz akar kivelis? De talam azt felelitek Zidok hogy ő mondotta volna kyrali vagiok en ugy mond es azokert akariuk vala hogy ez az ő chufolo kyrali meltosagra valo kivansagha ekkepen megh chufoltassek. De ha valahogy ugian voltakeppen Kyrali az akit thy ekkepen megh chufolatok, holot bizonnira az ő Kyraioknak Kyralia, es az Uraknak ura, mit fogtok mivelny? mit mondani? illien vakmerőseghteknek es eztelenseghteknek, michoda okat adgiatok, a midön önniön magha leszen az thy megh etelő biratok? De ugy hiszem hogy thys nem külömben iartok mint regenten amaz Antiochus Kyrali, ky magha es hatalma felöl azt hiszi vala, hogy az Tengeri haboknakis ő parancholna, es emberi mood fölöt keveliseggel be telliesedven, az remenli vala hogy az hegieknek teteiet megh fontolhatna, es az Eghbeli chillagokotis el erhetne: Vegtere abban az nagy föl fualkodoth köveliseghben, midön magat megh ösmerte volna Istennek bwntetese raita leven, ekkeppen szol volna: Istennek bwntetese raita leuen, ekkeppen szol' vala: Melto hogy az ember Istennek birtoka ala adgia magath, es nem illik hogy az halando annit tulaidoniczon maganak, mint az Isten. *2 Mach:9* De michoda pelda lehet ez thy nektek amy Christus Urunk es Kyralliunk felöl, kyröl az Eghis bizonsagot ten thynektek, ky nem alita ragadomannak lenny azt, hogy őis hasomlo volna az Istenhez. Nem emlitateke hogy amaz harom bölchök, Saba es Arabiay Kyraliok, Jerusalemben erkezven az kerdezik vala. Hol vagion ugy mond a ky szwletet a Sidoknak Kyralia, es azt mondgiak vala hogy ök lattak nap keleten az ő vilagossagat ezzelis mind kyrali s mind Isteni természetit megh akarvan bizonitani. De söt ő magokis ezek az Zent Kyraliok, az be mutatot ayandekokalis ugian ezen bizonitiak megh. Lam thy magatokis Papi Feiedelmek es Irastudok, midön töletek kerdezkednek Herodes Kyrali, hol tettenek volna erröl bizonsagot az Prophetakaz Christus Messiasnak tudny illik szwletese felöl, egienlő ertelemből azt feleletek, amint magaban vala az dologh a Judanak Bethlehem varasaban. Most immaran michoda orchaval ezt az Christust mint valami heaba valo, semmireköllő es chufsagra valo Kyralt ezzel az Naad palchaval, mint amaz kyralt Sceptrummal⁽¹⁾, ugy chufolatok es megh iaczotattatok. De bizoniara ihon meegh ezerczeris ebben az thy uy talalmaniotokban es bölcheseghtekben semmive lettetek, midön ezeknek az chufolo lator vitezeknek, ebbeli chufolo talalmaniokot helen hagivan öröletek neky. De thy valakik ebben az vetekben ezeknek az gonosz embereknek peldaiokot szoktatok követny, tanulliatok megh valamikor, es terietek eszetekre, tudni illik thy, kik Christusnak mind Isteni, mind kyrali hatalmarol, es fölseges meltosagaröl, avagy hiteteknek fogiatkozasaval, avagy vakmerőseghteknek bevelkedeséből, kevesebbet hogy sem mint illendő volna, velni es hinni szoktatok, azt alitvan fölöle, hogy se az vetkes embereket, föl talalhatnais ökök megh nem bwntetheti. Bizoniara az Ur Isten valamint hogy sem-

minemő dolgában nem engedi, hogy megh chufoltassek az szerint [37v] semmifele dologh az ő mindeneket lato szemēi előtt el nem rőitődhetik, es boszu allo kezét senki el nem kerwiheti. De viszontagh vigadgiatok örvendeztetek es ő benne bizakodgiatok, valakik magatok gjarlosagától rettegvén magatok ereiben semmit nem biztok. Hala the neked oh my hatalmas Jesusunk, ky bwneinkert ekkeppen megh chufoltatal. Bizoniara my vagiunk ollianok mint azok, kiket az neked adatot Naad palcha iegiez vala, tudni illik heaba valok alhatatlanok, minden szeltől megh szoktunk indultatni, semminemő erő semmifele yo my bennwnk nem leven; de mind az által mindent affelől magunknak tulaidonitvan. Vallion nem ezt bizonittiatoke thys, embereknek fiay kik szeretitek az heaba valosaghoth, es keresitek az hazugsagoth. Nem de nem ezt bizonittiake amy heaba valo igiekezetwnk es nevetsegre melto chelekedetwnk, midőn magunk tulaidon erőnkben bizakodvan es okosagunkban, amikor minden remensegunköt halando emberben vettiuk, es Karunkbeli testet tartunk remensegunknek lenny *Jer:51*; midőn magunk felől azt alittiuk hogy mindennemő bölcseseghele es tudomaniokkal bevelkedunk, es ama heaban valo dölfössegh miat ugian szorongath bennwnköt, az bennwnk levő keveliseghnek szele, a midőn amaz föl fualkodot gazdaggal, azt szoktuk mondany. Gazdagh vagiok es mindenekkel megh rakozkodttam, semminiekwl nem szwkölkodom s nem tudgiuk meli szeginiek, meli niomorultak, es mindennekwl szwkölködök vagiunk. *Apo:3* Vallion nem vagiunke akkoron hasonlok az naadhoz, amikor naad palchaban bizakodunk, melihez mennel inkább tamazkodunk annival hamarab el szokot törny es romolny. Nem tudode the emberi allath hogy az heaba valosaghoz vagy hasonlitatva, es az the iteletednek napiay mint az arniek ugy el mulnak, midőn hoszu eleteden kapdoz, es azt igered magadnak. Ennek fölőtte nem tudode, the oh niomorult ember, hogy effele heaba valosagot követven, az Eördöghnek olliankor magadon valo hatalmat engetsz, mivelhogy az naadnak belső titkos reszeben szokot ő lakozny heaba valosagokban esz nekwl valo gondolatokban, amikor akar minemő tudomannak avagy kesertetnek szeletől imide amoda haniatatól, nem kölőmben mint amaz vizben allo naad. Annak okaert bizoniara my sok keppen szoktunk lenny naadakka, de Uram yonkra chelekedted the azt a yelt amikor (az bölcsegtől az gonosszagh vezeretetnek) az the kezedben helieztetek ezt a naadath. Oh hatalmas kez oh aldót Kyráli Screptrumnak the kezedben valo adasa. Mindniayan Uram nagy yo kedvel ebben az the naad palczadban be akarnank foglaltatni, hogy etteől az idvösseges Kyráli palczadtól megh oltalmazhassunk, es az the kezed alatt bekevel megh maradhassunk. Mivelhogy az the vezelő veszöd, the orszagodnak veszeie, mind gialazatnak, mind pedig dichősegnek Kyráli palczaia, tarczd megh amy kezedben vagion oh my kegies Jesusunk, es senki el nem veszi az [38r] the koronadot, kihez mys foglaltatva vagiunk, senki ky nem ragadgia kyráli palchadot kyhez mys köteleztetve vadgiunk. Gjarlok, igen niomorultak vagiunk my, de ennek az the kezednek hatalmaval, erősek es glőzhetetlenek lehetunk es mindenfele aldassal be telliesítettetwnk, mert az the yob kezéd rakva mindennemő ayandekokkal. De oh lölköm tudode mit kölliesek the neked ebben az dologhban chelekedned, amint hogy magadis megh ösmerted immar, es megh tapasztaltad hogy igazan chak amaz wres heaba valo es minden yo nekwl szwkölködő naad vagy mind a természetnek megh bontakozasa miat, mind pedig az gonossagokert valo bwntetes hosta azt magaval, szwksegh tehát, hogy az igaz alazatossaghnak giakorlasaval ezt az nagy fogiatkozast, magadban megh ösmeried, hogy Christus Urunk kezeben adatot Naad palczanak

ereivel es hasznával theis elhes szol azért ekeppen az Istennek ahetatos es hiw köröztén lelek. En az magam erőtlenségemben fogok dicheckednem, hogy en bennem Christusnak ereie lakozzek. *2 Cor:12* Meltois bizoniara mert a mikor erőtlen vagiok akkor vagiok legh erősebb, es mindent megh chelekedhetem abban a ky engem erősit. *Phil:4* A megh romladozot naadat el nem töri az Ur de az kik keveset szenvednek ő veghez viszi, megh erősiti es megh vastagittia. *1 Petr:5*(2) Azert thy mindniayan valakik magatokath szeginieknek es niomorultaknak tartiatok lenny, es ezzel az aldott tengeri naadban leveo naad mezzel⁽³⁾ velem edgiut be akaratok telni ekeppen szoliatok: Uram Jesus, ky az ehezököt minden yockal be töltöd es magoknak nagiot tulajdonito gazdagokot wrössen bochatod, ime my giarlok es wressek vagiunk az the hiveidnek sziveket tölchd be, es az the szeretednek twzet geriezd föl my bennwnk, es the neked halakot fogunk enekelni, mondvan az egész földnek kösseghy előtt. Be lenek töltve elsőbennis kinierekert helihezettek magokat es ehezök eleget ettenek. *1 Reg:2* Mert chudalatoskeppen megh vigasztaltatunk, ha itt életwnkben, amy alazatossagunknak naada palczai azt the malasztodnak, bewsegevel be telliesednek. Mert tudgiuk, hogy a the malasztodnak chudalatos nagy voltaert, es az the igereted által, ennek utanna az my erdemwnknek, merteke szerint, a my boldosagunknak[!] bewseghe fogh adatni nekwnk. Mert twndökleni fognak az igazak es mint amaz szikrak ugy fognak raragiagni a naadasba es az ő Urok örökke fogh uralkodni, es vele edgiut ökis. Vallion az the kedves tanetvaniodnak latasaban nem ezt ielentettede vala megh Uram, midön itt ezen az vilagon szenvedet, niomorusagnak es alazatossagnak naad palchaia heliet, lattia vala Menieghben Palmanak agjait ugy mint gwzedelemnek bizonios ielet a hivek kezeiben.⁽⁴⁾ Serenches bizoniara tehat affele naad meli örökke valo, dichöseghnek palmaiat szokta teremteni.

Köniöröges.

[38v] Ur Isten emberi természetnek szeretoie ky ez vilagnak legh erőtlenieth valastad, hogy az legh erősebeket megh szigieniczed, a Christus keziben adatod naad palchaiert, adgy nekwnk alhatatossagot, hogy se az hiszelkedő vilaghnak el mulando voltaval megh ne haitassunk se pedigh ellenunk dwhösködő rettentesevel meghne romolliunk. Amen.

[23.]

Christus Urunk előtt valo chufolo terd haitasok.

Vallion nem eze az David, kyröl azt eneklik vala az Chorusban mondvan: Saul ezeret vaga le, es David tiz ezeret. *1 Reg:29* Vallion nem eze a Christus oh Sidok az thy Messiastok, ky előtt szantalan kössegh es talam tennen magatokis, nagy örömmel kialtiatok vala. Hasonna David fianak, aldott legien az ky az Urnak neveben ieő Israelnek kyrallia, aldott az kyre iutot az my Atiának Davidnak kyralisagha hosanna maghasaghban? Es mikeppen vagion tehat, hogy ezek az megh halo ebek, az en Uramot kyraliomoth szidalmazzak, es karomliak, es imado szinniel be fődözöt kementi

chufolasnak köveit reia hanniak. *2 Reg:16* De oh en kegies Jesusom, az the szived szerint valo emberben el roitetet fanachodnak titkat nilvan latom lenny. Midön Zent David ennek az the megh chufolasodnak, es az Istentelen emberektől föl vethh gialazattiat s peldaiat magan visselve, ekkeppen szól vala. Bochasd el ötet, mert az Ur hadta ő neky hogy Davidoth megh atkozza. Es kichoda az aky azt merne mondany miért chelekedet ekkeppen? Immaris Uram szörniökeppen veresekkel megh valal szaggattatva, es chufolaskeppen Scarlat köntösben öltöztetve valal, tövises korona feieden. Naad Sceptum kezedben, es kyrali meltosaghoz mindennemő illendő öszközit chufolaskeppen reiad attak vala; de mind ezek fölöt aztis megh engeded, hogy amaz gialazatos es nevetseghel tellies terdre valo esesekkel, mint Sidoknak kyralia megh chufoltással es imadtással. Oh keveli elmenknek dölfösseghe, oh bolond kevelisegunknek fönheazasa, es nagyra valo tartasa, oh kyrali meltosagra es minden nehez nagy dologhnak veghez vitelere valo, my nagi szívünknek kivansagha es szwntelen valo igiekezete. Ime menni sok rendbeli gialazattial az fölseghnek Istene magha alazatosagha által megh fizete azt, a mit my semmirekelliő emberek az ő parancholattiat semminek tartvan, heaban valo dechekedesnek kevelisege által szoktwnk chelekedny. Ime meli meltatlankeppen bannak es chelekednek az dwcheseghnek kyraliaval, embereknek chuffya es pionsagha leven, avegre hogy a my telhetetlen heaba valosagunknak daganattiat belő [39r] lwnk ky ronthassa, es az igaz alazatosaghnak peldaiat előnkben adhassa. Vallion az Ur Isten ezekert nem kere szamot, mert ő által lattia az el röitöt szivekben levő dolgokotis. Meltan azokert mostan oh my kegies Jesusunk, az the labaidhoz borulunk nem amaz Istentelen chufolok modgiara, hanem amaz igaz Sidokkal tudni illik kik az the kyrali fölsegedben twndöklő szeretetedet es irgalmassagodat valliak, mondvan: Idvöz legy Sidoknak kyralia. Idvöz legy ez vilagnak megh valtoya es uralkodoknak Ura. *Psal:43* Te vagy Christus dichöseghnek kyralia; the az öröke valo Atianak fia: the megh akarvan szabadtani es magadra venny az emberi természetet, nem irtozal az Szwznek mehetől, a gonosz embereknek kezeiben nem ketelkedel magadot adni, es amaz legh keservessebb kin szenvedesnek faidalmat yo kedvel magadra veded. The vagy Uram amaz fölseges rettenetes, es az egesz földnek hatalmas nagy Kyralia. *Psal:46* Uralkodgial the my bennwnk oh my Jesusunk es az bwn ne uralkodgiek a my halando testunkben es semmi közit ne archa a my szyvwnkhöz az the ellenseged, az the ellened partwtő Eördögh. De veszed eszedben the keveliseghben es dichekedesben telhetetlen föl fualkodot emberi allat, ebben a poganioktól es Sidoktól Christus Urunk előtt chufolo terdekre valo esesekből, es imadasokból vetkeinknek minemő bwntetese vagion be foglaltatva, es viszontagh minemő idvöseges tanosagotis vehetz innen magadnak? De talam semmit nem tucz ebben, es az nagy kevelisegh miat, nemis kivanod fölöttebb tudny, de mind az által ugian elő akarom szamlalny? Nem de az terdre valo eses alazatosaghnak iele? tudni illik az megh alazatatot szwznek bizonsagha szokot lenny, amikor szabad akarattia szerint valaki esze sugorogvan es le haitvan feieth? terdeth, alazatosagott ielent. De ezek midön hol edgyk, hol masik terdekre esnek, es ugy haitiak vala megh terdekot, hogy edgyk terdeth földre haitvan, masik terdet az föl allashoz keszen tartiak vala, tulajdon chak kep mutato alazatosagot mutatnak vala azzal. Es ennek okaert kölső testeknek hailasaval, es alazatos szavokkal tisztelertet es imadast kep mutatokeppen mutatvan ekkeppen chufolyak vala ötet, holot magok szivekben megh utaltak vala es chufolaskeppen ötet ugy imadgiak es idvözlik vala mint

Kiralit, kinek nagy akarattia es kedve, de semminemő tehetsege es modgia nem volna az kiraly meltosaghoz, es aky hamissan az eő vilekedések szerint Isten gianant viseli vala maghat, ötet trefakeppen az szerint imadgiak vala. De yai menniszer chelekszwnk mys ekkeppen, kikről meltan panaszkodhatol Uram. Ez a nep engemet chak ayakaval dicher de az ő szívek messe vagion en tölem. **Isa:29** Ekkeppen chelekeszenek valakik Christusban hisznek, es szayokkal az Istent valliak, de chelekedetekkel megh tagadgiak. **Tit:1** [39v] Illien vagy theis oh emberi allat valaky hamissan mutatod kilső alazatosagodat, es bellől rakva vagy nagy hamissagal es chalardsaggal. **Eccl:19** Alazzad megh ennek okaert magadot oh en lölköm porban es hamuban, mert az alazatos es töredelmes szívet nem utalia megh az Isten. Es noha amaz Chusay neveo ember, Davidnak hiw tanacha, az apiatöl el partolt Absolonhoz iarolvan, se chufolaskeppen, se pedig ugy nem imadgia vala mint igaz Kyralit **2 Reg:16**; de Daviddól a vegre köldetteten, Isten yora forditvan ebbeli okossagal, ekkeppen szola Absolonnak: Idvöz legy kyrali: Idvöz legy Kyrali, de the emberi allat mind azon által az the Istened kyralyod, es idvözitöd ellen, ne eli semmi rendbeli kep mutato alnoksaggal, de söt tellies szivedből es mindennemő erődből aldgjad oh en lölköm az Urat es szol ekkeppen neky. En Uram Istenem föl magasztaltatal fölötte igen. **Psal:10;et 3**⁽¹⁾ Es amikor megh haitod testedbeli terdeidet amaz Manasses Kyrallial megh haitvan szivedbeli terdeidetis esedezzel es köniörögy az Urnak. **2 Paral:30** De vegietek eszetekben thy hitetlen Sidok erettetek meli meltan nem szoktunk esni terdwnkre midön nagy Chötörteky imatsaginkban mindenfele emberekert köniörögven thy erettetekis szokot imatkozny a körösztzeni giwlekezet, ezokert tudny illik, hogy Christus elöt chufolaskeppen mikor terdetekre estek vala az megh kemeniedet szívetek terdeit nem akaratok előtte megh haitani, de ellene tamadvan az ő orczaiat megh pökdösetek, es naad palchat ragadvan, az fieiehez veritek es az tövises koronanak sertegető kiniatis szaporitiatok vala, es az nagy gialazattiat is nevelitek vala. Oh niomorultak wdő iaratban meli rettenetesnek fogh thy nektek teczeni ez a fő melliet thy most igy chufoltok. Oh chudalatos fő, kitől mindennemő aldomas Aaron papnak nem chak szakallaigh, de meegh köntösnek kilső reszeigis es premeigh el hatvan, az egesz körösztzeni giwlekezetet be szokta tölteni. Ihon immaris eppen be borult verrel az a Szent fő, szinten valaigh le churoghvan a vernek bewseghe es szinten mint amikor kegyetlenöl megh ostorosztatek, ekkeppen mostis mindennemő teste twndöklík az vertől es thy förtelmes emberek az Testamentomnak veret megh moczkoltatva aranzatok lenny kik az Christus kiralit ekkeppen megh chufolatok es megh gialazatok. Vegezetre talam nem tudgiatok thy halando emberek menni szantalan moddal ebben a chelekedetben követni szoktatok a Sidokot. Vallion Christusnak feie nem az Istene? azert ackoron veritek megh meltatlanol az ő feiet thy mindniayan, valaki az ő Istensegere törtök thy hettől szakattak, eretnekek, kik mindenkor dichekedtek az tudomannak bevelkedesevel, es az heaba valosagot követitek; thys az szerint chelekesztek, kik tuniasagban es reszegsegeben hevertek, kik nem kölömben föl vattok magasztaltatva, mint amaz erős naad szalak es megis valamy nagy Isteni meltossagott szoktatok magatoknak tulaidonitany. [40r]

Ur Isten mindennemő kyralisagoknak feiedelme es kyralya a my lölkunknek birodalmat, kerunk thegedet őrizd megh hogy soha my bennwnk semminemő vetek ne uralkodhassek, de illendeokeppen the fölsegednek zolgalvan, annak utanna az hiveknek igerteteth kyralisaghoz iuthassunk. Amen.

[24.]

Ime az Ember.

Adam hol vagy es hol vagyon Eva az the felesged? hol vadtok thys Evanak szamky veteth fiay? *Gen:3* Jövetek elő es lassatok megh azt az Aegiptombeli embert (tudni illik minden veszedelemtől megh szorongattatott embert) kire melto hogy minden ember tekinchen. Ugianis a my Christusunk allapattia, mind az egesz vilagh előtt, mind Angyaloknak, mind pedig embereknek, melto tekintetere. *1 Cor:4* De my dologh ez, minden erőd el szakaszkodek oh en lölköm es szinten halaligh el bagiadal. Ezen az dolgon rettene megh az en szivem, es ugian ky mozdoltatek heleből. Jay ennekem kyhez hasonlichalak es kyhez vesselek thegedet, the Sionnak leania? ky melle aranoszhatlak thegedet Jerusalemnek szwz leania. *Jud:16*; *Job:37*; *Thre:2* Mert olly nagy a the haborusagod mint az Tenger: ky giogythat megh theged? De mind az által egy kevesse emeliczd föl a the szemeidet az hegiekre, a honnet valamý segedelmed iöhetne the neked: es tekithetcze megh iol, kichoda az aky mostansagh ky lepik, talam megh terhet valamennire az el veszet erőd. Hallode minden felől amaz nagy kialtast, eröl az niavallias es el bagiatot, de az the hatalmas batorito embered felől? Legh elsöbennis aparadichombeli szozat erkezik, az my fwleinkhez: Ime Adam mint edgyik my közölünk olliana len, mind iot mind gonoszt tudvan. *Gen:3* Ime amaz sietseggel futo hir mondonak szozattia, de mit kialt? Ime ugy mond David Naiothben, melinek magiarazasa ekesseget es szepsegeth teszen. *1 Reg:19* Lam theis, eő kedvesse ugy szollal neky: Imc the oh en kedvesem ekes vagy, es igen szepseges. *Cant:3* de ihon ninchen ő benne ekessegh, se pedig szepsegh es ugy lattiuk es ugy lattiuk[!] ötet mint amaz vaarass poklost, el vetteteth, megh gialazatatot, es mindeneknel legh alab valot sok niavalliat es betegsegeket szenvedő embert. De megh sem elegh ez. Halliatok megh mikent az ő yobagy es beressi ellen tanachkozvan ighy szolnak vala: Ez az örökös Ur iertek ölliwk megh ötet, es mienk leszen az öröksegh. De meegh az maga Atiafianakis halliuk ellene valo agiarkodasokat. Ihon icon az [40v] alomlato iertek ölliwk megh ötet.⁽¹⁾ Oh nagy twrhető my Jesusunk meli meltan panaszkodol vala az Prophetad által mondván. Az en örökseghem olliaanna len ennekem mint amaz Erdőben leveő Orozlani ellenem ky boczata rikkantasath⁽²⁾: de minemő vala az? nem egieb hanem amikor ezt kialtiak vala; Eöld megh, eöld megh ugy mond, es fesciczd megh ötet. Minden felől oh my kegies Jesusunk az the fayed ellen föl kialtnak uala. Oh giwlösseggel telhetetlen szivek; oh Tygris kegietlensegeth fölliöl halladot elmek, Ihon az ember, azt mondgia vala az pogani chaszarnak heltartoya. Nezzetek es yol tekenchetek megh, ha emberi abrazathoz hasonlot lathttoke valamit öbenne, kit ugy megh kinoza az nagy dwlhös embertelensegh: talam megis valamý kevis köniö-

rwletessegre föl indolhat athy szívetek. Ihon az ember kiben az embernek semmi hasonlatossagha nem marada söt hasonlatosb amaz ebektől megh kergettetet vadhoz. Ihon az Kyráli, ki minden gialazattal megh rakattatek. Ihon az Isten kiszeb leven az Angialoknal, es meegh amaz legh alab valo embereknelis inkab megh gialaztatek es meegis az thy dwhös oktalan allatoknalis kömenieb szívetek semminemő köniörwletessegre nem akar indultatni. Annak okaert halgassatok reia, mit mond ama thy Patriarchatok, Prophetatok, es Kyraliotok, kinek beszide sockal bechöletesb Pilatus szavanel, es thykteket valoban chak rettent es remit. Szollial elő tehát the igaz mondo David es az the Szerelmes Christusodnak gialazattiath add elönkben es giözedelmes niere-segetis ielenczed megh verseidben. Ime az ember ky maga segitseget nem helihezete az Istenben, es megh erősödek az maga heaba valosagaban *Psal:51*, ky az maga természetinek giarlosaganak hagiattatek, melliet mi ertwnk magara föl veth vala; es az thy hamis kegietlensegteknek, es magatok szabad akaratotoknak. (melliet chak akar-iatok, az thy idvöseghtekreis fordítani) maga Zent Attiatöl kezetekben adatik, de affelöl ugian felliöl hallada mindent az maga heabavalosagaban, melliet thy megh iaczottatvan azzal az egesz chufolo, Kyráli eszközökel mindennemő chufsagockal be töltetek kyráli palcha heliet, wres naadat mint heaban valosagnak bizonios ielet kezében adatok. Bizoniara giözedelmese len, ebben az maga heaban valosagaban, mert mindeneket el szenvedven giözedelmesse len es halottaiböl föl kelven, az maga ellensegen dichöseges giözedelmet niere. De viszontagh mint araniozzatok meli kölömböző dologh fogh ez thy szemetek eleiben adatni a mikor ennek az el mulando vilaghnak kwlső abrazattia es kepe megh valtozvan, nagy fölsegel, es rettenetes dichösegel a fölhökben latni fogyatok ötet önöni es arra fogtok nezni, kire enni szam-nekwl valo gialazatot szegesztetek, [41r] kit magatok dwhös nielvetekel es dardatokkal által veretek. Most ugy kialtatok mint amaz dwhöttek. Eöld megh, eöld megh, fesichd föl: de ackoron megh nemulvan azt fogyatok mondani, a hegieknek, esetek, my reank, es thy magas dombok, bureczatok be. De thy Sionnak leanzoí ieöyetek ky es lassatok megh Salamon kyralit az maga koronaiban, melliel megh koronaza ötet az ő Ania, az el iegiezesenek, es az eö szíwvenek öröme napian. *Can:3* Vallion amikor az emberi természet melliel ötet az Annia megh ruhazta vala, es most az tövises Koronaval, melliet ő nekie az Sidonak Sina gogaia alkotot vala nem ugy lene föl ekesetve mint amaz koronaval, midön amaz chudalatos buzgo szeretetiböl az emberi nemzetseghet maganak el iegidze; Soha semminemeő Kyráli nem volt igy föl ekesítetve, mint ez a my lölkwnknek Jegiese az Christus. De iertek elő es giwlietek egiwve thy hiw körösztöni lölkök, es nezzetek megh magatokot ebben az tiwkörben. Könyhulatasok szarmazanak az en szemiböl, olvagy el oh en lölköm tulaidon poenitentia tartasnak hewsegetöl es köniörwletesseghnek twzetöl, az Jegiesednek nagy giötrelme miath. Es mint amaz lagy viaszban, az ő kepe szinten ugy ky abrazolva legien the benned, mert igy teczik ő neky. Ime az ember, Ime az thy Kyraliotok, ime megh ösmertem Uram, hogy the vagy az en Istenem, es ime Uram theis viszontagh megh ösmertel mindeneket, mind reghi mind utolso dolgokat. *Psal:55 et 138* Latom Uram hogy thegedet az kössegh eleiben allattanak, mint ha valameli kyralinak szemeliet viselned, holot amaz megh gialasztatot Rabnak kiszebsegevel tellies valal, de ha yol megh gondolom, magam tulaidon allapat-tiat latom, mind ezekben valosagoskeppen ky abrazoltatva lenny, es az en tellies eletembeli heaba valosagomot veszem eszemben, hogy az által peldaztatik es megh bwntetetik. Oh en aldott Jesusom az the megh kekwl't sebeid, az en tellies testemben

uralkodo gonosz kivansagokat yelentik. A the feiedben valo tövis Korona az en feiemnek keveliseget. Az Naad palcha egész testembeli dölfösseget es heaba valosagomat iegietzy. A scarlat köntösben latom en magam nagy köveli akaratomot, tisztekre valo vagiatkozásomott, es nagy állapotra valo kivansagomot s az magam elmeienek engedetlen teczeseth, es erőmben valo bizakodast. A the chufolo imadasodban es előtted valo terdre esesben, megh tapasztalom az velem szwletet magam szeretetit s az bolond kösseghnek valo dicheretet, es előttök valo teczesemeth. Annak okaert oh en kegieseges Uram, the hozzad fordulok es az the labaidhoz borulvan; mind ezeket, es ezeknelis töb sok szantalan vitkeimet, meg vallom bo [41v] czanatot kerek, es yobbításom felöl felelek. Mert yol mondgiuk my hogy Samaritanus vagy te, tudni illik minniayunk orvossa es szabaditoia. Fussatok elő nagy hamarsagall thy böchöletes Sionnak leanni lassatok megh ezt az mezzel es teyel igazan folio földet. Kezgietek nagy hamarsagall hozzaya thy szomiuhozo hivek szopyatok ky a kö szalböl a mezert es olait es igen kemyni kwsziklaböl igiatok, töltözetekbe reszegedgietek megh oh en szerelmesim. Es valaki magat reszegnek foghia alitani, Christus helieben magas helre allassa magat, czilaghnak latasara, mint amaz vegsö eteletnek napian. Tessek ugy the neked hogy magad felöl minden embereknek iteleket hallod; halgas reia es lasd megh meli nem igazan dichernek thegedet nemelliek, es tennen magadis hizelkedöl magadnak, noha azokban sok dolgok, lölköd ösmereted ellen vadnak. De is megh mas felöl halgas rea, kit thegedet szidogatnak; hallode mit mondnak felöled? hun vagion ugy mond az heaba valo, keveli, embertelen fösveni föl fualkodo, ireghi, giönöröseghben el merölt haragos es maga szerető ember, ime az ember aky eppen magath az heaban valosagnak adta. Ihon the niomorult menyben vadolnak thegedeth es mennivel inkab panaszkodnanak es vadolnanak thegedeth ha mindeneket tudnanak. Tudom hogy inkab akarnad e vilagnak szemei előtt allany amaz Kyráli köntösben twndöklö Herodessal edgiwth es az kosseghnek dicheretit halgatni, amint ő chelekeszik vala: de rettenchen megh az ő szörniew megh bwntető ostorozasais, midön az Angiáltöl szörniew halallal megh öletek, hogy Isteni meltosaghot maganak tulajdonítani engedet volt az kosseghnek. Annak okaert tennen magad magadot, es mindennemö vitkeideth yol megh hanniad es megh visgalyad, mikor magadot mint mas ember szemeivel, magad lölköd ösmeretinek vezerlese utan yol megh szemleled, es valosagoskeppen megh tekinted magadot, es megh latod bwneidnek nagy rakasal ky ellened al es lölködet szorongattia, the ackoron szivedben kialch föl magad ellen. Eöld megh, Eöld megh, fescizd föl: hogy Christussal edgiuth, a köröztfara föl szegeztessel, es veleis edgiwt örökke uralkodhassal.

Köniörges.

Mindenhato öröke valo Isten ky az the fiadnak alazatosagaban az le romlot vilagot föl emelited, a my elmenknek keveliseget ronczd ky kerwnk thegedeth, hogy se az dicherö nielvek bennwnköt heaban föl ne fuianak, se pedig az szidalmazo bezidek igaz utunkból ky ne eithessenek, de az alazatosaghnak tökelletesegiben foglalvan magunkot, annival batrabban a the irlgalmassagodban bizakodhassunk. Amen.

Pilatus kezeinek megh mosasa.

[42r] A the orchad es szinied Pilatus, amint latom megh valtozot es az the gondolatid szorongatnak thegedeth. *Dan:5* A the lölköd szorongatasban vagion, es az the föl haborodot lölköd nem enged neked nyugodalmat. *Baru:3* Hol be megy az varas hazaban hol ky iwsz ismeth be megi es uyobban is megh az emberek eleibe iwsz. De vallion mit foghze mielni? es the niomorult meli fely fordusz? Akarnad amint teczik, hogy a Jesust az eö lölke kergetö kezekből ky szabadithatnal; de inkab nem akarnal az ö haragyokban citödni kik Chaszar haragyaval fenicgetödnck. Tetovazol elmedben es gondolatidnak habiaitöl imide amoda haniattatol, fwlenel fogva tartod a Fakarst[!]. De mindezek mihez valo kepest? hova len most amaz akit mondottal vala, nem de ugy mond nincze hatalmam hogy el bochassalak? mindenképpen modgiat keresed mikent menekedhessel megh, de az nylvan valo kynilt igassaghnak aitayan nem akarsz be menny. Mond megh minekwnk the igaz Evangelista; vegezetre michoda tanaczot követe ebben: es mit mivele? Latvan ugy mond Pilatus, hogy semmit nem hasznalna, söt nagj ob zanebona inditatnek, vizet kerven megh mossa kezeit az nep elöt ekkeppen szolvan: Artatlan vagiok en ennek az igaznak veretöl. *Matt:27* Az hamissagh maganak hazudoza. Igaz embernek vallod lenny, es meegis halakra iteled. A vetkes emberek keziben adod a bwntetlent, magadat megis artatlannak vallod lenni. *Psal: 26* Utalatos vagy vetkeckel be förtözteted magadot, es mosagatvan kezeidet tiztanak tartod magadat lenny. Annak okaert igazan hazudal az magad feiere. Ha szinten ken keöves vizben megh föröczis es fördödöt megh szaporitod borith neveö fwlvélis affelöl megh vagy moczkoltatvan, az magad vetkeidben az Ur elöt. *Dan:13* De kerlek mond megh illien alnoksagot honnet vevél? ennek az the talalmaniodnak ky len alkotoya? Bizoniara ezt nem valami Romaiak szokasabol, avagy egieb poganioknak rend tartasokbol hanem inkab az Sidoknak Ceremoniayabol ved ennek az dolognak peldayat. *Jer:2* Mert ekkeppen paranchol nekiek a törveni: A megh elötet embernek testet ha föl talalyak &c. Annak az Varasnak föcsörög Emberi az holt testhez mennienek, es az magok kezét megh fogyak mosni, az a völgyben megh öletet Boriu fölöt, es azt fogyak mondani: Ami kezeink nem öntöttek ky ezt az vert, se nem lattak az my szemeink. *Deut.21* Ekkeppen elnek vala az Sidok az megh öletet embernek testere akadvan es nem talalhatvan annak gykosara, az megh tiztulasnak illien formaival elnek vala illien történetben, de my hasonlatossaga lehet annak az szokasnak [42v] ezzel az dologgal, a mikor halalnak Sententiaya artatlanra es megh elevenre adatik? Vallion nem szoktanake mas rendbeli Birakis meegh az poganiokis mas moddal es keölömb rend tartassal a magok artatlansagát megh bizonitany? mert amikor halalt erdemlö embert megh ölesre itelnie akartanak, akkoron az akinek hivatalia szerint az Sententiat ky köllött mondani, kezeit az veröfenre emelitven artatlan voltat azzal akara megh bizonítani. Vallion nem eze az igaz itelő Biraknak közönseges szokasok, midön valameli vetkes embert halakra szoktanak itelni? az wlö heleket körnwł szwniegeckel, mind be vonniak es az törvennek megh latasara tudos embereket gywitven sok ideigh szoktanak azon mulatny. Es egi felöl latvan az torvennek sulios voltath, es az közönseges természetnek gjarlosagatis tekintven, sok busulassal es keserwsegeł sirattiak vala az megh itelesnek ketelenseget, mindeneknek

nylvan megh akarvan mutatny, hogy nem tulaidon magok akarattiböl avagy indulatiokból, hanem az törvennek ketelen ki szolgáltatasa kedveiert köllietik halálra valo Sententiat reayok ky mondani. Ezt akarod vala the követni Pilatus amaz giermeki kezéd mosogatasaval, de itt nylvan megh lathatad mind az itelo Bironak gonossagath es hamissagat es az megh iteltetet Christusnakis artatlan voltat. Sok izben magad megh vallad Pilatus, hogy ő benne semminemő okot nem talaltal, es hogy mostis rettegsz az igaz embernek vere ontasatöl, ezzel a chufolo kezéd mosasaval akarad ielenteni, es amaz esznekwl valo menchezeggeddelis azt akarad bizonitani, midön kezeidet mosvan ighy szollal. Thys megh lassatok. Annak okaert magad vallod, hogy az igaz es artatlan embert, halálra adod, de azt mintha kitelenseghbwl chelekedned, magadot vetek nekwl mondod lenny, mindennemő vetket az vadolokra vetven es azokra haritvan. De thy vak es niomorult Sidok, latvan az megh yedeth Birath az Isten bosszualasatöl a thy iteletetek szerint hogy fölötteb felne az Pilatus megh mentetek ötet, es attöl az rettegestöl megh szabaditatok kialtván. Az ő vere my raitunk es a my fiainkon. Es bizoniara valoban az töletek, föl vallalt Istennek melto bwnteteket es czapasat megh mostis magatokon viselitek bizonsagha lehet amaz mindeneknel nylvan valo utalatos bwntetes, melliet az Ur Isten az thy hatöl valo reszetekre öröke valo gyalazatokra bochata. De my melabban mondhattiuk megh gondolvan Christus Urunknak erettunk valo meltatlan szenvedeset.⁽¹⁾ Az ő vere my raitunk es az my maradékinkon nemzetseghről nemzetsegre akik ötet felik. Igy legien kölliemetes the elötted my aldott Jesusunk, hogy soha semmit gondolatunkba, ne foglalliunk, szonkal se mondogiuk ky, avagy kezunkel se niulhassunk affelehez, a my az the dragalatos vereddel meltan megh nem volna [43r] hintetve es iedetve. Vegietek eszettekben my forman követitek Pilatust thy minniayan valakik hamissan, iteltek megh mentven es szabaditvan az Istentelent es halálra itelven az artatlant. Thys kik noha utalatos latrok es Istentelenek vattok, de yoknak es yamboroknak akartok tarttatni az emberektöl. Vallion nem amaszt követiteke meli magat eppen tobzodasnak advan ziros szayat törölven igy szol vala. Nem chelekettem semmi gonoszt. *Prou:30* Vallion thy czelczapo ket hazi ebek ketseges sziveő emberek veszekedest pörpatvart giwlölseget nevelő, es sok veer ontast szörző, Emberek, nem vattoke thys Pilatusnak tanetvany kik noha az elő szamlalt vetkekel bevelkedtek, mind azon által yambor Emberek kepet viselitek magatokon. Mosogattiatok edgiut Pilatussal kezeteket thy, kik az magatok bwneinek mentsegeth kerestek de affelöl lölky ösmereteket es sziveteket vetkekkel rutul mochkolliatok. A thy kezeitek verrel be vadnak förtöztetve, es az thy uyaitok hamissagal be kenve, melliet a viz le nem moshat. Mosogasd megh szivedeth Jeruzsalem az gonosszagsból, hogy megh szabadulhas. *Isai:59* Vallion medzigh fognak the benned mulatozni avagy kesni az artalmas gondolatok. Juttassatok velem edgiut eszettekben körösztienek, az Christus vereben mint egy idvösseghes aar vizben amikor megh valanak mosogatva: megh tisztultatok, megh igazultatok, es megh vattok szenteltetve, annak okaert, mint amaz megh mosogatot Diszno, uyabban be ne keverietek magatokot az rut bwdös Disznok heverő saraban. Az magatok erzekenseginek labait az földi kivansagoknak ruth poraval uyobban ne engedgetek be mochkolni. Ha pedig vagy labotok giarlosaga miáth avagy az utnak sikos volta miat vagy pedig az kössegh rohanasa miat, valami undoksagh es rutsagh szallana reatok ottan peonitentianak forrasaval es könyhullatasnak vizevel törölietek el magatokról. Szoli oh en lölkem amaz Urnak. Megh föröztöm minden eczakan az en agiamot es az

en fekwéó heliemet könyhulatasimmal megh nedvezitem. Megh mosogatom az en kezemet az artatlanok közöt es körniöl fogom Uram az the oltarodot. Es a mikor mindennemő vetektől megh mented az magad szíveth, mind ezek utan kialcz föl az the moczok nekwl valo szeretődöz. Ennel is inkab mos megh engem az en vetkeimből es a honalis feierb leszek. Ha pedig ezeket the nem fogod chelekedni köröszen ember meltan megh rettenhet theged ama megh yesztő es igen megh rettentő felelmes menydörges. Jay the neked Jerusalem megh nem tisztítatol en utannam szinten ez ideigis. **Jer:13** Atkozot az the rutsagod es tisztatalansagod: mert ime megh akaralak tisztítani es megh nem tisztulal az magad ruthsa[g]itwl. **Ezech:24* [43v]*

Köniörges.

Ur Isten ky minket bwnben fogantattakot az uyonna szwletesnek fordoieben az the fiadnak verevel chudalatos képpen megh tisztital es az töb romlando eletwnkben történendő moczkainknak es rutsaginknakel mosogatasara az Ania szentegyhazban bew forrasokat nytal. Engedgied Uram, hogy a the malasztodnak folliasa ugy megh tisztethasson bennwnköt, hogy a Menniey tarsasagba (a hova semmi megh moczoltatot be nem mehet) meltosztassunk be vezetni. Amen.

[26.]

Halalos Sententia.

Uram miért nem tekintez az hamissan chelekedőkre es halgacz midön az Istentelen el nieli maganal igazabat? **Hab:1** Jay lattam az nap alath az itelő helien az Istentelenseget es az igassagh teveő helien lattam az hamisagot. **Ecc:3** El bochata Pilatus nekiek Barlabast, akit kerne vala, az megh ostoroztatoth Jesust pedig, az ő akarattioknak engede hogy megh fesziczek. De vallion michoda törvennek igassagaval? es michoda format követe a Sententia ky mondasba? Talam meltatlannak aranzatok lenny thy Evangelistak, hogy edgytek pennaiat sem erdemle megh annak ky irasa? de mind azon altal eligesegeskeppen ky mutatatok ky fedetek az alnoksagot, midön előnkben adatok, hogy az hamis heltarto Pilatus akarvan az kössegek eleget tenny meltonak itele lenny az ő kereseket, nem annira követven az törvennek szokot rendith es folliasath, hanem inkab engedven a kössegh dwhös kivansaganak. Oh halhatatlan gonossagnak szörniewseghe; meltatlansagha es Istentelenseghe. Ur Isten avagy az the iteletednek igassagat adgiad, az Kyralinak, es az igassagot az Kyrali fianak avagy ottan czak kegiesegre vezerlied az törvenben. **Psal:71**; **Psal:24** Ime mit mivelnek ezek. Uionnan az artatlan Nabothot, tudny illik amaz igaz es valosagos Nabothunk, the veled Attia Istennel öröke valo ige; az Prophetaknak eleven es elevenítő, es sokat hasznalo szozat, az the edgietlen egi szwlöted, az the szölödnek igaz örököse, az hamissagh teveő Embernek tanachaböl ime halakra iteltetik. **3 Reg:21** Semmi illendő es melto panaszt nem talalhatnak öreaia; semmi egienlő tanobizonsagot nem allathatanak ellene, eő magais Pilatus tudgia, hogy az ő halalat chak iregisegh miat kevannak, es három izben magais megh valla nylyan az kösseg elöt, hogy ő benne

semminemő okot nem talált volna, sőt Herodesis nem egiebnék hanem artatlannak megh valla ötet lenny; Pilatusnak feleséghe midőn ura az itelő szekben ölné ő hozzaya sőt ő magais ky yöve hazaből es Christusnak mint igaz embernek artatlansagaról bizonsagot ten de mind semmit nem haz [44r] nalhatanak affelől ugián halakra iteltetek az köröztfanak halalara. Keli föl Ur Isten es iteld megh az magad dolgot *Psal:73*: mert mivelhogy magais igazan mondotta vala Christus Urunk. En es az en Atiam edgiek vagiunk, melto thehat hogy ez az törvenys es dologh közönsegesen mind kettőnek gondviseleset illese, es mind a kettőnek gongia legien rea. De ez idő alatt megh lasd the Pilatus mit czelekeszel: mert ha ezt föl feszited az Istennek nem leszes barattia. Mert the Istened az Israelnek Istene, noha the pogani leven nem ösmered ötet, ky thegedet itelő Birot illi szokkal oktat. Ne kövessed az kosseget a gonosz chelekedetben es az törvenben megh ne nyugodgial az sok számő embereknek teczesen hogy el ne tavozzal az igassagtól. *Exodi:23* Melliet the ugián megh chelekedel es hogy ne vellied hogy ebbeli chelekedetet nyílván nem volna ő előtt; Az Eghi madarak föl visszik az the beszidedeth, es az kinek szarniok vagion megh yelentik az the Sententiadot. Es nem latod the boldoghtalan, hogy az Romay törven ellenis szinten ugy vetkeztel, mint az Sidok törvenie ellen, mideőn Christust megh feszíteni engeded es nekiek adad⁽¹⁾; kerlek mond megh mikor szoktak az Romay törveniek, köröztnek bwntetesere itelni az artatlan es bwntelen embereket? ha pedig az Sidoknak kedvekert az ő törveniekhez akarad ebben magadot szabni: nem tudode hogy megh az Sidokis mikor meltan es igazan valakit halakra itelnek is vala, annak az Sententia ky mondasanak elég tetele avagy executioya tiz napra szokot vala halladni. Lam amaz Tiberius Chaszarnakis tanaczban valo vegezese (ky thegedet keöldet vala hogy a Sidoknak heltartoya legy) tizen ket esztendővel ez elöt akit vegezet vala ebbeli czelekedetteddel igen ellenkozik; mert ő azt vegezte vala es megh tiltotta vala, hogy halakra iteltet embereknek bwntetisek, tiz napra halladgion. De azt fogod mondani hogy a Sidok keszeritenek rea, ugy annira, hogy meegh ez az hirtelensegemis kesedelemnek teczik vala valo lenny. El hittem ugiánis a meli giors labatok vala thy nektek az veer ontasra így tálam az hiszitek vala hogy soha többször immar nem találhattok ez után az thy veszedelmetek ky nitot kapuiara. Oh iregisegh ky mindenkör magadot emeszted; es fene dwhössegh ky mindenkör maga alkotoya után olalkodik. Uiobban amint latom ismet amaz artatlan Susannának törvenie szolgaltatik; hamis Sententia adatik ky halakra itelik az igaz embert azok az Birak kik mindennemő halalt fölöttebbis megh erdemlettenek vala. *Dan:13* Annak okaert sokkal meltabban Christusról mondhattia azt Pilatus, hogy sem mint [44v] amitt mondot vala Judas Thamar felől, ky ő magais megh erdemelven az Twznekw bwnteteseth, azt az Aszoniallatotis twzre itelte vala es ekkepen szolla: Igazab az en nalamnal. *Gen:38* De ideie immar hogy mind elmenk mind szonkw the hozzad fordulion oh artatlansaghnak Istene, ky may napon mint amaz artatlan Baranka Farkasok között hagiattatal. Az the riad ky mondatot Sententia noha hamis vala magaban, de az the Isteni Atiadnak rendelese szerint, es az the vegezesednek okaert a my megh szabadulasunknak nagy szwksegere nezve, igen melto es igaz vala. Mert ugiánis meltan Romay törveni szerint amaz hires nyílván lopoknak valo homlokokra Thau new iel szokot vala swtetny. A Sidoknal pedig a vala az szokas, hogy a gykos tolvaikot körözt fara feszichek föl. Annak okaert köröztfanak bwntetese, melliet Barlabas ket keppenis mind latorsagaval, mind gyklosagaval, megh erdemlet vala es mys kiknek peldaiath magan visely vala Barlabas,

azzal az bwn tetessel theged illetenek es mint-hogy az Istennek rendelesebwł, Barlabas heliere theged allattanak es ő helet theged bwn tettenek megh, ıgy magadnak kölletik, minniayunknak bwneiırt es vetkeiırt halalt szenvedven minket az atokbł megh szabadıtany. Erre nez vala bizoniara mind a Sidoknak hamis valasztasa, mind Pilatusnak ıgasaga nekwł es törventelen Sententia ky adasa, de az the Atiadnak el řõitet bõlcheseghe mindeneket vezerezven es az the szabad akaratođ szerint valo szereteted, mindent magadra veven ekkepen törtennenek es az szerint lõnek mindenek amint tõletek el volt vegezve es rendelve. Thy pedig Sidok akkor kezdetek legh elsõben az kõrõztfarõl gondolkodni, midõn Christus Barlabashoz hasonlitatek es mellie vetetek de the oh kegies Jesus, ekkepen melto okokbwł õrõktõl fogva az Atia es Zent lelek Istennek egienlõ akaratiabõl vegezted vala e szerint. Mert mivelhogy Sidokert, mind pedig Poganiokert akaral illien bwn tetest magadra venni; ıgy mind az ket nemzetsegnek regenten eleitõl fogva, az kõrõztõt idvõseges ielenek rendelted vala lenny. Mert valamint hogy egy neminemõ idõben a Szent Varasban valakiket megh akaral vala bekevel tartani; megh parancholtad hogy azoknak homlokit Thau neveõ iellel megh iedzenek: ekkepen az Aegiptombely, Nemzetnelis ez a kõrõztnek iele bizonios szabadolasnak es eletnek iele vala. **Ezech:9** Azert Uram az the ıgied es Tõrvenied ugy iteltetik mint amaz Istentelen embernek põri; es annak okaert visza veszed mint a põrt s mind az iteletet: hogy valamikor theis igazan itelhes masokat de hogy most ezek ıgy [45r] törtentenek, amy idvõssegunk kivannia vala. **Job:36** De yai azoknak mind az altal, kik altal veghez vitetek az ameli eleitõl fogvast el vala rendeltetve hogy ıgy legienek. De vallion el nem rettente engemet a bwn tõl athe feiedre illi hamis ky mondatot Sententia az en idvõssegemert? vallion nem yeszthete megh, the tõled meltan ky mondando kaarhozatnak Sententiaia az esztelenek ellen? Tavol legien tehat az en tõlem, hogy en olıiat chelekedgiem kiert the en ırettem halakra iteltetel, oyon engem Isten, hogy olly dolgot mieliek, kiert engemet õrõk halakra kölliene itelned. Jertek elõ thy bwn õs emberek inkab keresswk kedvet gionasban, es magunk lõlkünk õsmeretinek megh visgalasaval, tegiunk magunkra tõrvent. Es valamint hogy nagy szorgalmatossagal kerdezı vala okat Daniel annak az kegietlen halakra valo Sententianak, hogy mind megh õlessenek az Babiloniay tudos es bõlch emberek melliet ky adot vala reaiok Nabuchodonozor kyrali; ideien vegere mene az okanak, es gondot visele, mikent menthesse mind maga, mind azoknak eteket megh az halaltol **Dan:2**: mys eszerint chelekedgiwnk az Istennek akarattiat szıwbõl telliesetven. Jertek elõ thehat es az õ orczaya elõ borulliunk a földre mondvan: kõniorgunk the neked my kegies Jesusunk, mint hogy tegedet halakra hamissan itelenek a karhozatra ne iteli bennwnkõt, de kõniõrõl megh my raitunk amaz rettenetes iteletnek napian, es az megh boczanatnak ayandekaval aldgy megh bennwnkõt a szamvetesnek napian elõ. Mondgiad Uram kerunk thegedet az my lõlkwnknek, azt amit amaz paraznasagban kapoth es mindenektõl el hagiatođ Aszoni allatnak mondottal vala. Senky nem karhoztata tegedet? Senki Uram. En sem karhoztatlak tegedeth. **Joan:8**

Imadsagh.

Ur Isten ky minden hiveknek alkotoya es idvözítőye vagy, kit hiszunk mind holtaknak mind eleveneknek megh itelőienek lenny, irgalmas legy nekem the bwnös szolgadnak: mert megh yedtem az the törveniedtől, es engedged hogy ugy felhessek: az the törveniednek kemensegetől hogy az the bekesegednek czokya az utolso napon engem megh vigastalhasson. Amen.

[27.]

Kereszt fanak chynaltatasa.

Embernek fia, Istennek fia, Marianak szwlöttie, aranzode⁽¹⁾ s latode the, mit mivelnek ezek? nagy utalatossagokat melliet az Israelnek haza mivel itt, hogy mesze el tavozhassanak az the Zent hailekodont? **Ezech:8* [45v]* Oh aldott Jesusunk ez vilagh alkotoiának fia ime az kik thegedet gialazatoskeppen Acz fianak hinak vala gialazatos halalodnak özközinek megh czinalasaban forgolodnak. **Eccl:11** Mit miveltek thy Istentelenek, hamissagnak es teveligeseknek faragoi az aranzatoke hogy kezetek munkaiat tudgiatok my legien, midön az chillagok alkotoyanak köröztfat keszitetek. **Job:15**; **Isa:45** Nem olvastatoke hogy Aman igen magas akasztogat hagia kesziteni Mardochoeusert es hogy ő magha akasztatek rea, Mardocheus pedig Kyráli meltossagal föl magasztaltatek. **Eszt:5, 6** Nem kölemben a thy feietekre szall ez az thy alkotmaniotok es uralkodni fogh az Isten az köröztfarol, es hatalom fog adatni neky mind mennien es földön. Nem iute eszetekben hogy: valamint Moyses a pusztában fölmagasztala az kigiot, akkeppen kölliesek föl magasztaltatni az ember fianak is **Num:21**, hogy minden valaki hiend ő benne el ne veszen, hanem örök elete legien.⁽²⁾ Fussatok ide nagy hamarsaggal, valakik az következendő bwnnek es pokolnak viz özönetől nem ok nekwl rettegtek: Jertek elő es ebben az faban menekedgietek megh az veszedelemtől. Es noha megh vetet es igen ala vala marha az de igen idvösseges az Isteni bölcheseghnek vezérlesevel elet szörző özköz ez. **Sapi:10** Mer ez am amaz szekreni melli az hiveknek idvösegekre czinaltatek **Gen:6**, es meli által ez vilagh maga hitetlenlegeben el karhoztassek.⁽³⁾ De minemő halakath köllietek neked adnunk my Atiaynnak öröke valo Atia Istene hogy mintha az my természetünknek allapattiat uiobban megh akarvan uyetani, ime masodszor az eletnek fajat, nem az paradichomnak közepette, hanem az halottak temető es minden rettegessel es iszoniodasal tellies, helen plantalad, hogy a honnet az előt halal tamadot vala, onnet most elet tamadna föl es aky az fan niert vala giözedelmet maganak, ugian az fa által megh giözettessek amy Urunk Christus által; veghetetlen haalak the neked irgalmasaghnak Attia es minden vigasztalasnak Istene illien chudalatos szinten megh halo vilagnak orvossagaiert, meli az the halalodnak ez köziben el vala röitve. Eöröke valo hala nekedis aldott Urunk Istennek Barania, Atianak fia Jesus Christus, kinek halalaval az halal hozo fa elet szörző es ado fava változtatek. Halhatatlan hala legien the nekedis teremő Zenth lelek el veszteth eletwnknek megh nierisere, ky illien chudalatos özközököt szörzel es talalal. Az Istentelen emberek kezivel eölel ebben es veghez veded ezt, kik az gonossagot chelekszik vala: hogy amint ök, halalra chelekesznek vala ugian [46r] az

eletre haznalna azoknak, kik igazan hisznek vala. Jertek elő bwnesek kikre erdemek szerint következendő vala az veszedelem kiknek, vetkek nagy rakassa meniegben valo meneteleket megh gatlotta vala, kiket az Istennek meltan valo haragya el remitet vala kiknel kegielemnek es boczanatnak semminemő remensege nem maradot vala. Ime is megh Jacobnak laitoriaya föltamasztatek, es az Christus eltető kerözteben megh uyetatek. Lattiatok mint yarnak föl s ala raita az Istennek Angiali; lattiatoke hogy az Istennek fia irgalmassaganak veleie. Menniey malaszt, ez által melli kegiesen szarmazik my reank, hogy minketis ez által a kegielemnek es megh bochatasnak, es dichőseghnek szekihez föl vihessen es oda iutni engedgien. Bator szivel legiunk ezokon, ime az Istennek ez által megh engeszteltetet szemelie, hy magához bennwnköt, ez az egész Menniey Udvar vaar bennwnköt. Azert ebben az faban örölietek vigadgiatok es örvendezzetek velem edgiuth, es mint amaz megh böchwlihetetlen kincznek föl talalasaert eörvendezzetek az thy sziveteknek örömeben, fölmagasztalvan es aldvan az Urath. Akariatoke hogy ugian ebben az titokban nylvabban ennelis megh magiarazzam a szent irasokat? Halgassatok s lassatok megh, es a szeretetnek twzevel lobbpanion föl az thy szivetek. Mochoda mondasidot hallom Istennek embere igaz es egiwgw szivel biro the Job Propheta? Szollial elő kerlek es beszeld megh az the nagy meltosagos bechwletedeth, feiedelmesegedeth, es meltosagodot, meliben thegedeth tartanak es böczölnek vala minden rendek amikor eleinten valo holnapokban regy allapatban valal, meliben az Ur Isten öriz vala thegedeth, ottan csak az edgy reszet szamlald elő azoknak melliet mys ennek az köröztfanak gwzedelmes nieresegheben követhesswnk. Mikor ugy mond szent Job a varas kapuához közelgetek vala az utcza-kon wlő szeket keszetenek vala ennekem. *Job:29* Bizoniara meltosaghnak nagy bechwletes yele vala ez. Jay, iay, mit bankodol oh en el hagiatot Arva lölköm, mit busulsz, mit zörgölödöl midön theged fele barátod valamy keves szomorusagal, avagy faidalommal illet: es valami boszusagot miel? inkab öröli es vigagi, noha korozt affele, de bizoniara wlőszek keszetetik az utan the szamodra, meliben az szenvedes által megh tanithassad azokotis kik thegedeth haborgatnak, söt tekintetes es chudalatos legy az egész vilaghnak, es ő magoknak is az Angialoknakis hogy tennem magadotis vegtere az öröke valo dichőseghnek szekihez vyhessen. Halliatok megh thys Jerusalemnak lany hiu körözteni lölkök, kik ez vilagiaktól föl veth szidalmakra es gialazatokra, annak fölötte [46v] az szenvedet busulasokra es kaarvallasokra fölötteb panaszolkodtok, es ezek ellen emberi vigasztalasoknak fölötte valo kivanói vattok. Nem tudgiatok bizoniara miről panaszolkodtok, es azt sem tudgiatok amit kertek. Azt akariatoke hogy ennek az keserw vilagnak edes volta edesseb legien, hogy sem minth az minemő keserwseget az fa által, az megh kostolo, kin ő maga az igazan valo edessegh fwgh vala, meli fat eleinten peldaz vala Moyses a keserw Mara neveo fa által, kit a vízben vetven az által minden nemő merget es keserwsegeth el tavoztata az folio víztől. De ha az sem elig thinektek es megis sirankoztok es busultok, es szanakottok magatok szepsegen ekessegen es nem tudgiatok az magatok böchöletith megh gondolny. Jertek elő es lassatok meg az thy Salamon kyraliotokat, ky maganak wlő szeket Libanus fabwl czinaltata: ugy vagion hogy magha samara keszetete ezt az alko[t]mant, mellien mezitelen,szegekel föl szegesztetet es ky niuitot kariayval *Exod:15*; mint amaz Galliakon fara ugy megh len feszitette, de mind ezek az thy vigasztalastokra idvösseghtekre es öröke valo dichőseghtekre lenek. *Can:3* Akariatoke hallany ennek a Salamontól epeteteth szeknek formaiat, akariatoke tudni

epitesenek modgiath? hasznos voltat es böchöletesseget akariatoke eszetekben venny, melliet az öröke valo rendeles, chudalatoskeppen megh keszetet vala? Halgassatok rea, wlö szeket czinala maganak Salamon Kyrali Libanus faböl, Ezwstböl czinaltatata az ö oszlopit, tamasztékya Araniböl vala gradiczat Scarletböl alkottata közepit pedig szeretettel czinaltata be az Jerusalemléano kedveker. Mind eszekben ha eszetekben vagion, a szent köröztnek böchöletes ky peldaztatot formaiat megh lathattiatok, es my moddal kölliessek yol ezzel elwnk eszetekben veven, minden reszeiböl bew adakozasat, bölczesseget es yo voltat ennek az my Salamon kyraliunknak, az my idvöztönknek, megh tapasztalhattiuk nagy bewseget. Erölletiek thys kik bankottok es sirtok, mert megh vigasztaltatni fogtok. Mert ime az thy idvösegheteknek iele, es eleteteknek privilegiumia be peczeteltetek, melliben bizoniossakis lehettek immar midön ez az igaz köröztfa epetetek meli immaran eleintis Thau betönök yelevel megh peldaztatot vala; midön sok rendbeli Jerusalemben levö utalatossagokon sirankozo es szomorkodo embereknek homlokokra, ez az idvösseges iel iratva leven eletet es kegielmet szöröz vala benne. *Ezech:9* Futamodgial tehát oh en lölkem es amaz Sareptabeli Aszoniallattal edgiuth ket darab fackat szedeges föl, es valami the read, avagy lölky szorongatasodban [47r] avagi testi niomorusagodban következendik köröztfanak mödgiara mind azokat chinald essze, hogy ennek az idvösseges köröztnek ielevel megh iegiezetelve leven valosagoskeppen, mind azok az föl veth niomorusagok idvössegedre fordolhassanak.⁽⁴⁾ Es ha giors es igen mesterseges szokot lenny az the ellensegednek gonoszsagha az the ellened valo keserteteknek es olalkodasoknak szörzeseben, theis okosnak talaltassal lenny, mikeppen fordithassad magad iavara ellensegednek inczelkedö mestersegit.

Köniörges

Ur Isten ky akarvan fiadnak halalaval az vilagot megh váltani köröztnek akasztofaiat czinaltatni megh engeded, mellien az valtsagnak modgiat föl talalvan, artatlan lölkedet ky bochatando volna: engedgied kegielmesen hogy ennek ez vilaghnak sok niomorusagit el szenvedhetven es bekevel eltörven az töredelmes sziv, adhasson the neked kedves aldozatot. Amen.

Köröztfanak visselise.

Ime az Istennek Barania, ime a ky törli ez vilagnak bwneit. **Joan:1** Ez am az a kiröl mondottam vala, ez a kos Barani a bwnökert, melliet aldoza amy nemzetwnknek feiedelme, kivetkezeth vala az vilagnak kezdetitöl fogva es az feiere teve maga kezeit, hogy mind az maga, mind pedig mindniaiunk vetkeiert megh ötlettessek. **Lev:4** De iay iay Uram Istenem, kinek haragyanak senki ellene nem alhat es az the irgalmasagodnak es kegiesegednek szama nincsen my dologh lehet ez, hogy e romlando fa alat az the szerelmes fiad megh haniatlik, es az ő hata megh hayol a fanak suliossagha alat, aky viseli es igazgattia e vilagnak terhet. Minemő ember vagiok tehat en, hogy megh felelhessek öneky, es az en szavaimmal beszélhessek ő neki, holot ha szinten valami igassag volnais es bennem, megh nem felelhetek es valasztot nem adhatok, de sőt köniörgei fogok az en itelő biramnak es engesztelni fogom ötet **Job:9** Szolny fogok annak okaert de retteggessel, holot por es hamu vagiok en. Uram nem the mondade minekunk. Az en igam edes es az en terhem köniő. **Matt:11** My oka tehat mond megh minekwnk hogy az te Atiad olly igen megh nehezite the raitad az the igadot? Hallom Uram hogy ekkep [47v] pen felelsz. Mivelhogy az thy vetkeitek fölliöl halladak az en feiemeth, es mint amaz sullios terh ugy megh nehezedenek en raitam, azert lettem illien niomorulta es megh hailottam szinten vegigh es egesz napestigh szomorusagban yarok vala; az en niakamra olly iga tetetek, melliet sem a thy Atiatok, se thy el nem viselhetetek. **Actor:20** Mert en ream mint amaz artatlan es moczk nekwl valo Barankara, e vilagnak mindennemő vetkei rakattanak es vaiha többet nem raknatok az en terhemhez, es megh nem szaporitanatok az en terhemnek sulliosagat es neheseget. En ream mint amaz bwnösre es Bakra, az Israel fiainak mindennemő bwnök es vetkek rakattanak, az en köröztemre minth amasz gombolegban⁽¹⁾ kötven azokat. **1 Par:23**; **Lev:6** Annak okaert oh the emberi allat, kinek kedveiert ezeket magamra vettem ved eszedben es megh lassad: egy kevese enyhiczd megh terhemet, vesd theis az körözt ala vallidot, es visellied theis, megh ne unakozzal se ne irtozzal az ő kötelitöl, mert az ő kötele nagy idvösseget szokot szörzeny. Eörömet Uram es yo kedvel, es ime mindgiarastis hozza kezdek ennek az keresztnak viselisehez mert az tanitvany nem fellieb valo az Mesternel. **Ecccl:6** De my indita benneteket Chanaan-nak es nem Judana[k] magva, hogy ekkeppen Christus Urunk magha viselven az körösztfatt, nyluan thy altalatok, es talam az poroszlonakis kialtasaval, halakra vitetek? Oh telhetetlen dwhössegh, iregisegh es veghetetlen boszu allasnak wzese, talam azert czelekettetek ekkeppen vele, hogy thiktekent nyloan nem eczer mint amaz kegies Atia megh feddet es dorgalt vala es thys vizsontag nagioib kisebbsegere es gialazattiara azt akaratok hogy öis nilvan hordozza az maga köröztit. Azokert rola levonvan az Scarlet köntöst adatok rea az maga ruhazattiat; ezert hiszkw hogy amaz mellie rendentetet ket latroknak nem engedetek hogy az magok köröztit visseliek, hogy ez az artatlan Barani a kössegh elöt, mindenek közöt legh latrabnak tessék lenny mint ha ő let volna olly megh vetet es fertelmes vetkö ember, hogy senki nem merne ingien köröztfaiahozis niulni, es mint ha ő volna amaz kevalkeppen valo lator, kit mindeneknek lattara szwk-

segh volna ekkeppen megh bwntetny. Mit nem tud gondolni es probalni az ember elmeie, midön az Isten ellen valamy esztelenseget akar inditany; atkozot bizoniara az ö dwhössegek mivelhogi illien megh atalkodot es az boszuallasokis atkozot, holot illien kemeni es kegietlen len. **Gen:49** De uiobban yer lassuk megh a the mostani állapotodot oh my szelid Jesusunk, es ennek az the dolgoznak okat visgalliuk [48r/ megh iobban, mert nem ugy annira eröltetenek thegedet, erre az dologra azok amint hogy tennen magad szabad akaratedből, my kedvunkert mind ezeket magadra akarad vanny. Latom hogy be töltetted azt a peldat: melliet olvassunk: fölveve Abraham az aldozatra valo fakoth es föl teve Isakra az maga fiara.⁽²⁾ Ime melli helesen telliesedek megh ebben az the mostani állapotodban. Aztis megh ielented amit az Propbeta által igertel vala: a thy sullios terhetek kik oli nehezek valanak hogy szinten el erőtlenitik vala az embert, megh nem szabadithatak a terh viselőket. **Isa:46** Halliatok megh szomot Jacobnak haza, kik viseltettek az en hazamtól, szinten vensegemigh ennen magam es szinten megh Eöszölt haiamigh hordozni foglak benneteket. En chelekedtem, en fogom viselny hordozni, es megh szabaditani. **Isa:53** Tudom Uram s latom es az the yovoltodnak halakotis adok, mert ebben az esse kötöth chomoban amy niavaliangkot viseled es amy faldalmunkot hordozad az magad vallaidon ugy hordozal bennwnköt mint a Sas keseliw. Megh ösmertem Uram, hogy be vadnak telliesitve mindennemö el röitot titkok es böchölettel aldóm ökö. Az the orszagodnak veszeie ado szedö Kyráli palchaia az the feiedelemseged, a the vallaidon vagion. **Isa:9** No azert thy hivek Christus köröztienek tanitvany tanolliatok megh ezt az mesterseges tudomant es kövessetek. Latatok az Abimelech peldayat, ky agakot vagdalvan es vallain viselven maga tarsainak ekkeppen szol vala: Amit lattiatok hogy en czelekeszem, thys hamarsaggal chelekedgietek. Immar most miert hogy a Christuson, betelliesedeth, kövessetek thys es ahetatossan Heraclius Czaszaral visellietek az ö kereszti, ky midön nagy giözedelmessen vissza veven a Persiay kyalitul a Szent keresztnék faiat Jerusalemben nagy diczösegel Czaszari eöltözetben akarna vizzavinni az dragalatos kinchet, egy lepest sem tehete. Heraclius, seöt előtte az ky nitot Varas kapuias be berakatatek magatul. Annak okaiert az Czaszar az Szent embernek inteseből fris ruhajat le vetven, haiadon fwel es mezit lab, föl ragadvan a Szent kereztöth nagy könnyen be vive Jerusalemben es reghi helire helheztete. Thys azert köröztienek az szenvedesnek es töresnek fegivereben öltözzetek, mindennemö örömmel tulaidonitvan, azt amikor sok rendbely kesertetekben fogtok esni. Ky nem eörölne ezen ez vilagon, ha valami draga köntöst Arani lanchot, avagy koronat latna, hogy neky kwldnek? ha latna hogy amaz nagy giwzedelmekben a meli [48v/ draga fris szekkerrel szoktanak vala elni, avagy hogy egy szep hidat kesziteninek ö kedveiert, melli az Czaszar dichösegehez es meltosagahoz iuthatna. Vallion nem örölne? Visgalliuk megh tehat oh en lölkem ezt az el röitet titkot. Nem de az köröztöth, hogy ö benne dichökedgiunk, az Ur maga vallan hordozvan minth kyráli palchaiat, nekwnkis ayanla es commendala? Bizoniara illien am ez a dologh, melli az Istentelenek előt nagy czufsagh len, de a hiveknek nagy böchösegnek titka adatak benne. Es a meli dologhban az böch Philosophusok szegien vallast es semmirekelleö dolgot talalnak vala, abban zent Pal Apostal nagy draga kinczet talala föl. Es amy ö nekik bolondsagnak teczik vala, az Apostalnak nagy böchösegnek es dichösegnék lattatek valosagosan lenny. Keövesswk tehat mind az Apostalt s mind az Christust. Vallion nem erre neze azis a mit az friginek szekrenieröl olvassunk? Soha ky ne voniatthasanak az Sekrenihez

czinaltatot giwreökből az szekreni viselw palchat.⁽³⁾ De my okert? Nem egiebert hanem hogy mindenkor keszen legien, hogy mindenwe elvihessek. Vallion minket nem ekkeppen inte eö magais idvözitünk, hogy mindennap hordozzuk a köröztet, melliet my kedvünkert a vegre czinala. Halliatok megh thy tunniak, es a türesre keszwletlenek es kedvetlenek kik igen röstek vattok az köröztnek, de igen giorsak az koronanak viselesehez. Egienlő akaratból az Ur köröztit az igaz es örök életnek megh adoyat ő lelyuk által vallakot vessuk alaya hordozzuk hatunkon, es az örök életnek megh szerző özközet böczwlliuk, es Szent Andrassal edgiut szolliunk ekkeppen: Idvöz legi the böchöletes körözt, ő magha the altalad fogadion be engemet magahoz aky te raitad fwggöth az en Mesterem Christus. Mindennemő tuniassagh tavozzek elohen szerelmesim ennek az dichöseges gieözedelemnek ielen volta előtt, ky my eleönkben bizonios gieözedelemmel nieresegnek remensegeve kesztetek. Nem kisseb kedvel es ahetatossagal vegiuk magunkhoz akar minemő sulios dolgoknak el töresenek szinievel ha be lezen fedeztetveis, mint ha latnok hogy az my Urunk Jesus maga kezeivel rakna vallainkra, es kerne bennwnköt, hogy azt az ő köröztöt, az eö tisztessegeiert megh kedvelven, viselliuk mind adzigh miglen ismet connen maga meltoztatek elvenny rolunk, es magaval edgiuth az öröke valo kyalisagiban be venny.

Köniorges

[49r] Uram Jesus Christus emberi nemzetseghnek hewseges szeretöie, ky mind az egesz vilaghnak vetket magad vallain a köröztfan viseled engedgied ezert az the veghetetlen szeretetedert es twresedert, hogy minden niomorusagban alhatatossak legiunk hogy mint keöröztnek, igaz követői ebben az yelben gieözedelmesek lehessunk. Amen.

[29.]

Cirenei Simon.

Vallion ky adhat ennekem halgatot hogy az en kivansagomoth megh halgassa, az mindenható: es köniveth iryon, az aky megh itel hogy vallaimon viselhessem ötet, es be fedhessem azzal magamot, mint egy koronaval; Mindenik lepesemben emlitem ötet, es mint Feiedelemnek ugi ayanlom ötet. *Job:31* Nem de Uram nem te mondade? az kolompozonak megh nitatik, Nisd megh tehat Uram most ennekem, es vilagoscizd megh értelmemet, hagi az irasokot megh erthessem; mert ime alok az the Isteni yo valtodnak aitaia eleöt es kolomposzok mondvan: Uram uram, nysd megh mynekunk. Nem de Uram ha az irasnak födelet elveszed, es az my köniörgeswnköt megh hallod, es az the beszédidnek igaz értelmet es magiarazattiat nekunk tudni megh engeded bizoniara voltakeppen a the köröztet titkainak, magiarazassat, értelmet eszwnkbwn veven, annak hasznat gieözedelmes niertes voltat es dichwsegeth megh lathattiuk. Seöt annakis igazan vegere mentenek, akik mindennep es szwntelen, ennek az köröztnek viseleseben foglalyak magokot, meli kedves es kellemetes dolgot cselekednek az Atia Istennek; melliet ketsegh nekwl öröke valo koronat remenlhetnek magoknak. Hal-

lom, latom eszemben vettem Uram, es az en hallasomnak örömet adal, mert megh halgattal engemet. Mert ugianis hallom beszidedet, söt kialtasodotis, es a my szívwnk szivednek bezidevel chudalatossan ugian megh vastagol, my irgalmas Urunk a the körözt viselisednek tarsasagara hivan bennwnköth, hogy ennek utanna az the dichösegedbenis reszeswlve lehesswnk. Szoli tehát Uram mert halgattia az the szolgad: Jeovetek en hozzam mindniayan kik munkalkottok, es megh vattok terhelve es en megh könibitlek benneteket. *Matt:11* Jelen vagiunk Uram mindniayan munkalkodok es megh terheltetet emberek: Saarban es tegla vetesben vagiunk foglalatossak, es el viselhetetlen emberi gjarlosaghnak [49v] terhet, es az my bwneinknek nagy czomoyat hordozzuk magunkon. A my vasainkot es köteleinket old megh Uram könnebiczd terhunköt, es vastagicz megh bennwnköth: s yol leszen my nekunk dolgunk. Vegietek magatokra az en igamot, mert az en igam edes es terhem kenniö: En viselven thy erettetek az köröztet mint egy igath, mindennemö kemenisegel tulaidon vallaimmal el koptatam hogy az thi vallaitoknak edesnek tessék s idvösegesnek, es ugian abban az köröztben, mint amaz Bak, az thy vetketeknek czomoiat föl veven, es igys mindenneppen es minden moddal megh könnebetem a thy terheteknek sulliath. Vessetekel tehát az vas iarmath, thy ez vilaghnak követöi, testnek szeretői, es Eördöghnek szolgay ennek athy rabsagtoknak el viselhetetlen terhet, vessetek, es haiczatok el magatokról, es az thy teremtötöknek s megh valtotoznak es vezereteteknek[!] zolgalliatok, szeretetnek lölkeben, es ne felelemnek haborusagaban, illien ockal, valamint eönnen maga Szent Atiaval el vegeze thy felöletek mondvan: Azt akarom en Attiam, hogy ahol en vagiok ott legien az en szolgamis. Hala legien te neked oh my kegies Jesusunk ezért az the my hozzank valo nagy szeretetedert, es kegielmesegedert. De vallion ebben az thy chelekedetekben atkozot Sidok vehetiuke eszwnkben, hogy valamely legh kössebyk kenierwleteseghet mutatatok volna amy kegies Baraniunkhoz midön Cyrenei Simont reia keszeritetek, hogy utanna vinneie az köröztfat? De ennek az ahetatosaghnak szinie alat noha el akarna magat röiteni, de affelöl valoban ky mutatodik az thy nagy kegietlen embertelensegtek. Mikor immar Christus Urunk kivansagtok szerint nektek adatot, hogy megh feszítessek olly igen kivanniatok vala az ő halalanak gyalazatos es iszoniatos voltat, hogy igen kichin dologhnak teczik vala athy sziveteknek ha valahogy abban az utban, midön ötet az megh ölesre viszek vala kezetekben megh holt volna. Annak okaert akaratok terhet könnebiteny erre penigh benneteket, sem az kenierwletessegh se az kegiessegh nem vysz hanem amaz nagy kegietlensegh vezere, es ösztökel vala benneteket. De azért magatok kezeivel ugian nem niulatok hozzaya, es senky hozzatok hasonlok közöl nem iarula hozzaya, mivelhogy nagy meltatlan dolognak tartiatok vala lenny ha csak hozzaya niulnatokis. De lassatok megh hogy meegh ebbenis mikeppen be telliesítettetek azt, amit felöletek annak előtte megh mondot vala az Ur: Nagy elviselhetetlen terheket raknak az emberek vallaira es ő magok [50r] nem akarnak uyalis hozza niulny. Ugianis ekkeppen chelekedgietek, mert igi tölthetitek be az thy Atiatok merteket. De thy szofogado engedelmes Cyreneabeli Simonban peldaztatot hivek, iertek elő es nem valamely történetből de szanszandekal, es Istennek bizonios el rendeleseből keszen leven, menietek eleiben a köröztnek föl vitelere meli thy reatok akarminemö moddal, avagy akarminemö heliben bochatando leszen. Mert valaminthogy Christusban nagy engedelmessegh iele volt, a köröztöt magara venni, nem kölömben az köröztteni emberbenis, nagy engedelmeseghnek iele az. Jwyetek ki az faluból, utaliatok megh az

vilagot, es alkalmasok lesznek a köröztnek viselisere. Mert mindniyan kik szentöl akarnak elni a Christus Jesusban kergetest es öldöklest köl azoknak szenvedni. Hozza yarolvan azert yo fiam az Isteni szolgálathoz elő kiscid a lölködet az kergetesekhez. Teölczd be oh the kereszteni ember mind a peldat mind az irast s mind az merteket Christusban a Szent lelektől fogantatot Galambnak fiaban, es amint Jonatas felöl olvassunk telliesiczd be the azt hiven amy idvözitönkben. Ky indola ugy mond Jonatas (tudni illik a Jesus) Jerusalemből es eleiben mene az ő Atiafia Simeon segítsegere. **1 Mach:10** Ime ime bizoniara aky bennwnköt megh segít hatalmas es erős oltalmazonk az, aky ugi cörvendez vala mint amaz Orias utaknak futasara keszwlvén, ime most megh farad el erőtlenedek es mas ember segítsege nekwl szwkölködek. De vallion nem vagiunke my ő Atiafiay, holot ő az my szeretwnkert tulaidon Atiank fiaiaiva meltoztatot lenny? Segiczuk megh tehat ötet: holot az meli Atiafy masik Atiafiatul megh segítetik, olly mint amaz iol megh erősiteteth varass. Uram Jesusom szanlak en thegedet, mert latom hogy az en bwnem azok meliek theged olly igen megh terhelhetnek. **Prover:18** Teed fwl Uram az en vallaimra athe köröztödöt, hogy veled edgiut legiek az munkalkodasban, holot veled kivankozom lenny, az niugodalomban es gionörwseghben. Jertek ide bwnösök, tudniak, heaban heverő, lagy puha gienge es panaszoalkodo emberek. Juyetek elő thy kisded hitwek, es feelmes szivw emberek, kiknek elmeiek heaban valo feelmektől haborgatatik, es akik haznos dolgokban nem foglalvan magokat hozzaioi ferhet amaz mondas. Mit allotok itt egesz nap estig hívőkodvan. Ved föl magadra the betegh athe Agiadot, es az te bagiadozo testednek köröztit ved föl es kezdgi a iarashoz, követven az the orvosodot a Jesust. [50v] Ragad föl the tunnia ember nagy örömmel a köröztnek essze keotöt keoveit, es viddbe az Urnak czwreben örvendetesseghel. Vedd magadra theis szuniado vitez amaz zaszlot, meli köröztseged által uyonnán valo szwletesben Menniei szuветsegre adatek reiad, es ugian ackor alaias irattatal, es noha mostan föl vagion tekerve, ennek az the köröztény vallasodnak zaszloia, de annak utanna ky fogh nilatkozny hogy az yo vetezkedes utan, es helednek megh tartasaban megh koronaztathassal. Theis sok kivansago ember ved föl az laitoriat melliet az Angialok ala s feol valo yarasokkal, eleint megh szentöltenek vala, mert ugianis azon az laitorian mehecz the oda ahova Christus utan akarsz iutny. Theis fösveni, keveli, nagy akarato hamis de mind ezekert poenitentiat tarto ember, vedd föl mondom Dávidnak kuczat az the vallaidra, meli az kereztnék titkaival megh vagion iegieczetette, es meli által a Menniey kinczhez es az örök elethez fogsz iuthatni. Vedd föl theis akar ky vagy Christus köröztit, mellien thegedet mint amaz elveszet iuhot az akolban vissza vin es ebben az oraban szabadiczd megh lölködet minden veszedelemtől.

Köniörges.

Miertthogy az bekevel valo szenvedes nekwnk szwkseges a vegre hogy el vegiuk az egeretet. Segicz megh kerunk Uram ebben az erőtlenseghben kegielmesen, hogy az körösztnék testwnkön valo sulliath az the nevednek tisztességeiert mindenkor viselven az el karhozottakkal ne kinzatassunk pokolnak twzeben, de az köröztnek szeretőivel megh koronaztassunk az dichwseghnek örömeben. Amen.

Asszoni allatoknak sirasa.

Halliatok megh Asszoniallatok az Istennek szavath, es feöl vegiek az thy fwleitek az en szomnak beszede: Es az thi leaniotokat megh tanichatok az Siralomra es mindenik az maga szomszedgiat sirasra indicza, mert az halal be iöve az ablakok által, es az elet ky vitetek az kapun hogy az öröktől el rendeltetet fara szegesztessenek, es amy raitunk uralkodo halálnak privilegiumiath el törölli. *Jer:9* Oh giwlöseghes sietalas, oh keserves [51r] processio iaras, oh poroszlonak nagy meltatlan kialtasa; Ime halot vitetik ky: de söt elven ember a maga tulaidon koporsoiat viselven, ky megien a kapun, az ő Anianak edgietlen szwlöttie es ő vele az varasnak nagy sokasaga, vallion azerte hogy az halálnak privilegiumiath el törölli, avagy hogy az onnen maga eletet halallal megh czerellie? De mond megh the Szent Lukacz, mint törtent vala ez a dologh: Midön vinnek Jesust követi vala ötet kösseghnek es Asszoniallatoknak nagy sokasaga, kik Jaigatvan sirattiak vala ötet. *Luca:25* Vallion meltatlanule? Bizoniara nem: mert ackoron immaran lattiak vala, hogy be telliesednek Christusban amy ez vilaghnak kezdetin, amaz igaz Abélben megh vala peldaztatva; Amikor amaz Istentelen Cain artatlan Atiafiat mezöre ky czalvan, evilagh leghelső czudayara megh öle, es legh első gylkossagotth teven e vilagon, szwleinek nagy siralmot szörze. Vallion nem telliesedike vala ittys be az Prophetanak ieövendő mondasa, melliel intette az egesz Judanak es Jerusalemnek lakosit: Sirassatok ötet aky az kapun ky megien, mert többbe visza nem ter, es nem fogya latni szwletesenek földeth. *Jer:22* Mert ugianis bizoniara az megh halo Christus ky megien vala, s többször immar halando testben visza nem terendő. Sirattiatok vala tehát thy ahetatos Asszoniallatok, mint amaz egietlen egy szwlöttet, es ugy bankottok vala raita, mint az elso szwlötnek halalan szokas volt bankodni. Ugianis ő vala chak Attianak az edgietlen egy es első szwlöttie es az ő szwz Anianak edgietlen egy magzattia. Oh Maria, meli nagy niomorusagban vagion a the szived, es latom hogy valakit kereszthen Asszoniom kit keresz? kit kevansz latni? Azt keresem kit az en lölkem szeret: Ha lattatok ötet mondgiatok megh nekem hogi enisel fussak s megh talaliam, es megh lassam, es hozzaia érkezven imadgiam otet. De mit sietcz oh te Szent Szwz, latni ötet? holot annak latasa, öröm es vigasztalasa heliet, nehezeb sebet fogh szörzeni az the szivednek, es a the ielen valo ott leted ötetis inkab megh keseretü. Ninch immar ő benne se emberi abrazatnak ekessege se kevesseghe, noha az ő szemeliere kivankoznak nezny ő magokis az Angialok. De ha az en szomot megh hal-lod Maria the okos szwz, es ahatatos Annia szivednek belseő reszere elmednek tekin-tetith fordiczad es voltakeppen, az Aniay indulatot ugian ott tekinczd megh, es ha velekedesemben megh nem [51v] czalatkozom, megh latod hogy az the szived rakva es tellies, az the kinszenvedő fiadnak mindennemő hasonlatossagaval es kepivel. De mit hallok hogy the hazugh poroszlo kialtasz? Pontius Pilatus Romay heltartonak Decre-tomaból ez a szemeli ky vitetik orszagh haborgatoya, Caszary es Isteni meltossagh ellen tusakodo, azert iteltetet a köröztfnak halalara. Nem igazat mondasz abban, vetkezel ebben, te poroszlo, mert inkab ekkeppen kiöl vala kialtanod es feön szoval megh ielentened: Az Attia Istennek rendeleseből, az emberi Nemzethez halhatatlan nagy szeretetiből, az ő egietlen egy szerelmes fia, köröztnek halalara vitetik, hogy ő általa az egesz vilagh megh szabadolhasson. De the hiw igaz David uyeczd megh amaz

the nagy siralmadot es keserwseghedeth melliet inditottal vala Abner halalan eleinten hozzad tartozando egesz nepeid között, es mostanis mondgiad azt, amit akkoron szivednek belső keserwsegeből mondottal vala: Szaggassatok el az thy ruhatokat, es zakokban öltözzetek es sirassatok Abnernek el temeteseth. *2 Reg:3* Mert ugianis sokkal nagjeb ez Abnernek; Eörök Atianak lampasa Atiai dichöseghnek feniessegehe es abrazattia ő allatianak az ő fia, ő vele öröke valo. De vallion oh en lölkem itt ezen a helien, bwnös embereknek bwnben megh halo veszedelmes allapotiotkot nem meltan sirathattiuke, midön meegh eleven testekbenis halalos vetkeknek teörivel lölkek sertegetetnek; oh niavalias affele halal, melto szanakozasra affele el temetes, es atkozot affele embernek ky mulasa; De mas felöl mel szerenches es boldogh a bwnből megh terő igaz poenitentia tarto Embernek siralma. Mert az megh erötlenedet elme midön töredelmesegre inditatvan szive szerint bwnein szanakodvan sirankozik ezeckel a siro Asszonialatokkal Christus Urunk utan megien akkoron, es nagy vigasztalast szokot nierny maganak. Am bar akar hova legienek ama esztelen elmek, kik soha megh nem terő el veszet dolgokon szoktanak sirankozny. Vallion nem meltoke sirasra azok az Asszonialatok, kik Adonis Iffiu leginnek hirtelen valo halalat esztendeönként szoktak vala siratni? *Ezech:8* De my a Prophetaval mongiuk azt, ha vagy magunk megh bantottuk Istenwnköt avagy ha masok ő eleötte lölki hal[al]lal ky multanak. Ky add ennekem ugy mond az en feiemnek vizeth, es az en szemeimnek könyhulatasnak forrasat hogy sirathassam az en nepeimnek megh [52r] öleteth emberit.⁽¹⁾ Bizoniara szinten olly melto szwntelen valo siratasara az, az Orszagis, mint szinten a lelek, melliből el tavozik a Christus mint ha halakra vitetnek, midön az igaz hitnek vallasa abból az Orszaghből eltavozik. Melto nagy siralomra az a veszedelem, midön el vetetik Istennek Orszagha, hogy mas yo giömölcz teremő nemzetseghnek adattassek. Akarode oh en lölkem hogy ennek az dolognak kepet szemed eleiben alatassam, halgas reia. Midön Davidnak ertesere adtak volna hogy Sicelegh neveő varost Amalech földulvan megh egette volna; Föl emelek ugy mond David s az vele valo kossegh magok szozattiat, es szirnak vala mind adzigh, miglen el nem fogya benne az keönihulatas. *1 Reg:38* Vallion nem meltan sirathattiuke Jeremiassal illien forman el pusztölt hazanknak allapattiath. El költözek Judas az nagy niomorusagnak es rabsaghnak sokasaga miat, Sionnak uttia sirankozik, azert hogy ninchen immar az Innepekre ky föl mennien. *Thre:1* Sionnak leaniatöl el tavozek mindennemo ekesegehe, az ellensegh kezeit ky boczata mindennemő kivanatos marhaiara. *Thre:2* Az ur Isten vete az maga oltara s atkot monda az magha megh szentelesenek. Ky melle vetlek avagy kihez hasonlithassalak thegedet Jerusalemnek leania? kivel vethetlek egiwven, es mikeppen vigaztalhatlak megh the Sionnak Szwz leania? *Jer:6* Mert nagy az the giötrelmed, mint az Tenger: ky giogythat megh thegedeth? en nepemnek leania, öltözzel lo szörből czinalt Imeghben, es hamuval hinczd be magadot, az edgietlen egy fiunak halalan szokot siralomhoz kezdgi, meli igen keserves siralom szokot lenny mert nagy hertelensegel el iövend a theged el puztito ellensegh. *Jer:6* Uram meli igen meltan ennek okaert magara fordithatia az bwnben heverő lelek, mint pedig az a tartomani melitöl the el tavozol, amit mondottal vala, megh fordulvan az the utannad meneő Asszonialatoknak. Jeruzsalemnek leany ne sirankozzatok en raitam, de inkab es az magatokon es az thy giermekteken siriatok. Mert valahonnet el vitetik az Istennek Orszagha min

den ketsegh nekwl nem csak Eördöghnek Orszagha szal oda, hanem az ő nagy kegyetlen uralkodasais el erkezik vala, es a honnet el tavozik az elet öröke valo halal következik helire.

Köniörges.

[52v] Ur Isten ky az Sirasnak es szivbeli faidalomnak olly böczöletet engedél hogy az the haragodot megh engedtelhetik es bwnök boczanattiat megh nierhetik köniorgunk neked alazatossan, engedgied kegielmesen hogy oda fordithassuk minden-nemő sirasunknak es banatunknak beőseget, holot azokra legh nagio b szwksegh leven legh nagio b haszon keövetkezhessenek utannok, hogy my kik az bwn által elestunk igaz poenitentianak Sirasaval föl kelhessunk. Amen.

[31.]

Veronica avagy Berenicze.

Ime mint egy embert fianak hasonlatossaga illete az en aiakymoth, es megh nitvan az en szamot megh szollalek; es mondam annak aky en ellenemben aall vala: En Uram az the ielenesedben el valanak egymastol az en izemi⁽¹⁾, mert en bennem semminemő erő megh nem marada.⁽²⁾ Vay ha Uram Jesus ennek az sok kivansago embernek lolke az en baggiado es el lankath szivemet föl ebresztene, es maga melegsegevel föl giuytana, hogy enis valam y reszet megh erezhethnem, es megh kostolhatnam, ennek az el röytöt edessegnek, melinek nagy hewsege miat ugian bagiadas következet vala rea. Es noha latom Uram en ezen az ruhan ky abrazoltatot szemeliedet, de vayha illetned az en szivemnek ayakit, megh nitvan az en szamot es nagy bewsege az en szivem ky mondana az yo szot, a dicheretnek szavat kivansaghnak szavat es az öröke valo igeth meli teste len, tudni illik, tennen magad ky vagy en Uram s en Istenem. Semminek tartanam ha ennek utanna mind el szakadoznanak az en izeim, es bennem bator semmy erő nem maradnais de mindenestől the benned ky en idvősegem es erősegem vagy el olvadnek. Mert ugianis nem chak mondhatnam, de sőt amaz ven es okos Zent Simonnal nagy örömmel enekelhetnem. Most bochasd el Uram az the szolgadot az the beszided szerint bekesegeben; mert lattak az en szemeim az the idvözitesedet, meliet keszetettel minden nepnek előtte. Oh ky szerenczes vagy the Berenicze kit közönsegesen Veronicanak nevezunk es amaz nagy giözedelemnek nevezetivel megh ekesetelve vallunk thegedeth lenny. Eš amaz böchöletes Plautilla Asszoniallatnak nagy [53r] deczeretre melto chelekedetith eszünkben iutatvan, almelkodunk raita, es egy aranio dicherettel adgiuk, mind az ő Zent Pallhoz mutatot nagy szeretetith mind pedig az ő nagy batorsagos czelekedetith melliet az hitnek ellensegy eleöt megh mere probalny, tudni illik, midön Zenth Pall halalra vitetnek ruhat ada neky melliet szokas szerint feie vitelekör szemet be kötnie, meli nekie engedetlet ruhat, halala utan Zent Pall czudalatoskeppen megh terite. De the szent Veronica, midön Christus az nagy sulliös körösztnek terhe alat niögne, es faidalmoknak, hoszu utnak, es sok kinszenvedesnek niomorusagatöl elvolna epedve, nagy

ahetatosagodból gienge orcza-takarodot eleiben tartad, hogy az ő boldogságos verrel
 es veretekkel meghintetet szemeliet megh törlened. Thegedeth pedig se az the
 Aszony giarlo voltod ettől az yo dologtól el nem vona, se amaz Christus ellenséginék,
 kik ötet halara viszik vala, dichössegek attól thegedeth el nem remite. Annak okaert
 meli chudalatos bizonsaggal ebbeli chelekededet megh ekesettette az magasagban
 lakozo Ur Isten s meli alhatatoskeppen megh erősete es megh bomolhatatlan yellel be
 pechtle lattiak: mert az te orcza takarod melliel az Urnak személyehez niultal vala,
 ugian azon Urunknak eleven es igazan valo abrazattiat megh tarta magan az ruha meli
 szinten ez napigis embereknek, nagy vigasztalásokra éppen megh tartatek. De thegedet-
 tis Abagarust Edesenusok ahetatos kyaliat ennek az. Veronicanak czelekedetiből
 meltan boldoghnak tatunk lenny, mert the felöled az reghy Atiaknak irasok
 emlekeznek, tudny illik, hogy the midőn a vegre keöltöd volna keep irodot hogy a my
 Urunknak megh akkoron ez vilagon letekor abrazattiat ky írta es a keep iro Urunk
 szemelieiben levő nagy ragiogo feniessegeiert azt veghez nem vihetne, akkoron Urunk
 az ő aldott es eltető orchayahoz viven az ruhat, magha kepet azon ky abrazolvan vissza
 ada az keepironak, es így vissza boczata ötet hogy ekképen az the kivansagodnak
 eleget tenne, kinek ereie által theis Christusnak hitire terel, es annak az kepnek
 böchöletes ereivel ellenségiden nagy giözedelmeket niertel, es amikor nagy
 embersegesen [53v] az ő szemeliet magadhoz hinnad, az ő szent hitire allal. Bizoniara
 boldogok vagiunk mys köröztinek kiken ennek az szemelinek világossagha megh
 ielenek, es ezokert, oh Uram az my szivwnknek örömet adal.⁽³⁾ De minthogy
 Bereniches ruhaian az the ky abrazoltatot szemelied szomorúsagot es kinszenvedesed-
 nek keserwseget ielent kikkel the akkoron tellies valal meltan bennwnköth szíwbeli
 töredelmesegre indíthat, es bwnckinek ruthsaghat s iszoniosagat szemwnk eleiben
 alathattia, mert olliannak latunk thegedeth lenny a minemeőnek az Propheta által
 magadot lenny megh irad mikor ekképpen szollasz: Az en orczam megh dagada az
 sirastól, es az szemeim be homaliosodnak ezeket szenvedem az en kezeimnek vetke
 kivől. *Job:16* Igaz Uram az, hogy ez az en gonosz czelekedetem az Emberek fiay
 között legh ekesebbet szemeliedet ekképpen megh moczkola. Az emberek hason-
 latosagara változzal, bwnösők szemeliet föl vevéd es az Atiad eleiben vived ky my
 erettünk az the orczadot ekképpen veretny es be rutetani engede.⁽⁴⁾ De ez idő alat
 szerenches czere len ez az the szemeliedet my edes Jesusunk nekunk adad az mienkert
 melliet magadra vettél vala, hogy amidőn az Attia a the mindenkoron kedves
 szemeliedre néz mys kedvessek lehessünk ő előtté. Tekincz annak okaert the Szent
 Isten mindenható Uram, es kegies Attiánk, tekincz mondom az the Christusodnak
 orczayara, ha szinten amaz bwnös Embernek niomorult es szegien vallot, orczayat
 fogya mutatnys meliben az my niomorusagunkot vevé magara, hogy aztól megh
 bodogitana avagy ha azt az orczat muttatia is magh melliet önniön[!] maga malasztia
 által nekwnk szörze.⁽⁵⁾ Tekencz annak okaert a the Christusodnak akar mellik szemelie-
 liere es kegielmesz megh minekwnk. Theis pedig mind igaz, es mind kegielmes
 Urunk, ky eleveneknek es holtaknak Byraiava rendeltettel az Atiadtól (mert ezokert
 adatot neky az megh itelesnek tisztí, mivelhogy embernek fyia vagy) köniörgők az my
 vetkeinkre ne fegielmes, es a Sententiat [54r] ne ő belölek mond ky, mert ha azt fogod
 czelekedni ky alhattia megh? De ebből az the szemeliedből yöyon ky az ítelet, melliet
 az my bekelliesönkert magadra vevél, es athe szemeid lassak az yo czelekedeteket,
 nem az mienket, de az kikkel the bevelkedel azért, mivelhogy my bennwnk bevelkedik

vala a hamissagh⁽⁶⁾: Ennek fölötté oh en lölköm megh lasd hogy el ne veszed az draga kinchet, melliet az the Jegiesedtől vettél, hogy az ő szemellienek the raitad megh ielentetet, világosságot megh örizzed es ollian legi mint ez a ruha, tudni illik az the szerelmes Jegiesednek szemelie ky legien raitad abrazolva: Annak okaert hogy semminemő ydeőben az a keep el ne töröltessek giakorlatoskeppen a the szivednek, ez földy abrazattiat megh uyetani emlekezze. E mellett az belső embernek szemlelesevel az igaz Salamonnak igaz kepith ahetatossan minden nap szemlelied kinszenvedeserol szeretetiről, es alazatossagaröl elmelkedgiel, hogy ezeknek giakorlasaval az ő szemeliet, mentől hasznosbban szivednek tablayaban be foghassad, es ő hozza amennyre lehet hasonlova legy. The azert oh szerelmesem, ha eszed vagion athe kedves Jesusodert legi mindennep lölki Veronikava, es yol leszen az the dolgod, es ebbeli chelekedetedert, boldognak fognak tegedet mondani mindennemő nemzetsegek. Kivanode tudni ez idő alat, inneth the neked michoda hasznod leszen? A the szemelied e vilagnak es seteteghnek Achis feiedelme elöt megh változik es ekkeppen heaban mulik athe lölked keresőknek chalardsagok, es azt fogya the neked mondaný, ez világ kepeben Tyrusnak Kyalia, es az Menniey lakosok nagy örömmöl így szolnak the hozzád. The vagy hasonlatosagnak be pecztelése, tellies bölchessegeel, es minden ekesseggel bővelkedő, az Iteni[!] paradiczomnak giönörösegeben voltal the. *Ezech:28* Ha ez földi viaskodasnak pora, avagy izadasabe moczkol thegedeth, az Urnak Angjale, mint amaz boldogh Theodorus Martiüt Menniey ruhaval megh törölven megh könnyebít thegedeth. Allapodgiel megh az Prophetával e ielenvaló halandósagnak kösziklayanak szaiaban ezzel az ruhaval be fedven magadot es el iövend neked [54v] az Ur, mint amaz gienge vekoni szeleczkinek zugasa, ky thegedeth ebből a Temleczből ky veven, a Menniey kaarok köziben helihezeth.⁽⁷⁾

Köniörges.

Ur Isten ky minket a the akaratodra szentsegekel es paranczolatiddal megh uyetasz. Kerunk thegedeth engedied my nekwnk hogy mind a kettőben úgy keövethe-suk az legh nagjod hasznót, hogy az the szemeliednek világosságal, meli my raitunk megh ielenth, megh tartvan, az the szemeliednek latasához Menieghben juthassunk. Amen.

[32.]

Golgata avagy holt Ember koponiaianak hele

Szabadiczd megh az the lölkedet, es vissza ne tekencz es ebben az egesz körniekben megh ne aly de sies a hegiere es ott megh maracz bekevel. *Gen:19* Oh Uram mivelhogy az avilagh eppen gonosaghban vagion helihezettve, es mint amaz Sodoma es Gomorrha, iszoniu vetkeknék langyaval mindenestől föl vagion giuytva;⁽¹⁾ nagy halakot adok en teneked, hogy tanaczot, példat, es erőt acz minekwnk ezeknek az ielen ezeknek az ielen való veszedelmeknek el tavasztatasokra. Hala ugianis neked oh en Istenem, hogy a futas tölem el nem veszet. Amikor megh sokasottanak azok, kik az

en lölkömöt keresik vala. *Psal:14* Az en labaimot ezokon futasra inditom es a hegien megh mentem magamott az veszedelemtől. Fussatok ky, fussatok ky, Oh en kedves barataim Babylonnak közepiből es ky ky maga lölket szabadicza az veszedelemtől. Senki közzöletek hatra ne tekinchen, hogy valamelieteknek az ielen valo dolgok megh ne teczven, elo veth szandektoktol elne idegeniczenek benneteket. *Jer:51* Söt megh se alliunk ebben az egesz tartomaniban mert az Istentelenek körniös körniöl setalnak, hogy titkon megh ölhessek az igaz szívő embereket. Senky ala ne mennien hogy az ő maga köntöseth föl vegie, [55r] de söt a maga palastiat is masnak engedgie, es siessen föl menny az palmafara, es az magban valo szent letelnek, szantofölderöl, az magha agiaghbeli hazahoz ne siessen vissza menny meli igen romlando lykas, fwtös es sok niavaliakkal megh terheltetet épölet, de söt megh valny etteöl az hailektol kevankozzek, es edgiut lenny Christussal. Azt fogiuk az the segedelmed által czelekedny oh Uram: mert az te tanachod eletnek kutfeie: chak azon kerunk thegedeth, hogy az my futasunk ne legien teeli időben, avagy Szombathy napon, es ebben az my lölki futasunkban, tudni illik ez vilagnak megh utalasa nekunk semminemo veszedelmet ne szörözzen. *Eccl:16* Vidd ky Uram az the kegies kezeddel, az en lölkömet ebből az fogsaghibol, es az Rabokot szabadiczd megh a sötetseghnek tömleczeböl: melliel körniöl vagiunk vetetve ebben az gonosz vilagban, es ebben a testben meli sok bwn ala vagion vetetve. Jertek ele ennek a dolognak czudayara, es az thy időssegeteknek peldayat tanolyatok megh, kik ennek az elvesző vilagnak szeretői vattok, amaz bew termeő szölőnek örökös Urath Christusban ösmerietek megh kit az ő hitetlen Jobbagy megh ragadvan; ky vetek az szölös kerteből, es megh ölek. Akaria-toke ennek az dologhnak peldayat latny, hogy az pelda alath ennelis inkab az igaz ertelemnek vilagossaga ky ielentödgiek? Halliatok mikent Szent Pall ezt az dolgot imillyenkeppen peldazvan megh vilagosittia. Ameli allatoknak, az bwnert be vetetik verek, a szent helire az Papi Feiedelem által azoknak testek megh egettesenek az Taboron kivöl. *Heb:13* Ezokert tehat Jesusis, hogy a nepet maga verevel megh szentelie a kapun kivöl szenvede halalt. Menniwk ky tehat hozzaya a Tabor kivöl az ő gialazatos voltat magunkon viselven, mert ugianis nicz! itt megh maradando varo-sunk, de az iövendöbelit keresswk. Adgiad my nekwnk Uram azt, az the malasztod által, melire bennwnköth olli nagy kegiesen az magad peldaiaval tanitasz. Nem tudod oh en lölkem, nem tudod minemő, es meli czudalatos dolgokra tanitatunk, ezzel az my Jegiesunknek Jerusalem varosabol valo ky menetelivel. Vallion nem nylyan adatike szemunk eleiben, hogy e földy dolgoktol elfussunk tisztessaget es pompat semminek tarczuk es mindennemő testi giöniörusegeket megh utaliunk, annak fölötte [55v] Atiank fiainak, baratiunknak, niayaskodasokot, el tulaidon magunk szerelmetis, el vetven magunktol, Christus kedveiert magunkot megh utaliuk, es ugian megh tagad-giuk? Vallion nem arra intetele hogy az magad kivansagit, tested indulatit megh zabo-lazzal, es hogy a reghy emberből eppen ky öltözzel? De talam azt mondod nehez ugy mond erre az Calvaria hegire valo menetel, mert az rothadando test a lölket megh neheziti es a földi lakas sok gondolato elmet le szokot niomny? Ezek mind ugy vadnak a minth the mondod: De tanachot kersze? keveset gondolkodgjial itt ezen az helen de sokat czelekedgjel, mert az giarlo embernek gondolati igen felelmesek, es az my iövendöbeli rendelesink ighen bizontalanok. Halhacza miken nagy szoval es kialtassal, panaszképpen sirattia Szent David ebben az ketseges allapatban, mit kölliesek chelekedny, niavaliayat. Medzig helheztetem tanaczkozasimott az en lölkömben, es az

en faldalmimat napestigh medzigh viselem szivemben? *Psal:12* Miert marad egesz napestig szivemben az busulas, mert az hasznos tanachok az embernek chak sziveben vadnak el roitve es nem a kezeben, chak gondolatba vadnak de veghez nem vitetnek. Ha theis azert az the erőtlensegedeth, es ennek a dologhnak nehez voltat, voltakeppen megh tekinted semmit ugy nem veghez nem vihez. Nehezen itelhetink megh amellick e földön vadnak, es a mellick szemeink előtt vadnakis, nagy munkaval talalhattiuk föl azokotis, de amellick illenieghben vadnak, ky mehet azoknak vegere?(2) Ur Isten az en segitsegemre legien gondod; es mutasd megh az utat mellien kölliesek iarnom, hogy engemet megh tanithas az the akaratodnak be telliesiteszere. Halgatni fogom annak okaert, tellies leven yo remensegel, en bennem mit fogom mondany az en Uram Istennem, es megh latom mellik utra viszen engemet, mert azt mondgia a Propheta által. Valamenny hegien vagion az utra heliheztetem, es az en Eösvenym igen föl magasztaltatnak. *Isai:49* Ugi vagion Uram, ugianis el menel utra indolal, szökdeczölven az hegieken, es által ugrandozvan az dombokot, es athe Eösvenid annyra föl magasztaltatva. Annak okaert a my tekintetwnkert, cheleked megh azt, amit igertel minekwnk [56r] hogy minekwnkis a hegiek utainkra lehessenek. Es miert hogy nem chak kezeink vadnak megh terheltetve, de mind labunk, mind feiunk, igen nehezek söt megh szivwnkis nagy nehezseggel megh terheltetven ala voniatunk es le czuszunk az terh alatt. The pedig föl vagy magasztaltatva voni azert bennwnköth magadhoz. De erőssen voni Uram es telliesseggel huz magadhoz bennwnköth, mert amint latod magunkis megh valliuk nehezek, földiek es mind chak az ala valo dolgoknak kivanói vagiunk, es fölötte igen rost s tunia az my akaratunk. De ha the Uram bennwnköth magadhoz vonszaz, az my bwneinknek nagy hegiek által hagvan az yoszagos czelekedeteknek magasagin mellicket mind magad, mind az the hiveid uttiara rendtel által haghatunk, es a my Eösvenynk utannad valo yarasban lesznek igazetva s az utan szinten az the magasztaltatot hailekidhoz minketis fel fognak magasztalny. Es legh elsőbenis the raitad fogunk tapodny, Gelboe nevő sauvani, minden termesnekwl valo megh atkozot hegy, holot Saul kyrali fiaival Jonatassal edgiuth, the raitad veretetenek által, fegiverekkel. Ugianis the utalatos vilagh keveliseghnek, es ketseghben hozasnak kutfieie leven az Joszagos chelekedeteknek niomdokival által hagunk thegedeth. Thegedeth pedig föl magasztaltatot kevelisegnek, heaban valo dichöseghnek, es tisztessegh kivanasnak hegie, melire idvözitönk a Satantól vitetven, e vilaghnak mindennemő dichöseghre hamissan igiertetet vala neky: meli merthogy az Eördöghnek nagy ösmeretiben vagion, tavul fोगiuk kerwlny, tudvan ayarast, az alazatoössaghnak lapali mezeien. De the hozzád Thabornak hegie, ky igen kedves, chudalatos es Isteni dichöseghnek bizonsaga vagy; Idvözitönk ez halando testben s the raitad magha szent sziniet elváltoztatvan thegedeth tizetlunk es thegedeth tavol szemlelven elsőbenis a kinszenvedesnek hegieihez akarunk iarolni mivelhogy Christus Urunknakis előb köllietik szenvednie, es annak utanna az ő dichösegeben, ugy be menny. Oh olaifanak hegie thegedet tiztellek, es böchölettel illetlek; the igazgaszd az en lepesimet, hogy az Menney reank szarmazo Olainak malasztiaival Calvaria hegiere, ugi mint magam kivansaginak, es testi indulatimnak megh zabolazo helire meltan iuthassak. Idvöz legy the Szent Istennek [56v] az my idvössegunknek hegie, hiszen en hogy the raitad len niugodalma első Atiank Adam koponiaianak, the read hagvan a második Adam, Elizeus Prophetával edgiut es az valamint az gyermekektől kopassagnak chufsagaval, ekkeppen Christus Urunkis az eztelen

Sidoktól, sok gyalazattal illettetek. The raitad bekevel megh maradvan Isac Abrahamnak fia helette az bak len, megh aldoztatva. The raitad az megh holt Embereknek feő koponiayok el valanak idestova haniatatva, de Christusnak halalaval megh böchöltetenek, es az örök életre remenseget nierenek. The raitad len halala az my életwnknek, hogy a my megh holt vezerunk uralkodnek holta utan, es az halalt megh ölven pokolnak rontasara leven az holtakot megh elevenitene. Tegy engemet magadeva, es foglali magadnak hogy megh halvan ez vilagnak, ő neky elhessek a ky the raitad meltoztatek megh halny. Oh en lölkem el ezekkel az szok rendbeli eletedre valo özközökkel. Ellened allanake az Pokolbeli kapuk? el törven s rontvan ököt, es valladra teven, erre az idvősegnek hegiere Samsonnal edgiut, köröztnek giőzedelme altal vigiuk fel.

Köniörges.

Hogy bennwnkoth megh segicz Uram alazatosan köniorgunk mivelhogy ebben az Siralomnak veölgien amy szivwnkben hegiere valo föl hagast el fोगiuk rendelni, mellic az Szent hegiere föl mehessunk, athe aldasiddal telliesek leven, edgyk tökelltesegből masikban iuthassunk mind adzigh migh tegedet Sionban Isteneknek Istenet meg fोगiuk lathatny.

[33.]

Myrrhabol, es Epevel czinalt Bor.

Adgiatok az banatos embereknek reszegető italt es bort azoknak kiknek sziveket el foglalta az keserwsegh. Igianak es feleiczek el magok szegenisegheth, ennek utanna soha ne iusson eszekben faidalmok. *Pro:31* Oh ky nagy az mi Istenunk yovoltanak kegielmessege a niomorult emberekhez meli Attiaikeppen viseli mindenekre gondot. Az reghy iambor Embereknek meli igen nagy szeretetek volt egimashoz, es meli szep rendet tartottanak mindénekben, ugy annyra hogy meegh amaz vevső veszedelemben leveő emberekis nem hattak valami vigasztalas [57r] nekwl; mivelhogy pedig a Bor az Ember szivet megh szokta vigasztalny, ezokert kivantatik, hogy akkoron adassek legh inkab Embernek midőn attől hogy az banatos Embernek szive annak nagy volta miat el ne meröllien az keserwseghben. De thy atkozot Sidok, kik megh aggottatok az reghy gonoszsaghnak napiaiban: thys embertelen es köniörwletlen vetező rendek, Sidoknak Zolgai, kik mint amaz swrő bokor tövissek essze fonatatvan; thys a Sidokkal egieth ertven egiaranio kötelet huztok velek; mit czelekeztetek? miczoda embersegele vattok olly nagy niomorusaghn es szörnw halalhoz közelgető Emberhez? Vallion vigasztalasnak okaert mit köszöntök rea, kinek életeteket köszönhetitek? Epevel elegietet bort adatok neky, es amikor megh kostola, nem akara innia benne. Myrrhabol czinalt borralis kinalatok de nem veve el. Bezzegh nagy szorgalmatossagat követitek areghy dolgoknak yo sokasat; megh nem elegedtek azal amit Amos Propheta felöletek, es hozzatok hasonlokrol mondot vala: Az el karhoztatot Emberek szamara rendeltetet Bort isszak vala a magok Istenek hazaban. *Amos:2* De thy meegh az ezt akarminemő

Bortis, melliet idvözitunknek keszetettenek vala epevel elegytven megh vesztegetetek. De the my kegielmes Urunk ebben az the czelekedetben, nagiob es meltosagosb dolognak peldaiat adad elönkben. Jertek ele thy bwnösök, yeöyetek el thy igazak es valakik idvösegeteket szomiuhoztok iaruliatok ide s igiatok, es en kedves baratim reszegölietek megh; Mert edes ez a mereg meli a kiszenvedet Christusnak szeretetiböl szarmazek, kedves ital leven chudalatoskeppen az ötet szerető elmet megh reszegthy[!], avegre hogy the is emberi allat, a midön Urunk kinszenvedesenek poharaval fogsz kinaltatni, nagy örömmel ihassal, es amikor töled el mulikis, nagy szomiusaggal kivanhassad. Lassuk thehat az my lölkunknek Jegiesit, az my Urunk Jesusunkot, ky chak megh kostola es nem ivek benne my pedig lölki ayakinkal ebben az dologban el röitet tanosagnak titkat kostolliuk megh. Mi oka kegies Jesusunk hogy noha megh kostoload, az Epevel elegieteth Bort, de mikent megh kostolad nem akaral innia benne? Vallion enni nagy munka, verrel veretekezes kinszenvedesek es iszoniw nagy faratsagok utan; nem szomiuhoztal e megh? Fölöttebis bizoniara. Vallion tested-beli eröd fölöttebis nem szakazkozotte volt el? Igenis; Vallion az the szived [57v] ky mondhatatlan keserwsegei terhelteve leven, nem szwkölködike valaie akar minemö vigasztalaz nekwl? Ebben semmit ketsegh nem lehet. Kezeden vevéd az neked niutot Pohart; ez az the nagy szomiusagodnak es vigasztalas nekwl valo szwkölködö allapatodnak, ielensege vala; de az Epevel valo elegytes szomiusagnak el tavoztatásat nem engede. Vallion Uram nem tudod valae, hogy ollian ital volna az, hanem először megh köllietek kostolnod? de talam ebbeli czelekedetteddel, megh mutatad, hogy meg itad volna a Sinagoga Borat, es hogy mast uyat valasztottal volna melliet akarnal innia az Atiad orszagaban, tudni illik a Poganisagból megh tert Aniaszentegyhazban. De my niavallias bwnösök, esmeriuk megh minden bwneinknek artalmas voltat, es noha az Istennek fia megh kostola azokat az italokat melto bwntetest my erettunk szenvedven; de nem akarvan megh innia, azzal azt ada elönkben hogy mindennemö bwnösöknek tarsasagokat, es bwntetesnek reszeswleset, igen utalnaia. Megh lassuk azért szorgalmatossan, es erre a kettöre gondot viselliunk: Elsöben hogy idvözitunkben, amy idvösegunck szomiuhozagat, epevel elegytet borral megh ne oczuk, Annak utanna hogy ameli italt minekunk rendel attul ne legiunk idegenek. Hatalmas Isten ky czuda fele borokat adunk my Christusunknak, a mikor szomiuhozvan nekunk azt mondgia: Adgy innom, nem tudode the emberi allat hogy az ő paranczolatnak megh tartasa, Urunk etele es itala szokot lenny, es olly eledele melliel cö kedvessen szokot elni, es a melliel ötet, az ő szomiusagaban itatny szoktunk, midön az my idvösegunckre gondot viselunk, söt akkoron bort köszönünk ő Szent Fölsegere midön többet czelekszunk, hogy sem mint az parancholatok kivannak. De ky chudakeppen megh vagion elegytve, ez a my Borunk es akar minemö munkank, melliet my kedveiert szoktunk czelekedni: Vallion az my Borunk nincze ackor vizzel elegytve, amikor az ő malaztit es ayandekat minden ereietöl, hasznatol es izitöl megh foztvan magunk tulaidon böchesigwnköth ahoz szoktunk elvegieteni ky magaban igen hidegh es izetlen szokot lenny?⁽¹⁾ Es igy bizoniara semmit egiebet ő rea nem köszönunk; hanem az my föl zurzavart szwlönkben termet ruth zavaros borth: midön az megh szenteltetet dolgokat e vilagy dolgokkal essze zurunk, zavarunk egaraniö böchöletben tar [58r] tvan testi es lölki dolgokat, es olli ritkak es kevesen talaltatnak kik iol es rendszerint mivelnek ezt az szwlöt, es iam-bor eletben viselnek magokat hogy ugian nagy szemermetessegh es orcha pirolas neköl nem emlekezhetik Ember felöle. Nem de nem ezen forman panaszozkodike

midőn mondasat ekkeppen magiarazza. El vesze ugy mond az aldot az Istennek hazabol, sirankoznak vala az Papok, es az Istennek szolgai keseregnek vala. Eszek vesze a Szanto Embereknek, nagy Jay szoval üvöltőnek a szwlös Emberek az Gabona fölöt, midőn el vesze az földnek termese. El vesze es el változek az öröm es vigassagh az Emberek fiaitól.⁽²⁾ De yai ky semmirekellő es igen hitvan bor az, my Urunk melliel teged kinalunk, mellirwl ekkeppen panaszolkodol Moyses Propheta által. Az Sodoma-beli szőlőkhoz közzel valok az ő szwlciek, es Gomorrhának hostadgiabol valo az ő szwlő szemek. Epenek szwlcie, es fölötte igen keserő az ő szwlő görözdők. **Deut:32** Es hogy ennelis inkab bönöknek utalatossagat, es meli igen utaliad őket, elő szamlalasaval megh mutassal ekkeppen szollasz: Nem akar minemő epenek nevezed lenny mint ha csak közönseges es egifele volna de Sarkaniok epeie ugy mond, az ő borok, es megh giogiolhatatlan Aspis kigiok etetőie az ő italok. Oh Uram meli keserw bort terempt the neked ath[!] szwlöd, my vagiunk pedigh azok mind azokert az yokert, mellel bennwnkoth megh aldal, hogy szabadon azt mondhatod feleölünk, My lehetet tob az mit köllöt chelekednem nem az en szwlömmel es nem chelekettem volna; es ime szwlő görözdöt varok vala az ő termeséből de ő vad szwlöt teremte. **Isa:5** Oh en lölköm oh thy hivek meli igen nem vattok hivek az thy Uratoknak, szwnnek megh mar amy kezunk ettől az nagy gonoszsaghtól: es ennek utanna immar valaminemő bort add előnkben idvezitunk, yo kedvel igiuk megh. Azert Uram legh elsőbennis itas bennwnköth, töredelmesseghnek Boraval bwneinken valo banatot advan, idvösseges niomorgatast keserwseget, es olly szerenchitlensegeket mellick Atiai szeretettel legienek elegyetve. A kik thegedeth felnek agy olly ielt nekik, hogy el fussanak a the kezyadnak [?] szemelie előtt, hogy ekkeppen kerwlhesswk el az utolso dwhösseghnek poharat. Tudgiuk Uram, yol tudgiuk, hogy yo itt szenvedni, es annak [58v] okaert az magad poharaból öncz a mienkbennis, es reszesitesz bennwnköt az the kinszenvedeseddel; de mind az által az ky nem ennek az italnak sepreie söt e földön leveo minden bwnös Ember, fogh innia belöle. Mert noha e földön akar my kiczin reszet iszuk ennek az italnak, de affelöl nem keveset hasznal minekwk. Halliuk Uram hogy hisz es biztacz bennwnköth imigen szolvan. megh ihattiatoke a pohart melliet en innia fogok? de erre vallion my mit fogunk felelny, nem egiebet, hanem mint ama Zebedaeus kett fiay, megh ihattiuk ugy mond. De Uram the agi arra valo eröt, hogy megh ihassuk, mert the nalad nekwl semmit nem mielhetunk se szenvedny, se munkalkodni nalad nekwl nem lehet. Ha pedigh igen rettenetesnek techenek lenny az kinszenvedesnek pohara, ottan chak Urunk kinnian valo szanakodasnak poharat köllietik megh innunk meli te teöled is artatlan Barantol, mind adzigis el nem mulik, valamedzigh megh nem ittad ötet. Igiuk azert oh en kedves baratim, es Christus kedveiert valamit szenvedgiunk yo kedvel, holot maga kinal bennwnköth, es olly baratsagossan, elsőbennis maga iszik belöle, valaminemő okert köllietek szenvednunk, es ebből az poharbol innunk, mindent bekevel cselekedgiunk. Ha ezt fोगiuk czelekedny az ő Orszagaban olly uy bort fogunk innia, meli mind Istent, mind Angjalokot, mind Embereket megh vigasztal, es noha elsőbenis minden Ember yo bort szokot ele adni amikor osztan annak yo voltatol es giönörwsegetwl megh zaiosodnak ackoron alab valot.⁽³⁾ De the Uram az yo bort szinten ez ideigh, megh tartad ugy vagion hogy az poenitentia tartasnak es töredelmesseghnek yo az bora, de yob az Evangeliumbeli kegielemnek es malasztanak bora, söt legh főb az örök eletnek dichöseges itala. Azert yo baratim s yo Atiam fiay menniunk ugjan es yo kedvel az Myrrhanak hegriere,

Christus Urunknak kinszenvedesehez, es vegiunk onnet magunknak egy essze kötöt
czomot, melliet az amy borunkal, tudni illik idvözítunk kinszenvedesen valo szanako-
dasunkal elegyczunk megh, es amaz Tengeri hálnak hasznos epeievel, mint amaz iffiu
[59r] Thobias a Chet hálnak epeievel veen Atianak haliogos szemet megh giogytotta
vala, mys elliunk azzal, hogy holtunk utan reszesölve lehessunk az dichösegben.

Köniorges.

Ur Isten ky az my bwneinknek nehezseget epevel elegyetet borban megh utalad
es az my elseo szwleinknek, es fiainak szaiok izit meli aszo fogadatlansag miat megh
veszet vala, kinszenvedesednek sullios voltaival megh orvostad, kerunk thegedeth
adgiad mindekunk, az töled megh ivot pohart, hogy a szenvedes es poenitentia tartas
altal ugy megh kostolhassuk, hogy az the uy Borodbanak edesegevel athe Orszagodban
kedvunk szerint lakhassunk. Amen.

[34.]

Vas Pöröli.

Se vas feisze se pöröli, se semminemő vas özköz nem hallatek, midön Salamon
kyrali czinaltatnaia a maga hazat es az Istennek Templomat.⁽¹⁾ Mi oka tehat Istennek
Angiala hogy ezt az vas pörölit szemunk elöt hordozod? Vallion Urunk nem nagiob
volte Salamonnal s lam az maga testet Templomnak nevezte vala. Ha idvitunknek zent
lelek ereie által, Emberi magh nekwl s minden faidalom nekwl czudalatoskeppen valo
születeset, mint amaz nagy keo szal, meli minden Emberi keznekwl, le szakada az
hegireöl, ezeket mondod ielentem az Salamontol olly nagy czendessegel epetetet
Templomon: de en viszontagh azt fogom mondany hogy Christus Urunknak kin-
szenvedese alatal, midön az ő testenek Temploma megh rontatek, ackoron epitetek az
Aniaszentegihaz, kinek peldaiat iedezy vala az Salamon Temploma. My dologh thehat,
hogy most itt ennek a pörölinek hangosaga hallatek? Oh pörölinek chudalatos titka,
meltan az Angialtol mint egy neminemő nagy szent böchöletre es tiszteletre melto
dologh adatek előnkben: Böczöllek tehat, tisztellek, es apolgatlak thegedeth, mert
valamint hogy olvasom hogi Selle neveo Ember kinek neve arniekot teszen, Tubaliani
nemzete volna, ky legh első kovacz vala, es olly volt, aky legh elsőbennis kovacz mivet
talala, es mindenfele Res es Vas mivet gondola, kinek neve az[t] jelenti vala tudni illik
zurzavarral biro, avagy, giala [59v] zatra igiekező Ember *Gen:4*, es azokert ekeppen
enis elmelkedem itt ezen az dolgon hogy az my legh első Atiank, semmiből mint egy
Arniekbol len alkottatva, es miert hogy eő len oka minden első zur[z]avarnak es
gialazatban valo esesnek, legh első vetket chelekedven ő szörze thehat első okot
Christus megfeszitesenek, es innét következik, ő volt tehat ez vilagon a legh első
kovacz es pöröliös ember. De vallion minemő czudat, add előnkben a bölcznek amaz
mondasa. Keszen vadnak ugy mond a vas pöröliök, hogi megh töriek es ronczak az
bolond emberek testeit. *Prou:19* Jay ky igaz ez az mondas, es folotte ighen illeth
bennwnköth, mert az my bolondsagunk, melliet az bwn által chelekedtunk ha szinten

az kovaczok wlö vasara, voniatot volnais, egy nagy sok vas pöröliöckel veretet volnais, soha megh nem igazalható se megh igienesedhetet volna; es noha semmive tetethet, es el romolthatatot volna, de affelöl semmi uton alegh első igienes állapotra nem iuthatott volna. Annak okaert my erettünk bolond, czufsagos, megh veteth, es megh atkozott szemelítiven magara Christus Urunk az Istennek öröke való bölchesege, es azt veve föl magara az mi bennwnköth eszteleneket bolondsagban heverököt illet vala. Nem de oh kegies Uram nem nyílván mondottad es megh ielentted valaie, amaz kedves Prophetad által: Az en hatamon munkalkodanak az bwnös emberek. **Psal:128** Vallion Uram mit dolgoznak azok? De yai yai iol tudom: az nagy szullios bwnököt kik ugian esze vadnak ragasztva, mellicket naponként czelekeszünk. De vallion oh aldott Jesusunk azok az pöröliekkel munkalkodok egiebet valamit dolgozzanak? kik hazuksagokat alkotanak es alnoksagokat, es kik az hamis dögletes tanaczokat követik vala kik az kosseget the halalodnak kivansagara indyttiak vala? Latom Uram es eszemben veszem athe yo tetemenidet, melinek gonosz kuth főből, len aradása, midön mint amaz igaz Samson Ember emesztő döhös Oroszlannak szayabol eledelt szörzel, es amaz hatalmas kegyetlenből edessegeth czinalal.⁽²⁾ Es noha azok mind ezeket the ellened czelekeszik, magok gonossagokat megh hosszabittiak es nevelik vala, de ez idő alatt mind az my bwnös voltunkot mind magoketis, ha megh akarván terny megh rövidethetnek es idvöseges [60v] dolgot mielhetnenek. Oh ugy almelkodásra melto Istennek bölchesege avagy inkább yo volta, holott mindeneket latok ebben az dologhban es igen höchöllöm. Vegietek eszetekben thy Adamnak el veszet fiay karhozatnak fia, kik Christusban masodik Adamban megh letek váltva, iol ide halgassatok, almelkodgiatok, es öörvendezetek, halakot adgiatok, es ennek az aldott vas pörölinek, ereieth es hatalmat vegietek eszetekben, mert midön ezen a vass wlön magok pörölievel minth amaz fő kovacz Mesternek a pokolbeli Eördöghnek igazgatasából erre a munkara vitetnenek es munkalkodanak a bwnösök, semmive len, es telliesseggel el rontatek, mint egy terhelő bwnnek sullia, es az Eördöghis, minden gonossagra indito özköz labala tiportatek. Bizoniczd megh ebbeli mondasunkot the szent Propheta es innét, következendő remensegwnköt voltakeppen allasd föl. My moddal romoltatek es töretek el az egész földnek vass pörölie, es mikeppen nagy nevetsegre es chufsagra változek az ellensegnek minden ravazsaga es chalardsaga? **Jer:50** Vallion regenten nem te felölede, Oh Eördögh halottuk azt a mondaszt, es az the szorniu nagy dwhessegedről. Mint valami pozdoriát csak ugy fogia tartani a vass a pörölit es az ellened haytot dardat csak nevetni fogia. **Job:41** de most lashacza viszontagh, ime az the erödöt, hatalmadoth, csak, neveti az körözteny Ember, es az the pöröliödöt, czudalatos mesterseget nem kölömben tartia mint az pozdoriát. De el nem feleithetlek thegedet oh boldogsagos szwz Maria, midön annak az vas pöröliének hupogatasa iuth eszemben, holott annak elötte azon füleideh az Ur Isten Angiali beszédvel es követseggel meltoztatek Meniorszaghból megh tiszteln. De mind az Altal oh aldott szwz, ebből az dologhbolis legien szabad valami vigasztalast, magunknak szörzeni, noha athe szived pörölinek giakran való hupogatasától anniszor nagy faidalommal megh len rontatva. Mondgi the my nekwnk oh bölcz, valamit olliat, ameli ezeket avereseket es üteseket megh lagythatna es köniöbithetne, es az Szent Maria megh rontatot szívet megh epithetne. Mit mondasz the az kovacz felöl? A pörölinek ugy mond zörgese, megh uyeta az fwleit, es az edeninek [60v] hasonlatossaga el len az ő szeme **Eccl:38** Jol vagion eligh edzigh mert ugianis valaminthogy a verő pörölinek

röngesevel ö[r]vendez a kovacz, es annak valami hasznat erzi ha szinten nem szwntelen kovaczol avagy mielis es valaminthogi kovaczolvan, szemlelny szokta azt az edenit kihez hasonlot akar czinalny: ekkeppen ennek az pörölinek hupogatasa, midön az the szent fiadot köröztfara kötöznek, noha igen sullios es keserves vala es athe lölködnek belső reszet altalhattia vala, mind az által az föllieb megh iroth bölchnek mondasat nem ok nekwl the hozzad hasonlithattiuk boldogsagos szwz Maria. Mert valaki ezt el hitte felöled, hogy the vagy amaz nagy Propheta Asszoni, es hogy amaz Isteni titkoknak tudomaniaban reszed van által lathattia, hogy midön azokat az keserves wteseket hallottakis, ugian akkor lölky szemeidet amaz chudalatos e vilaghi megvaltsagnak munkaiara forditvan, azoknak az vas pöröliöknek röngeset es hupogatasit, czendeseb szivel halhattad, es az mindenik teremto Istennek nagy halakot adtal, abbeli nagy kegielmelegeirt es chelekedeteiert, hogy immaris olly vegben hozta vala, ennek az megh valtsagnak dolgat, mellet az egesz sirankozo vilagh anny sok wdötöl fogvast nagy fohazkodassal kivan vala. Oh aldott vas wlö, oh szerenczes pöröliök, oh nagy hasznöt szerző munkalkodas, mellet ez az Isteni dolgozas szörze. Tudgiatoke oh en szerelmes körözteny baratim, my yo következik meegh ennelis töb ebböl az dologhbol? mert itt nem chak az olalkodo es minden Mestersegö Eördoghnek munkalkodo vasay lenek el rontatva, es mindennemö ereie el romoltatek, de söt szeretetnek lanczay es essze kapczolo özközys czinaltatnak, meliekkel az Emberek egymas közöttis megh bekelhetnenek, es az Istennelis megh eggiesülhetnenek; mel essze kapczolast se az Eördögh se az Pokol el ne valazthatna. Ugianis erős es hatalmas a szeretet, mint szinten az halal, de az iregisegh követesis olly kemeni mint az Pokol. Hosd elő ennek az dologhnek bizonsagara az the beszdedeth oh Angiali Propheta Esaias. Megh erősite a kovacz pörölievel wtven, es mondvan essze enivezem es hasznos leszen. **Isai:41** Ebeli mondasaval azt akarvan elönkben adny, hoga amint az kovacz ket vastagh es kemeni vasnak egiwe veresevel es forasztasaval [61r] szep mivet czinal; ekkeppen Christus Urunknakis körösztfara valo szgezise, minket szent Attiaval essze kapczola. Lam Jeremias Prophetanal azt mondgia az Ur: Vallion az en beszedim (de en vereseknekis nevezem) nem ollianoke mint a twz, es mint amaz kösziklak essze ronto vass pöröli. **Jer:23*(3)* Wssed Uram wssed oh kegies Jesusom az en szivemeth meli szinten ugy vagion megh kemeniedve mind az köszikla es uyobban czinald megh, hogy mindennemö kegiesegre, es szeretetre lagy es hailando lehessen es ugy osztan vitetessunk el innen ama szent Templomban aholot (minek eleotte itt ezen ez vilagon niomorusaggal, veresekkel mint amaz epwletre valo kövek megh simogatva, es tisztitva lesznek) semmifele vas pörölinek es affele munkalkodo özközöknek zörgesek nem foghnak hallatatny.

Köniörges.

A my gonosaginknak sokasagok miat, megh kemeniedtenek az my bwneink oh Uram es ezokert ellensegnek ostoraval megh verel bennwnköth, es kegietlen veressel megh bwntetel. Köniörgünk the neked a my kemeni szíwnkot szeretetnek twzível lagiczd megh, hogy az the malasztodnak kemeny kösziklakot essze ronto pör[ö]livel szíwunk megh uyetatvan, athe szent akarathoz szabhassuk magunkot. Amen.

Vass szegek

Ky ki maga tarsanak segitsegl legien, es ekkeppen biztassa az maga Atiafiat: Erösedgiel, megh erösíte a kovacz maga vasanak pöndetesevel, aztot aký akkoron az miwhellien munkalkodik vala, mondvan: essze enivezem es yol leszén. Es megh erösíte segeckel ötet, hogy meg ne mozdulion es ne niögiön. **Isai:41** Vallion oh en aldót Urunk, itt ezen az helen nem vehettiuke eszunkben, a the vasaidnak szegidnek, es szeretetidnek hozzank valo kapczolasanak nagy ereieth es hasznat, kiknek erdemek által, azt megh niertwk magunknak, hogy mindennemö haborusaghban [61v] es veszedelemben erösek lehetwnk es az alhatatossaghnak ereievel megh mozdulhatatlanokká lehetwnk. Vallion nem láhattiuke megh voltakeppen, itt ezen az helen athe Aniaszentegyhazadban levö szentsegeknek es titkoknak, nagy Menniei ereiet, es hasznat meli Sacramentomok, amy idvössegunknek megh nieresere bizonyos es allando erössegek es fundamentomok, amint regenten az Propheta által megh mondottal vala. A the Satorodnak heliet teriezd ky es a Satornak reszet iol ky vonniad; megh ne kemeld, io hosszan boczasd az the kötelidet, es iol megh erösiczed az the szegeidet. **Isai:54** Mert vallions ky nem hinne azt, oh igen alazatos es minden bölcseggel tellies Jesusunk, hogy nagy el röittöt titkok nekwl lett volna abbeli czelekedeted; hogy keserves kinszenvedesednek ideiekor kötelek szegek nekwl es a szeretetnek enivezise nekwl el nem akaral lenny? Ebben az dologhban pedig my hozzank megh mutatot belső szeretetednek nagio bizonysagara, három rendbeli garadiczat, yo voltodnak kilsö ielensegevelis megh mutatad. Lam Uram ennihani izben es ennihanisszor Istrangokkal eginehani moddal megh kötezenek thegedeth, a kertben, es mikor a varasban vitetnel, Anas hazaban, annak utanna keö oszlophoz, es a köröztfahoz kötözenek, hogy kezeidet s labaidoth ky niutoztattatvan, az köröztre szegezethessel; de mivelhogy nem szinten allando szokot lenni az istrangokkal valo kötözes, noha igen sullios es faidalmas vala annak okaert nem maradal, megh csak az istrangok kötözeseben; ki tudgia talam azt akarad peldazny, hogy nemelliek kik the hozzad ragazkodnak nem egieb okert szoktak azt czelekedny, hanem nagy böchöletnek kedveiert, avagy pedig tulaidon csak az the nagy egeretednek megh niereseiert, avagy akarmy egieb okert szeretnek es követnek thegedet. De valaminthogy szegeckel szoktak szegezny es vastagabban es allandobban megh szokot affele maradni, noha az sem szokot sok ideigh tartani, es mind vegegh megh maradny, mert valaminthogy az kötelek idővel megh szoktak szakadozni es megis rothadnak, [62r] ekkeppen semminemö erőszakal valo dologh nem sokaig allando. Es ennek okaert athe köröztfara föl fwgeszteteth zent testedis, nem sokaigh fwgge ott, hanem ugian azon estve le vetetek. Vallion Uram nem ekkeppen ragazkodnake, the hozzad azok, kik az karhozattwl felven bwntetesnek el tavoztatasaert zolgalnak the neked, inkab rettegven az the igaz iteletedtől, es a pokoltól, hogy sem mint magadtól; de affele dologh nem tartoss, es nem batorsagos, mind az által nem köveset hasznal, az harmadek moodnak el nieresere, meli legh yob mindeniknel: amit amaz kovacz mond vala; Essze enivezem, es yol leszén. Magunknalis nylyan lehet, hogy midön az mives ember valamy fat essze enivez, Istran-

gockal essze kötözven, szegeckel megh erősítik s annak utanna el vesi mind az kötelet, es mind az szegeket, hanem tulaidon csak az eniwnek ereiere bizza alkotmaniat. Hala the neked idvözítő Christusunk my lölkunknek szeretöie, hogy az Aniaszentegihazat magadhoz kapcholad, szeretetnek enivivel, mys ezokert meltan mondhattiuk. Ennekem az Urhoz ragazkodnom igen yo, es az en Uramban Istenemben heliheztem remensegetem. *Psal:72* Köniörgök azért the neked kegielmes Istenemnek ky en Uramnak es idvözítőmnek Atia vagy voni engemet kötelekkel athe fiadhoz, hogy hozza iuthassak Adamnak köteliben amint megh igerted, voni el engemet es az en testemet szegezd által az the felelmeddel, hogy magadhoz vonvan engemet, kötelekkel magadhoz szegeszess.⁽¹⁾ De szeretetnek enivevelis kapczoli engemet magadhos, mert sockal yob es hasznosban essek, ha en akkeppen ragazkodom hozzád. Voni magadhoz engemet es utannad fogunk futni, athe kenetednek yo illatia után;⁽²⁾ ha hoszad leszek vonniattatva, hozzád leszek szegesztetveis es hozzád ragazkodvan, az szeretetnek enive által, el valhatatlankeppen hozzád kötelezven magamoth, az[t] fogom mondani, kialtani, es nagy örömmel magamhoz sok ezerekkel hasonlokkal, edgiuth örvendezven így fogok szollani. Ky valazthat el minket az Istennek szeretetitől? es ettől az [62v] szeretetnek enivetől ky vonhat el bennwnköth? *Rom:8* Nem megüünk el töled, es eltetni fogsz bennwnköth es az the nevedet segitsegu fogiuk hinnia. *Psal:79* De the ez vilagh es a testi giönörwsegh követői es szeretői ky boldogtalanok es szerenchetlenek vattok, bolond vaad itelő Emberek, kik igazan megh nem tudgiatok böchölni es gondolni az dolgokat: talam akkoron tartiatok magatokat boldogoknak lenni, midön magatok indolatinak szolgaltok, testi giönörwseghnek ereszkettek, es midön oktalan testis lölky kivansagtoknak szabados niargalast engedtek, es semmitől semmit nem tartvan, mint amaz zabla es feek emlő nekeöl valo deczege lovak, szabadgiaban niargalotok. Oh ky esztelenek es szegeni niomorultak vattok thy rettegven, felven es irtozvan, az Isteni felelemnek szegeitől, kikkel ha az Christus köröztiehez volnatok szegesztetve, ollian undok fertelmesseghben nem eshetnenek, de ertitek es eszetekben nem veszitek az magatok niomorwsagath, hogy az Eördöghnek twzes szegeivel által vattok szegesztetve es nagy kegietlen rabsagban zolgiatok neki, midön testi indulatotoknak, es kivansaghtoknak esztelenöl mindenből engettek. A thy erzekenseghteketh, indulatotokat, testi kivansaghtokat megh giönöni es megh zabolazny nem igiekeztek; halgassatok thehat reia mikent igazan szamlalia ele a Propheta az thy veszedelmeteket, szol pedig azokrol az Nemzetsegekről, kiket megh parancholt volt az Isten, hogy az Sidok mind ky töröllienek magok közzöl meli Prophetanak mondasa illeti az Emberben uralkodo gonosz indulatoknak ki giomlalasokat. A kik ugi mond megh maradnak azok szinten ollianoka lesznek thinektek, mint szemeitekben leveö sertő szegek, es oldalatokban által iaro dardak, es ellenkezni fognak veletek a thy lakastoknak földében. *Num:33* Nem ok nekwl thehat thy kik ezen az földön, ugy mint agiaghbol czinalt el mulando rothando hailekban laktok, annifele bwnök tövesetöl, testnek es kesertetnek, anny rendbeli [63r] czipkeitol kenzattatva es sertegettetve vattok. Annak okaert inkab azt kivanniad es azon köniörögi oh emberi allat, hogy az Isten felelmenek szegeitől szegesztessel hogy ekkeppen magat az arolo kyszergető Eördögöt ennek az czalard vilaghnak feiedelmet, testednek satoraban szwntelen utannad olalkodo ellensegedet megh giözhessed es Christushoz ragaszkodhassal. Akarode ennek peldaiat, mint egy twkörben megh tekinteni. Be futa ugy mond Sisara neveö Hadnagi, tudni illik az Eördöghnek hasonlatossagha. Jael Propheta

Asszonnak Satoraban, es ott le röite magat, ketseg nekwl ha onnet ki szaladhatot volna, töb veszedelmet szörzet volna. Jael pedigh fölemelve a sator szeget, nagy hal-
kal anak szemere teve Sisaranak, es a szeget vastagon feieben szegezven az veleien
altal szegezse aföldhöz Sisaranak feiet. *Jud:4* Kövessed azért theis ezt az Asszonial-
latot es nagy giözedelmet fogsz nierni az the hon valo ellensegedön, ha az Urnak
felelme testedben azokat megh öli. Siessetek thehat ide iönni, thy embereknek nehez
es kemeni sziwü fiai, es azon igiekeztek, hogy ezekkel az Urunk szegeivel által
legietek szegeztetve; azon legietek, azért köniörögietek, es ezekert forgassatok elme-
tekben, az Istennek egeiet es amaz idvösseges mondasokat, hiw barátotok yo tanacz
adasat, yol elmetekben vegietek, lam az bölcznek mondasavalis megh erősedik ez a
dologh ky ekkeppen szol. A bölcz es okos Embereknek szolasi, ollianok mint amaz
ösztönök es mint a szegek mellic be vadnak melien verve. *Eccles:10* Ugianis azokat
kikhez yoszagos czelekedeteknek öszveniére indolnak, affele bölczek mondasy szinten
ugy serkengetik mint az ösztöni, kik pedigh az Isteni szeretetnek tellies voltara, es
tökellatesb idvössegekné uttiara igiekeznek, igen szuksegesek affele szegezések hogy
mindeneken által menven el erhessek az kivant koronát. Ha pedigh the Emberi állat a
Christusnak szegeivel által leszesz szegeztetve, es szeretetnek enivevel hozza leszes
kapczoltatva, nem ragad the hozzad a gonoszsagnak szeke, nem fogh thegedeth ez
vilagh szeretni, sem a testi giönörwsegeknek lepe nem giöz megh thegedet de az
Christus szegeinek ereievel athe ellensegednek feietis megh rontod, es ha szinten ez
vilaghnak minden szegeivel földhöz [63v] volnalis szegeztetve de mint amaz második
Samson, amaz Nyeszt fonállal, es hayal megh erőseteteth szeget ky ranthatod es
giözedelmes lehec⁽³⁾, annak fölötte amaz the ieles Salamon Kyraliódnak Arani
szegeivel Istennek hazaban az Meniorszaghnban a szentek Tarsasagához foglaltatva
leszes es el valhatatlan szereteth által, ahoz az Menniei egész alkotmaniokhoz hozza
lesszes kapczoltatva.

Köniöröges.

Ur Isten ky az Abrahamnak magvat föl veded es az my testwnknek allattiaban
leven, szegeckel aköröztfahoz szegeztetel. Kerünk thegedet hogy minketis a szeretet-
nek enivevel ugy szoricz es kapczol magadhoz, hogy az alhatatos szeretettel neked
szolgaltva soha töled el ne valhassunk. Amen.

[36.]

Köröztfara valo szegezés.

Oh Uram es my Urunk meli chudalatos athe neved az egész földön, mivelhogy el
teriede az the nagy meltossagod öröaita. *Psal:8* Bizoniara Uram igazan felelel megh
Jacob Patriarchanak, midön Angial kepeben veded kwszködik vala, es mikor töled ker-
dene miczoda nevel hivatatnal, ekkeppen felelel nekie: Miért kerded az en nevemet
meli ighen czudalatos; Bizoniara czudalatos a the neved: mert the vagy az Ur Isten,
czudalatos dolgokat czelekedven, mind ott feön Meniorszaghnban, mind itt alat e

földön.⁽¹⁾ Bezeg mostani czelekedettelis arra tanitasz bennwnköth valaky magat föl magasztalia, megh alasztatik, es aky magat megh alaza föl magasztaltatik. Ugianis ebbeli mondasodot magad czelekedetteddel valoba megh bizonitad, es ezokert az Propheta, az the szwletesednek örvendven azt mondgia. Kis giermek szwletek nekwnk, es fiu adatek my nekwnk. *Isa:9* es a midön minden neveidet elő szamlalvan, tudny illik hogy the volnal tanaczado Isten, hatalmas, iövendö vilagnak Attia, bekeseznek Feiedelme, mintha meegh aleigh meltosagosb neveidet el feleitetted volna utana vete. Hivatatik ugy mond, az ö neve chudalatosnak. De oh en Uram Jesusom vallion nem elegsegeskeppen alasztadi valai megh magadot, midön az magas meniböl le szalvan az emberi testet aldott szwznek meheben magadra veded: midön amaz be foglalhatatlan Isten leven, kichini giermeczkent[!] [64r] akaral lenny: midön the, ky az egesz vilagot igazgatod, kis giermek poliaiban, be hagiad magad poliazni? amikor zent Aniad emlöietöl fwgven keves teyel tartatal, noha te volnal az aky megh nitvan kezedeth mindennemö allatoth be töltesz vala aldasiddal? midön amaz nagy hatalmo Isten leven, niavaliat vevel magadra, es az Angialoknak kyralia leven, hogy mind az Angialok mind az emberek neked zolgálnanak megh engeded: es midön a the tanitvanidnak Urok es Mesterek volnal, mind azon által labokhoz borulal keszkeniövel által kötven magadot, vizet tötel Medenczeben s labokot megh mosogatvan; megh törled es közöttök forgolodal vala? mivelhogy avegre iöttel vala, hogy ne the neked, hanem te zolgali masnak? Mi szwksegh volt tehát illien czudalatos es keserves alazatossagot szenvedned; midön a földre haitanak, hogy kegyetlenöl az köröztfara szegezzennek. Bizoniara noha el szenvedhetetlen len az thy nagy kegyetlensegtek, thy dwhös Sidok, kik idvözitönköth megh feszitetek, s el almelkodnak az Egek es a föld, latvan annak az thy vetketeknek meltatlansagot, de kezetekben adatek, mert ö maga ugy akara, nemis lehetet volna semminemö hatalmatok thy nektek ö raita, ha önnet fölliöl thinektek nem adatot avagi nem engettettet volna. Eö töle vagion az, hogy nektek erre az meltatlan czelekedetre erötök es hatalmatok vagion; melliet thy nektek az veletek szwletet gonossagtok, szörze. Ved eszedben the Lucifer gonosz Angialok feie: Mit mivelel amikor az Egek fölöt akarad magadot föl magasztalni, ime azokert a pokolnak melsegeben le vetetel.⁽²⁾ Miert mivel hogy föl magasztaltad magadot heaba valóságban, megh alasztatal az igasaghban: de viszontagh mivel hogy megh alaza magat az mindenható Isten, ezokon az egesz Menieknek magasagara föl magasztaltatek az Ember. Mert magas sziwhez iarola az Ember de nem a kevelsegh által hanem az Isten fyanak alazatos fogantatasa által, midön az ige teste len, mybennwnk lakozek es ezokert föl magasztaltatek az Isten. De the Attiank Adam nem ekkeppen czelekedel, ez vilaghnak kezdetin, hanem az kesergető Eördöghnek niondokat[!] niomvan az kevel sziwhez iarolal akarvan [64v] ollianna lenny, mint az Isten ky miat az giöniörwseghnek Paradichomabol ky vetetel; es ez okon az Istennek fia, a masodik Adam amaz megh holt emberek czontiaival be rutetatoth szörniv helen, Calvaria hegien, földre le vettetek, es köröztfara engede magat szegesztetni. Hol vattok thy Angialok, uralkodo Thronok feiedelemsegh birok, es az Eghnek mindennemö ereie? nem indultoke megh? nem haborodtoke megh? nem indule föl benneteket a nagy haragh es bosszu allas? midön az thy erősegtek földhöz czapatik? Hol vagy the my Urunknak szerelmes Annia Maria? hol vagy the oh en lölköm ky ö Atiafia es Jegiese vagy? Hol vattok thy minniayan Jerusalemnak leany, kik az thy kedveseteknek valahoz tartoztok, mint egy neminemö oszlophoz? Ime immar ihon aföldön förtöng az, aky az Egeket viseli, ime köröztre szegeztetik, aky min-

deneket igazgat, Oh boldogsagos szwz Maria, michoda szivel, minemő gondolattal voltal ezeket latvan es halvan, hogy az kitt the, szent lelektöl fogadtal vala, ime köröztfara szegeztetik? Oh thy bwnben heverő keveliek, dölfösök pompa wzök, es minden alazatossagh nekwl valo emberek leven, mind az által az magatok lölket, nagy chudalatos dolgokban föl szoktatok magasztalni, es magatok fölöt iar az elmetek; lassatok es tanoliatok megh, mellik legien az idvössegre vezéröl uth. Bezegh ha így köllietik szenvedni az Christusnak, es ekkeppen köllietik be menni, nem idegen, hanem az az maga diczösegeben; mikeppen mehettek thy be a kevelsegh által az ő dichösegeben, holot az kevelisegh wzö Angialoknakis nem lehete ott megh maradasok, kiknek ott vala annak előtte lakasok? Vegietek eszetekben valaminthogy ez vilagi bölczeseg, Isten előtt, nagy bolondsagh es kabasagh; a szerint az Istenis, ez vilaghnak tudatlanit es parasztit valazta, a vegre, hogy megh szegienicze ez vilagh bölczeit.

1 Cor:1 Vallion nem okossan mutatodeke megh oh thy Philisteusok, Samsonban ennek az köröztnek czufsaga es botrankoztatasa, midön szemeit ky vaivan, mint amaz czuf es bolond Emberrel tömlöczben zarvan, örletenek vala vele, de valaminthogy annak a szaraz Malomnak formaya, ennek az gialazatos Köröztnek formaiates peldaiat iedzi vala: ekkeppen ugian annak a Samsonnak raitok [65r] levő vegső giözedelme Christus Urunk köröztü által valo giözedelmes es nagy diczöseges nieresegeth nyilvan peldaza vala.⁽³⁾ Es noha thy dwhös Sidok, valaminthogy Esaias Prophetat annak elotte fe fwresszel kette reszelitek, ekkeppen az my teremtönknek es megh valtonknak, Isteni lölköt szwztöl fogantatot testeböl, köröztfanak általa el valaztatok, de valaminthogy az az fwresz, melliel által len fwresztetve az Prophetanak teste, köröztnek formaiat iegieze, midön által fwresztetnek azzal ezokon ez az Szent Propheta magais, tudvan az köröztü által leiendő giözedelmet azokban az kinokbannis örvendeze ennek az köröztnek. Jöyetek ele, thy erőtlen köröztienek Adamnak fiay, es a Christus köröztühez thys legietek szegeztetve, mert ő az erő, idvössegh, es my életwnk. Melto szwksegh hogy mys aszerint legiunk, mert akik Christuse, az magok testet megh feszitettek, el hagivan mindennemő vetket es testi kivansagokat: Mert ha hasonlokeppen plantaltattunk az ő halalanak hasonlatosaghahoz, az ő föl tamadasabannis reszesölve lehetünk. **Rom:6** Azt yol megh ertven, hogy az my reghi Emberunk megh vagion edgiuth feszitve, hogy a bwnnek teste el rontassek, es hogy immar többször a bwnnek ne zolgaliunk. Oh en Jesusom, az the köröztfan el niutozot tetemidhez, im enis alazatossan oda borulok, es az en mindennemő bwneimnek főkeppen teged sokszor fölötte igen megh banto kevelsegemnek, boczanatot kerek. Töröld ky Uram, ved ky en belölem, oh en kegies megh valtom, minden bwnre valo indolatoth es fesiczd meg ötet, hogy ennek utanna az en lölkem, megh szabadulvan ettül az hamis es czalard Embertöl, nagi deczekedessel neked enekelhessen ekkeppen. Tavol legien en tölem hogy en dichekednem egiebben, hanem a my Urunk Jesus Christusnak köröztiben, ky által nekem evilagh meg feszitettek, es enis e vilaghnak. **Gal:6** Annak okaert oh en Istenem, ennek utanna haad tarczam szinten ugy az vilagot mint amaz föl akasztot gylkos Embert, es bator engemis oliannak vallion, lenni ez vilagh.

Köniorges.

[65v] Mindenhato öröke valo Isten, ky a koroztfan ennek ez vilaghnak czudalatos orvossagot szörzel, es athe szentseges Testednek elletesevel megh szenteled az köröztfat. Engedgied hogy my ugy diczökedhessunk abban, hogy minden gonosz indulatinknak igazan valo megh gieözeset athe tisztesegetert, szwntelen viselhessuk az my testunkben. Amen.

[37.]

Kett Latroknak feöl fwggesztése.

A niomorusaghból es törveniből ky vetetek: az ő szwleteset vallion ky szamlalhattia ele? **Isai:53** Erről tudakozol es panaszkodol Istennek Embere, the Propheta, de arrol nem ertekezöl, es inkab annak vegere nem akarsz menny az ő megh fesziteset ky magiaraszhatna megh? Mert valaminthogy giengen ama chudalatos Christus Urunk szwletesenek titka nem amaz öröktől valo Atiatol mondom: hanem midőn idő szerint valo Aniatol szwletetek, előnkben adatek, imigien szolvan felöle az iras: (első szwleteteth szwle ez vilagon) szinten ollian rovid szoval adatek előnkben amaz titkoknak melseges volta, midőn az ő köröztfara valo szegezeseéről ezt irak. Es ugy mond feszitek ötöt ott. **Hebr:7** Medgiunk tchat, vallion nem eleg sokkeppen es sok moddal lene Jesus Melchisedec rendi szerint valo Pap? Meli new elsőbennis annit teszen, mint igassaghnak kiralia annak utanna ugianazon Melchisedec Salemnak kyraliais leven, az az bekeseghnek kyralia, Attia Ania, es minden Nemzetseg nekwl, se eszten-deinek kezdete, se eletenek vege, nem leven, es az Isten fiahöz hasonlova len mindenkeppen. De lassuk azt, amy most előttünk vagion: Mondhacza megh nekwnk the Esaias Propheta, a mit lelekben következendő dolgot megh lattal vala. Azert ugy mond hogy szabad akarattia szerint halakra ada az magha lölket, latrok közeben szamlaltatek. **Isai:53** Theis szent Lukacz add előnkben amit halottal ugian ezen dologrol. Megh feszitek ötöt es a latrokot is edgyket iob felöl masikat ball fölöl.⁽¹⁾ De the Urunknak kedves tanitvania Szent Janos, szamlalhacza nilvabban ele azokat az dolgokat, mellicet magad lattal, mikent [66r] feszitek megh Christus Urunkot es a kett latrot: Innetis ugy mond es amonnetis Jesust pedigh közepettek.⁽²⁾ Oh Sidoknak nagy gonosszagha oh Istennek nagy yo volta, oh my veszedelmes niavalliánnak czudalatos orvossaga; Es noha thy Papi feiedelmek, es kössegnek elei, azon valatok, hogy ezzel az czelekedetekel, az egesz vilaghnak azt megh mutassatok, mintha a Christus latrok feiedelme volna, es ezokon akaratok, hogy ket lator között fwggene; hihetőis pedigh hogy magasab köröztre szegezetek öteth, de nem hogy amy Urunk nem leth volna amaz artatlan, es szinten ollian mint amaz kis baranka a dwhös Farkasok között; de sőt inkab thy találkozatok amaz latroknak feiedelmi lenni, ebben az Istentelen gonosz czelekedetekben es hamis igieketetekben. Oh meltatlan nagy gonosz czelekedet, bizoniara sokkal gonossab es atkozottab len az a fő ky illien dolgot gondola, amaz kigio feienel, kinek inczelkedeseből az első szwleink, Istennek paranczolat-tiath megh szegek. Ha David Kyrali megh haragut volt, hogy amaz ket ket latrok kapitania Baana es Rechab megh oltek vala, az artatlan Isboseteth, Saul kyralinak fiat,

maga hazaban, az maga agian, es azokat az gylkosokat ebbeli czelekedettiekert, megh öletete, mennivel inkab nagio bwntetest erdemlenetek, thy Istentelen latrok, hogy Christus Istennek fiat, thy kyaliotokat gialazatos halalra itelven, ket latornak közepette, föl fwggesztetek. *2 Reg:4* A thy halhatatlan gonoszsaghtok magatok feiere, es veszedelmere gondola, ezt az istentelen ravassagot, de az Istennek tanachabol len ky mivelhogy az Istennek tanaczabol avegre iöt vala, hogy mind az ket reszt egiwe hoznaia ez edtigis pedigh mindeneöt a kezensö helt valazta maganak; ezokon akara mostis a ket lator közöt fwggeni; Nem chak avegre hogy eö volna Isten es Emberek közöt, közben iaro, de söt eö magok az Emberek közötis ö volna ky min-deneket megh bekeltetne es amaz igaz szeretetnek, enivezesse eö zent fölseghe volna. Eöröljete thy latrok, örvendezzete tisztatalan szemeliek, es thy minniayan kik bwnösök vattok, es diczekedgietek ebben, athy feiedelmetekben, mert ö az aky ben-neteket magahoz hiva, es maghahoz kapczola, veletek evet, es nylyan valo bwnösök /66v/ Baratyanak tarta magat lenni, mert ugianis nem az igazakat, ha nem az bwnösököt akara hinnie a poenitentiara, avegre hogy iob utra igazetvan, az örök eletre vigie ökö. Idvözlegi oh aldott Jesus, latroknak diczöseges es kegies feiedelme: Idvözlegi oh artatlan Baranka, Farkasoknak elötte iarioia, avegre hogy ökö Bara-niokka tegied. Idvözlegi Davidnak fia, Israelnek Kyalia, the vagy igaz oltalma, es igaz vigasztalasa minniayoknak, kik niomorusagiban vadnak, es nagy adosagnak terhe alat leven, akik szomoru szivel vadnak;⁽³⁾ Ime azoknak feiedelme level, nem avegre hogy ez utannis gonosagiban, foglaliak magokat, de hogy inkab amaz legeltetö helre vitetven, Meniorszagiban helhesztethessenek. Bizoniara ennek az nagy titoknak pel-daiat, megh mutatad the Elisaius Propheta midön Siriaböl iöt latrokat kiket avegre boczatot vala kiraliok, hogy tegedet fogva vinnenek azoknak uthmutatova lettel, es Samaria Varasban keserven ökö, iol tartad, es bekevel elbocztatad ökö. *4 Reg:6* De minekwnk bwnös Embereknek sockal yobban esek dolgunk, mivelhogy nekwnk nem chak az engettetek, hogy iol lakiunk, es hogy ö magavalis Christus Urunkal, iol lakhas-sunk, de mind ezek fölöt, arra valo szabadsagunkis vagion, hogy ötet ehessuk es edgiuth ö vele Menieghbe uralkodhassunk. Eösmerd megh es ved eszedben the köröztieni ember, ebbeli nagy meltossagodat, es azt, aky szwletven es megh halvan, az the idvösegedre neked ada magat, tarsol, ne heliheztesd otet a the vegsö nagy veszedelmedre az latrok köziben, es el tavoztasd mindenkeppen hogy ez athe artatlan Urad, tulajdon chak az the kedvedert Jericobol Jerusalemben menven, ne essek az Tolvaiok kezeben, kik ötet megh fosszak es halo felben ne hadgiak, mivelhogy csak testevel szabadosok, az ö ellenseghi. Vallion nem affele gylkosokban esneke amazok kik meltatlanol iarolnak, az oltari Szentseghben levö Zenth Testehez es Verehez. Val-lion nem a latrok barlangiaban vetie ackor Christus Urunkot, az az Ember aky ötet sok bwnökkel megh förtöztetet hailekaban be veszi. Oh Istennek kedvesi ne elegiecczete az Istentelenek köze az urnak megh szenteltettiet; ky az /67r/ bwnösök közzöl kivalasztatek, es az Egeknek magasagaban magasztaltatek. Vallion nem ackoron szoktatoke ezt czelekedni, mikor megh tisztulvan eczer a bwnnek moczkatul, uyobban az gonosz tarsasagiban adgiatok magatokat; midön thy reatok bizot köröztienieket, mint Christusnak tagiait, az Istentelenek közeben engedietek elegieteni. Miközi Christusnak az Beliallal? my dolgok vagion az hiw köröztineknek alatrok veszedelmevel? Bizoniara akik affeleben artiak magokat, azok Christust latrok köziben helihezsetik. Tavol legien my tölwnk az ollian czelekedeth, de söt ha

törtenekből[!] minket az Emberek latrok köziben, tudni illik bwnösök köze gialazatunkra szamlalnak, es affeleknek iteltetnenek lenni, czendes szivel azt el türiuk, a Christustol, föl veth gialazattnak kedveiert, bizoniossak abban leven, hogy amint vele edgiuth megh gialasztatunk, uralkodnys fogunk edgiuth. Bizoniara ekkeppen boídog es szerenczes Ember vagy the, Zent Nemezy Martir, ky sokkeppen Christus hitiert midön megh volnal kinzatatva, vegtere alatrokkal edgiuth megh egettettel, a my idvözitönknek peldaiat követven, ky edgiuth alatrokkal len föl fwggetzette, a köröztfara theis szinten ollianna level az the lölki Jegieseddel, mint tövis közöt a szep liliomszal. De most the hozzad fordulok oh en kegiesseges Uram, ky czudalatoskeppen magadon megh engeded azt ösmerni amit annak előtte az the szived szerint valo Prophetad által megh iövendöltel vala: Megh vaiak azen kezeimet es labaimoth, es megh szamlalak az en czontiaimott: **Psal:24** Ime be telliesited igeretedet, valamint Moyses pusztaban föl magasztala a Rez kigiot, ekkeppen köllietik föl magasztaltatny az Ember fianakis. Tölczd be aztis en bennem en kegies Mesterem, kiröl remensegetis adtal az mikor föl magasztaltatva leszek mindeneket magamhoz vonszok. Uram vony magadhoz engemeth es segicz magadhoz hogy eppen az en szivedhez lehessek szegezette; mivelhogy egészen lel, theis föl szegeztetven a köröztffan.

Imadsagh.

[67v] Ur Isten ky Angialoknak es embereknek közben iaroya vagy ky a my hozzank ky mondhatatlan nagy kegiesegednek twezierth, ket lator közöt köröztfan fwggeni nem szigienled. Tekincz Uram erre az the czelididre, es minket az hamis Embereknek tarsasagokbol ky szabaditvan, es az köröztfara bennwnköth szegezzen, engedgied hogy az Angiali karok köze mys szamlalthatassunk. Amen.

[38.]

Ruhaianak feöl osztasa.

Vegy kezedben egi nagy köniveth es ily benne, Emberek irasaval; hamarsaggal fozd megh, le vond, es hamar vesd predara. **Isai:8** Vallion Uram a Propheta által, affele sokkal mit akarsz előnkben adny? Nem de nem nagy köniw adatike előnkben, midön Christus Urunk ky niuitvan kezeit, labait a köröztfan, fwgge? Vallion nem czudalatos es halhatatlan irasokot latanke ackoron öraita, Emberek irasaval irattatottakat, tudni illik midön vas szegekkel kezet, labat által verven amy idvözitwnknek igaz Emberseghe szerint valo, igaz tetemet által yarak? De hol vadnak azok, amit az Propheta által mondal, apraedalas felöl, holot lattiuk, hogy mindenek praedara vettetenek, es rolad mindeneket le praedalanak? Bizoniara ezek igazan raitad megh telliesedenek: ugy annira hogy meltan ő maga idvözitunk az Emberi Nemzetsegre panaszkodhatik, midön ötet Menieghből az Emberi nemzet, mint amaz verben kevert veölegint, tudni illik, midön amy Emberi természetwnköt magara vette vala Samson szavaval panaszkodhatnek, ky imigien szol vala azoknak, kik ötet czalardkeppen magokhoz hittak vala. Talam ugy mond azért hittatok az Meniegzöre

engem hogy megh fosszatok. **Jud:14** Bizoniara lattiuk hogy amaz iras mellet olvassunk raitad telek. Lata ugy mond Moyses hogy az nep megh volna foztatva, mert Aron le vonta vala rolok az ruhat az ruthsaghnak gialazattiaert, es az ellenseg eloiben mezetelenol allatta vala okot. **Exod:31** Ekkeppen czelekedel theis oh Uram athe szent fiaddal, megh fosztad otet az [68r] Apostoloknak tarsasagatol, ruhaianak eoltözetiböl, es athe hatalmadnak ereiet el veved ö töle, amy vetkünek gialazattiaert, es hogy amy moczkainknak undoksaginknak soksat az ö nagy szeretetivel be fedhessed, az ö ellensege közöt meztelen allatod, es hagiad otet. My pedig megh ösmeriuk s igazan megh valliuk, es halakot adunk hogy az Prophetanak iövendő mondasa szerint, ez giermeczke nekwnk szwletek, es fiu adatek my nekwnk, es minek elötte Apia, Ania nevet megh tudna nevezny Damascusnak predaiat el veve, es Samariat föl predala es amaz hatalmas fegiveres ellenseghnek, ky erősen oltalmazza vala az maga pitvarat, mindennit föl praedala. **Isa:8** Hol vagy the Adam ier ele, es ne mondgiað immar, megh felemlettem, mivelhogy meztelen vagiok es azért röitöztem vala el: mert ime az ky thegedeth teremte, es megh valta az the meztelen voltodot, bwnben esesednek ielet, es bwntetesit, artatlansaganak meztelensegevel, megh fizete s mind tegedet, es mindniayunkot maga nagy szeretetinek ruhaiaval be fedeze. Mindenket iol czelekedek midön ollian forman fwgge maga a köröztfan a minemö allapattal bennwnköth formalt vala, mert amikeppen az első ember lakozek Paradiczomban szinten olly allapattal menendő leszen az masik Emberis paradiczomban. De my dologh len ez, es mit miveltetek thy Christust megh feszítő vitezek, mit mondottal vala oh en Uram a Propheta altal erröl az dologrol. El osztak magok közöt az en ruhazatomot, es az en ruhaimra sorsot vetenek.⁽¹⁾ Ugy lene ez a dologh? De thy Evangelistak ennek a dologhnak rendit adgiatok elönkben; olvassuk thehat, halliuk es lassuk megh, ezt az söt meli len es amy szíwnkben gondolkodgiuk felöle. El osztaak ugi mond az ö ruhaiat, es negi reszt czinalanak belöle, mindenik veteznek egi egy reszt advan, es sorsot vetenek, kinek mellik iutna. A varasnekwl valo ruhaiarol pedig meli eppen szöves vala, egi masnak igr szollanak. Ne metelliuk el de vessunk sorsot rola, kinek fog iutny. Czudalatossak Uram az the dolgaid, mellieket czelekedel, de bizoniara azokis nem keveseb almelkodasra meltok, amiket szenvedel, es raitad czelekedni engeded; annak okaert az en lölkem vegere akar [68v] azoknakis menni. A the ket rendbeli köntösiden, melliek megh osztatanak, nilvan az the természetednek mivoltat akarad ielenteni, meli lelekböl es testböl len: az the varas nekwl valo, söt köntösöd, pedig, meli el nem daraboltatek athe el valtoztathatatlan Istensegedet iegieze. Vegezetre valaminthogy negi reszre osztatek az the ruhad, nem kölömben ez vilaghnak negy reszere, az Apostoloktol osztatek az the, eltetö kinszenvedisednekis praedikallassa eski hirdetese. De vallion nem nylyan peldazake e mostani Eretnekeket es hittöl szakattakot azok az teged megh feszítő vitezek? kiknek nem annira vagion gongiok felöled, avagy az the Aniaszentegyhazadrol, hogy mint hidgienek, hanem inkab azon igiekeznek a Zentegihazaknak, es Isteni zolgalatra rendeltetet iövedelmeknek praedalasaval mikent megh gazdagolhassanak. De erre mit fogtok felelny thy Istentelenek? mit szoltok ehöz thy Eretnekek? mivelhogy meegh az a kevesz, embersegis es köniörwletessegh nem talaltatek thy bennetek, amenni vala azokban a Christust megh feszítő vitezekben, mert azok nem akarak a Christus szeöt ruhaiat el darabolni, thy pedig nem chak megh szaggattiatok, az Aniaszentegihazban az eggiesseget enny reszre osztvan, de seöt abban levö nagy draga ieles eszközököt ugy

el rontiatok idestova hanniatok, es semmive teszitek, es minden itelet s okossag nekwl el vesztegetitek, ugy annira, hogy annak utanna Ember semmi hasznat nem veheti, mellicel magatok dwhösseget es giwlölsegeteket akariatok ky tölteni es megh mutatni. Nem de thy eggiesseghnek ellenseghi, hittöl szakat, Eretnekek, minden igiekezetekkel, szotokkal es szandektokkal hasonlok vattok amaz tisztatalan es kemeni szivö Aniahoz: meli ekkeppen kialtoz vala Salamon kyrali elöt. Se nekem ugy mond se neked az giermek, hanem osztassek megh. *3 Reg:3* Emletiuk oh kegies Jesusunk, hogy egy baratodnak megh szaggatot köntösben megh ielenven, hogy amaz Arius nevö Eretnek maga dogleletes eretneksegevel szaggatta volna megh köntösödöt, bizonsagot tel erröl. De ez idö alat, uyobban thy hozzatok forditom beszédimet vitezek, noha thy sorsot vetetek mind az negy reszre osztatoth [69r] mind pedig Christusnak a szeöth epp köntösere, de ebben az osztásban meli szokkall szerenczesebben esek amy sors veteswnk, bizonsagot ten önne magá, aký ezeket regenten, lelekben tudvan, Kyrali es Propheta megh iövendölt vala. Jelesen esenek az en köteleim, mivelhogy igen icles az en ream maradoth öröksegh. *Psal:15* Mert it nem amaz tizenket reszre osztatot valamellik propheta palasztianak darabia iuth minekwnk, amint amaz Propheta Jeroboammal czelekedven, Sido Orszaghnak reszeit meg osztá. *3 Reg:11* Se Eliastol Eliseus, noha eppen adatot palasztia de ö maga az Ur Istennek fia az egesz vilaghnak megh valtoiat iut minekwnk. *4 Reg:2* Lam a midön e vilagra szwletek ackoron tarsol ada ö magat mi nekwnk Zent Sacramentoma altal eledelöl? megh halvan pedig urrunka len, de most immar Menieghben uralkodvan iutalmol adgia nekwnk magat. Eöröli, Eöröli oh en lölkem es nagy örömed miat vigadoz, ebben az the bekesegeben yo szerenchednek es koronazasodnak napian. Talam ketseges es felelmes vagy mindezekben az nagy almelkodas miat: de the affelöl nagy bizvast, nagy batorsaggal szoli hozza, az the kezeseddel edgiuth. Uram a the kezeidben az en sors vetesem, ugy annira hogy azokban be iral bennwnköth, mivelhogy athe kezeidben leveö sebek, amy idvössegunknek bizonios peczeti⁽²⁾. Oh kyrali szerencze; oh kegielmes es irlalmas Sorsvetes, ky senkivel nem czelekeszik hamissat, söt mindennek megh adgia az maga igaz reszet, nincz itt semminemö szemeli valogatas, mind naginak, mind kiczinne iuth ebben az osztaliban egy araniu keppen. Kitelkedeke ebben valaki? *2 Paralip:14* Hallia megh amaz nagy hirdetön es Praedikalo szozattiath, mellicel elönkben adgia a my Urunknak bew adakozo megh osztasat. Meltokka czinalt bennwnköth a szentek reszenek el vetelere, az vilagosagban. *Col:1* Jer ele the igaz Ember, Jöi ele theys bwnös, szegini, kuldos, romlando, es mezitelen, hamarsaggal vond le az nieresegeket, es sietseggel kezdgi az predalashoz, mert Christusnak sok rendbeli malasztia, mint ama köntösök, minekwnk, szerenczes Sorsal iutottanak, az ö varratlan ruhaiat, az Aniasentegihazban valo eggieseget [69v] meg tartvan es amaz kivalkeppen valo köröztieneknek kölömb kölömb fele szent leleknek aiandekival megh szeöt köntösöt, Christusban öltözven, vegietek magatokra. Ha mikor pedig ennek az moczkok nekwl valo leleknek el vesztetet feltenetek inkab ezt a testi ruhazatot Joseffel edgiuth magatokrol el vessetek, hogy sem mint Christus köntösötöl megh fosztassatok.

Köniörges.

Uram az the Aniaszentegihazadot ald megh, megh maradando bekeseggel hogy my kik az szent köröztsegh által uyobban szwletven Christusban feöl cölöztunk el val-hatatlan eggiesegunk es hitnek vallasa megh maradvan, minden moczk nekwl valo szeretetnek ruhazattia, mind vegigh, megh maradhasson raitunk, hogy a the egetlen egi fiadnak, ayandekiban reszesölven, annak utanna az Szentek tarsasaganakis Menieghben cörvendezhessunk. Amen.

[39.]

Köröztfara szegeztetet iras.

Kie ez a keepp[!], es a felöl iratot nev? **Matt:22** Hol vagy immar most the ravaz vilagh, mindennemö bölcseseggeddel edgiuth, meli Isten elöt merö bolondsag. Hivat-tassanak be Chaldeusok iövendö mondok: Babilonianak minden bölchei; valaki megh olvashattia ezt az irast, es annak magiarazatiat megh ielenti, Scarlatban öltöztetik, es Arani lanczot tesznek az niakara, es naginak fogh hivattatni Menieknek orszagaba? **Dan:5** Hanniak föl az Egeth, a Földnek melseget forgassatok fel, Tengernek feneketlensegitöl, kergietek tanaczot, bizoniara semminek egiebnak vegere nem mehettek, hanem hogy a megh feszitetet Christus, Sidoknak bötrankozasa, poganiok-nak pedigh czufsaga len, es ezokert megh olvashatiatok thy a felliöl valo irast, mert a vegre irattatek harom nielven, ugy mint Sidoul, Görögöl, Deaköl, hogy minden ember megh olvashassa, de megh magiarazni nem fogiatok tudni, es minek eleötte el nem hiszitek, soha adzigh megh nem erthetitek.⁽¹⁾ Vegietek eszettekben es lassatok megh mint iteltek thy az megh fesziteteth Christus felöl? [70r] kit thy ember fianak mondo-tok lenni, kie ez a keep es kie a felliöl valo iras? a törvenben, mint vagion irva, mit olvassz felöle? kerlek mikeppen eggieznek ezekkel az Prophetanak irasok; michoda hasonlatossagha lehet irasnak az atokal? Mivelhogy atkozot minden Ember az aký az fan fwgh. **Gal:3** Megh vetet veer poklos, es ighen megh gialazot Embernek kepet latom lenny annak aký az köröztfan fwgh, de az felliöl valo irasban, azt olvasom, hogy ö volna az idvözitö es az orvos, mivelhogy az Jesus new szabaditot ielent, latom amaz kuldos[!], betegh, es giamoltalan el esö embernek szemeliet, de az felliöl valo irast, olvasvan Nazarenusnak, viragzonak, es tündöklönek latom lenny. Midön kepere tekintek, ugy teczik, hogy amaz rabnak es igen niomorult Embernek szemeliet latom, de az felliöl valo irasbol, dichöseges kyalinak nevet lenni veszem eszemben. Ugy teczenek rea nezven, hogy valami Isten meghveto es karomlo volna az aký az körözt-fan fwgh; atitulus pedigh azt adgia előmben, hogy ö magais a Sido Vallast teszen, diczeri es bizonsagot add az igassaghnak. Tehat michoda betegh es niomorult Ember kepe lehet ez, kinek felliöl valo megh irasa orvosot iegiesz? Ugy vagion hogy niomorusaghnak kepi teczik, de affeliöl valo iras boldoghsaghnak titulussa? es noha halalnak kepe, de eltenek giözedelmes nieresége adatik előnkben? Jöyetek ele thy köröztienek, thy hivek; Jertek ele Christus Scolaiaban megh tanetatot Deakok, mert thynektek engettetet hogy e vilaghnak titkat megh erczetek, a többinek pedigh chak pelda beszed altal hogy latvan ne lathassanak, es tudvan megh ne erthessek. Oh Isteni

bölcsesseges tudomani, gazdagságnak fölseges volta, meli igen be nem foghatatlanok az ő iteleti, es senky vegere nem mehet az ő utiaynak. Vallion ky lehetet az ő tanacza? de söt Pilatus ky volt athe tanaczod hogy illien Titulust iratal, es Christus Urunk köröztinek föliben szegezteted? Bizoniara nem mesze valal the az Istennek Orszagatol ha az melleted allo igasagnak vilagosagaban, inkab akartal volna iarny, hogy sem mint olly nagy föl fualkodassal magad hatalmaban biztal volna: ha ackoron ielen valo igasagoth, melliet lattatol [70v] vala keresni, megh tarthattad volna, es abbeli vilagossagh, meli the benned akkoron vala, midön az Titulust iratad, setetsegre nem vált volna. Ugy hiszem hogy három ock vezerte theged illien Titulusnak iratasara, de hogy yol esszedben vegied ameli kezet az köröztfara szegeztetel, azon kez igazgattia vala az the kezeideth erre az irasra. Michoda okert köllietek illien halalt szenvednie, szokasnak foliasabol megh akarad ielenteni, meli irasbol ky teczik vala neve a szemelinek, honnet valo volna es halálnak mi volna az oka. Hogy pedig ezeket az irasokoth illien forman iratlan: Jesus Nazaretbeli Sidoknak Kyalia: erre theged egy felöl az Sidokra valo iregisegh, es boszu allas indita mint hogy theged akarated ellen, ennek megh ölesere kenszeritettenek vala; Mas felöl pedig illien irassal az Romay Chaszarnal kedvet akarsz vala talalny magadnak, megh öletven azt az embert, aky az ő meltossaga ellen igieketet volna. Vegezetre magad mentseged kedveiert czelekedel ekkeppen, hogy ha mikor vadoltatnal, hogy ezt az artatlant ketelenseghből, köllieteth neked megh öletned. Ezeket the Pilatus avegre czelekeded, de az Istennek tanacza es el rendelese sockal nagjod dologra nez vala, midön illien titulust valaszta maganak. Azt mondatok thy Sidok Pilatusnak; ne irad Sidok kiralyanak, de mivel maga monda: En vagiok a Sidoknak kiralya. De yo valasztot ada Pilatus, amit irtam megh vagion az irva, mert az a Titulus megh valtozhatatlan len nem azért hogy Pilatus iratta, de mivel hogy ő maga az igassagh mondotta vala. En vagiok az Sidoknak kiralia. Oh ky mondhatatlan Isteni czelekedetinek nagy ereie, megh az tudatlanok szivebennis. Vallion nem valami titkon valo ingerlese volte Pilatus szivenek, hogy a my annak alötte megh vala irva erröl adologrol a Psalmusnak enekeben, ő azt czelekedtetne, meli ekkeppen vala megh irva: El ne vesztegesd es el ne ronczd az felliöl valo irasnak Titulussat. Ezokert Pilatus ezen a forman felele, amit irtam, megh irtam mivelhogy az Ur a mit mondot vala megh vala mondva. Mert a Titulusnak megh mozdithatatlan, es el törölhetetlen volta; iedizi [71r] vala Christus kyalisaganak öröke valo megh maradasat. Hala the neked oh my Christusunk hogy nem heaban, ki niuitvan kezeidet a köröztfan edgyk vegetöl masik vegegh hatalmasul es nagy edesdeden mindenekre gondot viselsz vala. Bizoniara voltakeppen be telliesedek amaz Oh Testamentombeli figura, noha akkoronis akkorbeli igieketetinek kedves vegelen, tudni illik amit Aronnak vesszeie ielent vala, midön az Istennek Satoraban heliheztetetek, es a töb szaraz vesszők közöt chak az egiedöl megh uyolvan megh viragzek⁽²⁾ melli dologgal megh mutatad, kit valasztottal vala az Papsagra, midön mindenik vesszőn edgyk edgyk Sido Nemzetsegnek nevet föl irattad vala. Nem ok nekwl tehát, yol mondgiuk my azt, hogy az the köröztfad oh aldott Christusunk, tellies czudalatos hatalommal, zödelyen vyragozvan, bimbozvan, giömölcsöt teremten, minden hiw köröztinne hasznara es idvösegere, es noha magaban magtalanak es szaraznak laczik lenny, de megh ösmerhettiuk az giömölcszéből, es egiwve vetven vele az Titulussat, bizonniara nagy diczőseges diczeretet mondhatunk felöle The hiw köröztffa[!], mindenfele fak közöt legh beczwletesb semmifele Erdő nem teremt illien agu giwölcszözö fatt. Bizonniara voltakeppen megh mutattia ez a

Titulus oh Uram Istenem a kit, választottal the magadnak, es hogy ez athe szerelmes fiad kiben kedved telik, ky szwz Mariától szwletven, magaban megh erősíte az kirali nemzetseget, oh ky böchöletes giözedelmes es kyrali meltossaggal tellies ez a Titulus, ez amaz be kötöt mind kívöl, mind belöl irással tellies köniw, ime most mint egy olvaso szekre a köröztfara tetetek, hogy ez vilagh olvashasson belöle.⁽³⁾ Oh en lölkem olvassad tehát, es tölczd be az the kivansagodat ezeknek az titkoknak tudomaniaval. Bar az en szívem lehessen illien irass viselesre melto özköz, hogy minden Ember lathassa Istenemhez valo haladosagomot, ö akarattianak, követesemeth, es idvössegemnek bizonyos ielet. Mindennap aldozhassak husveti Barant, illien nagy yo tetemennek emlekezetiért, es Hysopnak agat megh martvan a Barannak vereben megh hinczem az hazam fölöt valo Deszkat, es hazamnak mind kilső mind belső köszöbitis, tudni illik az en löl [71v] kömeth es testemet, hagi idvösseget nierhessek magamnak el abban szaporan iusson nekem ky adhattia haat azt megh ennekem hogy ezek a beszidek az en szívemnek köniveben be iratathassanak mivelhogy en szamomra vadnak mind ezek az dolgok. Add megh the Uram, es amit egertel telliesicz be, imigen szolvan. Az en törveniemet szivekben adom es az ö szivekben iratom. Es noha az penzemnek homlokán melliet tennem magad megh iegiesztel a szent köröztseghnek ideien, kívöl az vagion irva, körözteni ember, de a raita valo keep nem egiez evvel, amikor semmi olliat nem chelekszem amy igaz es körözteni Emberhez illendő volna. *Job:19*; *Jer:31*; *Heb:8* Oh ky feledeken, haladatlan a bwnös ember, es nem melto hagi illien böchöletes nevel hivattassek. Vallion nem Uram ky, veernekö viölegenie vagy en lölkem sebeinek be kötö Samaritanussa; vallion nem de, le törölven amy ellenunk valo ados levelith, meli mindenkor ellenunk vala, ky veved közzölönk es a köröztse szegezede? Miert valamint Naaman Assuerus Kyrali fötanacza akarattianabol, Susan nevö varasban a Sidok megh ölesere vala ky mondatot Sententia, az varasnak közepette fwgh vala nem kölömben az örök halálnak Sententiaia minniaunkra szallot vala. *Col:2* Mert ne diczekedgiem hat en ebben a titulusban, es miert ne örvendezzek ennek a giözedelem ielenek? es my volna annak oka, hogy olli nagy diczöseggel nem kölletnek elni es magan, Embernek viselni aköröztet, es ezt a Titulust Urunk kinszenvedesenek ieleit, mint szinten amaz nagy dichöseget ez vilagi hatalmasok szoktak viselni es feiekre venny akoronakot, es egieb affele kyalisagnak yeleit. Vallion nem de az aiele az meli által szabadossan Mennieknek Országában iuthat az Ember? Nem akarok hat en ezen aföldön, zolga leven, ennekwl az iel nekwl elnem, mivelhogy latom Uram magadonnis az ielt lenny.

Köniörges.

Ur Isten ky athe szerelmes fiadot amy megh valtonkot olly yeleöl es czelül adad, kinek ellene mongianak, es cötet diczöseges Titulus- [72r] salis feöl ekesited. Adgiad my nekwnk, hogy amy körözteni nevwknknek ugy megh felelhessunk, hogy az the hiredeth, melliet az my nielvünk vaal amy eletunkis yambor erkeölczel követven hasonlo lehessen ahoz. Amen.

Het Rendbeli karomkódások

Ime az bwnös emberek meg vontak a kezyat es ele keszitek az Nilakot puzdraiokal⁽¹⁾, hogy titkon megh löiek az igaz sziwő Embert. *Psal:10* Mivel hogy amit veghez vittel vala, el rontak de az igaz ember mit mivele? *1.Par:10* Oh Jesus mi kegies Urunk megh erősedenek ellened a the ellenseged, reiad találnak az keresők, es megh sebesitenek thegedet nylakkal. Ugi vagion az, de ha en ennek előtte athy idvösegekhez valo szeretetnek nylaval megh nem sebesedtem volna, soha engemet az atkozot Emberek nylay megh nem sirhette nek volna. De most athy kedvetekert, az Atia Istennek adam magamot, ky ő nekikek illien hatalmat ada, hogy tisztvan feregge lettem, es nem Emberre, es Embereknek megh vetet ala valo gialazattia lettem.⁽²⁾ Es ezokon minniayan engem kik latnak vala megh czufolanak, es ayakokat mozgatlan razzak vala feiket. Innetis az Urnak nylay vadnak en bennem, kiknek neheztelesek ky szyak az en veremet, es az Urnak rettegesi harcolnak en ellenem.⁽³⁾ Hala the neked my idvözitünk the vagy amy segedelmunk, veszelliunkbennis hatalmas segitsegunk the vagy. Hala the neked my Menniey Atiank ky ugy szereted ez vilagot, hogy az the eggietlen egy fiadot ada erette. Leöd megh tehat amy sziwönkötis, az the szere[te]teddel, hogy irgalmazó eles nielveknek, es fogaknak nylait, athe szerelmes fiadnak kedveiert, yo kedvel el szenvedhessuk. Mert akik az the szerelmedtől megh sebesöltenek azokat ez vilagh nilai nem banthattiak, de inkab giöniörwseget hoznak magockal, hogy sem mint faidalmat avagy veszedelmet. Meltotzassal thehat my kegies Jesusunk athe Isteni malasztodnak vilagosagaval amy sziveinket be tölteni hogy töled el veth illien sullios karomkódásoknak nehez voltarol, valóságoskeppen elmelked [72v] ven s hala adasra indultatvan az the hozzád valo szere[te]tedben nevelkedhessunk. Vegietek eszetekben thy Jerusalemnak leany velem edgiuth, mikeppen be len telliesedve az, amit megh iövendőlt vala az Propheta: Az ő tegze ugy mond ollian mint az aký nylt koporso. *Jer:5* Amasik pedig ennelis yobban adgia előnkben. Az eő torkok ollian mint az ky nitot koporso *Psal:13*; midőn amaz dwhös torkokból es fertelmes szayokból, mint egi neminemő tegezből merges karomlasoknak nylait Christus Urunkra lövödözik vala az atkozot Sidok. Oh Emberek elmeienek nagy vak-sagha, mert vala minthogi mindenfele Emberektől Christus Urunk a köröztfan fwgven karomlo szitkokkal illeteteth, az szerint mindennemő allattia, es kilső állapotia oli nem lehetet meli megh nem sertegetteteth volna az my idvözitőnkben. Ihon az en lolkem el erkeztel immar az lövödözéseknek heliere, ihon amot vagion immar a nyl, de egy kevesse meegh előttd vagion; es noha az the elmedet megh haladgia, de bizzal czak, aký megh engette azt hogy keresed, ugian azon megh engedi hogy föl találhassad, föl szedhessed es megh erthessed. Hamarsaggal sies tehat, megh ne aly sed esse az nylakot es vidd megh az the Uradnak. Illien szokkal szol vala Jonatas a maga aprodgianak, midőn Davidnak Saul kyalinak reia valo haragiat, illien ielekkal vegezések szerint megh jelentette vala.⁽⁴⁾ Bizonnaira mind ezek, noha az the idvösegednek nevedekesere valok; de annak ennelis, ki ezeket kedvedert szenvedé, nagjod diczösegere es diczeretire valok. Vallion elsőben nem eles es altalhato nilnak laczike lenny, midőn Christus Emberi voltat, es az ő diczöseges föl tamadasat rongalvan s mellette el menven, karomkodvan, es feiket mozgatlan igy szolnak vala:

vah ky el rontod az Istennek Templomat es harmad napra megh czinalod ismegh. **[I.] Karom**⁽⁵⁾ Adgiad my nekwnk Uram azert az the nagy twresedert czendesen elszenvednwnk, midön vagy természetunknek vagy állapotunknak fogiatkozásait akarminemő [73r] gialazatot keöli feöl vennunk. De meny tovab, es szedgied az Nilakot. Bizoniara ezis valoba által iaro nyl len, melliet Christusnak Istenseget sertegetven így szolnak vala. Ha Istennek fia vagy szali le, az köröztfarol. **II. Karom** Oh Uram miért hogy minket Embereket, es az my idvössegwnköt szereted, minket halgas megh inkab kik egiendő[!] szoval így kialsunk. Istennek fia ne szal le a köröztfarol: hanem ott hali megh, mert azzal a the halaloddal váltatunk my megh, az mint hogy az Prophetak iövendő mondasokból az Isten fiáról ez világhnak szabaditóiáról megh volt iövendőlvé, es bizontva. Eregi tovab oh en lölkem es szedegesd a Nilakot, melliektől az the megh sebesitetet mi voltod megh giogiolható. Ime harmadik nyl adatek előnkben, melli noha igen merges de orvosságosis. Nem vehedde eszedben? az am a mondas, midön az the Uradnak, amaz igaz Samaritanusnak, az egész világhnak hasznos czuda tetelit, a Papok feiedelmy czufolvan, es nevetven a kösseggel es a kössegnek eleivel edgiuth ekkeppen visgalliak vala: Masokot megh szabadit vala, magat pedig megh nem szabadithattia. **III. Karom** Ur Isten engedgied hogy az the nylad, melliel akkoron szenvedel, lehessen bizontos orvossagha az en niavalliamnak es ha yo hittel vele fogok elnem ketsegh nekwl megh giogiolasomat remenlhetem. Jer keressuk feöl az negjedik karomkodo nylat is, nezhece meli merges, es telles mindennemő mereggel melliel Christus Urunknak Kyráli meltossagat akariak megh kissebbiteni. Ha Israelnek kyrallia szallion le a körözt farol, es hinni fogunk benne. **IV. Karom** De the Uram ne czeleked, mert ha the le szallasz a köröztfarol, mi the benned nem fogunk hinni, mert megh vagion irva. Isten fogh uralkodni a farol. Es magadis azt mondad, valaminthogy föl magasztalta Moyses a Pusztában a Rez kigiot, így kollietik föl magasztatany, az Ember fianakis, es ha senki megh nem koronasztatek hanem csak az aky vegegh megh marad az yoban, mikeppen lehecz haath the my [73v] megh szabaditonk, ha mind vegigh az el kezdet dologhban meg nem maracz. Ime az ötödik merges nylat, melliel az Messiasnak kegiesseget, es az ő tekellertes igienes voltat bontogattiak; minden remenseghek gwkeret feszegetven, es magat az Atia Istent karomolvan így kialsnak. Bizik az Istenben szabadicza megh most öteí ha akaria. **V. Karom** The naked Uram azert az the föl vett bosszusagodert köniorgunk, hogy soha el ne fogivan remensegunk athe kegielmeseget felöl, mindenkor bizakodhassunk az the irgalmasagodban. De yai ime megh azok alatrokis, ky vele edgiuth fwgnek vala, tangalliak vala öteth. De ne talantan csak az edgyk czelekeszi vala azt, ha szinten mind az kettenis, de edgyk hamar eszeben veve magat. El köli tehát hinunk hogy csak edgyktől len ollian nagy karomkodo nyllal idvöztunk sertegetve; meli valoban melen egy dwhöskeppen be hatvan, minden homali nekwl Christusnak mint közbe iaronak tisztit es beczőletit sertegeti vala, imigien szolvan. Ha the Christus vagy szabadiczd megh magadot es minketis. **VI. Karom** Uram my dologh ez vallion nem eligh lene, hogy a Papi Feiedelmek az kösseggel s az iras tudok Phariseusokkal, es az ott allo nagy sokosagh thegedeth czufolnanak; állapotodot, szemeliedet, termiszetedet, tudomaniodot es czuda tetemenydoth s mindennemő my voltodot gialazzak es sok kissebsseggel illetik vala: hanem ime meegh az ala valo semmirekellő rosz hitvan latoris, veled egi araniő[!] bwntetesben leven dwhös nielvevel így serteget vala thegedeth? De hozzuk elő az Eördögh nilatis, mivel hogy eő alkormany valanak az töb karomkodo

nylakis: Ezis bizoniara hasonlo len a többihez amellieket meegh eleinten lötth vala hozzad. Ha Istennek fia vagy böczasd le magadot. *VII. Karom* Ne cheleked oh kegies Jesus, de mind vegigh megh maradvan, es aköröztfan megh halvan, mind Meniben es földön czudalatos dolgokat czelekedven, bizoniczd megh az dologhnak mi voltath, hogy azokis bizonsaghy lehessenek az igasaghnak es etelő [74r] Birai kik thegedeth megh feszitenek mondvan: Bizoniara Isten fia vala ez az Ember. Most most oh en lolkem czinali magadnak ezekből az Nilakból czomot, kinek szagaval es viseli-sevel, az Eördöghnek twzes nilay ellen alhass: The pedigh nem hofi valamikor Isten ellen karomkodnal, de söt ez ellen az Istennek nevet, es tisztesseget mindenwt nevel-lied es az ellened valo bosszusagokat bekevel el türied Bizoniara igen illendö es melto az illien dologh, mert ha az czeledes gazdankot Belzebubnak hittak, mikeppen haraghatik es gonosz neven veheti affele gialazatokot, a zolga rend? *Matt:10* Annak felötte affele ragalmazo es ellened forro Emberek athe idvösegednek nem keveset használnak mert affele ragalmazo szelek, az hitvan el mulando bennwnk uralkodo dichösegnak hewseget, megh hivösetik, es a szeretetnek erőten twzet bennwnk föl gerieztik: es ily az my haionkot s minketis kik szwntelen evezeszben faradunk, a kivant idvöseghnek partiahoz, annal inkab indittiak s vezetik, es minden szerenczes aldöt yokot hozvan magokkal boldogokka tesznek bennwnköth.

Köniöröges.

Üram athe yo akaragodnak payzaval koronaz megh bennwnköth es a the igasagodnak paizaval körniöl vegy bennwnköth hofi amy ellensegunknek tüzes Nilaitol megh ohassuk magunkot, idvöseges poenitentianak erdeme által es az artalmas nielvek nylait, minden kaar nekwl el szenvedhessuk. [Amen]

[41.]

Christus urunknak hett rendbeli szava.

Valamikor az urnak gonosz lölke Sault megh ragadgia vala, David elő veszi vala cytharaiait s keszeivel veri vala s megh köniebedik vala Saul es yobbadon szokot vala lenny mert ackoron el szokot vala töle menni a gonosz lelek. *1. Reg:1* Keres theis oh en lölkem olly embert a ky citarat tudna verni, hogy amikor theged elfogna az urnak gonosz lölke (mivelhogy ezen az földön csak kesertet az embernek elete) hogy verie maga kezivel, es the könniöbben lehess? Tekinczed megh az Bethlehembeli Davidnak fiat a Christust, ky may napon az the kedvedert [74v] köröztfan ky niutoztatvan, mind Citharava, mind Citharassa, mind pedig Citharan valo Eneke len, es giöniöröseges zöngessel enekelven, azon a Citharan, vegseo szavait ky monda: Jeles enek mondo az Irael iol Enekelven, feön szoval valo kialtasban. Chak megh lasd hogy the ollianna ne legi, mint amaz swketh gyk, es be ne feggied fwleideth nem akarvan hallany, az böl-czesseggel theged hivo eneklest; mert ennek az Citharanak meli hett rendbeli szozat-bol all semmi heia ninczen. *Psal:32*; *2. Reg:23*; *Psal:57* Annak fölötte ezek az hett rendbeli szok ollianok, mint amaz mindenkor zöldellö het level, mellicket ez amy

teő szeölunk, a koroztfara[!] midön emeltetek, ky bochata magabol minden hiw embernek idvössegere. Megh lasd tehat hogy igen nagy böczöletben legienek the nalad, ezek az urnak beszedi, meliböl azon igikezzel, hogy egy se essek a földre. Es noha az ő neve ollian mint az ky öntöt olai, mind az által igen dragha es tellies az my megh váltasunkal. Nem de nem hett egiben, czinalt giertia tarto adatike eleödben, kik egi giwkerből czinaltatva valanak, mellic az Ania szentegyhazban, az hett rendbeli Isteni malasztal tellies szentsegeket ielentik. *Exod:25* Kesz Uram az en szivem kesz, hogy ettöl a vilagosagtol be foglaltassek, hogy mezet szophassak az köszalból, es olait az igen kemeni kösziklából, hogy az életnek iavarol szivemben elmelkedhessem, es hogy Citharanak szozattiahöz mindenkeppen magamot alkolmaztathassam. Halliatok, halgassatok, czendesen legietek ime az my szerelmesunk szol: Atiam boczasd megh nekiek, mert nem tudgiak mit mivelnek. *I. Szo* My dologh len ez? Bizoniara ez nem egieb hanem idvözitönk az igaz Papnak hivataliaban iara el, midön aköröztnék oltaran alvan, akik ötet megh feszitettek vala azokert imatkozik. Uram a myre bennwnköth ennak elötte szoval tanitasz vala, ime mostan czelekedettelis oktacz arra bennwnköth, hogy ellensegwnköth szeressuk, es amy haborgatoinkert imatkozzunk. Eörömet enis mostansag magam vetkemet megh vallom, noha sokszor sokkeppen the ellened vetkeztem hogy enis reszeswlhessek ebben, athe ellensegedert valo köniörgesben. [75r] Mert vallion ky gondolhattia az megh, menni yot vesztunk el bwnt czelekedven es menny kaarban hozzuk magunkot? De halliatok immar vigasztallással tellies masodik szavat. Halhacza Uram minket az iob felöl valo lator, masiknak karomkodasa ellen oltalmaz thegedeth es irgalmassagodból halgasd megh Uram köniörgeseth. Bizoniara mondom the neked, ma en velem leszesz paradiczomban. *II. Szo* Jol essek az dologh oh kegieseges Jesusunk, megh vigasztalad az niomorusaghban levöt es az poenitentia tartanak bwneit megh oldozad, es az te hew aldasoddal neked köniörgö imatsaghat es kivansagat be telliesited. Oh Uram ky boldogh lator len ez, diczőseges Martyromsagot szenvedven, veled len edgiuth azon az naponis, es ennak utanais mind öröken. Mert az ky the veled vagion, Paradiczomban lakik az. Oh thy bwnösök ragadozok latrok es tisztatalan zemeliek, halgassatok ide es akik követitek gonossaghban ezt az latrot, kövessetek mostan poenitentia tartasbannis. Mert vallions ky esnek ketseghen, tudvan hogy ez a lator halalanak oraian megh nierhette idvössegeth, de vizontagh kiczoda azaky el hinne bizoniossan, abban vetven remenseget, életének vegere hallasztana poenitentia tartasat, latvan hogy a szent irasban ennel töb peldaya nem volna annak. De ime meli czudalatos es kedves dologh adatek előnkben, oh my aldot Jesusunk, tudni illik az the szerelmes Aniadot lattiuk hogy az köröztfá alatt all, edgiuth azzal atanitvannial, kit the igen szerezcz vala. Vigasztald megh tehat azokat az keseredetteket, es mindniaiunk nagy hasnara, mond ky az edes szot. Asszonniallatt ime az the fiad. *III. Szo* A szerelmes tanitvannak pedigh ezt monda: Ime az the Aniad. Oh czudalatos titkos dologh, valamint Eva mind yonak mind gonosznak tudo faia alat leven, minden megh halo bwnös Emberek Anniava len. Ekkeppen theis oh Maria, ez alat az chufolo es nevetsegre valo fa alat alvan, minden köröztnnek Aniava, es eleveneknek szwleie lettel. Es valaminthogy Szent Janos kepeben, vagiunk mindniaian foglaltatva, es Testamentomban neked vagiunk hagiattatva, ezokon meltan mindniaian körösztének theged Aniankka fogadank. De oh en Uram mit hallok. Oh edesseges Jesusom, meli keservesen es nehezen szolla az the Citharadnak [75v] ez a negiedik hur mideön feön szoval kialtad.

Uram Istenem Uram Istenem, miért hagial el engem. *IV.* ketsegh nekwl Uram soha nem lattam, hogy az igaz Ember el let volna hagiattatva; the pedig igaz Ember vagy es ollian, mint moczok nekwl valo Barani. De ez athe akaratos len, hogy igen el hagiattassal, mivelhogy nem az the akaratosodot hanem a Szent Atiadet kivanad be telliesiteni. Tudom Uram amikor ezeket a szokot ky mondad nem haraguval, nem zugolodal es annal inkab nem essel ketseghben. De ezzel megh akarad ielenteni, ha noha semmit nem erdemlettel volna, mind az által minden Embereknek, sulliosab, es nehezeb bwntetést szenvednel, es hogy semminemő vigasztalást nem erzettél volna, csak olliat is az minemő vigasztalásokkal szoktanak vala a Szent Martyromok, kinszenvedéseknek ideiekkor bevelkedni. Annak okaert ez athe el hagiatot niomorult voltod; athe hiveidnek midőn niomorusagban eitődnek nagy vigasztalásokra vagion. De kerlek benneteket halliatok amaz lassu beszidet idvözitunknek, melliet megh szaradot ayakival alegh mondhatta ky. Szomiuhozom. *V.* Elhittem Uram, mert sok okai vadnak az the szomiusagodnak. Sokat munkalkodal szenvedél, sokat köllietik felelned, hoszu nehez uton faradal, es az verőfennek szinten dely hiwsegen ollian állapotallal valal, mint amaz husveti Barani az fa niarson mikor swtetik meltan mondd tehat hogy szomi hozol. Futamodgial the szent Janos, es adgy innia szomiuhozo Uradnak, kinek mellien az vegh vaczoran fekwven az Menniey harmattal lel megh itatva. Sies theis Maria Magdolna bew köniulatasiddal, az megh szaradot ayakit es feiet nedvesiczd megh, kinek labaid ennek előtte olly kedves mosogatással illatted vala. Oh Szentseges Maria ne kessel theis athe feöl szegeztetet fiadnak szomiusagat vízzel megh oltani, kit anniszor amidőn nyakadon fwggene, szwz emleddel giermek koraba taplal. Halliatoke az Jesusnak kialtasat. Szomiuhozom úgy mond. Oh bwnös Emberek; oh the Samaritanusbéli Asszoniallath adgy innom. Boczasd megh Uram nekem tunia röst szolgadnak, hogy hamareb nem sietek, es az the szomiusagodoth megh nem oltom. Tudom Uram, tudom hogy az en megh tereümet, es igaz poenitentia tartasomnak köniulatasit szomiuhozod. Oh en lölkem, ime az the Jegegised [!], wlven az [76r] the bwneidnek melhsegenek kuttia fölt, azt kialtia, szomiuhozom: oh en Atiamfia es Jegiesem adgy innom. Igial Uram, es aminemő szokkal kinallia Rebeka, Abraham Zolgaia, ky Isaaknak, úgy mint Abraham fianak, hazastarsot keserven[!], iutoth vala oda, enis akkeppen mondom: Igial Uram, sőt megh az the teveidnek, marhaidnak es zolgaidnak is italt adok, de az the forrasodból, ky vagy az my lölkunknek megh szabadoya. De yai iay, ime az hatodik szozath melli keservesen zöngyh az en fwlemben (noha az sincz edesegnek nekwl.). Be vagion telliesedve *VI.* My dologh oh Uram? veget veczcze azthe eltető beszidedben es az ielen valo halálnak feiet haitas? Oh köniörwletessegre melto dologhna vege. Bizoniara be telliesedek az gonossagh, mikor szinten teteigh megh szaporodek, megh eöletve leven az életnek adoya, semmit nem felven az iövendő itelő Birotol. Vaiha Uram úgy lehetne vege az my vetkeinknek, hogy soha annak utanna megh ne uoyolhatna. Vigasztalásokra vagion tehat az athe hiveidnek hogy azok immar be vadnak telliesedve, amy the feleöled megh valanak iratatva, es az Prophetaktöl megh vala iövendölve, hogy amy megh valtsagunk vegenek ez forman legien be telliesedese. Ime az hetedik szozat melliet nagy kialtva ky mondal my kegies Jesusunk es eleönkben adal. Atiam az the kezeden ayanlom lölkömöt. *VII.* Es ezeket ky mondvan, le haitvan feiedet, ky boczattad lölködöt! A the minden moczok nekwl valo tiszta lölköd, amaz Noe Barkaiából ky bochatot Galambhoz hasonlova len, hogy az my életwnknek vege fele Olaiffanak Agaath tudni illik szent

Atiaddal valo megh bekelleteswnknnek ieled, viselned, ky boczattad Uram az the lölködöt a vegre hogy belenk öntened es my megh vigasztaltatnank, es megh nytva az földnek szinie Istentől fogadot fianak lölket magunkhoz vehetnenk. A the lölködöt Atiad kezeiben ayanliad, hogy amy lölkunkre az ő keziből bew aldass szalhasson, es az the lölködöt el leven kesertetve, zent Atiadnal Menieghben annyal kedvesb lehessen.

Köniörges.

Ur Isten ky az the veghetetlen bölcsesegednek hatalmassagodnak es yovoltodnak, kinczet, az the edgietlen egy fiadnak a my [76v] Urunknak vegseő szavaiban ez vilaghnak megh ielented. Adgiad Uram hogy azokott ugy be foglalhassuk elmenkben es meg tartassuk, hogy mys amaz vegső sot megh halhassuk: Jeöyetek el thy en Atiamnak aldotti biriatok ez vilaghnak kezdetitől fogvast, az nektek keszitetett orszagot. Amen.

[42.]

Hisoppal es Eczzettel tellies Spongia.

Amikor etelnek oraia leszen iöy ide es egjel kiniereth es az the czipodoth marczbe az Eczzetben. **Ruth:2** Oh Urunk szenvedesenek ky fogiathatlan taarhaza, es ky mondhatatlan nagy Szentsegh, Boruli az földre arczol amaz Ruth nevö Assonallattal edgiuth oh Christus kereső en lölköm, tellies leven kivansagokkal, es az the szerelmesednek szeretetitől ugian megh reszegedgiel, es imadvan ötet az földön szivednek buzgosagabol, az eö yo tetemenynek sokasagat latvan bew keönihullatasiddal, es sirasoddal eckeppen szoli; Honnet vagion ez ennekem hogy en kegielmet niernek, az the szömelied elöt? Mert bizoniara nem talaltatek olli savani es szaraz eledel, meli yo wzöve ne lehessen ha azzal az Eczzettel, melliel megh kinalak idvözitönket, megh lessen elegytve. Mert vallion s miczoda szenvedes es niomorusagh lehet olli sullios, keserves, meli Christus Urunk szenvedese által, kedves es könöniö ne lehessen? Jertek ele tehát Embereknek fiay, kik nehez szivel vattok ez vilaghoz ragazkodva, heaban valo munkara adtatok magatokat; kik az magatok italat sirással elegytetek, es mint amaz hamut ugy eszitek az kinieret, de amikor azért az eteliert, nem munkalkodtok; amy soha el nem vesz, izetlen es heaban valo az thy faratsagtok es munkatok. Jertek ele, es mindennemö szoragalmatosagtokat, munkalkodastokat, faratsaghtokat, igiekezeteteket, es mindennemö dolgotokat, mint egy neminemö Emberi életnek czipoiat, az idvözitönk kinszenvedesenek faratsaginak eczzetiben eczzetiben marcztatok, es akkoron czudalatos edesseggel telliessek leven, nagy örömmel fogiatok enekeln. Nem meltok ennek az életnek szenvedesi az iövendő beli diczöseghhez meli my benwnk megh fogh ielenni. **Rom:8** Ha pedig valamy ok vegeth minekwnkis felebaratunk kedveiert valamit [77r] köllietik szenvednunk, nem talaltatek ennel meltob, mint mikor arról gondolkodunk, my erettunk mennyt szenvedett legien az my Urunk; Ha pedig azon igiekezunk, mikent az testi gonosz indulatokat megh birhassuk es

megh zabolaszhassuk, bizonios orvassagot vehetunk erre a bai vivasra Christus Urunk szenvedeséből. Mert az okosságis arra vezérli bennünköt, midőn az megh feszíteteth Christus kinszenvedeséről elmelkedünk, hogy akkor testünkbeli giönörwsegnek ellene allasaval, magunknak köröztöt czinallunk, es mindennemő testi indulatinknak lölkünk ellen valo feöltamadasakor, mondgiuk mys az Sidokkent: Eöld megh eöld meg, fesczd feöl ugy mond ötet; De mit mieletek az Isoppal, Spongiaval es Eczettal thy Sidok, avagy hozzatok tartozo zolgak thy Istentelen vitezek? Azt mongia az Evangelista, hogy amikor Urunk nagy szoval kialtot volna. Meli heli en Istenem en Istenem: az ott allok közzöl edgyk halvan, es nem ertven, avagy inkab czufolvan, azt mongia vala Illest hia az ugi mond. De mit akartok amaz dologgal hogy edgyk közöletek, elő veven az Spongiat megh tölte eczettal, es egy Nad palczara teven, innia add vala neky, a többi pedig az mondgiak vala neki: Hogy bekot ugi mond lassuk ha el iön Illes meg szabaditvan ötet? Talam attol feltek vala thy Sidok hogy Illes el érkezven megh ne szabaditana ötet, es hogy az halal hamareb rea érkeznek, eczettal akaratok itatny. Avagy az vegre akaratok megh varni, nem hagivan itatni eczettal, hogy inkab megh czufoliatok, varvan hael ieönne Illes, kinek segitseget varni idvözitunknek heaban valo dologhnan lenni gondolliatok vala? avagy inkab mivelhogy halakra iteltet Embereknek, szokas vala Bort adni, thys kezeteknek leven az Eczeth avegre akaratok azzal itatny, hogy sebeinek es szenvedesének valaminemő enihetesere lehetne? A mikor pedig Urunknak ama beszideth hallanatok, Szomiuhozom a masik Evangelista azt mongia: Hogy aall vala ott Eczettal teli edeni, es thy megh töltven Eczettal es Isoppal a Spongiat szaiához niuitatok amas iras szerint: Az en eledelemre epeth adanak, es szomiusaghomban Eczettal itatanak. Oh Mesterseges es gonossagra hailando mindenkor az latorsagh elhittem könnien [77v] hogy semmi olli latorsagh nem talaltathatik, melliben thinektek reszetek nem volna es ezokon telliesek leven, minden dwhösseggel az artatlan Uron, noha tellies vala mindennemő niomorusaggal affeleből mindennemő veszeltt vala minemöt tudhatnak vala gondolni nagio b gyalazattiaira es faidalmara mind azokat meg czelekeszik vala. De my ez alat, annak aky szenved vala rendeleseből, amy niomorusaginkban nem kiczin vigasztalaszt veszunk innet. Jeöyetek ele kik bwnöknek ver poklossagaval megh vattok moczkoltatva, es amaz szent Daviddal kialczatok föl. Uram hincz megh engem Isoppal es megh tisztolok. *Psat:50* Mert ezt iedzi vala az oh terveniben a veer poklos tisztulasa, meli Isop által szokot vala meg lenny. Lam megh amaz tisztatalanis, aky az megh holt Testhez niul vala Isop által tisztol vala megh. Ekkeppen halal hozo bwnben az Ember mideön eiti magath, az poenitentianak Sacramentomatol szokot megh tisztitatni. *Levit:14* Az oh Testamentombannis Szent Pall bizonsaga szerint midőn az egesz keössegh, es mindennemő allatok veerrel hintetnek vala megh, isoppal megh keverik vala az vizet, az veeres giapiuval edgiuth, ezek Christus Urunk kenszenvedeset iegiedzek vala. De ezeket halvan, mit felsz es rettegsz, the niavallias es kised hitö bwnös Ember, es mint ha halalt erdemlet, es arra iteltet Ember volnal, szegient vallani nem akarsz, megh halni pedig rettegsz, es hasonló vagy amaz spongiához, melliet mikor az tengeren levő kösziklatol el szoktanak szakztani ugian reszket bele: Ne fel semmit valamint a Spongia maga természetinek ereie által ha eczetben martatik megh alathattia az veernek folliasat ekkeppen mostansagh, mivelhogy aldot Christus Urunk, szaiához vitetik orvossaghal tellies talaltatik lenny, ha meltan elmelkedöl feleöle, es yol fogsz vile elni. De ez vilaghnak Spongiaia az ő vigasztalasa heaban valo es haszontalan, meli magaban szinten ugy be

szya a gonossagotth mint avizet. *Job:15* Azt kivanom annak okaert oh Uram, (amaz the kedves barátodnak beszidevel elven) hogy a Spongiat Isopnak Naad palczaia által, az en számhoz niuczad, es az Eczettnek keserwseget az en nielvemhez tegied. Kivanom hogi az the Sent irasod által az en elmemnek megh mutassad es azt voltakeppen megh ösmertesd, hogy ez a vilagzo es twndöklő vilagh, ollian mint amaz wres Spongia [78r] es mindennemő kivansagha az Eczetnek keserub. Megh kostolad Uram de megh kostolvan nem akaral innia. A the szenvedesnek kesereő Urömeröl, epeieröl es eczetiereöl, melto hogi my megh emlekezzunk es hogy veled edgiuth valamit szenvedgiunkis. De hogy az bwnt kikert the ezeket szenveded el tavosztassuk, magad ebbeli peldaiaval megh tanital bennwnkoth. Mert vallions akarattia szerint, ky fogia azt megh kostolni kinek kostolasa halalt szöröz az Embernek?⁽¹⁾ Ha ez vilagnak es az bwnnek keserwseget megh kostolliuk; midön bwnöseknek es az el veszeő vilagnak haszonssan[!] akarvan szolgálni, es azokat segiteni bwnunk szerint meltan valo bwntetest akarunk szenvedny, csak annira kostolliuk tehat, hogy semminemő giöniöröseget tölök maguknak ne vegiunk, es azon legiunk, hogy effele bwnöknek soha izi es semminemő resze reank ne szallion, se által ne hasson bennwnkoth. De thy kik poenitentia nem akartok tartani, miczoda gonossagban foglaliatok magatokot, ketseghben esven, Christus Urunkoth uyobban Eczettel teli Spongiat Naad palczara ragasztvan, azzal akariatok itatni, midön vegső eleteteknek hatarara hallasztiatok bwnből valo megh teresteket es poenitentia tartastokat. Ez e a dologh, hogi mind enni ideöre hallasztnan eleteknek yobbitasat megh teresteknek remenseget, melliet mind Istennek s mind Embereknek igiretetek, halalatoknak oraiara, az midön hallasztiatok amaz ketseghben valo esesnek eczetivel megh szoktatok elegyteni, es az megh felemlet, es megh rettent lölköteket, szoktatok az Istennek akkoron ayanlani. Oh Atiam fiay iob es keölömb modot keressetek lölketek dolgaban. Ha egieb nem lehet ottan csak eleteteknek utollian ha eleöb nemis, mint amaz hoszu Naad palczara szwksegh hogy az poenitentia tartasnak eczetivel, tellies Spongiat ragaszatok, es athy bönötöknek keserwsegeben magatok lölkere gondot visellietek holot senki olli szent nem talaltathatik, aky poenitentia tartas nekwl iol ez vilaghból ky mulhassek. Azert oh en lölkem athe eletednek czipoiat marczd be e szerint, az igaz poenitentia tartasnak es idvezitunk kinszenvedesenek eczetieben hogy ennak utanna az keövetkezendő edeseghnek hasznaival elhesz.

Köniörges.

Uram Jesus Christus ky az my bwneinknek keserwseget, az the kinszenvedesidnek Eczettieben megh kostolad, de az vetkeknek semminemeő allapattiaban nem voltal reszes mert the semmifele bwnt nem czelekedel. Adgiad mi nekwnk hogy az the keserves halalodnak orvossagaval bwnöknek kostolasoktól megh szünihessunk es az czelekedettekert valo bwntetest, örömiest szenvedhessuk. Amen.

[78v] Hett rendbeli czudalatos ielek avagi czudak.

Nagy feönt szoval kialtnak vala: Soha illien dolog Israelben nem történt, attól az naptól fogvast, amikor az my Atiánk feől iövenek Aegiptomnak földeből ez oraiglan. Kiki mongia ky az maga teczeset, es vegezzetek el mit kölliesik czelekedny. Annak okaert ezt mongia az Ur, kergietek megh az Nemzetsegeket: vallion kilatot illien rettenetes dolgokat, melliet czelekedek, fölöttebis az Israelnek leania? **Jud:19** Ime ugy mond az Ur, nagy niomorusagot hozok en erre az helire, vagy annira hogy minden valaki fogia hallani mindiket fwleben zöngueni fogh ahire. **Jer:18 et 19** Oh en lölkem latod ennek az Embernek az ő eötlensegenek ieleit, es ugian megh köniörwlel raita; de most az ő nagy hatalmassagat nezzed es czudalni fogsz raita. Mert vallions my nemő Ember lehet ez, kinek niomorusagan, mind Meni, feöld szanakozik, es kinek halala az holtakat megh eleveniti? Vedd eszedben oh en lölkem, es a the Urad Istened a Christus Jesus ky ez feöld kereksegeben egiedöl csak eönnen maga talaltatek minden moczoknakwl lenny, es ime az bwnösök köziben szamlaltatek, noha mindennemő teremtet allatok meg vallak, hogy eö volna alkotoiok. Mert aky Menieghből ugy szallot vala le mint amaz hatalmas Angial, ky az my halandosagunknak fölihöivel megh ruhaztatot leven, amidön amaz tövises Korona megh halo feien kyrali meltosagos Korona heliet fenlenek, es halalanak oka mindennemő neelven le iratot megh halo feie fölöt lattatnak nagi feön szoval feöl kialta, nem kölömben, mint amaz ordito Oroszlani es minek utanna kialtoth volna, amaz hett Mennidörge megh kezde amagha szozattiat.⁽¹⁾ Ezek amaz hett rendbeli Jelek, a the Christus [79r] Urad szerelmes Jegiesednek halalakor mellic lettenek, kikreöl szwksegh hogy elmelkedgiel. Uram heliheztesd az en szivemet az the melliedre, es teölczd be az the titkaidnak tudomaniaval, hogy mindenkor azoknak uy emlekezetivel tellies leven szinten mond-hassam: Vallion ezek en belem vadnake rekeztetve, es az en kinczeim között vadnak heliheztetve. Bizoniara czudalatos es almelkodasra valo dolgok, ezek, es sokkal nagibbak, hogy sem mint az Szent Janos latasaban, amaz hett Trombita, es hett Czeszek által iegiesztetet Plagak⁽²⁾; **Deut:30** de az the nagy kegielmesegednek remenseghe által, az my szivunk azt iövendöli, hogy ezek az ielek minekwnk nagy következendö iavainkra lesznek. Ime azert e legien az első Jel; Hat oratol fogvast nagy setetsegh tamada, az egész feöld kereksegen szinten kilencz oraigh, es be homaliosodik az nap, **I. Jel**; **Matt:27**; **Luc:23** Vallion nagiob czudae amannal, midön Josuenak ideiekor, keresere megh tartoztatot vala az nap menese, avagy az Mikor Ezechias Kyralinak betegh Agiaban valo köniörgegere eginehani oraigh vissza tere az nap? Bizoniara valosagoskeppen nagy setetseges homali be fogia vala akkoron az Embereknek sziveth, midön így megh vakulva leven, magok teremtoiököt karomoliak vala. Bezege nagy okossan es ertelmesen amaz töled el valaztatoth Szent Dionisius Apostol latvan es almelkodvan azon az szörniö czudan, noha megh Poganisaghban vala, ekkeppen iövendöle erreöl az dologrol; nagy feön szoval kialtvan. Avagy az termeszetnek Istene szenved, avagy ez vilagnak alkotmania bontakozik; Mert ky niuytod vala akezedet a köröztfan, es az egész feöldöt be foglak az kezzel tapasztalo nilvan valo setetsegek, melliet az Aegiptombeli setetsegek iegizenek vala. **Exo:10** Es ime meli czudalatos dologh len, megh esmerek a setetseghben athe czudalatos dolgaidot;

akik benned hiven, az setetsegh utan remenlik vala ez vilagossagot, es a Szent lelek által az Szereteth ky öntetet vala az ő szivekben. De oh en szerelmesim, vallion mit czudalliuk azt, hogy ez a verőfeni delkorban hommalliosodik, es vilagossagot el veszti amidőn lattiuk hogy [79v] hogi annak teremtoie, az igasagnak napia szinten megh halo felben vagion. Minek utanna azert az köröztön fwgven s feöl emelitven Zent feieth nagy feön szoval az magha artatlan lököt Atianak kezeiben ayanlotta volna, kilencz ora taiban le haitvan feiet ky boczata Zent lököt. Oh czudalatos Jel, mert vallion talaltatike olly Ember, kinek szozattia lölke ky menetelekör el ne foggion? *II.* Vallion ky aluszik ugy el, mikor akaria a mint Christus Urunk akkor hala megh midőn akarattia len? Vallion ky veti magarol ugy le ruhait mikor kedve tartia, mint idvözitönk akkor eöltözek ky, testi ruhaiabol, amikor önne magakara. Vallion mit kellesek remenlenunk, es mint kölletik rettegnunk az megh eteleő Bironak hatalmatol, holot holtakor illien czudalatos ereie es hatalmassagha ielentödek megh? De ime meli nagy bizonsagha, es czudalatos iele len ezis, annak hogy idvözitönk szabad akarattia, szerint holt megh. Es az Szentegihazban levő oltar fedel, kett fele szakada tetetöl fogvast szinte földigh. *III.* De my czuda lehet ebben, hogy az Oltarnak fedele ket feli hasadot, midőn Christusnak eleő temploma, lököt elbocztatvan elbontva len? Hala theneked oh the nagy Egihazi Ember, es lölkünknek nagy Papi Feiedelme my Christus Urunk mivelhogy the altalad olly forman len le hasitva az Templombeli fedel, hogy thegedet az the tested által, mint egy ky nitot fedel által, követven az öröke valo Menieknek hailekaban be mchetunk utannad. Es hogy el tavoztatvan amy szemünk eleöl ama szem fedelet, melliel Moysesnek szemelie es ő altala adatot keőniw be vala földöztetve, es az meli homali be fogja vala az my Anainknak szivet attul megh menekedven, belső szentsegeknek hailekaban be nezhetsunk es az the kegielmesegednek veleiet, megh tekintven, remenlven, hogy valamikor ama szenteknek szentseges helen, ky nyilatkozot szemelliel, athe diczőseges szemeliedeth szemlelni fogiuk, es tenne tulaidon állapotodot megh fogiuk ösmerni. Vallion ky nem retten megh az negiedik ielet latvan, midőn föld indulas len? De yol eset az dologh oh Uram mert az Emberek sziveis megh inditatek; mert amaz Szazados es akik vele valanak latvan azt a föld indulast es a töb dol [80r] gokotis, poenitentiara inditatan mondanak. Bizoniara Istennek fia vala ez. Oh Uram meli czudalatos föld indulasok levelnek naponkent az en szivemben, midőn akar miczoda kis dolgokis föl inditnak engemet es föl haboritnak. Kerlek Uram indiczd föl the hozzad az en szivemet, es gonosz indulatokotth enihiczd megh bennem, hogy az meli darab földet az en gondviselisemre biztal, athe zolgalatodra bekesegeesen viselhessem annak gongiat. De ime megh az kösziklakis megh hasadozanak. Oh ky hatalmas es erős len Uram ez az the lölköd melliet ky bóczatal. *V.* Ez am az a lelek ky az kösziklat essze rontia, es porra teszi az Tharsisbeli haiokot. Uram inkab akarom, hogy az en szivem most kösziklava legien, avegre hogy megh hasadgion, hogy sem mint az kemeniseghben megh maradvan, iora ne indolion. Uram wsd megh aztot az the vezereletesednek veszeivel, hogy viz iohessen ky belöle, es mint ama ama viasz ugy el olvadgion, es az the kedved szerint valo formaban, cöntettessek, hogy lehessen az the szived szerint valo Ember; mert tudom hogy az megh alaztatot, es poenitentiara inditatot szivet, Uram megh nem veted, söt inkab czudalatoskeppen megh epeted aztot. De töb my len ez utan? Es ime az koporsokis megh nilatkozanak. *VI.* Thy kik az bwdös eleő dögöknek koporsoiaban lakoztok es az eleven testekben megh holt lölkököt hordoztok: Jeöyetek eleő es megh fog-

tok vilagoztatni, es az thy orczatok megh nem fogh szigieneolni de ha az köröztfan megh holphoz, hozza iaroltok, elni foghtok. A midön niavalliaknak sokasaga miat, mint egy feöld indulasban, es a testi niomorusagoknak habiai közöt, feöl haborodik szivetek. Oh the Emberi allat, akkoron athe lölki ösmeretednek feelmet es rettegeset, yol eszedben vegied: mert Isten az aky the benned mind a feöldet s mind az Egeth feöl haborittia ekkeppen, hogy az the szivednek es szadnak koporsoia megh nilatkozhassek, hogy az bwnöknek igaz vallasa által, az halottak feöl tamadhassanak, es ugian ottan olalkodo Eördögsegekis es gonosz lölkek ky wzetettethessenek. Thy pedig igaz Aniaszentegihaznak fiay es maradeki, kik meltan kezyak Tegzenek; Sass keselwnek es Galam [80v] bok fiaynak neveztetettek, igaz keörözteniek iarolliatok ele es almelkodvan czudalkozzatok. Es nagy örömmel örölietek fölötte igen. Mert ime midön egi vitezleö, az keöröztfara szegeztetet Barannak lanczaiaval megh nitotta volna az oldalat, ottan, mingiarast veer es viz ky czordola onnet. *VII.* Bizoniara nagy Szentsegh ez Christusban, es az Ecclesiaban. Czudalatos dolgokat latsz oh en lölkem: Ime aluszik az Adam es az ö oldalabol epetetik az Aniazentegyaz. Amaz Noe Barkaia avagy szekrenie az vizözönnek es az Eghy haboruknak miatta föl emeltetik, es ime aszent lelek mint amaz Noe Barkaiabol ky boczatot Galamb az ö oldalabol ky boczattatek, hogy az Aniaszentegihazat megh szentellie es mindenben vezerlie. A keö szal vesszwvel megh wttetek, es ottan ky follia veer vízzel edgiuth: a víz köröztsegnék, a veer pedig itálnak kedveierth. Ime oh en kedves barátim, melly yo szerencze talala bennwnköth ennek az igeret földnek assasaban, mint amaz Isak pasztory keresven ky folio kutath nagy örömmel föl kialtanak nagy torokkal, mondvan Isacnak. Rea talaltunk az vízre. De my mind vizet, mind veert talaltunk, mind lölköt s mind twzet, meleg vizet, es forro vert. Annak fölötte feöl talaltunk, az bölczessegh kinczenek magas voltat, es az Isteni tudomannak, es az Menieknek el röitöt kinczeit talaltuk. Legiunk tehat haladok, es elliunk ezekkel hogy örökke elhessunk. *Gen:26*

Köniörges.

Ur Isten mindeneknek alkotoya es megh valtoya, ky czudalatos Eghy feöldi czudakkal, hogy szabad akaratom szerint my ertunk megh holtal, meg bizonitad: kegielmessen engedged hogy my kik az nagy giarlossagh miat, semmit nem czelekedhetunk, athe kezednek ereie által megh erősitveten testwnknek igaz megh zabolazasa által szabad akaratom szerint the neked aldoztathassunk. Amen.

[44.]

A meli kopiaval idvözitünk oldala által verettetek.

Azt mongia az Szent iras David felöl hogy midön Saul [81r] Kyralit giotrene az gonosz lelek, es előtte alvan David es az Harffianak zöngesevel enihitene Saulnak niavaliaiat. El vona magat David Saulnak szemelie előtt, de a Saul Dardaia nem talaltvan ötet heaban az falban wtköztek. *1. Reg:19* Az öröke valo Atianak kedves fia, az öldöklö Sidonak kezekből bekevel megh menekedik midön lölket Atianak ayanlotta, es

ky boczatta volna: es midön az megh holt derekaban darda avagi kopia wtteteth volna, es noha heaban valo wtes len az, nem leven semmi faidalma az megh holt testnek; de my reank nezve fölötte nagy hasznunkra es iavunkra len ez a seb minekunk. De mint len az a dologh? ugy mond az Evangelista. Midön azert amaz kett fwggö latrok testeknek megh rontoi, Jesushoz iarultanak volna, eszekben veven hogy immar megh holt volna el nem törek az ö czontiaith: de edgyk, az ott valo vetezek közzöl, egy Dardaval megh nita az ö oldalat, es ottan mindgiart veer vizzel edgiuth ky czordola. Eze a dologh oh thy Istentelen Sidok hogy megh az meg holt testennis igi kegietlenkettek. Nem olvastatoke azt seholt: Az megh holt Embertöl megh ne vond yo akaratodot; *Eccl:7* bizoniara tehat annival inkab raita kegietlenkedni nem szabad. De vallions ky volt az a vitez? Longinus, kinek neve noha nem akopiatol neveztetik, de ö hozzais nem kölömben illik az a nevezet, mint szinten hogy koronat iegiezet amaz elseö Martyrnek szent Istvannak a neve. Es noha az megh nevezet Longinus vitez avegre czelekedek hogy neki valam nyavalliaia ne törtennek ha valahogy voltakeppen Christus Urunk megh nem holt volna, ezzelis akarvan a Sidoknak kedveskedny kik Christusnak bizoniossan valo halalat kivanniak vala; de mind az által az örökkevalo boldogsagnak kinczet, Istennek kegielme alatal niere azzal maganak; mert Longinus Christusnak oldalat Dardaval megh nitvan, nem csak bwneinek boczanattiat, de Pwspeksegnekis meltosagat es kinszenvedesnek s Martyromsaganak koronaiait niere maganak, Oh en szerelmesim vigadgiatok minniaian ebben az ky nilt oldalban feöl talaltatoth boldogsagert, es kiki magaban megh ösmerven Istennek czudalatos dolgait mongia Thy minniaian kik engem szerettek örölietek velem egietemben, mert ime Longinus Christus Urunk oldalat megh nita, en kedvemert az Dardaval, es ime en be [81v] menek oda es batran niugszom ottan. Az ö szegei es Dardai bizonsagot tesznek hogy valosagoskeppen megh bekelte vile, ha ötet igazan fogom szeretni. Hol vattok thy Abrahamnak magva, es pusztaban levö keöszalbol, es keövekböl föl tamadot, igaz Israelitak, es löki moddal iedezteteth Sidok thy kik ennek az vilagnak pusztaiaban leven, sirankoztok es Meniekbén igiertetet földhoz el iutny igiekeztek. Ime be telliesedeth az keö szalban tudny illik Christusban amit ielent vala regenten, midön Moyses a pusztaban megh ötven az keösziklat, ottan follio viz ieöve ky belöle. Ime meli szepeen megh iedeze a Christusnak bevelkedö malasztiat Jonatasnak peldaia, midön veszeienek vegevel niulvan a lepes mezhez es szaiához viven, ottan megh vilagosodanak szemei: ekkeppen Christus Urunknak ky nilt oldalabol, minden bevelkedö aldasok folliamodnak my reank. Jeöyetek ele es koztoliatok meg, es lassatok hogy edes az Ur, es fölötte igen megh vilagositatra lesztek. Ime meli czudalatoskeppen itt, ky magiarazva teczik, amaz három kopia, mellickek Joab Hadnagy által vere Absolonnak sziveth.⁽¹⁾ Azt akariatoke tudni miczoda három kopia legien az, holot csak egiröl vagion most az emlekezet. Vallion amaz altalható nagy faidalom, mellict sok rendbeli kinaiban szenvede idvözitunk nem szamlaltathateke edgik kopia helieth. Amaz faidalom pedig, szent Annia Szivet által iaro szerelem, mellicket inkab magaban erez vala, szabadon masik kopia heleben vetethetik. Harmadik kopia helett valo faidalma vallion nem lehette amaz czudalatos kinvallas, mellict szenved vala amaz bwnösekert, kiknek latta vala, hogy semmi nem fogna hasznalny az eö halhatatlan nagy kinszenvedese es szörnwi halala? De the oh kedves Absolon Atianak bekesseghe es mindeneket vighez viveö Jesusunk nem mongiuke meltan, hogy három kopiaval vagy the által veretette, midön elseöben Longinus Dar-

daval, az utan ayamborok magok szeretetivel, a bwnösök pedig gonossagokkal
 faidalmat szörzenek neked? Oh en edes Uram Jesusom meli giakorta serteggettek en
 thegedeth ezzel az Dardaval midön bwneimmel niomorusagodat neveltem, es akit az
 Attia my erettunk, megh ostorozot vala, öldöztem enis aztot, es the sebeidnek szamat
 vetkeimmel neveltem; de tudom mit miveli [82r] ek: Ahol megh sokasodot az vetek es
 megh aradot az bwnnek sokasassagha[!], a malaszt es kegielemis megh szaporodik ott,
 es onnet veszek orvossagot, a honnet szarmazot a faidalom. A the ky nilt oldalad által
 be hatok az the kegielemessegednek melsegeben s az the kegiesegednek titkainak
 vegere megiek. Tarsol adom magamoth ehez az aldot Dardához es eppen essze
 elegiedem vele, hogy cö általa es edgiuth vile oda be verettesem a hova az magam
 meltetlen voltomert bemenetelemet ingien remienleni sem mernem. Erre pedig a
 dologra biztat Uram engemet, hogy elsőbennis ez hozzam valo szereteted miat megh
 voltal sebesölve, minek előtte az kilső Dardanak vasa be hatot volna az the oldalod-
 ban. Mert vallion mit iegieznek egiebet, amaz szamos igek, mellieket szoltal az en
 lölkömnek. Megh sebesited az en szivemet, oh en hwgom es iegiesem: megh sebesited
 az en szivemet egiczer az the szeretetteddel es egiczer az Dardaval: Es ennek fölötte
 ketczer sebesitel megh engemeth, midön thegedet olly igen szeretelek mint
 Jegiesemeth, es olly szwzen, kedvellek mint Hwgomoth.⁽²⁾ De thy köröztiniek mind
 azok fölöt, vegietek eszetekben amaz vilagnak kezdetitöl fogvast megh mutatot titkot.
 Bizoniara valosagoskeppen az Ur halalanak almat boczata az masodik Adamra, es
 aluvo oldalabeöl Evat, az Aniaszentegihazat epite. Lassatok megh ennek okaert, meli
 valosagoskeppen az Evangelista, ele evvel az szoval: midön nem mondana azt, hogy az
 eö oldalad megh wtötte avagy sebesitette volna, hanem hogy megh nitotta volna, hogy
 azzalis megh tanitana bennwnköt, hogy ott, egy neminemökepen eletnek kapuia nylt
 volna megh, mivelhogy onnet venek eredeteth, az Aniaszentegihazban levő szentsegek,
 kik nekwl az igaz eletre senki, be nem mehet. Ezt ielenti ez peldazza vala pedig,
 midön Noenak, az Barkanak oldalan, hogy aitot czinalna megh vala paranczolva,
 mellien be mennenek minden fele allatok, kik megh maradhatnanak az vizözöntöl,
 peldazzak vala pedig ezek, az Ecclesiát. De oh en szerelmes Jesusom, oh en lölköm-
 nek megh fesziteteth szerelme, hol valal ackoron midön illien Dardaval az the lölköd-
 nek aitaia zörgettetnek, avegre hogy megh nylnak? Tudom oh en Uram hogy azt a
 sebet the nem erzed vala, midön lölketet [82v] ky bochattad vala; mind az által yol
 hallod vala hogy zörgetnek, es megh nitat neky. Mert mit tucz vala egiebet czelekedny
 midön annak előtte olly nagy buzgossaggal mondottad vala: Zörgessetek es megh
 nytatik thi nektek. De affelöl ugian igazan hiszem aztis hogy yol erzed vala, nem az the
 szivedben meli megh sebesedet vala, de ama keserves es szomoru Aniadnak sziveben
 leveö the szived erzi vala, mikor aholt tested által verettetek az Dardaval. De thy hoz-
 zatok forditom beszidemet oh bwnösek, kik az bwntöl meg nem rettenven, magatok
 vetkeivel diczekedtek, Thiktek intlek hogy eszetekben veven magatokat, terietek
 Christushoz, kik thy erettetek megh holtat Dardaval sebesititek, es a szivet által
 veritek. Azt akariatoke tudny mikor es my modon szoktatok azt czelekedny? midön
 halalos vitekben esven, az megh czelekedet bwnnel diczekedtek: midön szinten olli
 batran mentek eleö dolgotokban, mintha volt Istenetek volna, aky nem latna az thy
 czelekedeteket; amikor amaz giarlo bogarak avagy fergek modgiara, amegh holt
 oroszlaniön boszut wztök es ötet czufolyatok. Vallion kit öldöztök, es ky ellen iartok
 amegh holt Eb ellene? avagy egy bolha ellene. Eszetekben iusson hogy el iön el iövend

az ítéletre s akkoron mint amaz Oroszlani megh rikkantia magát s vallion ky nem yed megh akkoron? Mert ha megh akkoron? Mert ha megh nem tertek megh köszöröly merges nagy haragyat, mint amaz hegies Dardat, es ő erette viaskodny fogh az egesz vilagh az esztelenek ellen.⁽³⁾ Kivanode tudni mostansagh oh en lölköm my forman, theis edgiuth az the kedveseddel megh megh feszitetven halalod utan megh sebeswlhes? ved eszedben ezert az en mondasomoth; mert ket kölömbező mod vagion: edgyket kivanhatod, masiktól pedig szinten ugy fwsz minth kigiotol es dwhös Sarkanitól. Első az melliet kivanhacz szabadon, tudny illik, hogy Christussal edgiuth megh halvan, annak fölötte, ennek az vilaghnak es bwnnekis edgiuth ő vileis, akkoron az szeretetnek Dardaiatol megh sebeswlhes, hogy mint amaz szerelmes Jegiesednek kedves szerelme mondhassad: a szeretet miat bagiadozom. De az megh veteth mod amaz melliet magadtól elköl tavoztatnod hogy amidön azthe testedet, edgiut amaz gonosz kivansagiddal es vitkeiddel megh feszited, ne diczekedgiel akkoron hogy amaz giökeres [83r] kevelsegnek vasatol ama heaban valo diczekedestől megh ne sebesöli, meli my bennwnk utolso es vgső kevelisegnek sebet, ezzel az utolso Christus Urunk sebevel szwkseg vala, hogy be giogytassek. Es innent len, hogy midön egy remete fölöt-
teb szokot, tulaidonitvan, maganak mondania; Megh holtam ma ez vilaghnak s nem ok nekwl illien feleletet halla egy Szent Embertől; De affelöl ugy mond eel meegh az Eördögh.

Köniörges.

Mindenható öröke való Isten ky szivednek es Agiekoknak titkait megh erted: a my lölkunknek veleiben athe szeretetednek nyilat verdbe, hogy valamint az ky nylt oldalodból, a Darda, ky hoza az Aniaszentegihazat, ekkeppen az szeretetnek sebe lehessen ennekem idvösegemre. Amen.

[45.]

Christus Urunk oldalának által verese.

Hadgiatok el ugy mond az varasokot es lakiatok az kösziklaban, thy Moab lakozoi: es ollianna legietek mint amaz magas kösziklanak lukiaban lakozo Galamb. *Jer:48* Vallion mit iegezet amaz Moab, hanem mintha az azt mondanak hogy Atiatol valo mivelhogy azt az Moaboth Lotth leania Atiatol fogantatvan szwlte vala, De my körözteneik igazabban, es iob moddal mondatunk lenny Moabnak, Atiatol valoknak, mint hogy az Attia Istennek fiatol vagiunk szwletetve. Mire inth, thehat bennwnköth az Propheta? hogy az varasokot es az vilagot hatra hadgiuk, es megh vesswk, söt hogi magunkotis megh tagadgiuk, es mint amaz magas keösziklan feszket rako Galamb modgiara, az ky nitot Christus oldalaban buzgo kivansagal, nemczak be röpölliunk es ott kivant bekesegeggel nyugodgiunk es mulassunk, hanem hogy ott ugian megh maradandokeppen lakvan es feszket rakvan, idvössegnek hasznat szörözhetven magunknak, my olli helt verhessunk ott magunk samara mint amaz veréb, aky maganak feszket avegre szöröz, fiait hogy ott helihezttethesse. The aluszekon es alomban

heverö lelek serkeni föl, ky tellies vagy kivansagokkal, de fölötte erőtlen es kedvetlen vagy az nagy dolgoknak vighez vitelere. Ime a poroszlonak kialtasaval elo hivattatok, ime az tennen magad Jegiese ky thegedeth s az kitelensegis arra viszen teged; seöt az hatad [83v] meget leveö halálnak es pokolnak felelmeis arra keszerit. Ha the benned el aluth az ahetatossagnak twze, mehecze az Calvaria hegihez es szedeges ott magadnak a köröztnek faiban, es az the kys tüzeczkedet uiobban geriezd feöl azokkal. Emeld feöl csak a the szemeidet az hegire honnet jeönne athe segedelmet, hogy az Adamnak köteleth, keötelevel a szeretetnek bekoiban oda vonhassanak. Mind szemeideth s mind szivedet minden kaariaidot föl emellied, hogy igys az the oda feöl valo kivansagidoth megh mutadhassak[!]. Ime Christus a maga kariait ky niuita a köröztfan, es a kezeit ky terieszte, hogy thegedeth az kegielemnek öleben be vehessen. Mitt mulacz, mit kesel? amaz fara fwggeszteth lator noha oldalatol fwgh vala, de szwntelen sziveben lakik vala: the pedigh oh en lölkem, megh szabaditva leven, imide amoda czavargacz meegis? Ime az maga zent feieth le haitia boczanatot igervern; magha oldalat nitva tartia, minden veszedelem elöt hailekot mutatvan. Megis ketelkedele? David kiraly nagi szoval kiált vala: Ime az kyrali kopiaia; yöyen által edgyk az kyrali inasy közzöl es vigie el?(1) The vagy edgyk amaz leanzok közzöl es ama szwzek közzöl kiket az kiraly szamara valasztottak es hosztanak. Keli feöl tehat Christusnak kedvese es Jegiese; allion Salamon kyralinak iobianara az kyraline, es a Darda az the be menetelednek utiath fogh mutatny, hogy minden yokkal bevelkedhessel. Haaghi föl az köröztfabol the szamodra czinalt laitoriara: ragad megh atöket, czuszva maszvais feöl menny igiekezze, tarsalkodgial, a szegekhez, nisd feöl a szadot es az megh nilt oldalához heliheztesse, es hid magadhoz a lölketh. Mert bizoniara nem oknekwl hallad amaz mondaszt. Midön feöl magasztaltatva leszek, mindeneket magamhoz vonszok. Latod hogy feöl vagion magasztaltatva, haghy feöl, menibe, es legy ott valamedszig en megh mondom, mert ott, mint amaz vereb, hailekot talalsz, es ott mint amaz tisztasagos Gerlicze röiczd el az magad fiait teed oda az szadot, hogy ihassal es megh tölthessel az idvöseghnek vizevel az idvözitunk szarmazot forrasiból. Mert ő az, megh foghd öteth es el ne boczasd mind adczigh, valamigh thegedet nem ald; meli aldast menteöl bevebben megh nierheted, annyval batrabban ott maradhacz. [84r] Ha pedigh amaz szeretetnek alma reiad iövend, eretted fogh vigazny, mert nem szuniad nemis aluszik az aky Israelt örzi. Seöt hogi megh mutassa es megh bizonicza meli kedves ő vala affele niugovasod, mindenek eleöt megh mongia: Hittel keszeritlek thykteket Jerusalemnek leany, az mezön iaro kezkek es szarvasok által feöl ne kölczetek se ebresszetek az en szerelmesemet valamigh ő maga fogya akarny. *Cant:2* De vallion mikor kivanod hogy feöl kölczenek. Oh piros es twndöklö Jegiesnek szeretöie? Bizoniara soha nem fogod akarni; de söt niugodalmassan enekelný fogsz? Eönnen magadban az bekeseghben aluszom es megh niugszom az örök niugodalomban, ezt czeleked es öröken elsz. Jertek elő sietseggel megh igazolt bwnösek, kik idvösegeteket kívanniatok, ime az my idvössegunk feöl vagion fwggezttetve, hogy messzunen tavul megh latassek, meztelenöl vagion, hogi megh ösmertessek, ky nilatkoztatva vagion, hogy mindenekre fölliön, kialczatok feön szoval, es athy szozatotokat e vilaghy keösseg közt feöl magasztaljatok es a feöld zöngiön az thy kialtasotoktól; es egy mast hyatok, es giwllietek ennek az dologhnak latasara, mert itt minden niomorultaknak batorsagos haileka vagion. Mongiatok közönseges akaratból; Jöyetekel, menniunk feöl az Istennek hegyre, es az Jacob Istennek hazához es megh tanit bennwnköth az maga uttiaira,

maga szandekat, akarattiat, es szívenek mindennemeő indulatith, eleönkben adgia. **Isa:2** Ime enis ennen magamoth erre a Zent Utra adom: Ez idő alat thy ez vilaghy szorgalmatosságok busulasok, niomorusagok, munkak, kinok, rabsagok, variatok megh itt engemeth, rabsagban levő amaz tunia röst szamarral: valamigh en az giermekkel, tudni illik okoskodo lölkömmel, szinten amaz helire sietven, el erkeshessunk, es mihent ott az imadast el vigezzuk megh teriönk thy hozzatok: Eckeppen szol vala Abraham Isaakkal feöl meniven az Hegire aldozatnak kedveierth. Hala the neked Jesusunk, hogy thegedeth amaz igaz Isakot (ky minekwk nevetseget idvössegwnkre magad siralma által szörzel) latlak az köröztnek oltaran aldoztatvan. Bekevel megh maradvan halottaiból feöl kelel, de ama Baknak az Juhok vezerenek szarva az czipke [84v] bokorban megh akadvan athe szwtöl szarmazot testedben megh aldoztatek. Oh szeretetre es almelkodásra melto böczölet, the amaz be foghatatlan diczősegnek Istene leven megh veteth, semmirekelliő, czuszo maszo feregge akaral lenni; Mert my reank kegielmesegetnek szemeit forditad. Ky lehet ennek okaert oh ty kiseded biteőek olly, aky yo remensegre ne inditassek, es a kegielemnek megh nieresere, ne batoritassek, valaky idvozitonk köröztfan fwggeo testenek mindennemő alapattiait megh tekinti? Lattiatoke a zent feie czokolashoz hailot ala, kariay az megh ölelesre ky teriettenek, kezei adakozásra megh lukasitva vadnak, oldala az my szeretetwnkre megh nylt, labainak megh szegezese közöttunk valo megh maradasat yelenti, es minden testenek ky teriedet volta, hogy eppen önnen magat minekwk atta volna, azt mutatia. Röpeöli tehat be oh emberi alat, es ugian be rohani, es rea boruli arra, aky thegedet mind vegigh es holtigh szereteth: es igaz szivből mondgiad, eleöbbeni eletedben leveő vitkeideth megh szanvan eckeppen szolli: Az en idvözitömnek karyay közöt elni akarok es halni kivanok. Mongiad amaz hiw igaz megh vilagositoth, Ruth neveő Asszoniallattal. Valahova megy, theged foglalak követni, es a hol fogsz mulatni, enis ott fogok mulatnom; athe neped en nepem; athe Istened en Istenem valamel föld theged be vesszen, enis ott halok megh es ott leszen testemnek temetese. **Ruth:1** Vallion ky adgia ezt nekem meg Uram, hogy lölkestöl testestöl megh feszitetet leven edgiuth veled köröztfara szegeztessem, hogy ez uton semmi egiebet ne tudgiak, se ne erczek hanem tegedeth en megh fesziteteth Christus Jesusomoth. The hozzad forditom most szollasomoth oh tisztasagaos szwz oh the giwzhetetlen szwz, amy megh valtonknak Ania, Maria s keöniörgök legy segitseget ebben az en utamban, mellien ellindoltam, mert noha az the lölködöt által iaria az faidalomnak teöri; mind az által nagy ereöd vagion, hogy megh segithes. Tudom, tudom oh en Asszoniom nagy az the niomorusagod, es keserwseged mint szinten az Tenger, es az is nylyvan vagion, hogy theged az mindenható keserwseggel megh töltöt. Tudom hogy innét a keöröztffa mellett allasz vala testedben, de a keöröztffara es athe fiadnak sziveben mentel vala lölködben. Mert [85r] ket rendbeli oltart the es athe fiad allattatok feöl; the egyket az magad sziveben masodikot magha testeiben Christus Urunk czinalt vala. A the szerelmes fiad az maga testevel, the pedig az magad/lölkevel aldozal seöt testet lölket, es mindenet Christus magaban az pedig the benned myerettunk aldozatol ada. De affelöl mindennemő teremtet allatok közzöl, nagy böczöletet niertel magadnak oh Maria, es nagy hatalmat szörzel magadnak, szegini bwnös Embereket, kik az idvösseghnek szeörzeseben faradnak, hogy megh segithessed azokat. Mondom azert

alazatos es ahetatos bwnös ember, szwzek közzöl ky valasztot szwz, ne legy immar nekem kesereö, de megh giuladva es feöl geriedve the altalad oh szwz az iteletnek napian hogy megh oltalmaztatva lehessek kerlek.

Köniörges.

Valaminthogy oh Uram sok testi niomorusagok vadnak a szerint az the szivednek sok rendbeli kegielmesseghi: Adgyad Uram köniörgwnk, hogy az my niomorusagunknak feneketlen voltat ugy megh mutathassuk neked, hogy theis az the kegielmessegednek veghetetlenseget minekunk megh mutassad, es athe megh valtasodnak hasznat ösmerhesswk megh. Amen.

[46.]

Eött rendbeli Sebek.

Minniaian kik szomiuhoztok iöyetek el az vizekhez es a kiknek nincz Ezwstök siessetek, vegietek es egietek. Jertek ele vegietek magatoknak, Ezwst es mindennemö czeeres nekwl, Bort es Teieth. *Isa:55* Mi okert kölietik el athy Ezwstötököt nem kinierert? ez az thy munkatokat mivelitek, es be nem töltitek ehsegeteket. Meli es minemö czudalatos dolgok ezek, a szomiuhozok eleö hivatatnak es enny paranczoltatnak. Arra intetnek hogy penz nekeöl vegienek Bort es Teieth. El hittem Uram hogy az the akaratom szerint ezeket ekkeppen kölietik ertenunk, hogy az szomiusagh által mindennemö hasznos dolgoknak kivansagha magiarasztatik: A boron pedig es Teien azt ertjuk, valami dolgok kivantatnak, mind nagy mind kiczin allapato Emberekben. Az Ezwst nekwl való vetel pedig nem egiebet iegiesz: Hanem hogy noha dragalatos vasarlas [85v] de ingien való kereskedes ez. Meltan tehát a Prophetatol pirongatattunk, hogy ameli lölkunk es testunkbeli szerenczes jockal es aldasokkal bennwnköth megh latogattal, es aiandekoztal, hogy az örök eletnek nieresere elhetnenk azokkal, azokat my heaba valosagra, es artalmas dolgokra szoktuk forditany. Jertek elő annak okaert thy okos kereskedeö Emberek yöyetek eleö thys alazatos kunioralok szeginiek, es szwkölkedeök, yertek ide giarlok es betegek; yertek ide thy bwnöknek pokolvaraval⁽¹⁾ es verrel kik vattok megh feörtöztetve.⁽²⁾ Ime ez a nap a Propheta melliet megh igerth vala, meliben amaz ky nylt kuth Davidnak haza kedveiert, es akik Jerusalemben lakoznak bwnöknek el mosasaert es amaz hosza[n] mosóknak tisztulasokert rendelteteth.⁽³⁾ Jertek elő mericzunk vizeket, Bort, Teieth, es mizet, idvö-zitwnknek forrasabol: Meregessuk örömmel meriuk beuen es szwtelen meregessuk mert ime az my idvöztö Istenunk my ereösegunk es diczösegunk, az Ur my idvössegunkre len. Ha azert az Ur az en vilagositom es idvösegem len, kiteöl feliek? Batran czelekszem es senkitöl felni nem fogok? Czudalatossak Uram az the bizonisagid, es azert fogya ököet visgalni az en lölkem. Nem czak hogy szantalan moczkainkot, niavaliainkot az reghy teörvenbeli tisztulasokkal ielentetet, lölkunkbeli sebeinket szamlalhatatlan szentsleges testedben, feöl veth niomorusagokkal, es sebekkel akarad megh gyogytani de mind azok fölöt czudalatos ött rendbeli sebeket mindennemö kinczvel

dragabbakot akaral feöl venny kezeidben, labaidban, szivedben kikkel amaz bevelkedő orvossagot, mint amaz őt reszre osztatot, egész vilaghnak hozzal. Vallion oh en szerelmesim, ninczene az, my raitunk be tellicsedve, amy ez vilagnak kezdetitől fogvast megh vala figuraltatva: Feöldből szarmazot vala egy forras az egész feöldnek szarazsagat nedvesitven. De vallion csak ő maga valae ez forras? Ugy mond a Szent iras: Egy follio vizis a forrasbol szarmazvan, az giöniörwseghnek heleből ky iön vala, hogy Paradiczomoth megh nedvesitene, meli onnet negi reszre osztatik vala.⁽⁴⁾ Ime az a forras nagy folio vizzel edgiuth, kik belöle vesznek vala eredeteth Christusnak eöt rendbeli sebeit vilagoskeppen megh mutattiak meli a hiveknek [86v] szivekben be cöntetve leven, az my Emberi természetünknek egész kerekseget megh szokta nedveziteni. Ved eszedben oh en lölkem eszekben az the Jegiesednek ött rendbeli sebeiden amaz eöt szep tizta keöveczeket, mellicet amy igaz Davidunk, amaz haborusagos kinszenvedessenek forrasabol szedegete, es hogy theis szedegetnek a vegre, magadnak megh engede hogy amaz feöl fualkodot Goliatoth megh giözhetned, magad testeben es amaz dwhös ellened feöl tamadot hizelkedő Eördögon azokkal hatalmot vehetnel.

1 Reg:17 Kerölietek ide thy erőtlének es thy mindniayan kik sok rendbeli niavalliakkal megh vattok terheltetve, ime itt thy szamotokra eleő kiszetette vagion amaz czudalartos haal tarto, kinek Eöt rendbeli folliasy vadnak. Nemis kivantatik pedigh hogy ennek a viznek Angial által valo mosdulasat variatok, mert ime immar megh mozditatva vagion, es athy idvössegetekre, es megh giogiolastokra megh vagion keszitetve. Mert mindennemö belseő alapattia megh mozdult annak aky mint magha szeme fenieth ugy szeret tikteket. Jertek elő thys ehezeök es ehek magatok szegenisegheth, es nimorult megh ösmerven töltözetek be minden yokkal, mert ime thynektek, ez az egy kis giermek, kinel eöt Arpa kinier es kett hall vagion, elegendő es bewseges. eledelt mind niaiatoknak szörzöt. Ama keserves keziben, es labaiban szenvedet ött rendbeli sebek olly hegiesek mint amaz Arpa szem: de mind az által ugian eltető es megh elevenitő eszközők, ezek, amaz kett hal pedigh iegczy midön idvözitunk testet es lölket amy idvosegunkre es megh váltasunkra erettunk le teve. Vegietek föl niuliatok hozza es gazdagolliatok megh, mert ott Talentomokba valik thy nektek, kikkel mas eöt rendbelitis nierhetek magatoknak, es thy nektek amaz eöt rendbeli varasok fölöt hatalom fog adatny es birodalom. **Luc:19** Ha pedigh valaky ezeknek megh iegiczetteteth peldaiat akarna tudni; vallion amaz eöt varasok heliet, nem yol erthetnie amaz ött rendbeli eörömöth, kikkel az boldogh lölkök Meniekben megh aldatnak, tudny illik Istenben valo öröm, lelekben, es az testi ayandekokban valo öröm. Oh ött rendbeli szamok meli czudalatoskeppen feöl magasztaltatal ezekben az Christusnak eött rendbeli [86v] sebeiben. Azert ebben az keöszalban valo likakban, es ennek a seövennek barlangiaban, the oh szegini bwnos, nagy rettegessel es felelemmel azon igiekezel, mind most mind pedigh ky mulasod orayan: hogy oda be ferkezhessel: ott mulassad azert ideödöt, hogy magadnak találhatvan legeltető es eltető helieket megh menekedhessel a dwhös Oroszlanioknak szayoktól. Mert az magas havasok a Szarvasoknak haileki a tövises Disznoknak pedigh keösziklakban valo liukak, tudny illik kik felelemben rettegesben, leven ereötlenek, es magok ereieben, semmit nem biznak, bwnből ky terth bwnösek. Mert Istennel vagion az nagy irgalmassagh es bewseges ő nala az megh váltas. Bizonniara fölöttebis bewseges, mert nem csak egy veer czöppönest de ugian veerne forrasa nagy leven eöt rendbeli sebeibeöl ky folia. Es bizoniara nem ok nekwl akaral eött rendbeli sebeketh feöl venny, Oh Uram tudny

illik hogy az my testwnkben eöt rendbeli erzekensegünköth mellieken az Eördögh hatalmat veth vala, megh valtanað megh gyogytanað, es allapottiokot helire hoznað. De bizoniara mind ezek fölöt, nagy az en boldogsagom, mert immar zaar nito kucz, az altalhathato Szegh nekem azt nierte, hogy az en Uramnak megh lathassam örömot. Mert az en Christusom az bekeseznek gondolatith gondolia vala es forgattia vala elmeieben, en pedig abban semmit nem tudtam. Immar most szabadossan az ö Szent testenek liukiay által, megh lathatom az ö aldöt szent gondolatith. Bizoniara be nezek az Ablakon, es be tekintek a rostelion, melliet megh nita az en szeretöm ennekem. Kialtia a seb; kialtia a szegh, hogy Christusban igazan, Isten magaval, megh bekeltette ez vilagoth. De honneth tudod the azt nylyan? Megh teczet es bizoniara ky nylatkozot, a testnek lykiai által minden titka. Nilvan vagion amaz nagy szentsegh, ky vadnak nylatkozva, amy Istenunk irgalmasaganak belsö reszei, kikben bennwnköth megh lato-gata, az nagy magassagbol tamadot nap kelet hogy megh szabadiczon az also hailek-bol. Uram ky nem szeretne thegedeth, hogy igien megh vagy sebesitve? [87r] ky nem szerethetne theged, holot így szeretel minket. En sem akarok seb nekwl elnem, mert latom hogy theis sebes vagy, mert valahova nezek, valameli fel fordulok thegedeth oh en Jesusomoth, latlak hogy az köröztffan fwggesz; Kerlek azert oh en Jesusom, eze-kert az the idvöseges sebeidert, sebesiczd megh az en lölkemötis ky nem kölömben el merölt asok bwnben mint amaz varasy tisztatalan szemeli, kiert a köröztffan imatkozni, es erette megh halni meltoztatal. Sebesiczd megh eötet amaz twzes es igen hatalmas ky mondhatatlan nagy szeretetednek Dardaiaval. Segeszd által az szivemeth szerelmednek nylyaval, hogy neked mondhassa az en lölkem: A the szeretetteddel megh vagiok sebesitve, úgy annira, hogy az the szerelmed sebeiböl beuseges köny hulatasok szarmazhassanak, mind eyel nappal. Wssed Uram kerlek azt az en igen megh keme-niedeth elmemeth athe szeretetednek hathato elivel, hogy hatalmas ereievel meben be hathasson hogy semmy ellenseghnek merge benne ne maradjon.

Köniöröges.

My leölkwnekek szeretöie es Jegiese, ky az the dragalatos verednek ereiet es hasznat, es dragalatos voltat az Ecclesiaban levo szentseghben, helihesztetted. Adgiad Uram hogy valamikor azockal fogunk elny, tesztunknek igaz megh zabolazasat es yoszagos czelekedetekkel bevelkedö eleteth nierhessunk magunknak.

[47.]

Christus Urunk testenek köröztffarol valo le tetele.

Midön úgy mond a szent iras, meg köllietik indolni a Levitak le teszik az Satort, es amikor az Tabor le fogh szállani, ismet föl czinalyak. *Num:1* Jol vagion Uram az dologh: mert ekkeppen len mideön az the orad el erkezek, mert ebböl ez vilagbol Atiadhoz menel, Meniekben menel, es noha nagy hamarsaggal leteved a the Tested-nek Satorat, de mind az által yo modgiaval es rendbelissel len az a dologh, nem csak akkor midön az the lölködet ky bocza [87v] tad, de söt akkoris mikor a köröztffarol le

tetetek a the Tested, meli az feöl tamadaskor föl vetetik, a midön mys az által magunknak Meniekbén lako helt fogunk szörzeni. Mert ekkeppen ada eleönkben az Evangelista: Midön ugy mond estve letht volna, iöve egy neminemö gazdagh feö szazados, igaz es iambor Ember, es öis varia vala az Istennek orszagat, es ö tanitvania vala, de titkon a Sidok felelme miat az pedig Josephnek hivattatik vala Arimathia Sido varosbol valo, es leteve Jesusnak testeth. Ennek athe tested satoranak le tetelerol oh kegies Jesusunk ahetatossan akarunk most elmelkedny. Oh böczöletes temetesnek rendit, meli czudalatoskeppen len minden dolognak el rendesse, es bizoniara nem kevesebbet czelekedek holta utannis, mint szinten eleven koraban, mert ezzel az okkal, azt akarad hogy mindeneknel nylyan lehessen az the igazan valo megh halasodsodnak[!]. Bizoniara ennek az yambor feö Embernekis nagy vala az ö batorsaga, holot meegh a Sidoknak ingien nemis szwnt vala megh dwhossegek es giwlölsegek, megis az megh holt testeth batran megh mere kerny, es nagy tisztesseggel le teven az körözt-farol, nagy böchöletessen es tisztesegessen el temete, kit a Sidok olly gyalazatossan, es nagy kegyetlenkeppen szinten halalailan wldözenek. Eörwlok enis the veled egietemben illien böczöletes czelekedettedert, es chak emlekezetiertis, ennek az the yeles dolgoznak diczerlek es örömmel aldlak. Eszedben vedd es yol megh erced, meli hathato legien az Christusnak ereie, meli egy czöpniere sem kisebedik megh a megh holt testben, mert immaris az ö halala azt czelekezy vala es thegedet s hozdad hasonlokot, sok affele ahetatos dolgokra, es igaz hiteknek valosagos megh bizonitasara, indit vala: hogy akit az eleöt az Sidoktol valo feltedben csak titkon tisztelsz vala, eleven koraban, azt most holta utannis minden felelem nekwl, nagy batran, mindenek eleöt, vallod es böczöllöd vala. Viszontagh thys ismerietek megh az magatok esztelensegetek Sidok, holot csak tulaidon Isteni hatalombol len az, midön ollian böczöletes es nagy meltosagban leveö Emberteöl, ekkeppen tiszteltetek ez a megh holt Test, kitt thy utalatos es megh vetet emberek, eleven koraban ollian nagy gyalazattal megh vetetetek vala. Es noha thys ötet [88r] estve fele le vettetek volna a köröztfarol, aminthogy amaz kett fwggö latroknak holt testeket levevete: de azt nem ahetatossaghból avagy azoknak tisztesegekert, es kedvekert, mivelitek vala, hanem a Törveni keszerite tekteket, ezekre az Ceremoniakra meli ekkeppen szol: Midön az Ember halalra iteltetven feöl fwggesztetik, az akasztofara, megh nem marad ott afan, az ö teste de ugian azon nap el temetetik:(1) Vallion nem ekkeppen fwggesztetteie feöl Josue az akasztofara szinten estveigh, es nap niugatigh, amaz Haynak Kyraliat s megh hagia Josue, es le tevek az köröztröl az holt testeth? Bizoniara ekkeppen czelekedek ugian azon Josue, amikor amaz eöt kyraliokot feöl akasztata, amaz eöt törzökökre, es ott fwggnak vala szinten estveigh es mideön az nap le niugszik vala, megh hagia az Tarsainak, hogy ökök le tennek az akasztofakrol. *Josue:8; 10* Ekkeppen vala megh irvan az teörveniben es thys ez szerint czelekedtetek volna Sidok: de vallion miczoda nagy kedvet talaltatok volna vele? holot eönniön maga Christus Urunk sokkal eleb annak előtte megh hatta vala ezt, mivelhogy ugian eö rendelte vala ezeketis. Bizoniara Uram mikor elmelkedem feölöled midön letettel az köröztfarol Joseph Patriarchakent, nagy keserwsegre inditatom, ky latvan Atiat Jacobot, hogy feöl vonvan labait megh holt volna maga Agian, orczaia borula sirvan apolgatya vala testeth.(2) Mert noha athe tested (meli ennek előtte nagy gyalazattal aköröztre vala szegeztetve) nagy tisztesseggel es böczölettel le vala tetetve mind azon által siralmas es ighen keserves dologh len az, ezokert hogy athe tested megh vala vala lölködöt, noha az Istenszeghez ragasztatot

vala, mint amaz puszta holt testehez ugi niulnak es forgattiak vala. De mind az által ky fogattia be elmeiben, meli böczöletessen es tisztességesen ezeket az Szentséges Ereklieket, ugy minth ezt a megh holt es megh hidegeölt testeth Urunknak, tevek az boldogsagos szwznek oleben ezek az ahetatos es böczöletes szemliek. Oh boldogsagos szwz Maria, Istennek szent Ania, ki fog arról elmelkedhetni? miczoda szível lehetel akkor, mideön ötet az Aniay öledben vedd? De melto arról egy kevesse elmelkednunk, amint eö maga az dologh volt. Ime oh Ania athe fiad kit the Szent lelektől fogantal, ime ez a test meli az the tisztasagos veredből athe szwzeseges testedben [88v] alkotetek ime az the mehednek giwmölcze, mel aldotnak es ö általa magadis aldotnak neveztetel lenny Eörzebeth Aszonitol: Ime az the fiadoth, kiről amaz sokasagh között Aszoniallattol nagy feön szoval diczeretet halottal vala. Aldott ugy mond az a meh ky tegedeth hordozot es az emlek kiket the szoptal. **Lucca:11** Oh meli dragalatos kincz ez, oh zentseges zalogh, oh ky fogihatatlan gazdagsagh, meli az my idvösegunkre eppen elkele es el fogia: oh magasagnak czudalatos dolga; oh vilaghnak Wy teremtet allatia: oh the holtakat elevenítő haloth: Eö lellied oh Ania öledben fekwő fiadnak holt testet, kit sokszor mikor giermeki voltaban öledben sirankozik vala apolgattal. Eletedben vegeth vetel de halhatatlan nagy dolgokat mivel veghez. Holt teste level, ky az romlot vilagot feöl emeled. Lelek nekwl valo Test ez. De azert o benne az Istenseghnek tellies volta lakozik test szerint. **Col:2** Oh boldogsagos szwz Istent viseltel mehedben most öledben fekszik ugian azon Isten. Nosza oh Ania szeretetnek kutfieie giözd megh tehát az keserwseghnek ereieth, legy bwnösök oltalmazoya az the fiadnal. Es noha Mirrhabol kötöth czomoczka the neked az the szerelmesed de azt kívannia vala a my szwksegunk. Theis Szent Magdona Aszoni, ketsegh nekwl hogy az le teth Urunknak holt Testehez es labahoz leborulal, kikenell immaris annak előtte bwneidnek boczanattiat es kegielmet niertel vala es my nekwnkis ezzel az czelekedettel nagy remenseget es nagy biztatást szörzel. De megh lassatok thys hívek miczoda moddal vehetitek le, meltan, ötet a köröztfarol. Bizoniara elseöbennis akkor vizitek azt veghez, midön az oltari szentseggel meltan eltek mert a köröztfais amaz legh böczöletesb aldozatnak oltara vala. Bizoniara thys bwnből megh tert bwnösök azon czelekeszitek, midön az bwnök ellene mondtok, avagy mikor az bwnöst megh teritetek. Mert akarkys vala medzigh bwnben hever mind adzigh Christus Urunkot megh feszítve tartia az köröztfan, de ackor embery faldalmat, midön bwneiből meg ter, es akkor teszi le az köröztfarol amikor poenitentia tartas által megh bekellek vile es akkoron szeretetnek ölevel apolgattia ötet. Thy ahetatos es köröztieny lölkök szaliatok magatokat[!] es hasonlok legietek a köröztreöl le teteteth [89v] Christushoz, es az igaz engedelmessegh által, ollianok legietek, mint amaz megh holtak; szofogadok es mindenekbe engedelmesek. Amaz eöt rendbeli erzekensegeket kik thy raitatok ugy akarnak uralkodny mint amaz eöt kyraliok, Jesus által, amaz igaz Josue által, a köröztnek ereivel megh zabolazvan, es megh birvan, le tegietek, es az magok barlangyokban be vessetek es ott temessetek el.⁽³⁾ Tegietek le az előbenni Tarsalkodassal es elettel, a reghy Emberth, ky semmive lessen, sok rendbeli kivansagoknak kiniessegehe miat, de megh uyoliatok athy elmeteknek lölkevel, mert thy megh holtatok es az thy eletetek, el vagion röitve Christussal az Istenben. Azert mindeket le tegietek magatokrol, haragot, boszusagot, gonossagot, karomkodast, förtelmes beszideket, mellic az thy szatokból szarmaznak. De oh en szerelmesim, megh oltalmazatok magatokat, hogy a Christust, le ne vegietek gialazatossan az

köröztfarol, megh halvan az bwnben. Az illient yelenti vala midön amaz Hay kyrali, amint megh mondok le tetetven az Akasztofarol, az varasnak kapuiaban vetek, es nagy keö rakast hordanak testere örök emlekezetre⁽⁴⁾, ky nem lattia ebbeöl az peldabol hogy ekkeppen vettetik amaz bwnben megh halo ember a halalnak kapuiához, ky ha ebren es vigazva letht volna, bizsonniara az Istennek varasaban be mehetet volna.

Könlöröges.

Oh zentseges lakodalom meliben Christus vetetek le s az ö kinszenvedesének emlekezeti level, es az ieövendeö diczöseghnek zalogya adatik. Adgy Uram kerunk thegedeth, a boldogsagos Szwz Marianak Twröködese által ereöt meliel mind az the fiadnak szentseges testet vehesswk, mind pedig ollian nagy draga dolognak meltosagahoz kepest hasomlokeppen elhesswk. Amen.

[48.]

Christus Urunk Testenek megh kenese.

Megh chinalod ugy mond az Szent iras, a kenetnek zent olaiath az könö munkaiabol czinaltatot kenetet, es azzal meg kened az bizonsagnak Satorat. *Exod:30* Uram ky az napot es az hold vilagot; Menniet feöldet, napot Eczakat teremted, hogy egy masnak szolgaltan, yo rendben megh maradgianak, mindeneket [89v] el rendeltel, es aztis veghez vived hogy az oh Testamentombeli mintegy Arniekban leveö dolgok, valosagoskeppen az Uy Testamentombeli dolgokat megh ielentenek es megh peldaznak. Halliuk a Sator meg kenesere rendeltet kenetnek peldaiat, de immar az altala iegieztetet valosagos dolgot nezzuk megh. Eliöve Nicodemusis, ky Jesushez Eczakanak ideien iöt vala, hozvan Myrrhaval elegietet Aloest mint egy szaz fontot. Fogak annak okaert Joseph es Nicodemus Jesusnak testet es megh keötözek aztot keszkeniökel, feö szerszamokkal edgiuth, amint szoktak az Sidok temetkezny. *Joa:19* Oh nagy dicheretre melto dologh, oh megh giwzhetetlen alhatatossaghnak bizonsaga, oh meltosagos es böchöletes temetes, melliet gialazatos halallal megh öletet Embernek, testevel czelekedenek. Nem vala, bizoni dologh semmi szwkseghe es nemis kivannia vala töletek thy böczöletes szemeliek Christusnak teste hogy ekkeppen banvan vele az rothadastol megh oltalmaznatok, mert megh vala az irva, es ugy keöle vala megh lenny:Nem acz Uram athe szentednek latni rothadast *Psal:15*, de mind az által akaratok illendeö tiszteletit Christusnak megh adny, ugy mint, ky megh holt vala aminthogy szokas vala hogy illien böczöletessen el temetessenek a Sidok közöt valo nagy feö Emberek. Mert ameli dolgot maga Urunk meegh elteben Magdalena czelekedetiben olly igen megh diczert vala mondvan, ky öntven ez a keneteth az en testemre, az en el temetesemre czelekedte azt? Mintha azt mondana: amit holtom utan nem czelekdhetik s nemis leszen abban modgia, hogy hivataliaban akkoron el yarhasson, ime megh elözven azt az idöt most viszi veghez? Annak fölötte thy ahetatos es Szent dologhban el yaro böczöletes feö Emberek, noha talam megh kitelkedtetek az igaznak feöl tamadasarol, de ez athy czelekedetetek, nagy szeretetből szarmazot; ez

okert melto nagy diczeretre, es igen kedves volt Isten eleöt mierthogy eö holt vala megh my erettunk, illendö vala, hogy ameli szolgálatot kivan az megh holt test az veghez vittek volna az eleven Emberek. Mert vallion ky kitelkedhetik abban, mikor immaris regen el vala rendelve es megh iövendeölve, hogy az ö koporsoia diczöseges leendő volna, holot nem csak koporsoirol, de ahoz valo minden öszköziröl es rendireöl megh vala iövendölve. Vallion oh Sionnak leany nem lattiuke hogy be vagion ittis telliesítve amazis amy [90r] regenten az my Atianknak Jacobnak vala megh mondatva: En vagiok Reehelnek Istene, a holot megh kened, az követ, es fogadast tevel ennekem. Lam ittis mind az hegieth, mind az keöveth mind az feöl tamasztot latoriat lattiatok *Gen:31* Es mint monda az Szent Patriarcha arrol, az latasrol. Bizoniara az Ur vagion ezen a helen, es ime es nem tudom vala; es megh yedven, monda; Meli rettenetes ez a hel nincz it egieb hanem az Istennek haza, es Menieknak kapuia. *Gen:28* Bizoniara igazat mondal, es az igaznalis igazab len ez, amikeppen eö magaban az dologhban megh teczik, mikor Calvaria hegien Christusunknak teste megh kenetek. Mert ott az Urban megh len az telliesítve amy the benned hiw szolgálaiaban peldakeppen megh iegiezettetet vala: Mert amikor the Aegiptomban veghez viven fiadnak aldasit megh hortal volna, es az the nepedhez heliesztettenek volna thegedetis, megh hagia Joseph maga szolgálaiának es Doctoroknak, hogy thegedet draga kenetekkel megh kennenek: meli szokast tartnak vala testeknek el temeteseekben. Ekkeppen ezek az hiw szolgak, es nagy rendeö feiedelem Emberek Joseph es Nicodemus, Christusnak testet draga kenetekkel megh kenek.⁽¹⁾ Minekwnkis pedig oh köröztiének, kik megh vagiunk Christusban kenetve, amy modunkal megh köllietik kenegetnunk Christus Urunkot. Akartoke peldat errölis? Ime eleötökben adatik. Halliatok megh my vagion megh irva Judith Aszonrol, midön amaz czudalatos Holophernesén valo gieözedelemnek el vetelehez keszeöl vala: Megh kene ugy mond, magat igen feö Myrrhanak kenetivel.⁽²⁾ Vallion nem ekkeppen vagione azoknak dolgok kik Christus Urunk malasztiaival mint ama draga kenettel magokat, es mindennemö allapatiokoth, mint Christusnak tetemit, megh kenik, es ereösek s alhatatossak, nagy batran a pokolbeli Holophernesnek megh giözesere es feienek megh rontasara, igiekeznek. Akatiatoke Christus Urunk teste megh kenesenek meegh mas modgiatis erteney? ime masodik modot, seöth harmadikat, es ezeknelis töbбет adok eleötökben. Ha ennek az vilaghnak urasagabol (melliet az Isten adand) a szeginieket taplalni fogod; annak fölötte az megh szomorottakat megh vigasztalod, a niomorultatok, megh segited; az ketsegeseket megh batoritod, es az tudatlanokat [90v] utban igazitod: annak fölötte ha (kik en effeleben legh nagjod dologhna tartok), az bwnösököt poenitentia tartasra hozod, es az hiteöl szakattakat igaz vallasra vezlered; vallion akkoron nem fogode valosagossan Christust az ö tagiaiban kenegetni. Bizoniara eö magha az ieövendő itelő Biro hogy ezeket az ayetatossaghnak czelekedetit ö hozzaia mutattad, magadis megh vallia, az eghez vilagh elöt akkoron, valamit legh kisebbikel czelekettel az övei közzöl nylyan ky hedeti. Mert vallion ky tagadhatna megh, hogy nem draga Myrrha es igen böczöletes kenet volna effele, kivel ha valaki megh nem kenettetik, se körözteni, se megh kenetet neveth, meg nem erdemelhet, holot megh ö maghais Urunk azért neveztetik Christusnak az az megh kenettetnek. Mert valamint Christus ezzel az lölki kenessel mindennap mibennwnk czelekeszik, mys az szerint az ö kegielme által, masokban azt szoktunk cselekedny, meli dolgot Urunknak nem sleit diczeretire, ekkeppen ad eleönkben a Szent iras: ky az kyraliokot

feöl kened poenitentiara. *Eccl:48* Mert valamint hogy Christusnak megh holt teste megh kenetek, varvan es remenlven az diczöses feöl tamadast, meli testnek ezokertis ollian nagy böczöletet tenek; ekkeppen az bwnösökis kedves szokkal, es hasznos intesekkel, mint amaz ayaki kenetekkel, megh lagioltatnak az poenitentiara, es yob életre inditatnak. Oh meli ielesöl ky teczik ez a dologh amaz Mirrhanak es Alloesnek essze elegietet kenetéből meli akkor teczik megh legh inkab midön nagy okossan az oh es uy Szent irasnak meltosagabol kegies es inteseket nem kölömben szedegetnek esse az okos emberek, mint akik amaz czöpös bornak, es lagy olainak essze elegytesevel sebeket szoktanak giogytany. Vallion nem ezt ielenti valae amaz Samaritanusnak mertekletet essze elegitese, midön bort es olait, amaz holt eleven Embernek sebeiben önte? Ezokert az Aniaszentegihazis, illien sok rendbeli orvosagoknak sokasagaert nem ok nekwl neveztetik, fw szerszamoknak hazanak lenny, kinek csak Arnieka vala Ezechias kyalinak, melliet olly igen nagy pompaval megh mutogatot vala az Babylonyaiaoknak. Es a minthogy az kenet annival dragalatosb szokot lenny, amikor sok keölömbfele draga özközökből czinaltatik, annival inkab melto hogy nagy szorgalmatossaggal azt megh kesziczuk, es megh eörizzuk, es nagy szeretetből masokkal is [91r] közölliuk, mert az my idvözitunk aldasabol es iavaibol szokot effele keneth czinaltatny kinek kezeiröl kinszenvedesekor ez a Mirrha le czöpöge es szarmazek. Oh en lölkem soha the enneköl az dragalatos kenet nekwl el ne legy, es mind magad szwksegere fordiczad, s annak utanna felebaratodnak, amit hasznalhatcz vele; es ha esszed leszen, valakik fogiak kivanny ezt az kinczet, soha annekwl nem fogod hadny ökö. Futamodgial thehat es sies hamarsaggal oh en lölkem, ennek az draga kincznek özközith Christusnak kinszenvedeseből es bevelkedö malasztiaibol nagy szorgalmatossan szedegetsd magadnak es azokat az the szivednek mozaroczkaiaban giakran valo elmelkedesednek töröievel megh rontvan es essze törven ama Szent kivansaghnak twzivel megh feözven, es örömnnek olaiaval megh zirozvan, az megh nevezeteth dolgokra forditvan eli vele. Es amy thegedet fogh illetny eppen Christushoz ragazkodvan mondgiad: Az en szeretöm ennekem, es en ö neky. Ami pedig felebaratodot nezi, az nagy buzgosaghnak miatta kialczad. Vallion ky beteg es en nem betegeskedem? Minden nap megh halok athy diczösegetkert es idvösegetkert. *2 Cor:11*(3)

Köniörges.

Ur Isten ky az the hiveidnek sziveket feöl gerieszted hogy az the edgietlen fiadnak dragalatos testet a temetesre nagy böczölettel megh kennek. Adgiad minekwnk meltatlan szolgaidnak, hogy soha az my életunknek folliasaban, athe malasztodnak kenete nekwl el ne lehesswnk, es hogy halalunknak oraian utolso kenetnek szentsegevel elhessunk. Amen.

Christus Urunk eltemetése.

Aldottak thy az Urtol kik czelekettetek azt az irgalmassagot athy Uratokkal, es eltemettetek ötet. *2 Reg:2* De vallion David kyraly szavaye ezek kiket mondot vala Jabes Galaady Emberekhez, minek utanna ertesere adtak volna hogy eök temettek volna el Saul kyraly testet? Bizoniara ö szavai lenek ezek. De vallion miczoda hasonlatossagha vagion ennek az czelekedetnek, midön annak az Istentelen Saulnak testet el temettek, ezzel az ahetatos czelekedetekkel, ezeknek az böczöletes feő Embereknek, midön Christus Urunknak az my Istenunknek testet olly nagy böczölettel el takarak? Bizoniara [91v] meltokbol hozzuk my eleő itt azokat az szokot: mert sokkal inkab illetik ezt az ielen valo dolgot, hogy sem mint amazt. Mert ha azok az Jabes Galaady emberek, olli ighen megh deczertetenek David kyralitwl, noha gonos Ember vala, es ötet mindenkor öldöklötte, de hogi az Urnak megh kenettie leven, kiralisagra volt feöl kenetve, annak a testet el temettek; mennivel inkab erdemelhetik megh ezt a diczireteth ezek az böczöletes nagy rendő szemelliek, Joseph, es Nicodemus hogy ezt akit az Atia Isten mindenek közöttől örömmek olaiaival feöl kent vala, es igazan az Urnak föl kenettieth, ky minniayunkert szabad akarattia szerint halakra ada magat, el temetek? Aldottak azert thy az Urtol, kik czelekettetek ezt az irgalmassagoth az thy Uratokkal es el temettetek ötet. Es ime enis megh halalom azert hogy ezt a szot czelekettetek. Bizoniara annak elötte megh kente vala athy sziveteket, önnen maga elsöben maga malasztiaival, kinek testet thy draga kenettekkel megh kenetek, es az utan nagy bevelkedeő aldassal latogata megh benneteket, hogy ötet olly böczöletessen el temettetek volt. De adhacza eleönkben szent Mathe Evangelista my modon leth megh ez a dologh: Feöl veven a testet Jeseoph Nicodemussal edgiut szep tiszta ruhaban takarak ötet, es helihesztete ötet a maga uy koporsoiaban melliet ky vagot vala kösziklabol: *Matt:27* Zent Lukacz pedig ennelis többet ir: Tevek ötet egy ky vagot koporsóban meliben senki megh nem fekuth vala. *Luca:23* Jol es igen böczöletessen lenek ezek: De vallion nem teczike ittis megh vilagossan, szeginisegenek bizonios volta, midön mas Ember koporsoiaban temetetik el? De kerlek my gonosz vagion itt? Bizoniara mindenek nagy feő moddal, es követesre melto dolgok lenek ezek, mivel-hogy a vegre iöt vala hogy e vilagh elöt legh gialazatosb es megh vetetteb dolgoth, ugy mint a szeginiseghet, mint amaz Meniorszaghnak örökseget, maga eleöbbeny eke-segere hozhassa. Vallion nem de szwletesenek elseő napiatol fogvast szinten eletinek utolso oraiglan a szeginiseget nem czudalatoskeppen, követteie es kedvele? Agiarkodgiek es boszonkodgiek, akar mint ez vilagh, hogy az szeginisegh feleőe, Christusnak szeginy Istennek gondviselese által, semmiben megh nem fogiatkozna, seöt neha ollianokalis bevelkednek, mellick czak az gazdago [92r] kot szoktak illetni: Mert mykeppen len ez, hogy amy Urunk tellies es eleteben szeginiseghnek czudalatos követőie leven, es abban mindenkor vegegh megh maradvan seöt akik megh utaltatva valanakis azok czudalatos keppen vigiazvan, mindenkor olly utalatos es szörniu halal-nak szenvedese utan; illien frissen nagy meltosagossan ollian feiedelem Embernek koporsoiaban engede magat temetetny? Es noha nagy szeginiseghnek iele ideien ember koporsoiaban temetkezny; de bizoniara nagy böczöleteth es meltosagh ollian koporsóban olly forman, es ollian nagy szemeliectől el temetetny. Bizoniara ez a dolo-

gis yo modgiaval vitetek veghez, amint megh vala iövendölve akkeppen beis telliesedek. Igazan megh iövendölted vala Esaias Propheta, nem velekedeskeppen, de Prophetalasnak lölke által iövendölven. Es meltosagos leszen es diczoseges az ö koporsoia. *Isai:11* Thys böczöletes es ahetatos feö Emberek yol es embereöl czelekedetek Christust oly böczöletes es tisztesseses koporsoban temetven. A thy es my Abraham Atiankot követetek ky oly nagy buzgosaggal, sirata es Jaigatha felesegeth Sarath es oly nagy szorgalmatossaggal es gondviselesel a földnek feiedelmitől, ketszeres kösziklat, penzen ven megh, hogy felesegeth az iövendöbelieknek öröke valo emlekezetekre, böczöletes hellien nagy tisztesseses temetessel temetne⁽¹⁾; kyhez kepest nagy tisztességgel a keösseghnek örögh Emberi felelven ekkeppen szollanak neky. Halliad Uram, Istennek feiedelme vagy the my nalunk, amy kivalkeppen valasztot koporsoinkban temeted el az the halottadot. De meegh az Jacob Patriarcha peldaiatis követetek, thy ahetatos es kegies Emberek, es ezokon az eö dicziretibennis es iutalmabannis vagion reszetek. Mert az megh holt Rachel tisztesseségesen el temetven Bethlehem mellett koporsot czinaltata az temetese fölöt.⁽²⁾ Ez ugy mond emlekezeti az Rachel temetetesenek, szinten ez oraiglan. Josephet pedig nem csak el eretek, de seöt sokkeppennis megh halladatok ky latvan Atianak Jacobnak halalat, borulvan orczaiara szirva czokolgattia vala ötet, kyt draga kenetekel be czinalvan s az giasznak es siralomnak ideiet be teöltven ugian azon ketszeres kösziklaban temete el, melliet vett vala Abraham temetese kedveierth. De vallion nem nagjeb es meltosagosb [92v] dolgot czelekedeteke thy kik nem az thy zolgaitoknak kezeivel, hanem tulaidon magok kezevel, be czinalvan es szepen be takarvan thy tulaidon magatok tisztesseses koporsotokban mint amaz dragalatos kinczet helihezttettek szentséges testet. De iertek elő kik az magatok idvösseget szeretitek, Jertek el mindniayan yoakaraso emberek, es akik Istennek tanitvany vattok, es ez a Christusnak koporsoia legien mindennemö erősegek, es oltalmatok. De szwksegh hogy megh azokotis eszetekben vegietek, azonkivul kit ekkoraigh hallatok azokban az dolgokban, mellieket az Szent lelek eleötökbén ada. Teczik azt eleö szamlalny? Idvözitunk koporsoia mellet maradvan azert vegietek eszetekben mire intnek bennwnköth ezek az dolgok. Halliatok hogy uy koporso vala ez, bizonsagol len az, hogy abbol az koporsobol senki nem keölt vala halottaibol, hanem aky elseöbbenn is len ott el temetve, Christus Urunk. Hogy pedig keösziklabil len ky faragva, mit add eleönkben? arra valo bizonsagh az, hogy nilvan legien, hogy annak oladadat, soha megh nem ashattak, se megh nem törhettek, hogy onnet valami forman ky lophattak, vagy czalardkeppen ky vehettek volna. Akartoke ennelis nagjeb es melheb dolgokat innet megh tanolni? Halliatok megh tehat, valamint az szwz Marianak meheben eö előtte senky, sem utanna nem fogantatek, ekkeppen ebben az koporsobannis a feöldnek giomraban, senki se eleötte se utanna el nem temetetek. Oh kedves es kölliemetes bizonsagok, de vegiuk yol eszunkben es magunkhoz közelgessunk, nem kölömben kivantatik, hogy mys az Istennek testet ösmeretwnkben, az az poenitentia által megh uyetvan, tizta sziwben fogadgiuk. Lam az Joseph neveis lölki ösmeretnek tisztasagat ielenti. Mert azt kivannia a Christus hogy ötet igaz Ember vegie magahoz, es affele Embereknek szivekben szokot niugodny. A szep tizta giolcz mit add eleönkben? Tizta lölköth, minden veteknek ohsagatl aky megh uresedet. Bizoniara megh az kösziklais minket tanit, hanem ha keö szalnalis keminiebbek volnank ugy nem köllene abbolis valami tanosagot magunknak venny. A hitnek es yo szandeknak alhatatos voltat ielenti. Hogy pedig amaz nagy keöveth az

aytaiara tevek, vallion mit iclent? Bizoniara nem egiebet, hanem arra int bennwnköth hogy szorgalmatossaggal megh örizzwk ezt az el veth kinczet, hogy az my kezunk közöth leven el ne veszessük[!]. [93r] Vegezetre [...] ⁽³⁾ inti az elminket, hogy midön Christus Urunk aldót zalogiat testenek es verenek szentseghet magunkhoz veszwk, ennek veteleben es megh tartasaban tisztunkban iol el iariunk. Eösmerd megh tehat oh körözteni Ember az the meltosagodat es boldoghsagodat, mivelhogy the magadis Christus Urunk eleven koporsoia levelsz es the magadis elevenen öbenne el temetetöl. Jay thinektek haladatlan es semmirekelliö Emberek, kik megh tapodvan az Christusnak malasztit, ötet döhös es förtelmes lölki ösmeretekben, es sokfele rutsaggal megh moczkoltatot testekben, be veszitek, avagy inkab gialazatossan be haitiatok. Szamar modra fogtok el temetetni testetek szerint lölkötök szerint pedig pokolban leszen temetetek ama dözölő gazdaggal edgiuth ha megh nem tertek. Temetkezzunk el inkab elevenen Christusnak sebeiben, az igaz megh teres altal, es az igaz körözteni eletnek megh tartasaval mint amaz keöböl ky faragot koporsóban es minden bizonnial feöl tamadunk az eletre.

Könlörges.

Ur Isten kinek irgalmasaganak ninczen szama, amy könlörgeswnköth kerunk halgasd megh hogy akik eltnknben egy hittel essze kapczoltatvan az Aniaszentegihasznak kebeleben vagiunk, es holtunk utannis afeöl tamadasnak remensegevel a Zent helien temetkezunk, az vegseő napon hogy agiad az boldogok közöth tamadhassunk feöl. Amen.

[50.]

Koporsonak megh őrzese.

Egy követh hozanak es az Barlangnak szaiara tevek melliet be peczitle a kyrali maga giwröivel es az urak giwreivelis, hogy valami ne törtennek Daniel Propheta ellen. *Dan:6* Mitt fogunk elsőbennis az the koporsodnak megh őrzeséről kivalkeppen emlekezny oh my kegielmes Urunk az the hatalmasagodat, bölczesegedet avagy yo voltodot hozzuke ele, de mind pedig edgiut vadnak es talaltatnak itt ezek az czudalatos dolgok. Es ugy köl vala ezeknek lenny, mert ugianis hatalmas es czudalatos ravaszok, es feölötte igen gonoszok valanak az the ellensegid. De ky iol len ez a dologh: Mert midön the hatalmas Athia Isten athe szerelmes fiadnak, es my megh valtonknak testet nilvan es ketseghnekwl valo feöl tamadasnak bizonsagaert ekkeppen megh őrzed; azok pedig viszontagh annak az igasaghnak el niomasaert ebben artak [93v] magokat, es ekkeppen akarak megh őrzeni. Így len az ő nagy gonoszok megh giözetetven az the bölczesegedtől, hogy azok az magok ravaszokban megh fogattasának, es markokban kapattassek cziganisagok, es a Christus feöl tamadasának bizonsagha, annival inkab vilagossab es bizonyosb lenne, mennel nagioz szorgalmatossaggal őrzik vala koporsóban az ő testet. Vallion ky nem tudgia my moddal len meg erősítve es öresztetve Christusnak koporsoia? Nem igen tavozunk el messze ha amaz köniweth,

melliet latot vala Christusnak amaz kedves tanitvania, hogy hett peczetekkel be peczetlettek vala, itt ezen ahelen magunk eleiben allatunk. *Apocal:5* Vallion nem heliessen mongiuke oh Uram, hogy the köröled hett rendbeli straza es hett fele őrizet volt? Eölsöben Joseph a koporsonak aitayara nagy követ helihezttete avegre ahetatossan gondolködván, hogy alopoktól es a vadaktól megh ne haborgatatnek a test: a koporsonak ollian czinaltatasanakis pedig h legh feöb oka vala az. A Sidok pedig az ellen megh erősíték az koporsót be peczítelven es strazával megh erősítven. Es ök eligh Istentelenöl es gonoszol czelekedének; mert azért peczetlek be, hogy lopoktól es czalard Emberektöl megh őrzének: A strazabeli vezeték pedig arra valok voltanak, hogy az hatalmasoktól megh oltalmaznak. Mert akit erőszakal es ollian kegyetlen halállal megh öltének, vala erőszakal akarak azt halalanak birtoka alattis megh tartany. De vallions oh kegies Jesusunk, nem de az the Meniey Atiadis neked őrzöd lene? Mert vallions miért kellett vala olly szorgalmatosságal magad lököt kezeiben aianlanod? Mert ha az lököt csak adzigh ayanlad neky, amigh az elevenetet testben vissza menth volna minden ketseghnekwl hogy a testis a kivel lölködnek megh köl vala uyobban eggieswlly edgiuth szwksegh volt hogy megh őriztessek. Ezek fölöt oh the hatalmas Istenunk es Urunk, vallion the magad nem valale őrzöie magadnak? Mert my vegre immaris annak előtte megh iövendölted vala. Eörizd megh tennen magadot es az magad lököt szorgalmatossan. *Deu:4* Mi vegre vetek szemedre igazán; de elegh gonosz szandekel a Sidok. Nem de ugi mond nem yol mongiuke my hogy Samaritanus vagy? Es mit ielent egiebet a Samaritanusnak neve hanem oltalmazot es megh eörzöth? Mert the vagy aky őrzöd az Israelt kinek megh maradasa, es az egesz Ania [94r] szentegihaznak oltalmazasa, az the oltalmadbol fwgh. Nem de immar nem negy rendbeli őrzészet talalanke feöl athe testednek? de ier szamlaliuk eleö a harmatis. Ky tagadhattia megh, hogy az Angialok nem lettenek volna the őrzöd; kiknek kiknek[!] oltalmazo ielen letéketh legh kisebikunk melleis rendelted, noha valliuk azt, hogy neked nem volt olly szwkseged az Angiali őrzésre mint minekunk. De bizoniara helliesen fogiuk mondani, ha az több örök köziben fogiuk szamlalni az the szent Aniadotis, ama töb ayetatos Asszoniallatokkal egietemben? Mert noha ök mind vegigh az koporso mellett nem maradanak, de affeleöl ugian ökis az ö ideieket megh tartottak, es az őrzést el nem mulattak, azt bizonitiak az Evangelistakis mondvan: Ott vala Maria Magdolna, es a masik Mariais wlven az koporso elleneben. De kit alitunk hetedik őrzönek lenny? Bizoniara ugy aranzom hogy az my idvösegünknek ellenseghe az dwhös Satan, ebbeöl az dologhbol, mint amaz legh gonoszab straza ky nem vonta forgolodasat. Mert mivelhogy nem ok nekwl alitiuk, hogy midön a köröztfan Urunk lököt ky boczatta volna, akkoris ielen volth: igy ekkeppen ebben a dologhban az Sidokot ösztökélven es ezekre inditvan eliert tisztiben ama mondas szerint; El iötez vilaghnak feiedelme. Ez idő alath hala adas the neked Uram, hogy ezek mindniayan kik az gonosaghba olly vigiazok valanak, menteöl inkab theged megh őrzének, annival inkab afeöl tamadasnak bizonsagat megh erősíték. Bizoniara az eleöl iaro dolgoknak, es az keövetkezendö feöl tamadasnak peczetevel megh erősedek az igazsagh amaz Danielnek latassa szerint. A reggeli es estveli latas meli mondatva len, igaz az the annak okaert iegieszd feöl a latást. *Dan:7 et 8* Vallion az Danielnek igaz volta, es ez dologhnan artatlansaga nem azért lene bizoniosb es világosb, hogy az eh Oroszlaniok közöt valo fogsaganak heliet, yo akaro kyalinak peczetevel, es ellenseginek, kik urak valanak azoknakis peczetekkel szorgalmatosan vala megh ereösítve? Bizoniara Samson

szabadolasais ennivel diczösegesb vala, mennel nagioib vigiazással az Gazabeliek, örzik vala ötet a varas kapuiara strazakot vetven es eten eczaka ugian ott vigiazvan, es ő rea varakozvan hogy ötet reggel megh ölneyek. **Jud:16** De Christusnak icles peldaia leven Samson, szinten ei feligh aluvek, es onnet föl kelven [94v] meg ragada az kapunak mind az ket aitayath, mind sarkastol s lakatostol, es maga vallara teven az heginek teteiere vive. Annak fölötte kiczoda volna az, aky ebben az Christus illien szorgalmatos örzeseben nem latna, hogy amy David kyaliban megh iegiezetteth vala ennek elötte, hogy most itt be vagion telliesitette? Mert Saul kyalib az maga Drabantith keölde David hazaban hogy ötet megh örzének, es reggel megh ölnék. De Miczol az ő feleseghe le boczata ötet az Ablakon ky el mene, el szekek, es bekevel megh marada.⁽¹⁾ Bizoniara nem keölömben len Uram, ky bölcz es hatalmas vagy athe feöl tamadasodnak peldaia megh mutatva, amaz czudalatos Jonas Prophetanakis az Ceth hálnak giomrabol valo megh szabadolasaban; theis a mennivel inkab öriztetnel, annival inkab nagioib diczöseges len az the feöl tamadasod. Mert Jonast nem csak az tengernek föl haborodott habiay el buritottak vala, mint szinten tennen magadot, es nem csak az Ceth hálnak szaiatol vala elnieletette, mint szinten hogy thegedet el nielt vala az halal, de megh a feöldnek belseő melh reszeben, ama kemeni kösziklanak falaban, melliet mind peczetel, mind strazalo vetezekel megh ereösitettének vala, be mentel vala mint szinten Jonas az Tengeri oktalan allatnak giomraban be vettette, es elevenen abban a tagas es elő koporsóban be rekesztette leven, a Tengernek melhsegere vetteth vala mind az által ezek semminemő akadalit nem tehetven harmad nap utan Isten akarattiabol Jonastis ky okada ahall az szaraz feöldre **Jon:2**, es theis megh elevenedven pokolbol viszá iövel. Oh bizoniara nagy az my Urunk, es igen diczeretes; ky lehet illien Ur mint the ky az magad nevet, illien nagy almelkodo ielekel megh erősited? Vallion nem ekkeppen akarade, hogy a Baal Papiay el haidan magok ravaszagokban megh czufoltattassanak, midön Daniel ellen igiekezven tanaczozt adanak a kyalinak (mint szinten a Sidok Pilatusnak) Zaard be ugy mond az Baal Templomanak aitaith es peczitelde be az magad giwröivel: De Danielnek okossaga ky fede az czalardsagoth, amazoknak nagy gialazatiokra, es megh erdemlet veszedelmekre. **Dan:14** Lassatok megh oh Jerusalemnnek leany hogy az thy lölkötök Jegiesen be vagion telliesitette, amy thi nektek elein az bölcz által megh vala iövendölve. Megh lattiak az okos Embernek az vegeth es megh nem ertik mit gondolt legien felöle az Isten, es miért erősitette meg ötet az Ur. **Sap:4** Lassad theis oh most Golgotha kösziklanal kemenieb Sido, [95r] meli hellessen illete azthe esztelensegedet, a Prophetanak amaz iövendő mondasa; de Christus Urunknak affeleöl ugian meegis nagioib diczösegre kit the meegh megh akarsz vala kissebiteni es gialazni: Mindenfele erősegid ugy mond, ollianok mint az Figeknek giömölcz, ha megh razatik le hulnak az megh evő Embernek szayaban. **Nah:3** Mert önnen maga Christus Urunk az magha föl tamadasaban mindennemő erősegideth es strazaidot nagy io modgiaval megh ronta, ugy annira hogy hogy a the strasalo vitezid nem keölömböznek vala amegh holtaktol, es mind azon által ugian öck valanak bizonsaghi afeöl tamadasnak. Mindennemő erősegteket megh nevette magha Isteni hatalmanak, halmaval es sanczaval körnwl fogvan, megh veve örwsekeket, es athy ravasz szandiketok az cő nagy giözedelmet czudalatoskeppen megh szaporitak es feöl ekesitek **Haba:1**, Oh be peczetlek kutth, ky affeleöl nagy böven ky folisz, az my lölkunknek köniöbsegere es vigaztalasara. Oh hett peczetekel be peczetelteteth keöniw meli mind beleöl, mind

kivöl megh vala nitva, melto a Barani az köniwnnek megh nytasara, tudni illik amy megh valto Christusunk ky az halalon giözedelmet ven, es az életnek kapuiath megh nyta. Eörizd megh oh en lölkem, es szorgalmatossan viseli magadra gondot, es athe szivedeth minth szinte az the Uradnak, koporsoiat örizd megh nagy hiven. Mert vallions ky fozthat megh teöle, es malasztatol az ö, ha magadot iol megh fogod örzeni? Strasa örzök legienek az Angiali kaarok, yoszagos czelekedetek, ieles dolgokban valo forgolodasid köröszteli lölkökhöz valo buzgo indolasid, hwth, bekesege, twres, kegiesegh, Istenben valo remensegh, imatsaghnak szwntelen volta, es több affele szent dolgok meliek nem kölömbek mint amaz megh probalt fegiverek. Ky valazt el bennwnköth az Istennek szeretetiteöl. *Rom:8* Haitassek oda a mertekletességnek alhatatossagha, hogy semmi ö kivölette az my szwntben be ne hathasson se be ne esshessen. Temesd el magadot eppen oh köröszteli Ember elő Christussal edgiuth, abban a koporsóban, hogy immar megh halvan az vilaghnak, abwnnek es magadnak tulaidon csak Christusnak elhes, ki the eretted megh holt es el temetteteth, es ily ekkeppen immar ne the eli, hanem Christus the benned. No hatt oh en lölkem athe Jegiesedel el temetette leven, a mennire lehet zaard magadoth hozzaia, mert valamint hogy a lelek a testeöl megh valvan Christusban, Mind azon által, mind a lelek mind a [95v] test magan az ö Istensegevel essze volt forraztva, es eggiezeve, theis ekkeppen a testi szeretettöl megh valvan lelekben, es testben, Istennel eggesöli megh a szeretet által; a tested pedig minden bontakozast, es bwn által valo rothadast el tavoztatvan, ekkeppen öröke elni fogsz vele.

Köniörges.

A my elmenketh kerunk Uram szwntelen valo kegieseggeddel örizd megh hogy a mideön semmifele gonoszagh raitunk nem uralkodik, semminemő szerenczetlenségis ne arthasson, de athe kegielmed oltalmaval megh ereösitetven athe szeretettedben szwntelen vigadgiunk. Amen.

Summaia ennek az könyvnek.

Itt ali megh oh en lölköm, itt allapodgial megh the Christusnak az the Jegiesednek verevel megh váltoth lelek. Ime immar vegire iutal, es által menven az Vörös Tengeren valo parthosz érkezél, el vegezven kinszenvedesednek számlalását. Uly egy kevese nyugodgial es magadban az miket latal, halottal es ertettel, hand megh es elmelkedgiel felölök, amaz harmincz penzen el adot Christusnak arrat szívednek Thaarhazadban röiczd el, mert veer arra, es a lölkök idvösege. Kertbeli nagy rettege-se es felelme abwnnek felelmet teremcze es hatalmas kísérteth tamad az Angialy biztatas meg batoritath thegedeth. Sies hamarsagal oh en lölkem es az halál hozó veres veriteknek czepeit szedegesd feöl hogy egy czep se vesszen el abban. Sok kardok, wő palczak rettenczenek thegedet ama rettenetes napon; es ama lampasok es szövete-nekekis, kikkel szívekben el röiteteth titkok megh vizsgáltnak. Megh emlekezzel a Judas czokiáról, hogy soha ötöt ne keövéssed. Oh kezeknek dwhös rohanások amaz artatlan Barankara, es valami ennek utanna következet es törtent ő szent feölseghen szwksegh hogy mindenekről valóságossan elmelkedgiel ekkeppen szoli azért hozza: Mitt vetettel oh en gjöniöröseges Uram? Moczoda vetkek erdemelhettek megh the benned illien szorniu bwntetéseket? My bwnöd the neked? A the kaarhoztatasodnak kiczoda az oka? Bizoniara en vagiok az the faidalmoknak oka? Oh Emberek alkotoya, mit mondgiak holot en magam czelekedtem. Oh Istennek szwlötte mennyre szálla le az the alázatosságod, es mennire mene föl az en kevelisegem es haladatlanságom. The engedelmes leel szintelen halaligh, es pedig föl fualkodo es kemeni niako levek szinten az fölihöigh. [96r] Mi lehet Uram naladnal kegiesb? en nalamnal pedig kevelieb? The Uram semmit nem mieltel olliat, kivel ezt az igen nagy keserwseget es nagy meltatlanságot megh erdemletted volna, noha mindenfele latroknak, es gonoszaknak bwntetésenél többet szenvedel. Oh kötelek, Ostorok, Tövis korona, köröztfa, Szegek, Darda, pökések, karomlasok, verések, sebek, en melettem legietek, ebben az oraban, es mivelhogy idvösegemnek thy voltatok özközy, mostis legietek edgiuth az en segedelmeknek es oltalmamnak okai. Ime Uram az the io voltodnak labaihoz borulok a köröztet ölelem, a the szent vereddel megh nedvesitetet földet nialogatom, vetettem Meniorszagh ellen es the ellened; s nemis vagiok immar melto, hogy fiadnak hivattas-sam, de czeleked megh, hogy lehessek edgiek az beresid közzöl, hogy meegis hazadban lehessek, es kostolhatvan athe kinieredet, eletem lehessen. Czeleked megh Uram ezt az edgietlen egy keresemet, mert kulemben megh halok, ha engemet megh halgacz elni fogok, idvözölök, es öröke veled uralkodni fogok. Mert the vagy Isten, es idvösegem, erősegem, en valtságom eletem es en diczösegem. Oh meli szerenczes vagy the oh lölkem, mivelhogy szorgalmatossan athe szeretödnek az egész kerten, ekkeppen setalal; meliben olly szeretettel hy vala thegedeth. Azert immar kerlek ennek utanna ne gjöniörkedgiel ennek az czalard vilaghnak zödellő kertiben es gjönörwsegeben, de az Urnak kinszenvedesinek wrmevel az Myrrhaiaval mindenfele marhadot megh elegiczed, hogy az the köniörwleteseged által, athe kinszenvedeth Jegiesedhez hasonlova leven, az Myrrha, drága yo illato kenete fordulhasson es vele edgiuth annak utna öröke valo eleted lehessen. Amen.

A sajtó alá rendezés elvei

Wesselényi meditációs könyvét teljes, betűhív kiadásban tesszük közzé. A Magyar Nagyszonyok Könyvtára pecséttel ellátott gépirat mellett megtaláltuk a mű ajánlását, Wesselényi kézírásával, a könyv többi része korabeli másolatban használható, kivéve a jegyzetekben is jelölt bevezető néhány oldalt, amit az említett gépiratból pótolunk.

A jegyzetekben a kéziratokat a következőképpen jelöltük:

Wesselényi autográf = K₁ (jelzete: OSZK Fol. Hung. 2644.)

XVII. századi másolat = K₂ (jelzete: Egyetemi Könyvtár, Kolozsvár Mss 1024. mikrofilm: OSZK FM 1/014-4.1)

1888-as gépirat = K₃ (jelzete: OSZK Fol. Hung. 2644.)

Néhány ma már olvashatatlan szó esetében támaszkodtunk az 1888-as gépiratra is, amelyből néhol ki tudtuk egészíteni a szöveget, lévén, hogy a korabeli másolat akkor még jobb állapotban lehetett. A kézirat számozatlan oldalait oldalszámoztuk recto és verso megjelöléssel. Csak néhány betű, betűkapcsolatot írtunk át:

u = néhol v hang

ŵ = w

ő = eo (ö hangértékben)

ÿ = y

töl = tol (-tól jelentésében)

böl = bol (-ből jelentésében)

A lapszéli bibliai locusokat – technikai okokból – a szövegbe olvastottuk be (dőlt írással kiemelve) a megfelelő részt követve. Wesselényi központosítását, amely elég következtelen ugyan, megtartottuk. Továbbá meghagytuk rövidítéseit is, amelyek a jegyzetek végén külön közlünk Jan David rövidítéseivel együtt.

A szöveg gondozása során alkalmazott jelek:

() = Wesselényi saját zárójele

[] = az általunk kiegészítésre használt zárójel

[!] = sic

[?] = olvashatatlan rész

[...] = a kéziratban törölt vagy kihagyott rész

A jegyzetek tartalmazzák a bevezető tanulmányhoz tartozó szakirodalmat. Továbbá az egyes fejezetekben előforduló olyan szavakat vettünk ide fel, amelyek

olvasata, így megértése is nehézséget okozhat. E részben közöljük azokat a bibliai helyeket, amelyekkel Jan David élt a latin szövegben, de Wesselényi a fordításban nem jelölte.

* * *

Itt szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik segítettek a kézirat elkészítésében, ill. megjelenésében: az MTA-Soros Alapítványának, Ötvös Péternek a figyelmes lektorálásért, Kokas Károlynak szerkesztési tanácsaiért, valamint Monok Istvánnak szakmai és baráti segítségéért.

JEGYZETEK

Bevezető tanulmány

(1) A magyar irodalom története. 2.k. (szerk. Klaniczay Tibor) Bp. 1964. 49. A vonatkozó rész PIRNÁT Antal munkája.

(2) DEÁK Farkas: Wesselényi Anna imádságos könyve 1606-ból. = Századok, 1880:164–167.

(3) OSZK Kézirattár, FM 1/014 - 4.t.

(4) A kérdésről korábban írott cikkeim: T. M.: Wesselényi István imádságoskönyvének forrása = Irodalomtörténeti Közlemények 1985/2. 189–194.; M. T.: L'oeuvre d'un jésuite flamand en Hongrois au début du XVIIe siècle = De Gulden Passer (Antwerpen) 1987(65):65–69.

(5) Wesselényi István életére vonatkozóan adatokat közöl: DEÁK Farkas: A Wesselényi család őseiről. (Értekezések a Történelmi Tudományok Köréből. 7.k. VIII.) Bp. 1878. 3–50.; DEÁK Farkas: Adatok a Wesselényi család címeréhez. = Turul, 1883. 1. 84–86.; PALOTÁS Miklós: Adalékok a Wesselényiek lengyelországi birtoklásához. = Századok, 1872. 347.; NAGY Iván: Magyarország családai. Pest, 1865. 12. 158–161.; TRÓCSÁNYI Zsolt: Erdély központi kormányzata 1540–1690. Bp. 1980. 36.; DEÁK Farkas: Wesselényi Ferenc (Magyar történeti jellemrajzok) Bp. 1882. 44–45.

(6) vö.: DEÁK Farkas: A Wesselényi család őseiről. (Értekezések a Történelmi Tudományok Köréből 7.k. VIII.) Bp. 1878.3.

(7) PALOTÁS I.m. 347.

(8) DEÁK I.m. 39. Átiratot idéz 1622-ből: NR A Fasc. 754 nro. 28. jelzettel.

(9) MÜLLER Lajos: Aszkétika és misztika. Bp. 1932. 5.

(10) SCHROTT, A.: Das Gebetbuch in der Zeit der katholischen Restauration. Zeitschrift für katholische Theologie, 61.B. 1937. 218–221.

(11) Nádor-kódex a szenvedés 12 hasznát sorolja föl.; Nagyszombati-kódex 1–156.; Az Apor-kódexben Szt. Anzelm és Szűz Mária dialógusa.

(12) LIPPER, P.: Zur Psychologie des Jesuitenordens. s.l. 1923.

(13) Jan David életrajzához a következő szakmunkákat használtam fel: PONCELET, A.: Histoire de la Compagnie de Jésus dans les Anciens Pays-Bas 1–2. Bruxelles, 1926. 1. 363–367.; PONCELET, A.: Necrologe des jésuites de la province Flandro-Belge 1544–1773. Wetteren, 1931. 24.; Biographie Nationale de Belgique. Bruxelles, 1866–1976. 4. 721–732.; Dictionnaire de Spiritualité, Paris, 1967. 3. 47–48.; Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. (éd. par. C. Sommervogel) Bruxelles, Paris, 1891. 2. 1844–1853.; Nouvelle Biographie Generale. Paris, 1866. 13. 221–222.; The British Library General Catalogue of Printed Books to 1975. London, 1981. LXXVII. 351.

(14) A 30 művet a Biographie Nationale de Belgique 721–732. és Sommervogel I.m. 1844–1853. közli ill. ismerteti.

(15) A fordítások bibliográfiai adatai megtalálhatók: Sommervogel I.m. 1848.; Dictionnaire de Spiritualité 47–48.; The British Library General Catalogue of Printed Books to 1975. 351.; Biographie Nationale de Belgique, 730.; A devóciós munkát 1854-ben Paul Sausseret fordította franciára.

(16) Wesselényi Anna személyére vonatkozó irodalom: DEÁK Farkas: Wesselényi Anna özv. Csáky Istvánné életrajza és levelezései. h.n. 1875. – Levelei egy részét közzé is tette (kéziratban: Országos Levéltár P 71 Wesselényi család levéltára. Fasc. 211.) ; Anna levelezéséből részleteket közölt még Takáts Sándor. = TAKÁTS Sándor: Magyar nagyasszonyok. Bp. é.n. 411–435. – A levelek mai lelőhelye ismeretlen, jöllehet a körmendi levéltár missilisei között voltak. vö.: Takáts I.m. 418. 9. jegyzet.; IPOLYI Arnold: Bedegi Nyári Krisztina. Bp. 1887. 82.; Erdélyi Országgyűlési Emlékek, 6.k. Bp. 1880. 171.

(17) ANDRITSCH, J.: Studenten und Lehrer aus Ungarn und Siebenbürgen an der Universität Graz (1586–1782). Graz, 1965.

(18) Erdélyi Országgyűlési Emlékek, 6.k. Bp. 1880. 171.

(19) TAKÁTS I.m. 424.

(20) TAKÁTS I.m. 418. Az Országos Levéltárban lévő Batthyány-anyag nem tartalmazza. Utolsó lelőhelye Takáts szerint a körmendi levéltár missilisei közt.

(21) uo.

(22) vö.: Pázmány Összes Művei, I–VII. Bp. 1894–1905. VI. XXII.

(23) POURRAT, P.: La Spiritualité Chrétienne III. Paris, 1935. 66. – Bővebben foglalkozik Szt. Ignác spiritualizmusával és aszkétikus könyvével, az Exercitii spiritualia c. művével. (I.m. 35–74.); Loyolai Szent Ignác Lelkigyakorlatos könyve. (ford. HITTER József) Bp. 1940. 10. – Amikor forrásként Jan David említett művét a Pannonhalmi Főapátsági könyvtárban azonosítottuk, a könyvtár "Spiritualia" szakjában különösebb kutatás nélkül is föltűnt a hasonló szellemű és formai megoldású rokon munkák egy csoportja: Johann GERHARD: Quinquagintas meditationes... (Jena, 1619.), vagy Bruno VINCENTIUS: Meditationes in Passionem... pars tertia, Colonia Agripina, 1609. és a David művéhez "iker" megoldásában is hasonló Franciscus COSTER mű, a De vita et laudibus Deiparae Mariae Virginis, meditationes quinquaginta – De universa historia Dominicae Passionis, meditationes quinquaginta (Ingolstadt, 1588.), amely azért is különösen figyelemre méltó mert Coster közvetlen kapcsolatban állt Jan Daviddal (vö. 13. jegyzet).

(24) PRAZ, M.: Emblem = Encyclopedias of World art, IV.B. New York, London, Toronto é.n. 726–730. (magyarul: Ikonológia és műértelmezés, Szeged. 1986. II. 291–337.); HAUSER Arnold: A modern művészet és irodalom eredete. Bp. 1980. 352.

(25) HAUSER I.m. 367–68.

(26) Rimay János Összes Művei. (szerk. Eckhardt Sándor) Bp. 1955. 434. 114.sz. levél. vö. MERÉNYI VARGA László: Manierista stíluseszmény Rimay levelében = Irodalomtörténeti Közlemények 1970/4. 503–507.

(27) Pázmány I.m. XXXII.

(28) Clairvauxi Szt. Bernát: Sermones in Cantica Canticorum – vö. Piszter Imre: Szent Bernát clairvauxi apát élete és művei. Bp. 1890. II. 449–501.

(29) BITSKEY István-KOVÁCS Béla: A pozsonyi jezsuita kollégium XVII. századi könyvtára és a Pázmány-hagyaték, Magyar Könyvszemle, 1975. 29. A XVII. századi jezsuita kollégium könyvtára a spiritualista anyagának nagy részét a legmodernebb kiadásokból – 1621–1630. ill. 1631–1639 köztiekéből – gyűjtötte össze. Ennek százalék aránya jóval magasabb bármely más könyvtárban lévő könyvanyagnál. Ez a látható növekedés a 20-as és 30-as években csak tudatos fejlesztés eredménye lehetett.; SOLYMOS L. Szilveszter: Himmelreich pannonhalmi kormányzó apát, (kézirat) Pannonhalma Főapátsági Könyvtár, Kt. B. K. A. 2. (A kézirat mikrofilmje: OL Mf. Acta Eccl. Camer. Fasc. 23. Nr. 11. Rt. Ph. IV. 776.) Az 1628-ban inventált bencés könyvtár spiritualia anyaga 88 műből rekonstruálható. Jellemző az anyagban lévő meditációk nagy száma. A régebbi szerzők közül Szt. Bernát, Szt. Ferenc és Kempis munkái. Az újabbak közül Loyolai Szt. Ignác és a flamand Franciscus Coster műveit is lehet említeni.; IVÁNYI Béla: Keiffel János (1645) eperjesi polgár könyvtára, Magyar Könyvszemle, 1907. 380–381. Könyvtára mintegy 38 művet tartalmaz, köztük is nagy számmal fordulnak elő vallásos elmélkedő gyűjtemények. Különösen jellemző, hogy Johann Gerhard említett műve, a "Quinquagintas Meditationes..." több kiadásban és magyar fordításban is megtalálható. SZIMONIDÉSZ Lajos: Barackay István adománya Msena falu egyházának (1635), Magyar Könyvszemle, 1941. 41. A könyvanyag 78 kötetes, s tartalmazza pl. a flamand provinciális, Franciscus Coster Enchiridionját is.; HARSÁNYI András: A Rákóczy-könyvtár (1658–1660), Magyar Könyvszemle, 1913. 239. A könyvtár összeírt 821 kötete között szintén igen sok meditációs munkát találunk, sőt szerepel az anyagban Jan David "Occasio arrepta, neglecta..." c. (Antwerpen, 1605) munkája is.

(30) A témáról bővebben: KLANICZAY Tibor: A magyar barokk irodalom kialakulása. = Reneszánsz és barokk. Bp. 1961. 361–436.

(31) Vö. 1. jegyzet

(32) BIALOSTOCKI, J: A manierizmus diadala és alkonya között. = B. J.: Régi és új a művészettörténetben. Bp. 1982. 42.

(33) HAUSER Arnold: A modern művészet és irodalom eredete. Bp. 1980. 338.

JEGYZETEK WESSELÉNYI ISTVÁN MEDITÁCIÓ-FORDÍTÁSÁHOZ

[Ajánlás]

A mű ajánlásának – ami tkp. egy Wesselényi Annának szóló levél – eleje csak a múlt századi gépiratban van meg (K₃).

- (1) Az ajánlás inntől meg van Wesselényi kézírásával (K₁).

[Elöljáró]

Az Elöljáró szövegének első része csak a XIX. századi gépiratban van meg (K₃).

- (1) Cant.1.

- (2) Ser.43. Super Cant.

- (3) Cant.6.

- (4) Rom.6.

- (5) Feltehetően képekkel illusztrálva szeretne volna kiadni a kéziratot.

- (6) Cant.5.

- (7) Matth.21.

- (8) Ioan.1.

- (9) Esth.7.

- (10) Gen.2.

- (11) Apoc.10.

- (12) Heb.12.

- (13) Luc.1.

- (14) Matth.25.

- (15) Isa.38.; 3 Re.2.

- (16) Gal.3.

- (17) Cant.5.

- (18) Prou.8.

- (19) Ioan.15.

- (20) Ose.2.

- (21) Az Elöljáró szövege hiányzik a korabeli másolatból, így eddig a pontig a textus az 1888-as Magyar Nagyasszonyok Könyvtára pecséttel ellátott gépiratot követi. A gépirat helyett inntől a kortársi (?), de legalábbis XVII. századi másolatot írtuk le (K₂), amelyet verso – recto páronként oldalszámozott a Kézirattár.

[1.]

- (1) A pontos fordítás az eredeti embleáira utal, így feltételezhető, hogy Wesselényi is gondolt a magyar fordítás emblematikus kiadására.

- (2) titkot

- (3) Gen.10.

[2.]

- (1) Job.13.
- (2) Matt.14 elírás lehet, a latin eredetiben Marc.14.
- (3) 2 Mac.6.
- (4) Gen.15.

[3.]

- (1) Isa.42.; 35.
- (2) cukegiek = csüggedjék

[4.]

- (1) koziklaiat = köszikláját
- (2) ne santali = ne botladozz, sántíts
- (3) 1 Mac.6.

[5.]

- (1) 4 Reg.11.; 3 Reg.1.
- (2) Heb.4.
- (3) Psal.56.; Luc.11.
- (4) Jierszen megh = ijesszen meg

[6.]

- (1) Luc.15.
- (2) Az eredeti szöveg még utal: Pro.31.

[7.]

- (1) A következő mondat eleje – egy szónyi rész – hiányzik.
- (2) 2 Reg.15.
- (3) Matth.26.

[8.]

- (1) fwrnek = fürjnek
- (2) Láthatóan kitörölt, de nem pótolta szó helye.

[9.]

- (1) 2 Pet.2.
- (2) Luc.1.

[10.]

- (1) Sap.12.
- (2) Isa.1.

[11.]

- (1) keovelsegeth = kevélységét

[12.]

- (1) söttest = söt ezt
- (2) Thabor hegi = Tábor hegy Galileában Názárettől 9 km-re
- (3) Isa.54.
- (4) Isa.53.
- (5) Utalás a képirásra (festészetre) avagy esteleg az emblémákra
- (6) Eccli.28.

[13.]

- (1) Exo.34.
- (2) Exo.40.

[14.]

- (1) Pro.30.

[15.]

- (1) Isa.19.
- (2) Zach.1.

[16.]

- (1) egy aranio funtban vetnek = egyenlő mércével.méretnek
- (2) Az eredetiben jelölt bibliai hely itt: 2 Cor.6
- (3) Belial = Az Ószövetségben "gonoszság", később az Antikrisztus szinonimája.
- (4) A lap bal szélén a következő kiegészítés olvasható: "Ennek a Karaba kiralinak historiat megh köli magiarazny."
- (5) chonkak bonkak vaaraspoklosok = csonkák – bonkák, bélpoklosok

[17.]

- (1) 2 Reg.6.
- (2) Isa.6.
- (3) Gen.37.
- (4) Act.9.
- (5) Can.5

[18.]

- (1) Judith.6
- (2) Cant.8.
- (3) pendamentomiat = mérlegét, vagy esetleg padimentum (lat.) bázis, alap ?

[19.]

- (1) Psal.37.
- (2) plagackal = lat. ütésekkel
- (3) Act.22.

[20.]

- (1) pröselben vettetett = présbe vetetett

[21.]

- (1) Eccli.28.
- (2) Sunamitis = Szunemből való. [2 Kir 4,12] A latin ragozott alakot veszi át.

[22.]

- (1) sceptrum = lat. jogar, kormánypélca
- (2) Bal szélén betoldásra szánt sorok: "Giarlok heaba valok alhatatlanok es"
- (3) Wesselényi lapszéli magyarázata a nádméz szóra: "[In]diában az Uy Vilagon teremnek olly naadak kikköl czu[...].rgandlia neveö naadmez chinaltatik."
- (4) Apo.7.

[23.]

- (1) Psal.103.

[24.]

- (1) Matt.21.
- (2) Jer.12.

[25.]

(1) Psal.77.

[26.]

(1) Eccl.10.

[27.]

(1) aranzode = megfontolod-e; hiszed-e;

(2) Joan.3.

(3) Heb.11.

(4) 3 Reg.17.

[28.]

(1) gombolegban = gombolyagban, gömbölegben

(2) Gen.22.

(3) Exo.25.

[30.]

(1) Jer.9.

[31.]

(1) izemi = izeim

(2) Dan:10.

(3) Psal:4.

(4) Ps.81.

(5) Ps.83.

(6) Ps.16.

(7) 3 Re.19.

[32.]

(1) Rom.9.

(2) Sap.9.

[33.]

(1) Isa.1.

(2) Ioel.2.

(3) Marc.14.

[34.]

- (1) 3 Re.6.
- (2) Job.15.
- (3) A bibliai helyet a másoló elírta; az eredeti szöveghely: Jer.32.

[35.]

- (1) Osee.11.
- (2) Ps.118
- (3) Jud.16

[36.]

- (1) Gen.32.; Judic.13.
- (2) Isa.14
- (3) Jud.16.

[37.]

- (1) Luc.23.
- (2) Joa.19.
- (3) 1 Re.22.

[38.]

- (1) Psal.21.

[39.]

- (1) 1 Cor.1.
- (2) Num.17.
- (3) Ezech.2.

[40.]

- (1) puzdra = tegez
- (2) Ps.21.
- (3) Job.6.
- (4) 1 Reg.20.
- (5) Karom. = káromlás

[42.]

- (1) Job.6.

[43.]

- (1) Apoc.10.
- (2) Plagak = lat. ütések, csapások

[44.]

- (1) 2 Reg.18.
- (2) Cant.4.
- (3) Sap.5.

[45.]

- (1) 3 Reg.26.

[46.]

- (1) pokolvara = lepra
- (2) Zach.13.
- (3) Isa.12.
- (4) Gen.2.

[47.]

- (1) Deut.21.
- (2) Gen.50.
- (3) Eph.4.; Col.3.
- (4) Iosue 8.

[48.]

- (1) Gen.50.
- (2) Iudith 10.
- (3) 1 Cor.5.

[49.]

- (1) Gen.23.
- (2) Gen.25.
- (3) A magyar fordítás itt következő négy szava olvashatatlan, mind a korabeli (K₂), mind a századkori (K₃) másolatban.

[50.]

- (1) 1 Reg.19.

Bibliai könyvek rövidítése

Alább a fordításban szereplő bibliai könyvek felsorolása következik, kiegészítve a Biblia valamennyi könyvének felsorolásával, és a jegyzetekben átvett David-féle rövidítésekkel.

Wesselényi-fordítás	Bibliai könyvek	Jan David
Gen	1Móz	Gen
Exod(i)	2Móz	Exo
Lev(it)	3Móz	
Num	4Móz	Num
Deu(t)	5Móz	
Jos(ue)	Józs	
Jud	Bír	Judic
Rut(h)	Ruth	
1 Reg(n)	1Sám	1 Reg
2 Reg	2Sám	2 Reg
3 Reg	1Kir	3 Reg
4 Reg	2Kir	4 Reg
1 Par	1Krón	
2 Par(ali)(p)	2Krón	
	Ezsd	
	Neh	
Thob	Tob*	
Judi(th)	Jud	Iudith
Ester/Eszth	Eszt	Esth
Machab/1 Macka	1Mak*	1 Mac
2 Mac(h)	2Mak*	2 Mac
Job	Job*	Job
Ps(a)l	Zsolt	Psal
Pro(ver)	Péld	Prov
Eccl	Préd	Eccli
Can(t)	Én	Cant
Sapi	Bölcs*	Sap
	Sir*	
Esa(ias)/Isa(i)	Ézs	Isa
Jer	Jer	Jer
Thre	JSir	
	Bár*	
Ezech	Ez	
Dan(i)	Dán	Dan
Osea	Hós	Ose
	Jóel	Ioel
	Ám	
	Abd	

	Jón	
	Mik	
Nah	Náh	
Hab(a)	Hab	
Soph	Sof	
	Agg	
Zach	Zak	Zach
	Mal	
Matt	Mt	Matth
	Mk	Marc
Luc(ca)	Lk	Luc
Jo(a)n/Jan/Joh	Jn	Ioan
Actor	Csel	Act
Rom	Róm	Rom
1Cor	1Kor	1Cor
2Cor	2Kor	2Cor
Gal	Gal	Gal
Ephe	Ef	Eph
Phil	Fil	
Col(os)	Kol*	
1Thes	1Tesz	
	2Tesz	
	1Tim	
	2Tim	
Tit	Tit	
	Filem	
Heb(r)	Zsid	Heb
	Jak	
1Pet(r)	1Pét	
	2Pét	2Pet
	1Jn	
	2Jn	
	3Jn	
	Júd	Jud
Apoc(al)	Jel	Apoc

*A protestáns kánonból kihagyott könyvek.

ZUSAMMENFASSUNG

Wesselényi, István: *Paradiesgärtlein der verlobten Personen*. Hrsg. von Margit Tóth. Szeged, 1990. /Materialien zur Geschichte der Geistesströmungen im 16-17. Jahrhundert in Ungarn. Band 28./

Das handschriftliche Meditationswerk (Fundort in der Handschriftensammlung der Zentralbibliothek der Babes-Bolyai Universität Cluj-Napoca, Mikrofilm in der Nationalbibliothek Széchenyi) liefert neuere Beiträge zu den niederländisch-ungarischen Beziehungen des 17. Jahrhunderts. Zu dieser Zeit war die Andachtsliteratur von den ungarischen Adeligen nicht allzu stark vertreten, diese Devotion wurde aber von einem Hochadeligen *István Wesselényi* (1583–1627) mit dem Titel *Paradiesgärtlein der verlobten Personen* aus einem bis jetzt unbekannten Werk ins Ungarische übersetzt. Nach der tiefgehenden Analyse der Übersetzung bzw. der vergleichenden Auslegung von Werken dieser Art ist es uns gelungen, auch die Quelle der ungarischen Fassung zu identifizieren.

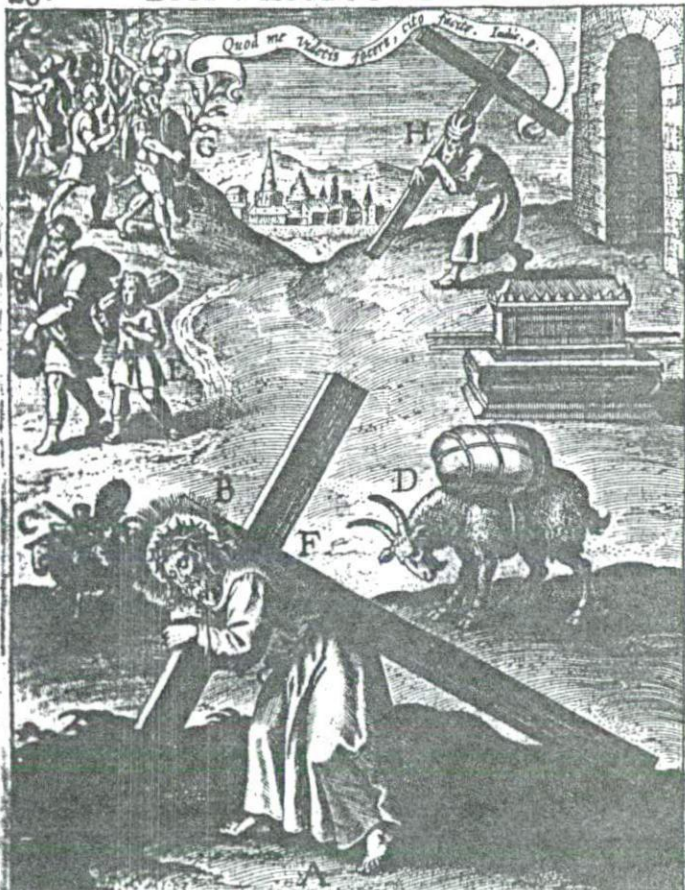
Jan David (1545-1613) Jesuitenprediger und Verfasser verschiedener Disputationen, Organisator und Rektor mehrerer Schulen hat 1607 in Antwerpen ein Werk in zwei Büchern mit dem Titel *Paradisus sponsi et sponsae ...* veröffentlicht. (Herausgeber Johannes Moretus, Druck bei Plantin, illustriert mit 102 Stichen von Theodor Galle) In diesem emblematischen Werk wurde die Leidensgeschichte Christi bearbeitet, die Illustrationen hatten das Ziel, das Verständnis und die emotionelle Fasslichkeit zu erleichtern. Die Emblematik wurde hier wegen der Absichtlichkeit der religiösen Lehren verwendet. Das Motto -oder die Inschrift- wurde immer lateinisch, die Subskription aber in lateinischen, flämischen oder französischen Distichen verfasst. Das erste Buch wurde dem Statthalter der Spanisch-Niederlande, Albert, das zweite Isabella den 30. Juni 1607 in Ypres gewidmet. Seiner Erziehung nach stand Albert den Jesuiten sehr nahe und Isabella hatte besondere Neigung zu der religiösen Mystik. Das Werk wurde 1618 neu veröffentlicht und in Europa weit verbreitet. Das erste Buch wurde schon 1608 von Stanislaw Grodowski ins Polnische übersetzt. Drei Jahre darauf erfolgte eine polnische Ausgabe von 50 Stichen und den dazu gehörenden Distichen. 1617 wurde das gesamte Werk von dem Benediktienermönch Karl Stengel deutsch veröffentlicht. Dieses Interesse kann mit der neuen religiösen Überzeugung des Werkes, mit der emotionalen und persönlichen Religiosität erklärt werden. Die neue religiöse Haltung erfordert volkssprachige Devotionswerke. In diesem Sinne hat der eifrig katholische Adelige István Wesselényi das Werk von David für seine Schwester Anna zum Zwecke von Andachtsübungen übersetzt. Der Übersetzung diene das erste Buch als Grundlage, das Vorwort, das die zweibändige Struktur des Werkes behandelt, blieb deshalb aus. Es ist nicht mehr zu kontrollieren, ob der Übersetzer die polnischen Ausgaben überhaupt kannte, der ungarische Text wurde aus dem Lateinischen verfasst.

Die 50 Meditationen über die Leidensgeschichte Christi werden immer durch Orationen beschlossen. Die Meditationen erfordern die Haltung der Verlobten, ein andächtiges Verhalten, das dem Leser durch das Hohelied Salomos (Canticum Canti

corum) und die mittelalterliche Mystik schon lange vermittelt wurde: *Die Braut Christi preist ihren herrlichen Zustand in der Liebe ihres Bräutigams*. Die drei Wege der Mystik – via purgativa, via illuminativa bzw. via unitiva – sind in dem Werk genau zu differenzieren. Nach den Meditationen kehrt sich die Braut Jesu Christi in sich selbst, gibt den asketischen Übungen Vorzug und lässt das Gebet völlig beiseite. In dem Andachtsbuch dieser Art dominiert die selbsttätige Religionsübung, das Ziel der Übungen wird in der Regelung des menschlichen Willens gesehen.

Die treue Übersetzung von Wesselényi ermöglicht uns, auch die biblischen Stellen im Text aufzuzeigen. Er hat sogar solche Textstellen übersetzt, die auf die Emblematik des originellen Textes hinweisen, und ohne die Illustrationen in der ungarischen Handschrift keine Bedeutung haben. Hatte der Übersetzer vielleicht vor, den ungarischen Text nebst den Illustrationen veröffentlichen zu lassen?

Die handschriftliche Übersetzung von Wesselényi liefert wichtige Beiträge zu der Rezeptionsgeschichte des Werkes von Jan David, neben den zwei polnischen Ausgaben und der frühen deutschen Edition soll auch mit einer ungarischen Fassung des *Paradisus sponsi et sponsae* Anfang des 17. Jahrhunderts gerechnet werden.

Quis nouus hic Atlas, cui cum leuis orbis, iniquum
Orbis onusta malis crux sua pondus habet ?

O lam Godto, die met spoedt ond sonde hebt op-ghenomen!
Maect, dat u groot vormoedt ond sy tot een ver-bruemen.

De votre croix le fais, Seigneur ne vous accable :
Mes, ce sont les mes-fais, de ma vie damnable.

Abg

PARADISVS
SPONSI ET SPONSÆ:
IN QVO

MESSIS

MYRRHÆ ET AROMATVM
ex instrumentis & mysterijs
Passionis CHRISTI colligenda,
vt ei commemoriamur.

ET

PANCARPIVM MARIANVM
Septemplici Titulorum serie
distinctum:

vt in BVIRGINIS odorem curramus
et CHRISTVS formetur in nobis

Auctore P. IOANNE DAVID
Societatis IESV
Sacerdote

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthasarem et Ioannem
Moretos fratres.
M.DC. XVIII.

Composuit B. Raphael Viret

2. HORROR IN HORTO.

Si tu Christe gemis scelerum sub mole meorum;
Quo scelerum authorem pondera tanta prement?

Siet die den hemel d'vaeght, beghint van angst te beuen.
Siet waer de sond' onse iaght, die ons beneemt het leuen.

De mes pechès l'horreur fait que mon Dieu frissonne;
Et moy, i'en suis l'auteur, sans que ie m'en estonne?

28. BAIVLATIO CRVCIS.

*Quis nouus hic Atlas, cui cùm leuis orbis, iniquum
Orbis onusta malis crux sua pondus habet?*

Ionn. 1

Leui. 4.

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est, de quo dixi; Hircus pro peccato, quem offert Princeps generis nostri, qui peccauit ab initio mundi: imposuitque manum super caput eius, ut pro commissis ipsius, omniumque nostrum immoletur. Sed, heu! heu! Domine Deus, cuius iræ nemo resistere potest, cuiusque mansuetudinis non est numerus; quid hoc rei est, quod sub fragili ligno, filius tuus dilectus curuatur, qui portat orbem. Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei; & loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo: sed meum iudicem deprecabor.

Iob 9.

Loquar itaque, sed pavidus, cùm sim puluis & cinis. Domine, nonne tu dixisti nobis; Iugum meum suauis est, & onus meum leue? Et quare ita, quæso, Pater tuus aggrauauit iugum tuum super te?

3 Reg.

12.

Audis, Domine, sic respondes; Quoniam iniquitates vestre supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me; miser idcirco factus sum, & curuatus sum vsque in finem; tota die contristatus ingrediebar. Impositum est iugum super ceruices meas, quod neque patres vestri, neque vos portare potuistis. Mihi namque, velut agno innocenti & immaculato, vniuersa mundi peccata sunt imposita: & ytinam non adderetis ad sarcinam meam, onera super omne pondus & mensuram. Mihi ceu peccatori & hirco, vniuersa delicta atque peccata filiorum Israel imposita sunt, cruci meæ ceu fasci illigata. Quapropter ô homo, cuius id amore suscepi,

Añ. 20

1 Par.

23.

Leu. 6.